

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. LIDOVÉ ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník jedenáctý

2

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1961

Sovětská pomoc — pilíř vojenské politiky KSČ při budování materiálně technické základny ČSLA v období 1. 5LP

Kapitán Dr. Milan Špičák

K 40. výročí založení KSČ otiskujeme práci, pojednávající o jedné z významných odvětví vojenské politiky strany — o boji KSČ za zabezpečení obranyschopnosti naší země realizací sovětské pomoci na úseku výstavby našich ozbrojených sil. Snad podává konkrétní obraz o formách a obsahu sovětské pomoci a úsilí KSČ v období 1. pětiletého plánu

Zabezpečení státní samostatnosti a bezpečnosti naší vlasti spojovala Komunistická strana Československa vždy s úzkou spoluprací a spojenectvím s mohutným Sovětským svazem. V důsledném československo-sovětském spojenectví a spolupráci, projevujícím se v zahraničně politické, hospodářské a vojenské oblasti spatřovala a spatřuje KSČ základní předpoklad zajištění svobody a samostatnosti našich národů.

Poučena historickými zkušenostmi z Mnichova učinila je úhelným kamenem své zahraničně politické a vojenskopolitické orientace v době II. světové války a v celém poválečném období. Historické zkušenosti našeho lidu z tragických událostí Mnichova daly tak za pravdu Komunistické straně Československa, jež od svého vzniku našemu lidu ukazovala, že bez těsného spojenectví Československa se Sovětským svazem nelze zajistit svobodu a nezávislost našich národů. Klement Gottwald formuloval poučení, jež naše strana ze zkušeností našeho lidu vyvodila ve známém hesle: „Se sovětským svazem na věčné časy — a nikdy jinak!“

Také vývoj mezinárodních vztahů po II. světové válce dokazoval správnost a nutnost co nejtěsnějších československých svazků se Sovětským svazem. Stále jasněji se ukazovala souvislost a vzájemná podmíněnost mezi výstavbou socialismu a definitivním zajištěním svobody a nezávislosti naší země a spojenectvím s SSSR.

Naše buržoazie si uvědomovala souvislost mezi vývojem k socialismu a československo-sovětským spojenectvím a proto až do února 1948 se všemožně snažila zabránit rozvoji nových směrů ve vnitřní i zahraniční politice Československa — které prosazovala důsledně KSČ — v neposlední řadě právě snahou o oslabení československo-sovětských svazků.

Nástup dělnické třídy k politické moci po únorovém vítězství se výrazně projevil v důsledné zahraničně politické orientaci poúnorového Československa na Sovětský svaz. Započala se nová etapa československo-sovětských vztahů — etapa rozvíjení těchto vztahů důsledně v duchu zásad proletářského internacionálního. Od února 1948 se československo-sovětské styky rozvíjejí na stále vyšší úrovni. Zasáhly všechny oblasti našeho společenského života a staly se příkladem nezištných, vpravdě bratrských vztahů, jaké jsou možné jen mezi dvěma socialistickými zeměmi. Jejich základ tvoří soudružské vztahy mezi KSČ a KSSS, jež jsou příkladem uskutečňování zásad proletářského internacionálního v praxi. Bez jakýchkoli postranních hledisek, poskytoval a poskytuje nám Sovětský svaz všechny druhy své bratrské pomoci, jak v oblasti národního hospodářství, vědy a kultury, tak i v oblasti vojenské. Nepřehlednou studnicí vědomostí se staly zvláště sovětské zkušenosti ze socialistické výstavby.

Sovětská pomoc a sovětské zkušenosti se staly jedním ze základních faktorů, umožňujících realizaci socialistické výstavby a obrany naší země. Klement Gottwald o této neocenitelné sovětské pomoci na XIX. sjezdu KSSS řekl:

„Nyní se k vám chodíme učit, jak budovat socialismus!“

Vládnoucí kruhy imperialistických zemí si byly dobře vědomy mezinárodně politického významu socialistické výstavby v průmyslově vyspělém Československu a proto v poúnorovém období, v letech „studené války“ používaly nejrůznějších metod k narušení politiky KSČ — socialistické výstavby v ČSR. Československo-sovětské spojení a zvláště nezištná sovětská pomoc nám umožnily překonat následky politiky diskriminace a embarga, uvalené imperialisty na obchod s ČSR, zejména v oblasti nedostatkových surovin a strojního zařízení. Sovětský svaz dodávkou strojního zařízení a surovin našemu národnímu hospodářství umožnil vyloučit možnost hospodářského nátlaku v politických záležitostech a zajištěním harmonického vzestupu národního hospodářství budovat základy socialistické společnosti.

Výstavba socialismu probíhala u nás za podmínek nebezpečí imperialistické agrese vůči tvořícímu se socialistickému táboru. Američtí imperialisté rozpoutali krátce po skončení II. světové války tzv. „studenou válku“ a udržujíce svět „na pokraji války“ chtěli rozdmýchat požár III. světové války. Za této situace nabyla prvořadého významu otázka zachování a udržení míru. Hlavní překážkou rozpoutání 3. světové války se stala mírumilovná zahraniční politika SSSR a lidově demokratických států. Pevné československo-sovětské spojení a spolupráce byly hlavním faktorem bezpečnosti naší země, umožňující mírovou socialistickou výstavbu a výstavbu armády důsledně lidového charakteru po vzoru Sovětské armády.

Proto i rozbor mezinárodní situace, po-

vedený ÚV KSČ v roce 1950 a 1951 ostře postavil požadavek urychleného posílení obranyschopnosti Československa výstavbou vlastní bojeschopné armády.

Tento požadavek ÚV KSČ byl potvrzen situací v čs. armádě po Únoru 1948 a na počátku 1. 5LP, kdy výstavba základů socialismu v období 1. 5LP spolu s rozvíjením ČSR jako státu diktatury proletariátu postavily před armádu nové úkoly. Svému novému vnějšímu a vnitřnímu poslání armáda již neodpovídala.

Ačkoli Košický vládní program předpokládal výstavbu armády podle vzoru Sovětské armády, v období let 1945—48 pro nejrůznější objektivní i subjektivní příčiny se na poli armády nepodařilo postoupit podstatněji dopředu. Armáda byla po Únoru 1948 ve srovnání s tehdejšími stupněm vývoje vojenství zastaralá. Byla pod vlivem buržoasních vojenských doktrín, cvičena podle zastaralých vojenských předpisů, převládal v ní apolitický duch „vojenské odbornosti“, byla vybavena zastaralou vojenskou technikou převážně kořistního původu, v níž chyběla technika v té době již v jiných armádách běžná. Vlastní zbrojní průmysl, schopný nedostatky ve vojenské technice zaplnit, v podstatě neexistoval. Nevyhovující bylo kádrové složení velitelského sboru.

Aby byla naše armáda s to dostát novým třídním a politickým úkolům, které na ni celková vnitřní i mezinárodní situace kladla, bylo třeba ji urychleně přebudovat v armádu socialistického typu, schopnou zvládnutím soudobého stupně vývoje vojenství plnit její hlavní poslání — zajistit obranu socialistické výstavby naší země a na svém úseku přispívat bezpečnosti tvořícího se v té době socialistického tábora.

Dosáhnout tohoto stupně bojeschopnosti předpokládalo urychleně vyřešit celý komplex složitých a obtížných problémů: zajistit v armádě důsledně stranické, třídní chápání jejího poslání jako armády diktatury proletariátu, výchovu armády v du-

chu marxismu-leninismu, zvládnout sovětskou vojenskou vědu, vyřešit otázku nového třídního složení velitelského sboru a jeho odpovídající politické a odborné kvalifikace, jakož i prosadit budování čs. armády důsledně podle vzoru Sovětské armády. Šlo tu i o tak závažné otázky jako organizace armády, výcvik a výchova vojsk, unifikace výzbroje a výstroje, výstavba vlastního zbrojního průmyslu apod.

Tyto složité úkoly bylo třeba splnit v obtížných podmínkách, daných mj. budovatelským vypětím celé země v období 1. 5LP, zostřujícím se nebezpečím imperialistické agrese a uvnitř v armádě po jistou dobu ještě i odporem zbytků buržoasie ve velitelském sboru armády a činnosti příslušníků protistátního spikleneckého centra.

Komunistická strana Československa proto ukazovala, že bude třeba především přizpůsobit život a výchovu armády nové etapě socialistické revoluce a připravit ji na skutečné bojové podmínky; rozsáhlým školením velitelského sboru zajistit co nejdůkladnější studium a osvojení si vojenské vědy a zkušenosti Sovětské armády; urychleně vypracovat nové moderní služební předpisy a řády, vycházející ze zkušenosti Sovětské armády; provést unifikaci výzbroje a výstroje naší armády s armádou sovětskou; vybrojit armádu novou bojovou technikou a započít s výstavbou vlastního zbrojního průmyslu. Pochopitelně na řešení všech těchto úkolů naše země vlastními silami a prostředky nemohla stačit. A tak stejně jako při výstavbě základů socialismu v naší zemi, sehrála mimořádnou roli i na poli budování obranyschopnosti země sovětská pomoc.

Všestranná a rozsáhlá sovětská pomoc se stala jedním z hlavních faktorů posílení obranyschopnosti země. Spočívala nejen v politické podpoře a ochraně naší země na mezinárodním fóru a v hospodářské a technické pomoci socialistické výstavbě naší země, jak jsme se snažili stručně ukázat,

ale i v přímé všestranné pomoci výstavbě základů naší nové Čs. lidové armády.

V této nové etapě výstavby naší armády vystoupil maximálně do popředí význam využívání zkušeností KSSS z výstavby sovětských ozbrojených sil, neboť KSSS poprvé v historii řešila v praxi otázky výstavby armády diktatury proletariátu, rozpracované teoreticky V. I. Leninem. Naše strana se proto mohla poučit ze zkušeností KSSS, jež již v revoluční praxi vyřešila i teoreticky zobecnila takové významné základní otázky výstavby armády diktatury proletariátu jako rozbití staré buržoasní armády — důležité součásti státního aparátu, otázku třídní politického charakteru socialistické armády, organizační výstavby armády, kázně, uplatnění třídního principu ve výchově nových velitelských kádřů, využití starých vojenských odborníků aj. Především pak mohla strana převzít zkušenosti z řešení klíčové otázky výstavby socialistické armády, jakou je zajištění vedoucí úlohy strany při výstavbě a řízení ozbrojených sil diktatury proletariátu a otázek s tím souvisejících, výstavba a práce strany v armádě, politického aparátu aj. Zvláště významným přínosem byly pro naši armádu i praktické bojové zkušenosti Sovětské armády z druhé světové války.

Rozhodující význam sovětských zkušeností pro výstavbu naší armády je všeobecně uznáván a dostatečně znám. Je i dostatečně rozpracován v naší vojenskopolitické literatuře. Méně je však rozpracována otázka sovětské pomoci jako pilíře vojenské politiky KSČ při budování materiálně technické základny ČSLA v období prvního pětiletého plánu.

Výstavba materiálně technické základny obranyschopnosti státu byla jedním z hlavních úkolů 1. 5LP. V armádě patřil tento úkol k nejobtížnějším a nejnaléhavějším. Obtížnost a naléhavost byla způsobena především zastaralostí naší vojenské techniky. Jaká byla situace na tomto úseku?

Naše armáda po roce 1945 cvičila po několik let s materiálem přivezeným čs. sam. armádním sborem v SSSR a čs. jednotkami ze Západu, doplněným trofejním materiálem z darů Sovětské armády z válečné kořisti v Německu. Tento materiál, dostačující snad pro počáteční výcvik, nebyl naprosto schopen zajistit obranu země. Nad to — v tomto „vybavení“ armády až do počátku 1. 5LP chyběla modernější technika, běžná ve výzbroji bojujících armád v závěru 2. světové války, jako např. radiolokační prostředky, moderní letecká a ženíjní technika, raketomety, infraprístroje atd.

Při konkrétním zkoumání stavu výzbroje a výstroje čs. armády na počátku 1. 5LP se naskýtal neradostný obraz, v němž zastaralost a nejednotnost výzbroje jsou dominující rysy. Výzbroj byla z 13 % sovětského původu, z 30 % stará čs., z 56 % německého původu a z 1 % nového čs. původu. Výstroj pak z 5 % německá, z 95 % čs. (stav k 1. 1. 1951).

Zastaralost a nejednotnost vystupují zvláště ostře při bližším zkoumání stavu výzbroje jednotlivých druhů vojsk: Tak u dělostřelectva bylo k 1. 1. 1951 ve výzbroji čs. armády celkem 18 typů děl. Převahu v dělostřeleckém materiálu měl materiál kořistní — německý (60 %). Ostatní materiál byl sovětský (38 %), jakož i materiál britský a čs. (2 %).

Úhrnný počet děl, která měla čs. armáda k dispozici, činil k 1. lednu 1951 2764 kusů (bez protiletadlových děl, minometů a raketometů). V plukovních dělech (pěchotních) jsme byli vybaveni ne plně vyhovujícím způsobem. Základní naše výzbroj — 45mm kanóny — byla již v té době zastaralá. Divizní dělostřelectvo mělo v této době ve výzbroji 76mm kanóny sovětské, jež byly částečně používány jako protitankové kanóny. Zároveň byl používán jako protitankový kanón 75mm kanón německý. Jako houfnice byla v divizním dělostřelectvu používána 105mm houfnice německá a

122mm houfnice sovětská. Sborové dělostřelecké pluky byly vyzbrojeny 105mm kanónem německým a 152mm německou houfnicí (převrtaná německá houfnice ráže 150 mm), v nichž bylo možno používat sovětského střeliva ráže 152 mm. Dělostřelectvo armádní a zálohy hlavního velitelství bylo vyzbrojeno sovětským protitankovým dělem ráže 57 mm, německým dělem 75mm, 76mm dělem sovětským a 88mm dělem německým.

Minomety používané koncem roku 1950 v čs. armádě byly 82mm německé a sovětské a dále ráže 120 mm. Velká typová pestrost byla i v dělostřelecké munici, způsobená množstvím typů děl ve výzbroji armády. Ve skladech však byly ještě i takové ráže střeliva, pro něž již nebylo upotřebení, takže situaci v dělostřelecké munici bylo možno charakterizovat jako nedostatečné zajištění bojové pohotovosti.

K dispozici bylo menší množství palebných průměrů, než kolik stanovila minimální zásoba. V důsledku nově narůstajících požadavků na protivzdušnou obranu státního území se stala ožehavým problémem munice protiletadlového dělostřelectva, jehož počet byl nedostatečný.

Pěchotní výzbroj čs. armády byla koncem roku 1950 z 33 % sovětského původu, 17 % stará čs., 47 % německá a 3 % nová čs. V pěchotní výzbroji čs. armády bylo např. 5 typů pistolí, 6 typů pušek, 6 typů samopalů, 5 typů lehkých kulometů, 2 typy těžkých kulometů, 4 typy protiletadlových kulometů, 2 typy ručních granátů, 3 typy přileb, staré německé pancéřovnice a pancéřovky atd. Mezi pěchotními zbraněmi byly zastoupeny všechny ráže: 9 mm (samopaly a pistole), 7,92 mm, 7,65 mm, 7,62 mm, 12,7 mm a 20 mm (protiletadlové kulomety). Pro tento „bohatý sortiment“ byla obtížná výroba střeliva. Střelivo muselo být vyráběno v mnohem větším množství typů, protože pro různé typy stejných ráží bylo třeba používat i různého střeliva. Zde nejnaléhavěji vy-

stupovala potřeba unifikace se sovětskou výzbrojí a zmenšení počtu typů.

Hlavní slabinou protiletadlového dělostřelectva byl nedostatek moderních radiolokátorů. Ve výzbroji armády byly jen pozůstatky kořistního materiálu — 46 kusů německých rádiových zaměřovačů. Obdobnou vážnou slabinou byl nedostatek radiolokátorů pro hlásonu službu s větším dosahem. K dispozici bylo jen 9 kusů německých přístrojů. Vážný byl i nedostatek světlometů — bylo zde 630 německých světlometů bez rádiových zaměřovačů.

Letectvo bylo vyzbrojeno z 25 % čs. a ze 75 % cizím materiálem, většinou německým, americkým a britským. Ještě v roce 1951 bylo v letectvu v používání 13 hlavních typů letadel cizí konstrukce. Úhrnný počet letadel činil v armádě k 1. lednu 1951 1777 kusů, z toho 449 stíhacích, 60 bitevních, 85 zpravodajských, 35 dopravních, 227 kurýrních, 9 zdravotnických a 912 školních.

Jako základní stíhací letoun byl používán německý stíhací letoun Messerschmidt 109, označovaný u nás S-199. Těchto letadel bylo v armádě 439 kusů a byla výlučně kořistního původu. Messerschmidty již zcela neodpovídaly současným požadavkům operačním, neboť dosahovaly malé rychlosti (450 km/hod.). Neméně katastrofální byla do r. 1950 situace v letectvu **bitevním**. Jako průzkumných letadel bylo používáno letadel o slabším výkonu německého původu. Byla to především letadla německé konstrukce typu Siebel 203, u nás označovaná C3, jichž bylo k 1. lednu 1951 k dispozici 73 kusů. To byla letadla neozbrojená, takže jich bylo možno používat jen k výcvikovému účelům. Dále bylo v letectvu 12 kusů letounů typu Moskyto, u nás označovaných B-36, letadla původu anglického, nevyzbrojená, pro něž bylo málo náhradních součástek, takže jejich životnost končila v roce 1951.

Jako **dopravních** letadel bylo u nás po-

užíváno 19 kusů amerických Dakot, 10 kusů německých Junkersů Ju-52 a 9 kusů německých Siebelů 204. Letecký dopravní park byl tudíž zastaralý a nedostačující.

Dále bylo ve výzbroji čs. armádního letectva 227 kusů kurýrních letadel, celkem 6 typů, z nichž vyhovovalo jedině letadlo typu Čáp, německého původu, u nás vyráběné. Celkový počet těchto letadel (90) byl nadbytečný, i když se jich používalo zároveň jako letadel zdravotnických.

Konečně bylo v armádě počátkem roku 1951 celkem 912 školních letadel, z nich 351 letadel pro základní a 561 kusů pro pokračovací školení. Školních letadel bylo 7 typů. Pro školení většinou vyhovovala až na letadla C 104. Počet školních letadel byl pro potřebu čs. armády nadbytečný a vysoko překračoval plánovanou potřebu (600 až 700 kusů).

Lze tudíž o letecké bojové technice říci, že největší slabina se jevila právě v hlavních druzích letectva, tj. v letectvu stíhacím, bitevním a průzkumném.

Pokud se týká tankového materiálu, byla armáda na počátku 1. 5LP vyzbrojena z 30 % sovětským, ze 60 % německým a cizím (britským) a z 2 % starým čs. materiálem. Čs. armáda byla koncem roku 1950 vyzbrojena 8 typy tanků a 7 typy samohybných děl. Mezi tanky měly již převahu sovětské tanky T-34, dodané Sovětským svazem čs. armádě v předchozích letech: K 1. lednu 1951 jich bylo 368 kusů. Druhou největší část však stále ještě představovaly britské tanky typu Cromwell (179 kusů). Dále byly v tankovém vojsku ještě v menším počtu tanky americké, britské, německé, jakož i 31 kusů předválečných čs. tanků.

V samohybných dělech měl převahu německý materiál — celkem 407 kusů — a sovětský, 106 kusů. Celkem bylo v armádě k 1. lednu 1951 726 tanků a 513 samohybných děl. Kromě toho bylo 52 obrněných automobilů typu anglických a amerických, 736 obrněných transportérů, 143 různých

pásových vozidel, 140 podvozků bez děla a 20 vyprošťovacích tanků.

I u tankového vojska bylo problémem střelivo, neboť děla u sovětského typu tanku T-34 byla ráže 85 mm, u německých převážně 75 mm a sovětská samohybná děla byla vyzbrojena děly ráže 76 mm a 152 mm.

Ženíjní materiál byl ponejvíce kořistního německého původu (76 %), menším dílem československý (22 %) a zlomek (2 %) sovětský. Svým množstvím nedostačoval ženíjní materiál pro krytí mobilizačních potřeb. Největší slabinou byly těžké zemní stroje, které u nás v podstatě neexistovaly (buldozery, gradery, rottery, jeřáby, scrapery, rypadla aj.). Základní mostní materiál byly britské a německé mostní soupravy (britské Bailly soupravy — 32 kusů), dále převážecí soupravy československé, sovětské a německé, rovněž i čluny různých typů. Podstatným nedostatkem, ovlivňujícím bojovou pohotovost armády byl nedostatek polních lopatek, kterých bylo k 1. lednu 1951 pouze 80 000 kusů a nemohly tudíž kryt základní ženíjní výstroj jednotlivce.

Ve spojovacím materiálu byla armáda vybavena v roce 1950 ještě převážně spojovacím materiálem kořistního původu (85 %), zbytek sovětského, anglického a něco málo i amerického původu. Chybělo značné množství materiálu, na příklad 4600 oddílových rádiových stanic, 2500 plukovních rádiových stanic, 85 divizních rádiových stanic a jistý počet armádních rádiových stanic. 15 370 kusů polních telefonních přístrojů převážně německého původu krylo potřebu na 70 %. Telefonní kabely byly z 1/3 kořistního původu a byly již značně opotřebované. Rovněž se jevil značný nedostatek terénních automobilních vozidel s namontovanými středními rádiovými stanicemi.

Ze základního chemického materiálu bylo v r. 1950 k dispozici jen asi 400 000 souprav individuální chemické ochrany

jednotlivce, z toho 250 000 souprav německého původu a 150 000 souprav sovětských proti potřebě 1 200 000 souprav.

V materiálu výsadkového vojska bylo v r. 1950 asi 50 % padáků sovětského a 50 % čs. původu, při čemž plánovaná potřeba byla kryta asi jen z 25 %.

Optický materiál byl z 65 % německý, z 20 % sovětský a z 15 % čs.

Takový je zhruba obraz vojenské techniky a válečného materiálu na počátku socialistické výstavby. Z hlediska techniky nebylo možno vážně hovořit o bojeschopnosti čs. armády, uvážíme-li, že ve výzbroji soudobých armád byly již zařazeny či zařazovány atomové zbraně, proudová letadla, infrapřístroje, moderní radiolokační prostředky aj.

Neméně neradostný byl na počátku 1. 5LP stav zbrojního průmyslu. Předmnichovská čs. republika měla sice rozsáhlý zbrojní průmysl, který se v průběhu války ještě rozrostl, avšak jeho technická úroveň zastarala a odpovídala úrovni let 1938—1940. Nacističtí okupanti pak u nás vybudovali zbrojní závody jen jako specializované součásti celkových zbrojních kapacit Německa, navazující na podniky v Německu, bez jejichž kooperace nebyly schopny samostatné produkce. Hlavní zbrojařské podniky nadto vzaly za své válečnými událostmi a americkým bombardováním na sklonku války. V prvních poválečných letech pak pochopitelně došlo v rámci přechodu z válečné výroby na mírovou nikoli k rozvoji zbrojní výroby, ale k jejímu převedení pro mírové účely (např. byla zrušena dělovka v Plzni). V důsledku toho byl náš zbrojní průmysl prakticky zlikvidován. Nadto celá řada dalších průmyslových odvětví, majících význam pro obranu země byla v prvních poválečných letech zanedbávána (např. některá odvětví elektrotechnického průmyslu, leteckého průmyslu, chemický průmysl atd.).

Náš vlastní zbrojní průmysl nebyl tudíž schopen v krátké době odstranit ne-

dostatky ve zbrojní technice armády. Neutěšený stav válečného materiálu a zbrojního průmyslu tak vyžadovaly neodkladné řešení. Proto v duchu politiky KSČ byly úkoly 1. 5LP koncipovány tak, aby spolu s řešením industrializace země byla současně budována i materiálně technická základna obrany země.

*

Při řešení úkolu modernizace výzbroje a výstroje armády cestou unifikace, jakož i při výstavbě vlastního zbrojního průmyslu sehrála rozhodující roli sovětská pomoc. Tuto pomoc poskytoval Sovětský svaz hned v několika směrech: přímými dodávkami vojenské techniky a materiálu, dále všestrannou pomocí výstavbě našeho zbrojního průmyslu, a konečně poskytováním dlouhodobých úvěrů na krytí nákladů, spojených s výstavbou materiálně technické základny Čs. lidové armády.

Materiální pomoc naší armádě poskytla sovětská vláda na základě několika smluv a dohod. Tak podle souhlasu sovětské vlády, vysloveného za rozprav mezi vládou SSSR a čs. vládní delegací v Moskvě v červenci 1946 prohlásila sovětská vláda, že je ochotna pomoci ČSR při výzbroji a výstroji čs. armády dlouhodobým úvěrem kromě té výzbroje, kterou již předtím dala ČSR zadarmo. Na základě toho se 27. 2. 1947 vláda ČSR a vláda SSSR dohodly na tom, že vláda SSSR dodá během roku 1947 na desetiletý úvěr do ČSR výzbroj, střílivu a vojenský materiál do celkové částky 5 mil. amerických dolarů, aby tak vyšla vstříc ČSR při materiálním vybavení armády.

K další dohodě o dodávkách vojenského materiálu pak došlo k létě 1949, kdy z pověření a v zastoupení vlády ČSR jednal tehdejší náměstek ministra NO se zástupcem vlády SSSR a 7. června 1949 v Moskvě podepsal „Dohodu o dodání výzbroje a vojenského technického materiálu vládou SSSR vládě ČSR na úvěr“. Podle této dohody zavázala se sovětská vláda dodat

v roce 1949 čs. vládě na úvěr výzbroj a výstroj a vojenský technický materiál v úhrnné ceně 68 mil. rublů (tj. přibližně za 646 mil. Kčs staré měny). Dále se sovětská vláda zavázala poskytnout čs. vládě technickou pomoc při organizaci výroby sovětských vzorů výzbroje, střílivu a vojenských přístrojů tím, že poskytne čs. vládě výrobní licence a dodá sovětské vzory výzbroje, střílivu a přístrojů a v případě potřeby pošle do ČSR sovětské odborníky. Použití licencí poskytla sovětská vláda na základě této dohody bezplatně, za pouhou úhradu skutečných nákladů, spojených s vyhotovením dokumentace.

Úvěr 68 mil. rublů byl podle této dohody poskytnut sovětskou vládou čs. vládě na dobu 10 let k umořování — počínaje 1. lednem 1951 — na dvouprocentní úrok. Čs. vláda se zavázala provádět umořování úvěru a úhradu úroků vládě SSSR dodávkami zboží, při čemž se obě vlády dohodly, že ceny zboží budou stanoveny na základě dohody mezi oběma zeměmi s přihlédnutím k cenám na světových trzích. Dohoda vstoupila v platnost 7. 7. 1949.

Třetí dohoda, na jejímž základě byla v následujících letech poskytována sovětská pomoc výstavbě materiální základny obranyschopnosti naší země, byla „Dohoda o způsobu a podmínkách zúčtování za výzbroj a válečný materiál, dodávaný vládou SSSR vládě ČSR“, podepsaná v Moskvě čs. velvyslancem s. Karlem Kreibichem a zástupcem sovětské vlády 12. prosince 1950, v den 7. výročí československo-sovětské smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci z r. 1943.

Tato dohoda, stejně jako obě předcházející, jsou příkladem bratrské spolupráce mezi našimi zeměmi a nezištné sovětské pomoci, neboť jsou založeny na zásadě vzájemných oboustranných výhod, nikoli na zásadě zotročujících politických, hospodářských a vojenských podmínek, jež jsou vždy nutně součástí obdobných smluv o poskytování vojenské „pomoci“ vládou USA

jejím „spojencům“. Vůle po vzájemné pomoci a poskytnutí vzájemných výhod v zájmu společného cíle vyzařuje z každé věty této dohody.

Na základě těchto a dalších dohod byly postupně uskutečňovány dodávky vojenského sovětského materiálu naší armádě.

Tak v květnu 1949 dodala sovětská vláda do ČSR výzbroj, střelivo a jiný válečný a technický materiál v celkové částce 68 mil. rublů, mj. 60 kusů bitevních letadel IL-10, 250 kusů kulometů DŠK 12,7 mm, 90 kusů kanónů 76 mm vzor 1942, 64 kusů kanónových houfnic 152 mm vzor 1937, 113 kusů tanků T-34 s náhradními motory, 20 kusů samohybných děl SU-152 s náhradními motory a jinou ženijní, chemickou a spojovací výzbroj a výstroj.

V druhé polovině roku 1950 bylo Sovětským svazem naší armádě dodáno 20 proudových letounů typu JAK-23. V prosinci 1950 a v lednu 1951 byla uskutečněna na základě dohody z 12. 12. 1950 další velká dodávka vojenského materiálu z SSSR do ČSR, v níž byl dodán nejrůznější materiál, mj. polní zdravotnická výzbroj, letecký materiál a letištní zařízení, elektrický a spojovací materiál, materiál pro výsadkové vojsko, muniční a zbrojní materiál, chemický materiál, samohybná děla, pěchotní materiál, dělostřelecký materiál, optický materiál, měřicí materiál, ženijní a tankový materiál (mj. 368 kusů tanků T-34, 17 kusů lehkých samohybných děl SU-76, 16 kusů těžkých samohybných děl ISU-152, 110 děl ráže 57 mm). Dodaný materiál byl účtován velmi levně. Na příklad T-34 za 2 190 000 Kčs za 1 kus, letoun nejnovějšího typu MiG-15 přibližně za 5 mil. Kčs, dělo 57 mm za 400 000 Kčs za kus atd. (Údaje jsou ve staré měně — pozn. M. Š.).

Na jaře 1952 byla realizována další dodávka vojenského materiálu, v níž byl především radiolokační materiál, mj. radiolokační stanice „RNS“ pozemní a radiolokační stanice „P-3A“. Na podzim téhož roku byla uskutečněna velmi významná do-

dávka syntetického kaučuku pro potřebu naší armády, v listopadu 1952 byl do ČSR dodán letecký materiál v hodnotě 1 942 321 rublů; v roce 1952—53 bylo dodáno větší množství těžkých tanků IS, vyzbrojených dělem ráže 122 mm atd.

Další dodávky byly uskutečněny v roce 1953. V tomto posledním roce 1. 5LP dodala sovětská vláda čs. armádě mj. 105 druhů vojenského chemického, leteckého, spojovacího, automobilního a jiného speciálního vojenského materiálu.

Na rozdíl od předcházejících let přesouvá se v tomto roce sovětská vojenská technická pomoc od dodávek hotových zbraní a vojenského materiálu na dodávky součástek a surovin pro vlastní čs. zbrojní průmysl, který v té době již rozbíhal vlastní výrobu zbraní a vojenského materiálu podle sovětských licencí. Tak několika dodávkami kuličkových ložisek nejrůznějších typů pomohl Sovětský svaz krýt úzký profil v naší vlastní vojenské výrobě. Dále byly uskutečněny dodávky hořčíkových slitin, pryžového materiálu, různých trubek, chemického materiálu, speciálních druhů oceli, slabostěnných rour, ocelových plechů, slitiny, speciálních drátů, rádiových lamp pro radiolokátory, chromniklové oceli aj.

V listopadu 1953 požádala konečně čs. vláda sovětskou vládu o dodání 19 souprav pozemních radiolokátorů a 48 souprav palubních radiolokátorů za účelem zesílení protivzdušné obrany ČSR.

Sovětské dodávky vojenského materiálu a surovin významně pomohly v řešení úkolu modernizace a unifikace vojenské techniky čs. armády.

*

Jak již bylo řečeno, linie vojenské politiky KSČ sledovala, aby v 1. 5LP byl vybudován vlastní zbrojní průmysl. V letech 1. 5LP bylo nutno vybudovat tzv. k m e n o v ý zbrojní průmysl, který je s to vy-
zbrojit armádu vlastní moderní technikou

a v případě války zapojit pro potřebu obrany země všechna ostatní průmyslová odvětví. Tento velmi náročný úkol bylo třeba v letech 1. 5LP řešit — vzhledem k mezinárodní situaci — v co nejkratší době. To bylo ztěžováno nedostatkem pracovních sil a nedostatkem vlastních materiálových rezerv.

Skutečnost, že úkol výstavby materiálně technické základny země jsme v 1. 5LP vyřešili, a to souběžně s tak obtížnými a náročnými úkoly jako byl přechod k volnému trhu podmíněný vytvořením velkých rezerv zboží, je důkazem obrovských předností a možností socialistického společenského zřízení.¹⁾

Naše země přitom dostala již v době 1. 5LP i své internacionální povinnosti v tom, že zároveň i splnila všechny své závazky, které na ni kladly požadavky některých armád bratrských lidově demokratických zemí, jež od ČSR, jako státu průmyslově nejvyspělejšího, právem očekávaly.

Ptáme-li se po zdrojích těchto úspěchů na poli výstavby materiálně technické základny obranyschopnosti země, je vedle takových vnitřních faktorů, jako je budovatelské nadšení našeho lidu, třeba opět uvést významnou pomoc Sovětského svazu.

I zde šla sovětská pomoc po několika směrech: dodávky surovin a materiálu, poskytování výrobních licencí na výrobu so-

větské vojenské techniky v čs. závodech, vysílání sovětských expertů pro výstavbu nových zbrojních závodů a zavádění výroby v nich, poskytování technické dokumentace na výrobu vojenského materiálu, různé druhy technické spolupráce a vědeckého výzkumu v oboru vojenské techniky atd.

Neobyčejnou pomoc výstavbě armády znamenaly sovětské licence a technická dokumentace, poskytované nám Sovětským svazem na výrobu vojenské techniky.

Licence a dokumentace byly nám předávány za neobyčejně výhodných podmínek pro nás. Sovětská strana přitom byla vedena jedinou snahou — snahou pomoci čs. armádě, bez jakýchkoli obchodních či jiných zájmů. Nejlépe o tom svědčí např. podmínky, za nichž byla v březnu 1951 předána licence a technická dokumentace na výrobu letadel MiG-15. Podle příslušné dohody mezi vládou SSSR a ČSR předala sovětská vláda licenci a technickou dokumentaci výroby letadel MiG-15 bez platby, jen za náhradu skutečných výloh spojených s vyhotovením a dopravou technické dokumentace. Zároveň vláda SSSR předala čs. vládě 1 letadlo MiG-15 jako vzorek za cenu 550 000 rublů a odeslala do ČSR sovětské specialisty pro technickou pomoc při organizaci výroby letadel MiG-15 a motoru RD-45F. Československá vláda byla touto dohodou zavázána pouze k tomu, že nepředá žádným třetím osobám k žádnému účelu ani na území ČSR, ani za jeho hranicemi, jakoukoli informaci a technickou dokumentaci, kterou obdržela od vlády SSSR a že nepředá ani nedodá třetí straně letadla ani jejich součástky, zhotovené podle této licence v ČSR a konečně, že učiní všechna opatření, která od ní závisí, aby zabezpečila utajení veškeré technické dokumentace.

Za obdobných podmínek bylo sovětskou vládou předáno velké množství dalších sovětských licencí na výrobu velkého množství různých druhů vojenské techniky. Již

¹⁾ To si pochopitelně vyžádalo obrovské náklady a tedy i jisté oběti. Soudruh Gottwald na to upozornil ve svém závěrečném slově na zasedání ÚV KSČ v červnu 1951: „Přirozeně hrozba imperialistickou válkou vyvolává z naší strany zvýšený boj za udržení míru. Ale, soudruzi, součástí za udržení míru nejsou jenom podpisy a hlasování pro mír, nýbrž také zabezpečení obrany republiky. Samozřejmě každý ví, že také toto není zadarmo.“ (Přispěvky k dějinám KSČ č. 1/1957, str. 177, SNPL 1957, Praha.) Tedy jistě zpomalení růstu životní úrovně lidu v letech 1951–52 souvisí tak mj. přímo s výstavbou armády. (Pozn. autora.)

v květnu 1949 vyhověla sovětská vláda prosbě vlády ČSR a přenechala jí licence na právo výroby různého vojenského technického materiálu v čs. továrnách mj. na tank T-34, rádiovou stanici RSB, miny, ženíjní, spojovací a chemický materiál aj. Zároveň povolila vláda SSSR předat vládě ČSR vzorky válečného materiálu, na který byly licence již dříve dány.

V roce 1950 byla dále předána sovětská licence těžkého kulometu 7,62 mm „Gorjunov“. V lednu 1951 předal SSSR Československu licence a technickou dokumentaci na výrobu 61 druhů děl, zbraní a střeliva, vojenského materiálu a leteckého materiálu, chemického, ženíjního a jiného materiálu. V březnu 1951 byla předána již zmíněná licence a technická dokumentace v té době nejmodernějšího proudového letadla světa MiG-15, čímž byly čs. armádě vytvořeny podmínky k dosažení nejvyšší úrovně soudobého vojenského letectví.

Další rozsáhlé licence na výrobu vojenského zbrojního a výstrojního materiálu byly Sovětským svazem poskytnuty v dubnu 1951. Celkem byly Sovětským svazem jen v prvním pololetí 1951 poskytnuty vládě ČSR licence a technická dokumentace (výkresy, základní výroby a technické podmínky přejímání výrobků na 51 druhů zbraní, munice a vojenského technického materiálu). Dále byla v roce 1951 zahájena výroba 160mm minometů podle poskytnuté sovětské licence. V červnu 1952 byla sovětskou vládou předána dokumentace a poskytnuta technická pomoc při výrobě pancíře samohybného děla SD-100, v září téhož roku pak předána licence na výrobu letounů S-102-„BIS“ s motorem VK-1, jakož i vzorek tohoto letounu a motoru s kompletní technickou dokumentací, počítaje v to tajnou a přísně tajnou. (Výkresy výrobků, přípravků, speciální nářadí, technologické listy, specifikace používaných materiálů, technické podmínky pro přejímání a zkoušky letounů a motorů, dále 1 letoun S-102 BIS a 1 motor VK-1 jako

vzorek pro rozběh jejich sériové výroby). Počátkem roku 1953 pak byla rozhodnutím sovětské vlády předána licence na výrobu proudových letadel MiG-15 BIS spolu s příslušnou dokumentací a vzorky. V srpnu 1953 předal SSSR technickou dokumentací a vzorky mj. automatického protiletadlového zaměřovače, 37mm náboje s tříštivosvitícím granátem, 37mm náboje s protipancéřovým granátem, školního letounu S-102 (UTI-MiG), pozemního rádiového majáku, různého leteckého materiálu a letištního zařízení. V prosinci téhož roku předala sovětská vláda čs. vládě licenci a vzorky s kompletní dokumentací dalších 79 druhů výzbroje, vojenského technického materiálu a zařízení.

Sovětské licence patří v širokém sortimentu sovětské pomoci naší armádě k nejvýznamnějším; jejich poskytnutí nám umožňovalo využít ihned nejnovějších výsledků práce sovětských vojenských techniků a přistupovat ihned k zavádění výroby nejmodernějších zbraní, bez jinak nutného zdlouhavého a nákladného výzkumu a vývoje. Tím byly našemu národnímu hospodářství ušetřeny stamilionové částky a naší armádě umožněno dohnat časovou ztrátu ve vývoji vojenské techniky.

*

V dubnu 1951 rozhodla se strana a vláda soustředit výrobu válečného materiálu podle poskytnutých sovětských licencí pod jednotné ústřední řízení, aby na jejím základě bylo možno co nejrychleji zahájit výrobu. To byla hlavní cesta k provedení unifikace výzbroje a výstroje čs. armády s výbroží Sovětské armády. Při organizování výroby v těchto u nás před tím neexistujících oborech se projevila nutnost sovětské pomoci. V souvislosti s tím se v dubnu 1951 obrátil prezident republiky Klement Gottwald a předseda vlády Antonín Zápotocký osobním dopisem na předsedu rady ministrů SSSR J. V. Stalina s zá-

dostí o vyslání sovětských odborníků, kteří by poskytli technickou pomoc jednotlivým výrobním oddělením při organizaci výroby nové výzbroje v čs. závodech na základě poskytnutých sovětských licencí.

Této prosbě sovětská vláda v zájmu urychleného přezbrojení čs. armády a tedy v zájmu urychleného posílení obranyschopnosti vyhověla a vyslala do ČSR řadu sovětských vysoce kvalifikovaných expertů, kteří pak po léta radou a zkušeností významně pomáhali rozvoji vlastního čs. zbrojního průmyslu. Tak např. v únoru 1952 bylo sovětskou vládou vysláno do Československa 31 sovětských specialistů-inženýrů a technologů — na pomoc čs. vojenskému leteckému průmyslu. Když byly na jaře téhož roku dodány do ČSR sovětské radiolokační stanice „RNS“ a „P3A“, byli s nimi na dobu tří měsíců vysláni do ČSR i příslušní sovětské technické experty. V souvislosti s předáním licence na výrobu letadel MiG-15 „BIS“ počátkem roku 1953 bylo sovětskou vládou vyhověno žádosti čs. vlády o prodloužení pobytu příslušných sovětských odborníků pro výrobu těchto letadel.

Pomoc sovětských expertů ve zbrojním průmyslu je pro naši armádu nedocenitelná. Všichni velmi ochotně a obětavě dávali k dispozici své nepřehledné zkušenosti výstavbě moderního čs. zbrojního průmyslu a zajistili tak urychlené rozběhnutí jeho výroby a tím i zásobení čs. armády potřebnou nejmodernější vojenskou technikou, unifikovanou s armádou sovětskou.

Jako ve všech jiných oblastech, i zde byla sovětská pomoc prováděna na základě bratrských vztahů mezi našimi zeměmi, tudíž za podmínek pro nás maximálně výhodných.

*

Konečně se sovětská pomoc výstavbě čs. zbrojního průmyslu a přezbrojení čs. armády výrazně projevila v rozsáhlé pomoci technické, ať již šlo o pomoc při vý-

stavbě jednotlivých závodů poskytováním technických konzultací, či o odborné technické posouzení a přezkoušení výzbroje, vyrobené čs. zbrojním průmyslem, nebo i četné jiné druhy pomoci včetně zaškolení a studia čs. zbrojních expertů v sovětských zbrojních závodech a na sovětských vojenských technických školách. Na příklad v roce 1950 posuzovali sovětské vojenské odborníky vzorky nových čs. zbraní a zkoušeli je. (Např. prototyp čs. samopalu 7,62 mm, výsadková výstroj čs. armády.) Nebo v létě 1952 pomohli sovětské vojenské odborníky přezkoušet různé typy výzbroje, vyrobené čs. zbrojním průmyslem, mj. 82mm protitankový granátomet, tarasníci T-21 a střelivo k němu, 30mm protiletadlové dělo a střelivo k němu, 7,62mm pistolí, pancéřový trup tanku T-34 aj.

V témže roce přezkoušeli raketomet vzor 51 ráže 130 mm. V roce 1953 provedli sovětské odborníky zkoušky čs. 82mm bezzákluzového kanónu a tankového motoru V-2 čs. výroby.

Na základě smlouvy z 26. 11. 1952 poskytla sovětské exportní organizace Technoexport technickou pomoc ve formě technických konzultací při stavbě závodu na hexogen a jeho výrobě. Konzultace se týkala všech hlavních technických otázek výstavby tohoto z hlediska obrany státu neobyčejně důležitého závodu, jako např. stavebního plánu závodu, technologie vlastní výroby hexogenu, kyselinové základny závodu, hospodářství závodu aj. V roce 1953 poskytla sovětská vláda Československu technickou pomoc při organizaci generálních oprav proudových letounů a motorů. Sovětský svaz dodal k tomu opravářskomontážní nářadí, přípravky a kontrolní přístroje, výkresy a technické podmínky aj. Neobyčejně významná z hlediska obrany státu byla konečně sovětská pomoc při stavbě naftovodu ze Sovětského svazu do ČSR v letech 1. SLP.

Obdobně byly poskytovány konzultace vojenským technickým odborníkům při je-

jich studijním pobytu v SSSR k nejruznějším otázkám, jakož i sovětskými experty našim vojenským technickým pracovníkům u nás. Technická pomoc a spolupráce se rok od roku rozšiřovala, zasahovala do spolupráce ve výzkumu a vývoji vojenské techniky apod.

*

Díky všestranné technické pomoci Sovětského svazu bylo možno v době 1. 5LP v krátké době uskutečnit zmenšení počtu typů zbraní, unifikaci se zbraněmi a technikou Sovětské armády a vyzbrojit naši armádu nejnovější technikou. Tak např. nežadující velký počet a zastaralost pěchotních zbraní byla již v r. 1950 řešena mj. vyrobením nového prototypu samopalu 7,62 mm a jeho vyzkoušením v SSSR, vyrobením nového typu pušky a lehkého kulometu ráže 7,62 mm atd. Byl získán souhlas Sovětského svazu se zaváděním pěchotních zbraní 7,62 mm do čs. armády. Byla vyžádána licence těžkého kulometu 7,62 mm „Gorjunov“, vyvinuta pistole 7,62 mm, vyvinuty a zahájeny výrobní přípravy pro výrobu nových moderních protitankových zbraní. Přezbrojení a unifikace pěchotních zbraní byla plánována tak, že po jejím ukončení zůstal ve výzbroji čs. armády jeden typ pistole, jeden typ samopalu, jeden typ pušky, jeden typ těžkého kulometu, jeden — dva typy protiletadlového kulometu a dva typy protitankových zbraní. V letectvu byly v r. 1950 zařazeny nové sovětské bitevní stroje IL-10 a od r. 1951 v té době nejmodernější proudové stroje MiG-15. V r. 1952 byla zařazena dopravní letadla IL-12. Tankové vojsko přešlo důsledně na tank T-34 a byl zařazován již i tank IS, vyzbrojený dělem ráže 122 mm, lehké samohybné dělo SU-76 a těžké ISU-152. Armáda byla dotována moderními sovětskými radiolokačními přístroji RNS a P 3A, těžkou sovětskou ženijní technikou, sovětskými rádiovými stanicemi, chemickým materiálem atd.

Obrovský význam sovětské technické pomoci pro upevnění obranyschopnosti naší země spočíval v tom, že nám umožnila dostat se rychle na výši všech technických požadavků, vyplývajících z komplexu požadavků soudobého vojenství, pomohla urychleně a za nejnižších možných nákladů dohnat časovou ztrátu ve výzbroji a výstroji armády a ve výstavbě vlastního zbrojního průmyslu. Sovětská technická pomoc postavila v letech 1. 5LP v krátké době naši republiku ve vojenské technice na světovou úroveň. Spolu s dalšími formami sovětské pomoci výstavbě naší armády, jak jsme se je v této stati snažili stručně ukázat, se stal jedním z hlavních faktorů posílení obranyschopnosti naší země a výstavby základů čs. lidové armády jako armády socialistického typu v duchu linie vojenské politiky KSČ.²⁾

²⁾ Výstavba armády podle vzoru Sovětské armády a práce sovětských vojenských poradců byla trnem v oku zbytkům buržoasie, která se ještě po jistou dobu po Únoru udržela na některých místech v armádě. O tom svědčí na příklad případ z března 1950, kdy zástupce velitele jednoho vojenského učiliště po vyslechnutí přednášky sovětského vojenského poradce mu v přítomnosti shromážděných velitelů a učitelského sboru poděkoval za „velmi dobře připravenou, instruktivní a o bojové zkušenosti opřenou“ přednášku a uzavřel pak zaměstnání výzvou ke všem přítomným důstojníkům, aby právě vyslechnutých poznatků z přednášky sovětského poradce ve své učitelské a velitelské praxi nepoužívali, aby „nevznikla ve výcviku anarchie“. Zdůraznil, že ačkoli uznává bohaté válečné zkušenosti a velitelskou praxi sovětského poradce, „musí pro přítomné velitele a profesory zůstat jediné platný čs. vojenský předpis, který je v rozporu s tím, co sovětský poradce přednášel“. Kategoricky pak požádal shromážděné důstojníky, aby bez ohledu na to, co při přednášce slyšeli, postupovali ve své další činnosti podle dosavadní praxe řídící se přesně čs. předpisem, s výhrůžkou, že zjistí-li, že někdo snad přece využívá poznatků získaných od sovětského poradce, neuzná to a vyvodí z toho důsled-

V našich nejnovějších dějinách je československo-sovětské spojení a sovětská pomoc hlavním faktorem — spolu s vnitřními zdroji — zajišťujícími mírovou výstavbu naší socialistické vlasti. Důsledná zahraničně politická a tudíž i vojensko-politická orientace naší země — jako to v celé své historii vždy KSČ prosazovala — na Sovětský svaz a ostatní země socialistického tábora jsou pro nás zárukou, že smělé úkoly, jež před náš lid vytyčuje naše strana v době, kdy slavíme 40. výročí jejího vzniku, budou splněny. Vytvářejí totiž základní vnější podmínky pro uplatnění budovatelské iniciativy našeho lidu.

Na stráž mírové výstavby rozvinuté socialistické společnosti v naší vlasti stojí Čs. lidová armáda, její bojeschopnost je dík péči strany a bratrské pomoci a spolupráci se Sovětskou armádou a armádami Varšavské smlouvy — na vysokém stupni. Naše armáda vyrostla v období socialistické výstavby Československa v moderní soudobou armádu socialistického typu. Vojenská politika strany, realizovaná v podmínkách rozsáhlé sovětské pomoci, spolu s důslednou zahraniční politikou strany a budovatelským úsilím lidu tak vytvořily základní předpoklad obranyschopnosti našeho státu. Tím zároveň strana plnila a plní jeden ze základních požadavků a zákonitostí socialistické výstavby, formulovaných v soudobé chartě mezinárodního komunistického hnutí — v Deklaraci a Prohlášení — zajištění socialistické výstavby před imperialistickou agresí. Splnění tohoto úkolu nebylo a není bez sovětské pomoci a vzájemné spolupráce a jejich dalšího rozvíjení. Sovětská pomoc a čs.-sovětská spolupráce³⁾ zůstávají proto i do budoucna zá-

kladem dalšího posilování obranyschopnosti naší země. Pochopitelně se obsah a formy této spolupráce mění a budou měnit i souvislosti s rozvojem naší společnosti a se změnami a vývojem soudobého vojenství. Význam československo-sovětského spojení a spolupráce vzrůstá zvláště dnes, v době raketových a nukleárních zbraní a prudkého rozvoje vojenské techniky. V rámci Varšavské smlouvy nám zajišťuje podmínky pro budování rozvinuté socialistické společnosti a přechod ke komunismu, neboť bezpečnost Československé socialistické republiky je podepřena mj. i vahou nejmodernější sovětské vojenské raketové a nukleární techniky, jež by byla v případě potřeby okamžitě nasazena k zajištění naší země před případnou imperialistickou agresí. To jednak snižuje možnost imperialistické agrese vůči naší zemi na minimum, jednak nám umožňuje udržovat krok s vývojem vojenské techniky při současném snižování nákladů na ozbrojené síly a věnovat více prostředků na mírovou výstavbu, aniž by byla snížena bezpečnost země.

Československo-sovětské spojení a spolupráce a sovětská vojenská pomoc mj. znamenají, že nový Mnichov je navždy vyloučen a že proti obnovované hrozbě německého imperialismu nestojíme slabí a osamocení. Sovětská pomoc — výsledek důsledné zahraniční a vojenské politiky naší strany — je tak i dnes základním faktorem bezpečnosti naší země, jak to znovu přesvědčivě ukázaly výsledky porad účastníků Varšavské smlouvy z 28. března t. r.

3) Nebylo cílem tohoto článku sledovat i přínos, kterým jsme v rámci čs.-sovětské spolupráce pomáhali my a pomáháme budování komunismu v SSSR (pozn. red.).

ky, vyplývající z jeho pravomocí. Ministr národní obrany uvedeného funkcionáře zbavil s okamžitou platností funkce a nařídil zavést s ním trestní řízení pro nesplnění rozkazů vrchního velitele čs. branné moci o studiu a zvládnutí sovětské vojenské vědy všemi vojáky. — 15703 — TAJ. — hl. št. I. odd. — 1950 — VHA.

По случаю сорокалетия основания КПЧ публикуется работа, в которой рассматриваются один из основных вопросов военной политики партии — о борьбе КПЧ за обеспечение обороноспособности нашей Родины путем реализации советской помощи в области строительства наших вооруженных сил. Статья указывает конкретную картину форм и содержания советской помощи по этой значительной области политики партии.

Bojová činnost tankové armády v útočné operaci v počátečním období války

Kolektiv operační správy

Zvýšené požadavky na operační připravenost velitelského sboru vyžadují hlouběji se zabývat problematikou frontové útočné operace. Z těchto důvodů uvěřejňujeme teoretickou studii pracovního kolektivu operační správy zaměřenou svým obsahem na objasnění těchto otázek:

- místo, uloha a bojová činnost tankové armády v první frontové útočné operaci v počátečním období války,
- zviditelnosti operačních úkolů a bojové činnosti tankové armády při odtržení od ostatních sil frontu,
- uloha výsadků při plnění úkolů tankovou armádou v první útočné operaci frontu,
- překonávání vodních překážek tankovou armádou a tankovými svazky v útočné operaci.

Rozhodující úlohu v počátečním období války budou mít první útočné operace frontu. Tyto operace dosáhnou ihned velkého rozmachu, dynamičnosti, rozhodnosti a vysokého tempa. Tento charakter operací bude mít vliv i na rychlost přenesení úsilí frontu do operační hloubky nepřítele a rovněž i na rychlost zničení jeho hlubokého týlu.

Nepřátelský týl, zvláště na západním válčišti, který disponuje mohutným ekonomickým potenciálem a ohromnými lidskými rezervami, je s to nejen rychle obnovit ztráty, nýbrž i vytvářet ve velkém počtu nové jednotky. S rozvojem soudobých druhů zbraní a bojové techniky ještě více vzrostla závislost fronty na týlu a na stavu komunikací, neboť materiální potřeby v bojích a sraženích, hlavně pokud jde o jaderné zbraně, živou sílu a radiotechnické prostředky velení a řízení vojsk, budou tak veliké, že jakékoli narušení zásobování vojsk na frontě a jejich spojení s týlem bude velmi citelné, nebo může mít za následek katastrofu.

Na základě toho metodický útok, podle vzoru operací Velké vlastenecké války s následujícím průlomem týlových obranných postavení, není v soudobých podmínkách již možný. Úspěch první útočné operace frontu je nyní podmíněn nejen zničením úderných uskupení nepřítele přisunutých ke krytu státní hranice, nýbrž i současným a pokud možno rychlým zničením nepřátelského týlu, zmařením mobilizace a tvoření záloh. Taková operace musí být provedena součinností frontů (na některých operačních směrech i samostatně) s rozhodnými cíli a v omezené době za hromadného použití jaderných a raketových zbraní, operačních a taktických vzdušných výsadků a v rozhodném a rychlém tempu postupu pozemních vojsk, především tankových.

Úloha tankové armády a tankových svazků vševojskové armády, které jsou s to bojovat odtrženě od ostatních sil frontu (armády) za těchto podmínek rychle vzrůstá. Tankové svazy a svazky v součinnosti se vzdušnými výsadky jsou nejdůležitějším prostředkem pro rychlé přenesení úsilí do operační hloubky, pro rychlé využití výsledků hromadného použití jaderných zbraní na objekty nepřítele umístěné v hloubce a pro rozvinutí útoku ve vysokém tempu.

Místo a úloha tankové armády v první frontové útočné operaci počátečního období války

Velení NATO předvidá vytvořit v počátečním období války na strategických a důležitých operačních směrech dva operační sledy v sestavě prvního strategického sledu. První operační sled má být v neustálé bojové pohotovosti k útoku po hromadném použití jaderných zbraní strategickými prostředky. Podle druhé varianty má být s to vést bojovou činnost na zdrženou a mobilní obranu v tom případě, jestli si nepřítel zachová své úderné uskupení a přejde do útoku. V posledním případě se plánuje hromadným použitím jaderných zbraní a provedením protiúderů vyčerpat útočníka, zastavit jej na výhodné čáře a způsobit mu porážku. Za 5 až 10 dnů má být v zásadě dokončeno formování druhého operačního sledu, mají být zasazena do boje silná, hlavně tanková uskupení a vzdušná výsadková vojska a proveden přechod do protiútoků.

Druhý operační sled se vytváří mobilizováním a rozvinutím nových svazků zemí NATO pod ochranou prvního operačního sledu ve vzdálenosti 300—400 km od státní hranice, zpravidla za silnými přirozenými obrannými čarami. Je určen k rozvíjení úspěchu, dosaženého prvním sledem.

V těchto podmínkách bude front v součinnosti s raketovými vojsky, podřízenými hlavnímu velení, řešit **blíží úkol**: zničit první operační sled nepřitele na daném operačním směru s cílem vytvořit podmínky pro zmaření mobilizace a zničení druhého operačního sledu; **dalším úkolem frontu** je v součinnosti se sousedními fronty a raketovými vojsky hlavního velení: zničit druhý operační sled nepřitele, zmařit mobilizaci, popřípadě i vyřadit jednu ze zemí nepřátelské koalice z války,

a vytvořit podmínky pro rychlé rozvíjení útoku do hloubky.

Zásady použití tankové armády a tankových svazků a charakter jejich bojové činnosti v hlubokém týlu nepřitele jsou dány zámyslem útočné operace frontu nebo armády, rozpracovaného a připravovaného už v míru.

Není vyloučeno, že tanková armáda může dostat za úkol, aby rychlým úderem v součinnosti s vševojskovými armádami, raketovými svazky a letectvem způsobila porážku a zničila hlavní uskupení prvního operačního sledu nepřátelských vojsk, zničila základny jeho jaderných zbraní, ovládla letiště a vyšla na čáru anebo do prostoru, který zabezpečuje další rozvíjení útoku. Dalším úkolem armády bude pronásledovat rozbité nepřátelské jednotky, zničit jeho přicházející hluboké operační a strategické zálohy a vyjít na čáru konečného cíle frontové operace.

Takový úkol však předpokládá úzkou operační a taktickou součinnost tankové armády s ostatními armádami frontu. Zkušenosti posledních let potvrdily, že při stanovení podobných úkolů se **úloha tankové armády skoro neliší od úlohy vševojskových armád**. Tanková armáda je nucena bojovat s nimi bok po boku a ztrácet tím své vlastnosti, rychlost, hloubku úderu a manévry.

V této souvislosti zasluhuje pozornost myšlenka, vyjádřená maršálem tankových vojsk P. Rotmistrovem o tom, že v soudobých podmínkách by bylo pro tankovou armádu účelnější stanovit nikoli blíží a další úkol, nýbrž blíží a další cíl útočné operace, aby tak tato armáda nebyla připoutávána k určitým čarám nebo prostorům a nebyl brzděn její manévr.

V tom případě blížejším cílem útočné

operace tankové armády, působící v prvním sledu frontu v počátečním období války, může být izolace nepřítele od jeho týlových základů a hlubokých operačních a strategických záloh v součinnosti se vzdušnými výsadbami, raketovými svazky a letectvem, a to především hlavního operačního uskupení (zabezpečovacího sledu).

Před dosažením bližšího cíle operace musí tanková armáda splnit řadu úkolů, a to: zničit místa velení raketovým jednotkám a jaderným prostředkům, která vydržela jadernou přípravu, a rovněž i ta, která se znovu objevila, dále velitelská stanoviště operačních svazků; zničit základny a velitelská stanoviště vojenských okruhů, která jsou v pásmu útoku; narušit komunikace; ovládnout a je-li to možné i udržet části sil důležité horské přechody, komunikační uzly a jiné objekty. Podle situace může být bližšího cíle operace tankové armády dosaženo v hloubce 200—250 km od státní hranice. Všechny zmíněné dílčí úkoly plní tanková armáda za postupu bez zdržení na těchto nebo jiných čarách, aniž by se zavazovala do dlouhotrvajících bojů s druhořadými nepřátelskými uskupeními. Usiluje o rychlé dosažení prostoru, kde probíhá mobilizace a formování strategických záloh nepřítele.

Dalším cílem útočné operace tankové armády v součinnosti s operačními vzdušnými výsadbami a raketovými svazky frontu může být zmařit mobilizační rozvinutí a formování strategických záloh, ovládnout důležité prostory v hloubce území nepřítele, zničit střediska a místa velení raketám dalekého dosahu, skladů a závodů na vý-

robu jaderných raketových a chemických zbraní, ovládnout letiště a klíčová místa řízení zátopových pásem.

V průběhu dosažení dalšího cíle operace musí tanková armáda splnit řadu dílčích úkolů, jako zničit nepřátelské zálohy, zabránit jejich formování, zničit místa velení raketovým a jaderným prostředkům, státních, vojenských a politických vládních orgánů, ovládnout letecké a na přímořských směrech námořní základny, zásobovací základny, komunikační objekty velkých průmyslových center a rovněž i politických center státu, aby uspěla jeho kapitulaci. Dosažení dalšího cíle útočné operace tankové armády bude totožné s konečným cílem frontové útočné operace a je v hloubce přibližně 400—600 km i více. Tato operace bude nejčastěji prováděna v součinnosti s tankovými armádami sousedních frontů a druhou tankovou armádou frontu (bude-li tato armáda v sestavě frontu).

Úspěch bojové činnosti tankové armády bude záviset na rozhodném pronikání do hlubokého týlu nepřítele. Zkušenosti ukazují, že střední tempo útoku může dosahovat 80—120 km za den a v některých případech při pronásledování nepřítele na území s rozvinutou silniční sítí i více km za den. Tempa postupu jsou přímo závislá na stupni odporu přicházejících záloh nepřítele, na tom, vytvoří-li nepřítel na osách postupu ženijně chemické záтары a pásma s vysokou úrovní radiace. Tam, kde nepřítel neklade odpor a kde jsou cesty v pořádku a volné, dovolují technické možnosti provést přesun armády za den ještě delší.

Održení tankové armády od ostatních sil frontu v útočné operaci

Rozeberme krátce nejtypičtější variantu održení tankové armády od hlavních sil frontu, tj. činnost tankové

armády v prvním sledu operačního učenění vojsk frontu.

Průlom taktické hloubky obrany

tankovou armádou musí být proveden rychle a energicky za hromadného použití jaderných zbraní jak před frontou armády, tak i v hloubce obrany nepřítele. Přitom nutno provést předstihující údery jadernými zbraněmi na přisunované nebo k obraně, popřípadě k protiúderu, se připravující uskupení nepřítele. Průlomem taktické hloubky bude dosaženo maximálního zničení nepřítele v celé taktické hloubce, budou vytvořeny trhliny a odkryty boky v jeho obraně. Úspěšný průlom vytvoří podmínky pro rozsáhlou manévrovou činnost vojsk, rychlé zničení operačních záloh nepřítele po částech, odtržení tankové armády od ostatních sil frontu a podmínky k rozhodnému rozvinutí operace ve vysokém tempu v součinnosti s raketovými útvary, letectvem a vzdušnými výsadbami.

Průlom taktické hloubky obrany může být ukončen nejčastěji v první, méně často v druhé polovině prvního dne útoku tankové armády, tzn., když armáda pronikne do hloubky nepřátelské obrany na 50—60 km. Je třeba počítat s tím, že v okamžiku dokončení průlomu taktické hloubky obrany se tanková armáda nebude moci vždy odtrhnout od vševojskových armád, protože tyto armády po soustředění hlavního úsilí a především tankových divizí na křídlech tankové armády budou usilovat o to, aby využily jejího úspěchu a udržely s ní úzký styk.

Ke konci prvního dne útoku může tanková armáda dosáhnout prvního armádního obranného pásma nepřítele (nebo jej ovládnout) v hloubce 80 až 120 km. V tomto případě mohou tankové divize v čele úderu tankové armády proniknout značně hlouběji než vševojskové armády, avšak odtržení tankové armády v plném slova smyslu je v tomto případě ještě málo pravděpodobným.

Druhého dne útoku ráno, tzn. během boje o první nebo druhé armádní obranné pásmo, se nepřítel pokusí provést protiúder operačními zálohami. Odražení protiúderu může tanková armáda provést jen částí sil a plnění tohoto úkolu se zúčastní hlavně vševojskové armády. Podle konkrétní situace (je-li proveden protiúder přímo na vojska tankové armády hlavními silami nebo částí protiúderného uskupení) a síly odporu nepřítele, může tempo útoku tankové armády dosahovat v průměru 10—15 km za hodinu anebo 80 až 100 km za den. Vševojskové armády budou v této době přinuceny odrážet nepřátelské protiúderu a bojovat o rozšíření průlomu do stran. Při tom tempo jejich útoku dosáhne rychlosti průměrně 4—6 km za hodinu, tzn. 40—60 km za den.

Je tedy nutno předpokládat, že ke konci druhého dne operace pronikne tanková armáda do hloubky 160—220 km. Vševojskové armády proniknou v této době podle konkrétní situace do hloubky 80—120 km a odtržení tankové armády od vševojskových armád bude činit 80—100 km. Toto odtržení může být značně větší, budou-li vševojskové armády ničit nepřátelské uskupení v taktické hloubce obrany a přitom se poněkud zdrží rozvíjení útoku do hloubky. Nebo může být odtržení menší, bude-li v sestavě vševojskových armád dostatečný počet tankových divizí a bude-li narůstání úsilí probíhat na bocích tankových armád.

Jedním z úkolů vševojskových armád při společné činnosti s tankovou armádou je zabezpečení boků a týlu tankové armády před možnými údery nepřítele při průlomu jeho taktické hloubky obrany. To dovolí tankové armádě řešit samostatně úkoly do značné hloubky.

Tento rozbor umožňuje závěr, že

odtržení tankové armády při její činnosti v prvním sledu frontu je možné ke konci druhého dne anebo na třetí den operace. Podle konkrétní situace bude toto odtržení každým dnem větší a může dosahovat hodnoty 150—200 km, někdy i více. K výpočtu každodenního odtržení tankové armády nemůžeme v žádném případě přistupovat čistě aritmeticky, protože v průběhu operace bude tanková armáda v určitých dnech rychle pronásledovat, v jiných dnech povede střetná sražení, bude odrážet nepřátelské protiúder a v důsledku toho bude tempo útoku buď vzrůstat anebo se snižovat.

*

Při zasazení tankové armády do sražení musí k jejímu odtržení od vševojskových armád dojít, ve srovnání s její činností v prvním sledu frontu při průlomu obrany, již dříve, tzn. už v první den po nasazení. Je to možno zdůvodnit takto: Tempo útoku vojsk prvního sledu se v této době sniží následkem únavy a ztrát, nedostatku dostatečně silných záloh, které budou v této době zřejmě již spotřebovány, a též v důsledku zesílení odporu nepřítele následkem přísunu čerstvých záloh anebo využití výhodných terénních podmínek. Bude tomu napomáhat rovněž i ta okolnost, že neexistuje souvislá fronta obrany a že mezery a odkryté boky v uskupení vojsk nepřítele dovolí tankové armádě vést rozhodnou manévrovou činnost.

Lze předpokládat, že tyto podmínky vytvoří výhodnou situaci pro útok tankové armády ve vysokém tempu (do 100—150 km za den i více) a v první den zasazení tankové armády do sražení zabezpečí její značné a rychlé odtržení od vševojskových armád. Pokud se týká celkové hloubky odtržení tan-

kové armády, může být tato ve srovnání s hloubkou odtržení při činnosti v prvním sledu menší. Je-li hloubka frontové operace 450—500 km a tanková armáda je zasazována přibližně na čáře bližšího úkolu frontu, tj. v hloubce 200—220 km, bude hloubka celého úkolu tankové armády činit 250 až 280 km.

Uvedená tempa útoku, jakož i velikost odtržení tankové armády od vševojskových armád jsou v soudobých podmínkách zaručeny reálným zabezpečením bojové činnosti a především použitím jaderných a raketových zbraní. K nejlepšímu využití výsledků použití zbraní hromadného ničení je nutná rychlá a energická činnost.

Úspěch bojové činnosti tankové armády a tankových svazků v hlubokém týlu nepřítele do značné míry závisí na jejich použití s překvapením a na tom, dokáže-li nadřízený velitel vyvést je do nepřátelského týlu tak, aby zachoval jejich síly a bojeschopnost. Tankovou armádu a tankové svazky vševojskových armád nutno použít na tom směru, na kterém je nepřítel nejméně očekává, tj. v mezerách mezi operačními uskupeními anebo na slabě bráněných směrech tehdy, když na hlavním směru budou hlavní síly nepřítele poutány vševojskovými armádami a motostřeleckými svazky.

Při proniknutí tankové armády a tankových svazků do nepřátelského týlu nutno brát v úvahu i zvláštnosti terénu. Ve střední části západního válčiště jsou směry, které probíhají přes rozsáhlé lesní masivy. Tyto masivy značně ztěžují činnost velkých uskupení a budou-li v nich ženižní a chemické zátaras, stanou se těžko překonatelnými. Kromě toho nedostatečně promyšlené použití jaderných zbraní může způsobit velké lesní závaly a požáry a znemožnit postup vlastních

vojsk. Odminování a vytváření průchodů v zátarasech obvyklými prostředky a metodami není přijatelné z hlediska účinnosti ani doby. Kromě toho tankové útvary budou moci v podmínkách počátečního období války sotva vést s sebou traly.

Podle zkušeností z provádění jaderných výbuchů jsou nejúčinnějším způsobem pro vytváření průchodů v lesních závalech a ženišně chemických zátarasech vzdušné výbuchy. Platí to hlavně v lesnatém terénu, kde tyto průchody slouží k zabezpečení průlomu obranných čar nepřítele z chodu bez sesednutí pěchoty s obrněných transportérů jak v taktické, tak i v operační hloubce. Např. dva vzdušné výbuchy atomových nábojů o mohutnosti po 2 kt (provedené současně anebo postupně se vzdálenostmi epicenter 700 m ve směru útoku) vytvoří v lesních masivech průchod, přístupný pro všechny druhy dopravních prostředků o šířce 800 m a hloubce do 1500 m; 3 náboje za těchto podmínek vytvoří průchod o hloubce do 2200 m. Pokud jde o potřebu jaderných nábojů, vycházíme z toho, že pro každou divizi prvního sledu bude třeba vytvořit 1—2 průchody, dále že to bude určeno stářím lesa, charakterem lesních masivů a zátarasů. Při vytváření průchodů se budou současně ničit a umlčovat uzly nepřátelské obrany rozmístěné na těchto směrech. Spotřeba jaderných nábojů bude tudíž plně vyvážena urychlením tempa průlomu a zachováním bojeschopnosti tankových svazků.

Někdy se může vytvořit i taková situace, že tankovou armádu nebo tankové divize vševojskových armád bude nutno vyvést do operačního týlu nepřítele na hlavním směru, tj. tam, kde působí jeho hlavní síly v trhlínách vytvořených hromadným použitím jaderných zbraní. Avšak i v tomto případě

je třeba usilovat o to, aby se tankové svazky a tanková armáda nezavazovaly dlouhotrvajícími boji v taktické nebo bližší operační hloubce. Hromadné úder atomových zbraní na celou hloubku operačního učenění hlavního uskupení nepřítele spolu s údery na nejdůležitější objekty musí být vedeny tak, aby zabezpečily rychlé proniknutí tankové armády a tankových svazků vševojskových armád do jeho týlu.

Nabývá-li útočná operace formy střetného sražení, je výhodné mít tankovou armádu nebo tankové svazky vševojskové armády na křídlech hlavního uskupení anebo v druhém sledu. Když hlavní síly nepřítele budou vázány vševojskovými armádami, bude tanková armáda pod ochranou částí sil z boku rozhodně pronikat do operační hloubky, aniž by se zavazovala do sražení. Zavázou-li se při zasazení do sražení některé divize do boje, je účelné vyjmout je z podřízenosti armády a předat jí divize ze zálohy frontu anebo od sousední vševojskové armády.

Při zasazení tankové armády do sražení odrážejí se nepřátelské protíúder a protizteče silami vševojskových armád a prostředky frontu. Od tankové armády se v nutném případě použijí k tomuto účelu pouze minimální síly a prostředky.

Jednou z hlavních podmínek úspěšné činnosti jak tankové armády, tak tankových svazků armád působících odtrženě od ostatních sil, je promyšlená a ještě v míru pečlivě organizovaná součinnost s raketovými útvary a svazky.

Součinnost raketových útvarů a svazků s tankovými divizemi a s tankovou armádou je založena hlavně na palebném doprovodu úderů raket s atomovými i klasickými náložemi na vyžádání, anebo časově podle dříve vy-

pracovaného plánu. Spolehlivá podpora raketovými útvary a letectvem může být prováděna postupnými údery na

předem plánované cíle a objekty, budou-li stanovené údery včas upřesňovány a spojovány s postupem vojsk.

Zvláštnosti operačních úkolů a bojové činnosti tankové armády při odtržení od ostatních sil frontu

Zvláštnosti operačních úkolů a podmínek bojové činnosti tankové armády a tankových divizí vševojskových armád při odtržení od ostatních sil vyžadují organizaci spojení s raketovými vojsky nejen přes nadřízený štáb, ale i přímo mezi sebou. Nesladěné odpálení raket s postupem tankových svazků a časový nesouhlas mají za následek předčasný jaderný úder na nepřítele anebo i úder na vlastní vojska. Pro přímé spojení a udržování součinnosti je nutno, aby u velitele tankové armády byla operační skupina raketových vojsk a velitelů tankových divizí vševojskových armád důstojník ze štábu raketové jednotky.

Zvlášť velký význam má protivzdušná obrana tankové armády i tankových svazků vševojskových armád při jejich činnosti hlavními silami frontu nebo armády. Ze zkušeností Velké vlastenecké války je známo, že nepřítel usměrňoval hlavní úsilí na to, aby způsobil porážku sovětským tankovým a mechanizovaným armádám a sborům. Je nesporné, že v současných operacích na ně rovněž usměrní jak hlavní úsilí raketových vojsk, tak i letectva.

Protivzdušná obrana armády má rovněž celou řadu charakteristických zvláštností. Tyto zvláštnosti jsou podmíněny především tím, že při hlubokém proniknutí do operačního týlu nepřítele se tankové svazky dostávají přímo do prostoru základů hlavních sil jeho taktického letectva a v důsledku toho mohou být na ně prováděny vzdušné údery se stejnou silou nejen zpředu, nýbrž i z boků a z týlu.

Blízkost letištních základů nepřátelského letectva dovoluje zvýšit nepříteli bojové úsilí stíhacího — bombardovacího i stíhacího letectva v průměru dvojnásobně proti obvyklým normám a vystaví útočící vojska silnější letecké činnosti. Protiletadlové dělostřelectvo, v tom počtu i raketové protiletadlové dělostřelectvo, musí být využito k obraně vojsk na hlavním směru při průlomu mezilehlých čar z chodu, při násilném přechodu vodních toků a při ovládnutí předmostí. Spolehlivá ochrana stíhacím letectvem z hlavních prostorů letišť stíhacího letectva bude totiž vyloučena. Tudíž čím dále bude tanková armáda od ostatních sil frontu a tankové svazky od ostatních sil armády, tím složitější bude nad nimi vzdušná situace. Jsou možná i velká vzdušná srazení, kterých se zúčastní hlavní síly stíhacího letectva frontu. Aby se včas letectvo střetlo s nepřátelským letectvem, musí se mu zajistit možnost třeba jen dočasného přistání v prostoru bojové činnosti. Proto musí velitel tankové armády i velitelé tankových svazků včas předvídat ovládnutí a udržení nepoškozených nepřátelských letišť. Velitel letecké armády musí také vyslat příslušné síly a prostředky pro přípravu těchto letišť k přistání a obsluze letounů. Ovládnutá letiště mohou být použita též i pro přistání dopravního letectva s motostřeleckými útvary a svazky, přesunutými vzdušnou cestou do prostoru bojové činnosti k zesílení vojsk anebo k upevnění ovládnutého prostoru.

Činnost tankových svazků a tankové

armády v rozptýlených bojových sestavách, když provádějí rychlá soustředění pro řešení úkolu a potom se opět rozptýlí, aniž by se zdržovaly na delší dobu v určitých prostorech, nesmí tvořit výhodný cíl pro jaderné údery nepřítele. Kromě toho to vyžaduje spolehlivou ochranu před úderem ze vzduchu. Proto bude třeba tankovou armádu nebo svazky určené pro činnost daleko před ostatními silami svazu zesilovat ještě protiletadlovými prostředky. Tanková armáda může být zesílena jedním nebo dvěma oddíly středních protiletadlových raket.

V počátečním období války mohou být ihned po prvním odvetném úderu použity operační a někdy i strategické vzdušné výsadky s cílem rychle využít výsledků hromadného použití jaderných zbraní na důležité objekty v hlubokém týlu nepřítele. Úkol tankové armády a tankových svazků, působících ve značné vzdálenosti od ostatních sil svého svazu, bude spočívat v tom, aby se co nejrychleji spojily se vzdušnými výsadkami, využily a ještě více rozvinuly jejich úspěch.

Hlavní úkol vzdušných výsadků vysazovaných ve prospěch tankové armády nebo tankových svazků spočívá v zabezpečení co největšího tempa útoku, překonání různého druhu přirozených překážek z chodu, jakož i obranných čar a nepřetržitěho postupu do prostoru cíle operace. Velitel armády a velitelé divízi na směrech činnosti, na kterých jsou vysazeny vzdušné výsadky, jsou povinni provést veškerá opatření k tomu, aby se jejich svazky s nimi co nejrychleji spojily. K udržení součinnosti a spojení je třeba mít u velitele vzdušného výsadku své představitele s pojiťky.

Jak součinnost tankové s vševojskovými armádami, tak součinnost tankové s motostřeleckými divizemi je

organizována s cílem vytvořit pro tankovou armádu a tankové divize vševojskových armád nejvýhodnější podmínky pro proniknutí do nepřátelského týlu, pro maximální využití jejich úspěchu a společné zničení obehitých hlubokých operačních a strategických záloh nepřítele.

Zastavme se krátce u otázky charakteru bojové činnosti. V okamžiku odtržení od ostatních sil frontu musí mít tanková armáda mohutný první sled, silný druhý sled a rovněž i zálohy různého druhu. V širokém pásmu, v němž manévruje, musí rychle provádět údery na jednotlivých směrech, z chodu ničit vojska nepřítele, nezavazovat se s ním do dlouhotrvajících bojů, obejít uzly odporu a snažit se proniknout do operační hloubky a tak řešit hlavní úkoly.

Ničení prisunovaných záloh nepřítele bude řešeno zpravidla střetnými boji a sražením. V řadě případů budou se muset odrazet i protiúder nepřítele. Hlavním způsobem odražení protiúderů velkého uskupení bude jeho zničení ve střetném boji v součinnosti s raketovými zbraněmi, letectvem a výsadkami, ještě v období vykládání vojsk na stanicích, v prostorech odpočinku a při vyjití na čáru rozvinutí.

Jedním z druhů bojové činnosti tankové armády a tankových svazků bude průlom spěšně zaujaté obrany a ovládnutí obranných čar nepřítelem. Na pomoc těmto svazkům je nutno vysazovat výsadky s úkolem zdržet příchod záloh nepřítele, předejít je v zaujetí obranných čar, ovládnout přepravu, předmostí, letiště a jiné objekty. Před-sunuté tankové části musí usilovat o to, aby co nejrychleji dosáhly prostoru shozu výsadku a pomohly mu při vedení bojové činnosti.

Při proniknutí do operační hloubky nepřítele musí tanková armáda a tan-

kové svazky vševojskových armád pevně udržet iniciativu. Vzdušné výsadky a tanková vojska podporovaná jadernými zbraněmi, jsou s to demoralizovat nepřítele neočekávaným objevením se v jeho týlu, vyvolat silnou psychologickou reakci v nepřátelské armádě i u místního obyvatelstva. Všechny útvary, posádky a rovněž i polo-vojské a policejní formace v týlu nepřítele tanková armáda a tankové svazky ničí během postupu. Jaderné zbraně mohou být použity jen na důležité opěrné body, velké posádky a pro průlom z chodu nepřítelem zaujatých obranných čar.

Bojová činnost se povede ve dne i v noci a bude charakterizována rychlostí, překvapivostí a rychlým průběhem. Údery na nepřítele budou nejčastěji prováděny z chodu a v rychlém tempu. Tanková armáda, tankové svazky a útvary postupují ve směru ke stanoveným objektům a musí předejít nepřítele v ovládnutí výhodných čar a v případě, že tyto čáry ovládne nepřítel a není-li je možné obejít, musí je prolamovat z chodu. V operační hloubce není těžké provést rychlý manévř v kterémkoli směru, protože silnice, mosty a přepravy budou většinou nepoškozené a uvolněné. Jakákoli ztráta času zhoršuje operační situaci a podmínky pro bojovou činnost vojsk.

Bojová činnost k zničení velkých záloh nepřítele v jeho operačním týlu může mít formu střetného sražení nebo řady postupných střetných sražení podle místa a času vedených ve vysokém tempu. Čím rychlejší bude tempo postupu tankové armády a tankových svazků, tím se naskytá více možností ničit nepřítele po částech a nepřipustit vytvoření velkých úderních uskupení. Jakmile průzkum objeví nepřátelské zálohy a zjistí jejich postup vstříc tankové armádě nebo tankovým

svazkům, je nutno co nejrozhodněji rozdělit jejich úsilí, narušit jejich součinnost, zpomalit jejich postup a vytvořit podmínky pro jejich ničení po částech. Na hlavní uskupení nepřátelských záloh, které představuje v daném okamžiku největší nebezpečí, je výhodné provést hromadné údery jadernými zbraněmi buď prostředky frontu nebo armády, ihned na ně z chodu zaútočit a zničit je.

Ostatní, slabší uskupení postupujících nepřátelských záloh je účelné dočasně (do zničení hlavního uskupení) poutat údery leteckými, chemickými a klasickými zbraněmi a tankovými útvary a vzdušnými výsadky je předejít v ovládnutí výhodných čar. Za výhodných meteorologických podmínek je možné vytvořit na cestách postupu nepřátelských záloh pásma radioaktivního zamoření pozemními jadernými výbuchy.

Pokusy nepřítele poutat tankovou armádou a tankové divize vševojskových armád a klást jim odpor zasazením neskroubených a dostatečně nezmobilizovaných útvarů a svazků zpravidla nedostatečně vyzbrojených a nedostatečně organizovaných, nebudou znamenat pro ně vážné nebezpečí. Aby nepřítel poutal anebo zastavil útok tankové armády anebo postup tankových svazků, může se někdy pokusit (aniž by počítal s ohromnými ztrátami obyvatelstva) vytvořit pásma s vysokou úrovní radioaktivního zamoření, hlavně na horských hřebetcích, výhodných čarách a v řadě případů i na rovinách. Nejúčinnější ochrana před radioaktivními účinky je rychlé překonání radioaktivní bariéry s využitím prostředků individuální ochrany, ochranných vlastností tanků a veliké rychlosti jejich postupu. Při zvlášť vysoké úrovni radiace, nepříznivém směru větru a velké šíři pásma radioaktivního zamoření, je výhod-

nější rychle vyjít ze zamořeného pásma a obejít je.

Šířka pásma účinnosti tankové armády a tankových svazků vševojskových armád bude velmi nestálá. Až do čáry odtržení budou působit ve stanovených pásmech s určenými hranicemi a v dalším na směrech. Šířka tankového pásma činnosti je podmíněna nutností zabezpečit možnost širokého manévru, včetně účinné činnosti tankových divizí na samostatných směrech a možností jejich značného odtržení od hlavních sil armády.

Doba trvání operace závisí na umístění tankové armády v operačním učlenění frontu a na tempu útoku. Bude-li tanková armáda v prvním sledu frontu, bude doba trvání její operace totožná s trváním frontové operace. Podle velikosti odtržení může tanková armáda po několika dnech vést samostatnou bojovou činnost i na čáře konečného cíle frontové operace až do příchodu vševojskových armád.

Tempo útoku tankové armády může kolísat od 80—200 km za den, v průměru bude činit asi 100 km/den.

*

Sestava tankové armády bude po každé určována situací a hlavně nedostatkem jaderných zbraní, dále jejím místem v operačním učlenění vojsk frontu a úkoly, popřípadě hloubkou operace. Při určování její sestavy vznikají dva protikladné požadavky: na jedné straně musí být armáda maximálně zesílena, aby byla způsobilá samostatně plnit úkoly v operační hloubce, a na druhé straně vyžaduje její samostatná činnost odtržení od hlavních sil frontu zvýšenou manévrovost, pohyblivost a menší zranitelnost od možných úderů raketových prostředků nepřítele a jeho letectva. Přílišné zvětšování sestavy armády kromě toho ztě-

žuje nejen materiální a technické zabezpečení, ale i velení vojskům.

Zvláštnosti úkolů, uložených tankové armádě a nutnost vést vysoce manévrovou bojovou činnost odtržené od ostatních sil frontu, si vyžadují zvláštní přístup k operačnímu učlenění a uspořádání bojové sestavy, která musí zabezpečovat vysokou pohyblivost, velkou údernou sílu a neustálou pohotovost k odražení nepřátelských úderů z kteréhokoli směru.

Jakmile se tanková armáda nebo tankové svazky za těchto podmínek odtrhnou na značnou vzdálenost od ostatních sil svého svazu, dostává jejich bojová sestava a tudíž průběh jejich fronty kruhový tvar. První sled dostane tvar značně roztaženého kruhu anebo elipsy, který tvoří zesílené divize (pluky), které útočí na samostatných směrech se značnými mezerami mezi sebou. Obvyklé formy operačního učlenění tankové armády a bojových sestav divizí přestanou tudíž odpovídat obsahu možných úkolů a situací. V souvislosti s tím bude třeba dalším rozpracováním upřesnit v těchto podmínkách nové vznikající formy operačního učlenění a stanovit pro ně odpovídající názvy.

Pro úspěšné plnění úkolů je za těchto podmínek výhodné mít tankovou armádu nikoli o čtyřech divizích, nýbrž silnější — 5—6 divizí, z nichž jedna by byla motostřelecká. Zkušenosti z použití tankových sborů a armád v operacích minulé války ukazují nutnost jejich zesílení střeleckými svazky. Nedostatek pěchoty u tankové armády může značně ztížit její činnost v osadách a městech, v průmyslových oblastech při ničení a vyřazení podzemních závodů, leteckých základů, skladů a ostatních objektů. Motostřelecké útvary a svazky jsou nutné rovněž i k ochraňování boků, k ovládnutí a dočasnému udr-

žení letišť, soutěsek, mostů; mohou být použity jako výsadky a ke splnění řady jiných úkolů. Při zesílení tankové armády musí být v rozsáhlé míře používány lehké a střední raketové jednotky a útvarů, protože jsou méně závislé na stavu cest, na charakteru terénu a nevyžadují mnoho času na přípravu k zahájení palby z nových postavení. Množství raketových vojsk je v každém případě určováno konkrétní situací. Musí zabezpečovat nejen činnost armády jako celku, nýbrž i samostatnou činnost divizí a pluků. Je proto účelné každou divizi zesílit jednou nebo dvěma raketovými jednotkami.

Stanovit potřebný počet jaderných nábojů závisí na úkolech a charakteru nastávající činnosti. Největší spotřeba bývá při dosažení dalšího cíle operace, to znamená, když armáda dosáhne prostoru, kde se vytváří druhý operační sled nepřítele, kde je pravděpodobné střetnutí s jeho silnými zálohami. V tomto období operace je třeba přísun potřebného počtu jaderných nábojů armádě zabezpečit frontovými prostředky. Je-li předpokládána nevelká spotřeba na první tři dny útoku, může tanková armáda vézt celou zásobu s sebou u raketových útvarů. Pro další dny bude nutné dopravit jaderné náboje vzduchem, neboť je třeba počítat s tím, že pozemní komunikace, vedoucí k armádě může nepřítel přerušit.

Je možný i takový případ, že nepřítel se dokáže vzpamatovat z úderu, shromáždit dostatečné síly k tomu, aby buď kladl odpor anebo se pokusil způsobit tankové armádě nebo tankovým svazkům vševojskové armády porážku. V takovém případě bude třeba více jaderných nábojů. Proto musí mít jak tanková, tak vševojsková armáda neustále zásobu jaderných nábojů. Rozsah těchto zásob určuje situace.

Je velmi důležité, aby jak tanková

armáda, tak i tankové divize vševojskových armád měly nad nepřítelem převahu v mobilnosti, mohly soustředit, rozptýlit a přeskupit své síly dříve než nepřítel zorganizuje jakákoli protiopatření. K zvýšení manévrovosti, k vysazení vzdušných výsadků, přesunu jednotek a útvarů motorizované pěchoty v prostoru bojové činnosti vzduchem, k přesunu průzkumných jednotek a provádění průzkumu, pro dopravu munice a jiných druhů materiálu na bojiště, k zabezpečení velení a spojení, k odsunu raněných a splnění celé řady ostatních úkolů je třeba, aby tanková armáda byla zesílena dvěma-třemi pluky vrtulníků. V některých dnech bude nutné i větší zesílení. Za tím účelem je výhodné přidělovat i velitelům tankových (motostřeleckých) divizí jednu nebo dvě letky vrtulníků. Zkušenosti ze cvičení americké armády potvrdily důležitost a aktuálnost takových opatření.

Složitě podmínky bojové činnosti tankové armády a tankových svazků vševojskových armád v operačním týlu nepřítele předurčují nepřetržitost jejich činnosti ve dne i v noci a vyžadují od všech příslušníků velké morální a fyzické úsilí. Proto je ještě v míru nutno provádět speciální přípravu osob, která by zabezpečovala vzájemnou zaměnitelnost všech členů obsluh, osádek tanků, dělostřeleckých funkcí, operátorů radiotechnických stanic a řidičů. Při zahájení bojové činnosti bude třeba mít u každého automobilu, obrněného transportéru a u každého taháče dva řidiče, aby jim bylo možno zaručit jak krátkodobý oddech, tak i včasnou profylaktiku techniky i za nepřetržitých bojů a za pohybu. Zkušenosti z Velké vlastenecké války i z různých posledních cvičení ukázaly, že po vypětí trvajícím 3–4 noci bez spánku přestane lidský organismus

reagovat na vnější popudy a bojeschopnost útvarů katastrofálně klesá. Nedoceňení tohoto činitele může negativně zapůsobit na úspěch celé útočné operace. Velmi důležité je provádět tuto zvláštní přípravu i ve štábech a tak dosáhnout vzájemné zaměnitelnosti štábních důstojníků a vysokého stupně sladění štábů.

*

Při přípravě operace je třeba počítat s tím, že během vlastního útoku se budou překonávat vodní toky. Pro zachování vysokého tempa útoku je totiž nutné provádět násilný přechod řek výhradně z chodu a z hlediska ochrany před ZHN v celé šíři útočného pásma. Hlavní podmínkou, která zabezpečuje úspěch násilného přechodu vodního toku z chodu, je zničení nepřátelského uskupení a jeho záloh ještě na přístupu k řece anebo provedení manévru k jejich obejití. Potřebné uskupení sil armády se proto vytváří již během přístupu k řece. Nejúčelnější je mít operační učištění armády ve dvou sledech: v prvním sledu 3—4 divize a ve druhém sledu 1—2 divize. Takové učištění dovolí provést násilný přechod řeky na široké frontě a uskutečnit manévry silami a prostředky pro rozvíjení úspěchu jak při přechodu řeky, tak i během boje na protilehlém břehu. Přitom tankové divize budou překonávat řeku nejčastěji bez podstatného měnění sestavy. Bojová činnost raketových útvarů a letectva ve prospěch násilného přechodu řeky z chodu musí být usměrněna na zničení ustupujícího nepřátelského uskupení, na zabránění mu v zaujetí obrany na vodním toku a na zničení přicházejících záloh. K této otázce bude hovořeno ještě později.

Při rozvíjení úspěchu v operační hloubce nepřátelské obrany musí být tanková armáda v neustálé pohotovosti

k okamžitému a rozhodnému přechodu k pronásledování a zničení ustupujícího nepřítele. Nepřítel bude usilovat o narušení pronásledování vytvářením pohyblivých krycích jednotek na osách pohybu pronásledujících vojsk a prováděním jaderných úderů na pronásledující vojska. Proto musí být pronásledování prováděno rychle, energicky a na široké frontě. Hlavní věcí je včas zjistit přípravu nepřítele k ústupu a zahájení ústupu. K úspěšnému pronásledování nepřítele musí velitel armády usměrnit úsilí letectva a raketových jednotek na provedení úderů na jeho ustupující uskupení a na z hloubky přicházející zálohy.

Za boje v operační hloubce je možný i obrat tankové armády nebo některých divizí do nového směru. Může být proveden k zmaření připravovaného protiúderu nepřítele, předejití nepřítele v dosažení výhodné čáry, pomoci tankové armádě sousedního frontu nebo armádě v rozvíjení úspěchu, který se rýsuje na novém směru, či k útoku do jednoho z boků nepřátelského uskupení v součinnosti s vojsky sousedního svazu. Přitom nutno mít v patrnosti, že obrat armády na nový směr je nevyhnutelně spojen s přeskupením sil. Včasné vyjití armády na nový směr musí být zabezpečeno pečlivým průzkumem a přesným a spolehlivým vedením vojskům. Zvláštní pozornost je třeba přitom věnovat zabezpečení boků a styků.

Hlavním úkolem tankové armády nebo tankových svazků vševojskové armády v konečné etapě operace je udržení ovládnutých důležitých prostorů a čar do příchodu ostatních sil svých svazů a vytvoření výhodných podmínek k další útočné operaci frontu. Po splnění uvedeného úkolu bude armáda nejčastěji přecházet do obrany.

Samostatné boje armády na široké

frontě s nezabezpečenými křídly ve značném odtržení od ostatních sil frontu vyžadují spolehlivě upevnit ovládnuté čáry, obranu organizovat k udržení jednotlivých prostorů a čar přehrazujících důležité směry; rychle vybudovat čáry zaujaté vojsky z hlediska protiatomové ochrany; provést potřebné přeskupení vojsk, obnovit druhý sled a zálohy; organizovat doplnění zásob všech druhů.

Jedním z nejdůležitějších činitelů, které zabezpečují úspěch samostatné bojové činnosti tankové armády odtržené od ostatních sil frontu, je průzkum. Vysoký stupeň manévrovosti vojsk nepřítele na bojišti a jeho schopnosti překvapivě provádět jaderné úder y raketovými zbraněmi, klade na síly a prostředky průzkumu zvýšené požadavky, a to především na jejich dosahu a na hodnověrnost získaných zpráv. Nutnost soustavného provádění **kruhového průzkumu a pozorování** způsobuje většinou zvýšenou spotřebu sil a prostředků. Síly a prostředky pouze pozemního průzkumu, které mají v současné době tanková armáda a tankové svazky k dispozici, v žádném případě neuspokojí současné požadavky. Pozemní síly a prostředky vizuálního průzkumu, které mají omezený dosah, nejsou s to provádět taktický průzkum do potřebné hloubky k zjištění objektů potřebných pro jaderné úder y. Aby dosahovaly hodnotnějších výsledků, je třeba nutně je doplnit prostředky vzdušného průzkumu (hlavně vizuální-

mi, radiotechnickými a fotografickými).

Rychlost plnění úkolů a předávání získaných zpráv příslušným velitelům má rozhodující význam. Vzdušný taktický průzkum se vede do hloubky 100 km silami a prostředky divízi a bližší operační průzkum do hloubky 300 km prostředky velitele armády. Průzkumné údaje musí osádky letounů předávat přímo velitelům, kteří jim dají úkol, a nikoli prostřednictvím jiných štábů. Další operační průzkum ve prospěch tankové armády provádějí síly a prostředky frontu do hloubky 800 km i více.

Zvláštnost organizace a vedení průzkumu spočívá v tom, že většinu jeho úkolů musí řešit štáb armády a nikoli štáb frontu, jak to bývá pravidlem při činnosti v sestavě hlavního uskupení vojsk frontu. Kromě toho nabývá průzkum na bocích a v týlu vlastních vojsk zvlášť velkého významu, protože nepřítel bude vždy usilovat o obklíčení a zničení jak tankové armády, tak jednotlivých tankových svazků. Všechny mnohostranné úkoly mohou být splněny pouze úzkou spoluprací sil a prostředků průzkumu armády a součinnostního letectva a to tenkrát, bude-li použito soudobých moderních prostředků. K zabezpečení tankové armády průzkumnými údaji do hloubky 500 až 600 i více kilometrů musí kromě toho front do značné míry pomáhat svými prostředky radiotechnického a agenturního průzkumu.

Velení vojskům tankové armády

Způsoby velení vojskům tankové armády budou určovány zvláštnostmi bojové činnosti této armády v operační hloubce obrany nepřítele. Hlavními zvláštnostmi jsou: velký rozmach bojové činnosti armády do šířky i do

hloubky; vysoké tempo útoku vojsk; těžkosti přísunu materiálně technických prostředků; složitost zabezpečení bojové činnosti, protože armáda bude muset řešit všechny otázky samostatně, včetně nejsložitějších, jako jsou

otázky protivzdušné obrany; odkryté boky a velké mezery v operačním učlenění vojsk armády atd. To vše do značné míry zvyšuje význam požadavků na pružnost a mobilnost velení.

Nejcharakterističtější bude přijetí rozhodnutí velitele na předsunutém velitelském stanovišti a jeho doručení vojskům, které může být z předsunutého velitelského stanoviště buď skutečně rádiem nebo prostřednictvím styčných důstojníků. Nelze vyloučit ani takovou možnost, že náčelník štábu si připraví své zhodnocení situace, připraví návrhy na příslušná nařízení vojskům a přednese je na předsunutém velitelském stanovišti jako přípravu k rozhodnutí veliteli. Pak může být vojskům odesláno současně z předsunutého velitelského stanoviště i z velitelského stanoviště.

Zvláštnosti velení vyplývají z charakteristických podmínek bojové činnosti tankové armády a tankových svazků. Podstatnými rysy jsou vysoká iniciativa a samostatná činnost velitelů všech stupňů. Proto je nutné, aby velitel armády a velitelé divizí včas prostudovali své úkoly v nastávající operaci, objekty a podmínky činnosti, a byli si vědomi, že po signálu k vyrazení nelze najít již čas na prostudování obšírného materiálu. Je žádoucí, aby každý velitel dokonale znal terén ve směru nastávající bojové činnosti, politický a ekonomický stav celého prostoru, konkrétní cíle a objekty. Velitele a jejich štáby je třeba vybavit upřesněnými mapami prostoru nastávající bojové činnosti s krátkým popisem důležitých objektů, které nutno ovládnout anebo zničit, a též popisem nejvýhodnějších míst přeprav přes vodní překážky, horských průchodů a průsmyků. Podle možnosti je třeba tyto popisy doplňovat schémata nebo fotosnímky.

Protože po proniknutí tankové ar-

mády nebo tankových svazků do hlubokého týlu nepřítele bude osobní styk jak velitele tankové armády, tak velitelů tankových divizí a jejich nadřízenými sotva uskutečnitelný, je nutno věnovat značnou pozornost přípravě a zabezpečení odolného spojení s nadřízeným štábem technickými prostředky, krátkými šifrovkami a kódovanými zprávami anebo prostřednictvím styčných důstojníků na bojových letounech anebo vrtulnících. Pro velení vojskům na stupni armáda—divize a divize—pluk bude v největší míře využíváno osobního styku velitelů mezi sebou na tankích a vrtulnících. Není však třeba v tak složité situaci nechat se strhnout k častým a dlouhotrvajícím výjezdům do vojsk, protože v tomto případě nebude velitel armády současně znát situaci na úsecích jiných svazků.

Místa velení, především předsunuté velitelské stanoviště a velitelské stanoviště musí být vysoce pohyblivá, nesmí mít velký počet aut, a musí být s to zabezpečit velení vojskům hlavně v průběhu vedení bojové činnosti. Jednou ze zvláštností při rozmístění velitelských stanovišť a jejich přemísťování bude to, že mezi nimi bude značně větší vzdálenost než obvykle. Přemísťování mohou být: 8—10krát předsunuté velitelské stanoviště a 4—5krát velitelské stanoviště, tzn., že velení musí být během dne prakticky prováděno za nepřetržitého pohybu vojsk i samých velitelských stanovišť. To vyžaduje ještě přesnější organizaci velení a spojení. Nutnost velet za těchto podmínek vyžaduje, aby armáda byla vybavena rádiovými stanicemi R-118 o výkonu 400 až 500 W na terénních vozidlech, aby tak bylo zabezpečeno spojení na vzdálenost 150—200 km.

Velení tankové armády a tankovým divizím v boji se provádí **výhradně** z pohyblivých velitelských stanovišť.

Všechna pojítka a dopravní prostředky velitelských stanovišť (VS a PVS) musí tudíž plně odpovídat požadavkům kladeným na zabezpečení velení a spojení s vojsky za pohybu. Velitelská stanoviště armády a divizí musí být vybavena obrněnými transportéry, vrtulníky i tanky. Potřeba pohyblivého předsunutého VS na vrtulnicích bude u velitele armády, divize a dokonce i u velitele pluku vznikat velmi často, zvláště v období rozbahnění cest, při násilném přechodu vodních překážek, při překonávání horských hřbetů, lesních masivů a bažin. I za výhodnějších komunikačních podmínek nemůže být pohyblivost velitelů divizí a pluků závislá na stavu cest, které je možno

rozrušit, přeplnit vojsky anebo zaměřit radioaktivními látkami.

Z technických prostředků spojení je kromě rádia nejvýhodnější použít pro nepřetržité a pružné velení vojskům směrových stanic. Jejich výhoda spočívá v tom, že mohou zabezpečit současně vícekanálové spojení na místě i za pohybu mezi velitelskými stanovišti armády, divizí a pluků bez mezistanic, protože vzdálenost mezi velitelskými stanovišti nebude převyšovat zpravidla 30–40 km. Pro nepřetržité spojení je třeba předvídat možnost jednoduchého spřažení kanálů směrové stanice s kanály duplexních a simplexních rádiových stanic bez doplňkového přechodového zařízení.

★ ★ ★

Úloha výsadků při plnění úkolů tankovou armádou v první útočné operaci frontu

Manévrovost tankových vojsk ve značné míře zvyšují vzdušné výsadky, které umožňují předejít nepříteli v ovládnutí důležitých objektů na jeho území.

Sestava vzdušných výsadků, používaných ve prospěch tankových vojsk, je v každém případě určována úkoly výsadku, charakterem bojové činnosti nepříteli, terénem v prostorech vysazení a kromě toho dostatkem a možnostmi výsadkových anebo motostřeleckých vojsk a dopravního letectva.

Jako operačních vzdušných výsadků se bude zpravidla používat vzdušné výsadkové divize začleněné do sestavy frontu.

Úlohu taktických vzdušných výsadků mohou s úspěchem plnit motostřelecké jednotky a v některých případech i motostřelecké útvary.

Organizace taktických vzdušných výsadků nemusí být vždy povinností velitele a štábu tankové armády. Nutno

předpokládat, že za soudobých podmínek bude organizace použití vzdušných výsadků často proměnlivá, protože tanková armáda nemusí mít vždy dostatek sil a prostředků k zabezpečení vysazení a boje výsadků. Proto je v řadě případů účelnější organizaci použití taktických a operačních vzdušných výsadků ve prospěch tankové armády provádět frontem s tím, že po vysazení výsadků se ihned podřídí veliteli tankové armády nebo veliteli tankové divize na směru útoku, na kterém je výsadek použit.

V těch případech, když velitel a štáb tankové armády mají dost času na organizaci vysazení a boje vzdušných výsadků a dostatek sil a prostředků k jejich zabezpečení, mohou sami vysazení taktických vzdušných výsadků připravit i provést.

Organizovat vysazení vzdušného výsadku znamená předvídat a provést celý komplex různých opatření, mezi kterými hraje významnou úlohu zabezpečení

průletu výsadku do prostoru vysazení.

Průlet vrtulníků s výsadkem je z hlediska snížení ztrát, způsobených stíhacím letectvem nepřítele, nejlépe provést ve výšce 150—100 metrů nebo i níže. Pozemní nepřítel v pásmu průletu výsadku musí být umlčen dříve, a to během dělostřelecké přípravy. V době průletu vrtulníků je výhodné soustředit palbu dělostřelectva na umlčení palebných prostředků nepřítele umístěných na bocích pásma průletu. Pásmo průletu je účelné volit nad prostory, které jsou málo nasyceny nepřátelskými vojsky, což dovoluje zabezpečit průlet nižším počtem prostředků. Tomu přirozeně napomůže i výzbroj vrtulníků mohutnějšími zbraněmi, včetně reaktivních.

V čele kolon vrtulníků je účelné mít dobře vyzbrojené i vrtulníkové jednotky s dostatečným množstvím munice. Tyto jednotky budou umlčovat objekty, které zůstaly nedotčeny po dělostřelecké přípravě a tím zabezpečí nerušený průlet celé kolony.

Specifičnost úkolů, které plní vzdušné výsadky, používané ve prospěch tankové armády a tankových svazků, sestava výsadků, hloubka jejich vysazení nebo shozu, jakož i charakter činnosti jsou v mnohém určovány úkoly, které plní armáda, situací, která se vytvořila v době použití výsadků a způsoby, pomocí nichž armáda dosahuje plnění stanovených cílů.

Využití úspěchu, dosaženého použitím jaderných zbraní zdůrazňuje nutnost použít vzdušných výsadků nejen v období činnosti tankové armády v hloubce nepřátelské obrany, nýbrž i k zabezpečení jejího úspěšného zasažení do sražení.

Z toho vyplývá, že operační vzdušný výsadek může být použit již jeden až dva dny před zasažením tankové armády do sražení. Tím, že bude zabraňovat

zálohám nepřítele dosáhnout a zaujmout výhodné čáry nebo ovládnout předmostí na velkém vodním toku, zabezpečí výsadek zasažení tankové armády do sražení a vytvoří pro ni podmínky pro další rozhodnou bojovou činnost. Operační vzdušné výsadky mohou současně řešit i takové úkoly, jako ovládnout a zničit jaderné zbraně nepřítele, narušit práci týlu, velení vojskům, ovládnout letiště k zabezpečení přesunu vlastního letectva, které podporuje tankovou armádu, aj.

Za soudobých podmínek je možná častá změna určení vzdušných výsadků, které už působí v nepřátelském týlu k plnění úkolů ve prospěch zasazované tankové armády.

Taktické vzdušné výsadky budou po ovládnutí a udržení prostorů v obraně nepřítele, na které byly provedeny jaderné úder, pomáhat tankovým svazkům při účinném využití výsledků těchto úderů a zabezpečí rychlý a energický postup do hloubky nepřátelské obrany. Výsadky tohoto druhu mohou být použity k ovládnutí a zničení nepřátelského atomového dělostřelectva a jiných prostředků hromadného ničení, jakož i k narušení velení nepřítele a práce jeho týlu ovládnutím a zničením velitelských stanovišť, spojovacích uzlů, radiolokačních stanic, různých skladů atd.

K zabezpečení rychlejšího postupu a nejúčinnějšího využití výsledků jaderných úderů ve směru činnosti každé tankové divize prvního sledu armády může být vysazen jeden taktický vzdušný výsadek. Budou-li tedy v prvním sledu tankové armády dvě tankové divize, budou vysazeny též dva taktické vzdušné výsadky. Kromě toho je možné vysadit ještě jeden nebo dva taktické vzdušné výsadky k ovládnutí a zničení jaderného dělostřelectva nepřítele, jeho bezpilotních prostředků

hromadného ničení, k narušení velení a zmaření práce týlu nepřítele (pro vysazení jednoho zesíleného motostřeleckého praporu je třeba jeden pluk vrtulníků).

Taktické vzdušné výsadky je účelné vyčlenovat ze sestavy motostřeleckých divizí, aby nebyla narušena celistvost tankových divizí a sníženy jejich bojové možnosti.

Letecké zabezpečení výsadků musí být provedeno v rámci celého systému leteckého zabezpečení bojové činnosti tankové armády. Pokud se týká dělostřeleckého zabezpečení, vysazení a boje taktických vzdušných výsadků, je to možno plně provést dělostřelectvem, které zabezpečuje zasazení tankové armády do sražení a části dělostřelectva tankové armády.

V průběhu rozhodných a manévrových útočných operací bude velmi často docházet k střetným bojům a střetným sražením. Rozsáhlé použití prostředků hromadného ničení podmiňuje rozhodný a manévrový charakter střetných sražení, časté a rychlé změny situace. Střetná sražení a střetné boje v operační hloubce nepřátelské obrany se vyznačují odkrytými boky a úporným bojem o získání a udržení iniciativy. Proto včasná a smělá činnost vzdušných výsadků ve prospěch tankových svazků, může mít velký vliv na úspěch operace.

Použití operačních vzdušných výsadků v období rozvinutí svazků tankové armády a jejich vstupu do sražení je sotva možné vzhledem k rychlosti a manévrovému charakteru tohoto sražení. Proto budou ve prospěch tankové armády nejčastěji použity operační vzdušné výsadky, které již působí v nepřátelském týlu. Tyto výsadky mohou zastavit a poutat přicházející zálohy nepřítele, že ovládnou a udrží operačně důležité čáry, uzly cest, pře-

pravy a tím pomohou rychlejšímu rozvinutí svazků tankové armády a jejich vstupu do boje.

Při vzniku střetného sražení je třeba ve prospěch tankových svazků používat hlavně taktických vzdušných výsadků. Je to zvlášť složitý úkol, protože příprava a provedení vysazení musí být uskutečněny v krajně omezené době. Předvídá-li se střetné sražení, je tedy nutno předem stanovit možné úkoly taktických vzdušných výsadků, tzn. určit, které důležité taktické čáry dosáhnout, která předměstí a přepravy obsadit, abychom předešli nepřítele a tím si zabezpečili ochranu boků útočících vojsk. Taktické vzdušné výsadky budou často vysazovány ve střetném sražení ihned po provedení jaderných úderů.

Domníváme se, že včasné rozvinutí tankové divize plně zabezpečí výsadek v síle do pluku.

K zvětšení úderné síly vzdušných výsadků mohou být do prostorů jejich vysazení vysílány samostatné tankové jednotky nebo útvary, které se pak spojí se vzdušnými výsadky a mohou vést společnou bojovou činnost, čímž zabezpečují rozvinutí hlavních sil armády a jejich vstup do sražení z chodu.

Je možný i takový způsob vedení střetného sražení, ve kterém se tanková armáda brání částí svých sil před hlavním uskupením nepřítele čelně a hlavními silami provádí mohutný boční úder. V tomto případě umožní vzdušný výsadek, shozený na výhodné čáře nebo ve výhodném prostoru veliteli tankové armády vyčlenit co nejvíce sil a prostředků k provedení bočního úderu.

Neocenitelnou pomoc mohou vzdušné výsadky poskytnout v těch případech, kdy tankové svazky budou přinuceny vést střetné sražení se zálohami nepřítele, které přicházejí současně z různých směrů. Vedením manévrové

bojové činnosti budou tankové svazky usilovat o ničení nepřítele po částech. Proto na základě rozboru situace se určí, proti kterému z nepřátelských uskupení nutno usměrnit hlavní úsilí a současně se bránit proti slabším uskupením pomocí vzdušných výsadků.

*

Jedním ze způsobů útočné činnosti tankové armády a tankových svazků při rozvíjení úspěchu v operační hloubce nepřátelské obrany je ovládnutí jeho mezilehlých obranných čar. Tankové svazky budou zpravidla prolamovat spěšně zaujatou obranu. Jsou to však možné i případy, kdy bude třeba prolamovat i připravenou obranu. Vzdušných výsadků bude v rozsáhlé míře používáno jak v prvním, tak i ve druhém případě.

Při průlomu spěšně zaujaté obrany nepřítele budou taktické vzdušné výsadky zdržovat přísun záloh nepřítele anebo předcházet je při zaujetí důležitých obranných čar, opěrných bodů, uzlů cest a tím zabezpečovat rychlé pronikání tankových útvarů a svazků. Při průlomu spěšně zaujaté obrany nepřítele mohou být vzdušné výsadky vysazeny k zesílení tankových svazků střeleckými jednotkami. Tato varianta využití výsadků bude nejčastěji možná v těch případech, když tankové svazky, které se hluboce vklínily do obrany nepřítele, dosáhly důležité obranné čary anebo objektu nepřítele, jehož ovládnutí má rozhodující význam pro úspěch operace, a jejich motostřelecké pluky mají velké ztráty. To vyžaduje provést vysazení anebo shoz výsadků v co nejkratší době.

Při průlomu připravené obrany nepřítele mohou být vzdušné výsadky použity také k provedení úderu na nepřátelskou obranu z týlu.

Vzhledem k tomu, že násilný pře-

chod vodních toků bude k zachování vysokého tempa útoku nejčastěji prováděn z chodu, použití operačních a taktických vzdušných výsadků do značné míry ulehčí splnění tohoto složitého úkolu.

Včas shozené operační vzdušné výsadky musí ovládnout přepravu a předmostí na vodních tocích a udržet je do příchodu hlavních sil armády, organizovat bojovou činnost proti nepřátelským zálohám, které se snaží dosáhnout předpokládaného úseku násilného přechodu, anebo provést úder z týlu proti nepříteli, který se brání na řece. Ženíjní jednotky vzdušných výsadků musí ihned po shozu přistoupit k vybudování nových anebo k obnově rozrušených přepravišť.

Stejně úkoly, avšak v menším měřítku, mohou plnit i taktické vzdušné výsadky. Ty budou podle našeho názoru zvláště široce používány v těch případech, bude-li nutno opevnit se na ovládnutých předmostích. Po vysazení na protilehlém břehu a zachycení se na předmostí, vytvoří vzdušný výsadek podmínky k tomu, aby tankový útvar nebo svazek mohl rozvíjet útok, rozšířit předmostí a překročit řeku ostatními silami.

V případě, že nepřítel brání vodní tok podle zásad mobilní obrany, bude násilný přechod řeky prováděn na několika směrech. Ovládnutá předmostí se pak spojí v jedno souvislé. Úsilí přepravených jednotek musí být při tom usměrněno na rychlé rozšíření ovládnutých předmostí, pronikání do hloubky nepřátelské obrany a na rozhodné odrazení možných protiztečí. Vzdušné výsadky je v dané situaci účelné použít k udržení jednotlivých předmostí na ohroženém směru, aby přepravě jednotky buď samostatně nebo v součinnosti s přepravenými motostřeleckými jednotkami mohly rozvíjet útok.

Taktické vzdušné výsadky jsou v období násilného přechodu vodního toku rovněž důležitým prostředkem boje s jadernými zbraněmi nepřítele.

Kromě toho, aby byly v hloubce nepřátelské obrany úspěšně odraženy protiúderu a protizteče, bude jedním z úkolů vzdušných výsadků zabezpečit a ovládnout výhodné čáry pro odražení protiúderu a protizteče a umožněno rychlé dosažení této čáry vojsky tankové armády.

Předvídáme-li možnost provedení protiúderu nepřítelem je účelné včas provést shoz anebo včas dát rozkaz k tomuto úkolu operačním vzdušným výsádkům, které už působí v nepřátelském týlu.

Hrozí-li nebezpečí protiúderu ze strany nepřítele, je zvláště důležité spolehlivě zabezpečit odkryté boky a styky tankových svazků. Vzdušné výsadky mohou zabezpečit jednotlivé směry anebo zhutit bojovou sestavu jednotek bojujících na odkrytých bocích. V posledním případě musí mít vzdušné výsadky ve své sestavě dostatek protitankových prostředků. Kromě toho je spolu s vysazením výsadků výhodné využít vrtulníků k zřizování výbušných zátarasů na ohrožených směrech, jejichž výhody spočívají ve značné úspore sil a času (minové pole o průměrné délce do 600 m zřídí roj vrtulníků Mi-4 s obsluhou 6 mužů za 3—4 minuty). Použití vrtulníků k zřizování minových výbušných zátarasů není vyloučeno i bez použití výsadků.

Jak bylo již řečeno, mohou si v průběhu operace změny operační situace vyžádat obrát částí sil armády a především tankových svazků do nového směru. Pro zabezpečení tankového manévru má zajištění odkrytých boků důležitý význam. Tento úkol mohou rovněž s úspěchem plnit vzdušné výsadky.

Přeskupení vojsk tankové armády

na nový směr je účelnější provádět v noci než ve dne. V souhlase s tím je třeba plánovat i vysazení vzdušného výsadku.

Během úspěšného rozvíjení útočné operace tankovou armádou bude často docházet k pronásledování ustupujícího nepřítele. Toto pronásledování musí být vytrvalé, ve dne i v noci, za jakéhokoli počasí, v jakýchkoli terénních podmínkách, ve vysokém tempu a s plným vynaložením všech sil útočících vojsk. Ke zvýšení tempa pronásledování mohou do značné míry napomáhat vzdušné výsadky. Vzdušné výsadky budou ovládnutím a udržením výhodných čar, uzlů cest a různých objektů a soutěsek v nepřátelském týlu poutat jako zálohy, omezovat volnost manévru a zabraňovat jim vyjít na směr činnosti tankových svazků. Dále budou vzdušné výsadky pomáhat tankovým svazkům při ovládnutí různých čar a prostorů na ustupových cestách hlavního uskupení nepřítele a při jeho ničení.

K pronásledování může dojít po zničení hlavních sil nepřítele anebo po jeho nezdařeném střetném boji. Úkolem vzdušných výsadků bude v tomto případě zabránit nepříteli v organizovaném vyvedení svých vojsk na nové obranné čáry.

Pronásledování může vzniknout též při plánovaném odchodu vojsk nepřítele. Přitom se úlohy výsadků ještě zvýší, protože tato činnost nepřítele se vyznačuje organizovanějším odchodem.

Vzhledem k rychlému vývoji událostí během pronásledování je třeba předvídat následující činnost nepřítele a vzdušné výsadky mít v pohotovosti k vysazení.

V konečné etapě útočné operace frontu bude hlavním úkolem tankové armády s největší pravděpodobností udržet ovládnuté důležité prostory a

čáry do příchodu hlavních sil frontu a vytvořit výhodné podmínky pro přípravu další operace. Tanková armáda bude nejčastěji bojovat s nepřítelem na široké frontě, odtržene od hlavních sil frontu a s odkrytými boky. Následkem ztrát bude mít omezené síly a prostředky. Za těchto podmínek bude k zesílení tankových divízi použití taktických vzdušných výsadků zvlášť nutné.

Krátký rozbor podmínek a způsobů vedení útočné činnosti tankovými svazky a armádou ukazuje, že vzdušné výsadky mohou v součinnosti s tankovými vojsky napomáhat úspěšnému dovršení operace.

Použití operačních vzdušných výsadků ve prospěch tankové armády se provádí na základě rozhodnutí velitele frontu. Velitel frontu vychází přitom z rozboru situace a možného vývoje událostí a stanoví cíle použití výsadků, jejich úkoly, sestavu a prostory vysazení.

Jsou-li v sestavě frontu dvě výsadkové divize, může být jedna z nich použita před zahájením zasazení tankové divize do sražení a druhá v průběhu plnění dalšího úkolu vojsky frontu.

V rozhodnutí velitele frontu se určují rovněž úkoly letectva, dělostřelectva a raketových útvarů pro zabezpečení vysazení a bojovou činnost vzdušných výsadků. Přitom velitel frontu stanoví, které objekty budou umlčovány letectvem, dělostřelectvem a údery raketových zbraní s jadernou náloží. Za takové objekty třeba považovat zálohy nepřítele, které mohou narušovat vysazení (shoz) výsadků a jejich další činnost, jakož i různé bojové prostředky, které mohou bránit průletu dopravního letectva s výsadky. Kromě toho stanoví způsob leteckého

a protivzdušného zabezpečení výsadků a dopravního letectva.

V rozhodnutí velitele frontu musí být předvídána organizace součinnosti vzdušného výsadku s tankovou armádou, letectvem a raketovými útvary, tzn. musí být stanovena doba a způsob dosažení prostoru bojové činnosti vzdušných výsadků tankovou armádou, způsob podpory vzdušného výsadku prostředky tankové armády a charakter činnosti výsadku po spojení s tankovou armádou.

V případě, že ve směrnici Hlavního velení není stanoven výchozí prostor pro vysazení, je tento prostor a způsob jeho přípravy rovněž určen podle rozhodnutí velitele frontu.

Je třeba uvážit, že soudobé výsadkové prostředky letectva umožňují provést vysazení ve velké hloubce z letišť, rozmístěných ve velké vzdálenosti od čáry frontu. To dává celou řadu výhod při použití operačních vzdušných výsadků. Za prvé svazky výsadkových vojsk a dopravního letectva rozmístěné na takových letištích jsou v mnohem menší míře vystaveny jaderným úderům nepřítele. Za druhé front nebude muset vyčleňovat letiště pro umístění dopravního letectva v bezprostřední blízkosti linie fronty a v důsledku toho bude mít více možností rozptýlit svazky a útvary letecké armády frontu. Konečně za třetí při umístění výchozího prostoru pro vysazení ve velké vzdálenosti od vojsk je ve větší míře zajištěna možnost skryté přípravy vzdušného výsadku.

Z těchto důvodů bude výchozí prostor pro vysazení často určován Hlavním velením.

Bude-li výchozí prostor umístěn v pásmu frontu, stanoví velitel frontu ve svém rozhodnutí letištní síť výchozího prostoru, objem prací pro jeho přípravu, síly a prostředky pro provedení prací a dobu jejich ukončení.

V rozhodnutí velitele fronty jsou dále uvedena opatření pro politické a operační zabezpečení přípravy, vysazení a bojovou činnost vzdušného výsadku i dopravního letectva, způsob jejich materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení, způsob velení vojskům a doba pohotovosti k vysazení.

Při přijetí rozhodnutí pro použití vzdušného výsadku musí velitel fronty počítat s tím, že situace se v průběhu vysazení může rychle změnit. Proto je účelné někdy předvídat nejen jednu, nýbrž dvě nebo tři varianty použití jednoho a téhož výsadku.

Na základě rozhodnutí velitele fronty provádí štáb fronty spolu s představiteli zúčastněných druhů vojsk a služeb plánování použití vzdušného výsadku.

Způsob práce velitele a štábu fronty při organizaci součinnosti vzdušného výsadku s tankovou armádou a letectvem může být různý. Závisí na čase, který je k dispozici pro přípravu operace, a na konkrétních podmínkách situace.

Provádí-li se plánování použití vzdušných výsadků současně s rozpracováním plánů útočné operace, slaďuje velitel fronty otázky součinnosti vzdušného výsadku s tankovou armádou a letectvem při organizaci součinnosti vojsk fronty v útočné operaci. Všechny otázky součinnosti se samozřejmě konkretizují a upřesňují během přípravy výsadku a především při zahájení útoku fronty.

Není vždy možné provést úplnou organizaci součinnosti do všech podrobností. Při použití vzdušných výsadků ve složité a rychle se měnící situaci, např. ve střetném sražení anebo při pronásledování bude součinnost organizována ve značně omezené době.

Na základě toho v soudobých podmínkách musí být značně zvýšena pohotovost vojsk k vysazení. Je třeba předvídat možnost a snažit se dosáhnout takřka okamžitého vysazení podle potřeby v průběhu útočné operace v dříve vytvořeném bojovém uskupení bez nového rozdělení výsadkových dopravních prostředků a bez zbytečného přeskupování posilových prostředků. Za tím účelem ještě před obdržím konkrétního úkolu. To umožní přijmout rozhodnutí ihned po obdržení úkolu, předat úkoly podřízeným a zahájit vysazování.

Při použití taktických vzdušných výsadků se stanoví jejich úkoly, počet, sestava, doba vysazení a prostory vysazení. V souladu s tím jsou stanoveny i výchozí prostory, způsob jejich přípravy, k tomu vyčleněné síly a prostředky, doba a způsob soustředění vzdušných výsadků a dopravních výsadkových prostředků, síly a prostředky vyčleněné pro obranu výsadků a dopravního letectva ve výchozích prostorech, opatření k zabezpečení letu dopravního letectva s výsadky i při návratu, způsob vysazení výsadků a jejich všestranné zabezpečení. V rozhodnutí o použití taktických vzdušných výsadků se stanoví rovněž způsob organizace součinnosti výsadků s tankovými útvary a svazky, které útočí ve směru prostorů bojové činnosti výsadků, dále pak s dělostřelectvem a letectvem.

Je nesporné, že všechny otázky mohou být co nejpodrobněji řešeny při využití výsadků v průběhu plnění bližšího úkolu armády. Způsob použití taktických vzdušných výsadků během operace je určován zpravidla ve všeobecných rysech na základě předvídání možného vývoje událostí. Upřesnění do podrobností stanoveného způsobu se provádí na základě změn situace.

★ ★ ★

Překonávání vodních překážek tankovou armádou a tankovými svazky v útočné operaci

Vpředu jsme se již zmínili o nutnosti překonávat vodní překážky z chodu, v celých šířkách útočných pásem a celými svazky. Nyní k této otázce trochu blíže.

Je nesporné, že násilný přechod vodních překážek během rozvíjení útoku je nejobtížnějším druhem bojové činnosti. Raketové a jaderné zbraně, které jsou ve výzbroji obou stran, podmiňují totiž nutnost zásadního přehodnocení dosavadních způsobů při násilném překonávání vodních překážek.

Soudobé podmínky vyžadují, aby násilný přechod řeky byl prováděn bez snížení celkového tempa útoku různými způsoby a aby byly neustále nalézány a zdokonalovány nejjednodušší a přitom nejúčinnější způsoby, včetně násilných přechodů tanky po dně řeky. Jak ukazují vojenskogeografické popisy, umožňují dokonce i velké řeky svou přirozenou charakteristikou provést násilný přechod na větší části svého toku tanky po dně. Proto bude třeba daleko rozhodněji zavádět tento pokrokový způsob překonání vodních překážek tanky z chodu pod vodou celými svazky a směleji proto cvičit tankové útvary a svazky v provádění tohoto způsobu.

Násilný přechod řeky z chodu po dně spočívá v rozhodném postupu tankových svazků a armády k řece v celé šíři útočného pásma, v jejím překonání bez jakéhokoli zdržení a předběžného soustředění vojsk před vodním tokem, v překvapivém úderu a v plynulém rozvinutí útoku na protilehlém břehu do hloubky nepřátelské obrany. Zastavení nebo soustředění před řekou může mít nebezpečné následky. Nepřítel může jednak využít moderní ženíjní techniky rychle organizovat obranu na řece, ztížit její překonání a kromě toho ja-

dernými údery způsobit soustředěným vojskům takové ztráty, které mohou vést k zmaření dosažených úspěchů v útoku tankovými svazky. Násilný přechod řeky tanky z chodu pod vodou neznamena však prostý postup tankových proudů k vodní přepážce, nýbrž naopak vyžaduje zvlášť přesné plánování a zabezpečení, jakož i provedení celé řady opatření před vlastním provedením násilného přechodu řeky.

Především je nutno pozastavit se nad zvláštnostmi přípravy tankových vojsk k násilnému přechodu řeky po dně, ještě v době míru. Nejdůležitější a rozhodující je výcvik tankových osádek. Tyto osádky musí být pokud možno úplně a vycvičené ve všech způsobech použití snímatelného zařízení a v utěšňování tanku v nejkratší době, v plnění svých povinností při pohybu tanku pod vodou, v umění rychle zbavit tank přidaného těsnění, uvést jej do bojové pohotovosti a znát hlavní bezpečnostní opatření a způsoby použití ochranné masky IPE-46 v případě, že dojde k zastavení tanku pod vodou.

Jak ukázaly zkušenosti, je účelné zahajovat výcvik studiem soupravy pro řízení tanku pod vodou a rozdělením povinností při nasazování jeho snímatelné části utěsnění. Cvičení osádek v nasazování této soupravy, úplné utěsnění tanku a odstraňování utěsnění se cvičí tak dlouho, pokud nebude dosaženo ve veškeré činnosti členů osádky úplné automatizace. Na praktické řízení tanku na souši se zatemněnými průzory a pod vodou je třeba vyčlenit jednu až jednu a půl motohodiny.

Při zachovávaní bezpečnostních opatření, po náročné přípravě osádek a organizaci odsunové a záchranné

služby, je přechod vodního toku po dně naprosto spolehlivý. Tak např. z celkového počtu přechodů tanků přes Dněpr u jednoho tankového svazku Sovětské armády bylo pouze necelé 1/2 % případů nucených zastávek tanků ve vodě. Z toho většina následkem špatné kvality snímatelné části soupravy (protržení těsnění pohonu věže, masky kanónu a anténního vývodu) a jen 0,18 % všech nucených zastávek na dně řeky bylo vinou osádky.

Příprava tanků k jízdě pod vodou trvala na výchozí čáře v měřítku divize na téměř cvičení průměrně do 1 hodiny. Vezmeme-li v úvahu konstrukční změny soupravy (utěsnění pohonu věže, motorového prostoru a výfuku), instalaci částí nesnímatelných zařízení a různých zdokonalení pro přípravu tanků k jízdě pod vodou, pak není třeba určovat prostor, ve kterém se provádí utěsnění, jak tomu dříve bylo. Provedené zkoušky zdokonalené sovětské soupravy OPVT-54 ukázaly spolehlivou činnost tanku pod vodou, a to v létě i v zimě. Bylo zjištěno, že pro jeho úplnou přípravu k jízdě pod vodou je potřeba všeho všudy 15–20 minut. Při dobré přípravě osádek a dostatku nutných zpráv průzkumu o stavu vodní překážky může být násilný přechod pod vodou proveden i v noci, protože všechny tanky budou postupně vybaveny gyrokompasem. Nočním přechodem je možno dosáhnout značné překvapivosti a v mnoha případech předurčit tudíž úspěch boje a operace.

Ve frontové útočné operaci musí základ zámyslu na násilný přechod řeky tankovou armádou z chodu s přepravou tanků pod vodou obsahovat důsledné zničení nepřítele na vlastním i protilehlém břehu řeky v součinnosti se vzdušnými výsadbami vysazenými po jaderných úderech. Hlavní rozhodnutí velitele armády je volba úseku vhod-

ného pro překonání vodní překážky tanky po dně a zabezpečujícího přepravu ostatních sil armády v krátké době.

Nejdůležitější podmínkou rozvíjení útoku ve vysokém tempu, bez ohledu na vodní překážky v pásmu útoku, je předejít nepřítele v dosažení řeky, zmařit jeho činnost při přípravě a zaujetí obrany na této čáře a provádět rozhodné překročení řeky hlavními silami tankové armády bez zřizování přeprav po vodě i pod vodou.

Při předejití nepřítele v zaujetí obrany a zabezpečení úspěchu přepravy tankových divízi pod vodou má velký význam včasné umlčení jeho obrany podél vodní překážky a likvidace prostředků hromadného ničení a záloh přicházejících z hloubky. Obrana nepřítele může být v soudobých podmínkách umlčena raketovými zbraněmi ještě před příchodem prvního sledu tankové armády k vodní překážce. Při tom část prostředků musí být usměrněna na ničení nepřítele ustupujícího k řece a zvláště jeho tankových vojsk.

K dosažení překvapení a rychlého překonání řeky je nutno organizovat přechod řeky tanky z chodu pod vodou na široké frontě. Jen tak nedojde k vytvoření nebezpečného nahromadění vojsk u přeprav a tanky, které překonávají řeku po dně na několika místech, budou méně zranitelné činností dělostřelectva, letectva i prostředky hromadného ničení nepřítele, než by tomu bylo na přívozových a mostových přepravištích. Každému pluku prvního sledu bude účelné určit úsek násilného přechodu široký 8–10 km, v němž je podle koryta řeky a v soulase s požadavky rozptýlení třeba zvolit 4–6 přeprav. Tento závěr vyplývá z přepočtů, že pro prapor, který překračuje řeku v praporním pochodovém proudě anebo v rotních pochodových prouděch je třeba mít 1–3 přepraviště. Pro tanko-

vou divizi je na základě těchto požadavků nutno určit úsek o šířce 15 až 20 km a v něm rozvinout 8—12 pracovišť pro přechod pod vodou. Z toho vyplývá, že podle počtu divizí, které jsou v prvním sledu, může úsek násilného přechodu řeky pro tankovou armádu dosahovat maximální šířky 45—60 km, což umožní vybudovat 24—36 podvodních přepravišť a provést ještě manévry v případě, že na jednom z úseků anebo na jednom z přepravišť dojde k zdržení přepravy.

Pokud se týká doby, bylo by třeba na soustředění tanků u normálních přeprav, pro zřízení přívozů a mostů v nejvýhodnějších podmínkách přibližně 2 až 3 hodin, při zasazení nejméně 3 až 4 pontonových pluků, a za tuto dobu je možno přepravit na protilehlý břeh po dně řeky tanky celé divize.

Na cvičení, provedeném v roce 1958 prováděla tanková divize násilný přechod řeky na 11 místech. Přitom bylo na vyznačení přepravišť a osy přesunu tanků po dně řeky, na organizaci odsunové a záchranné služby, na zlepšení přístupu k vodní překážce a výjezdu z ní třeba přibližně 1,5 hodiny, počítáno od okamžiku příchodu průzkumných odřadů k řece. Za 30 minut po zahájení násilného přechodu byly na protilehlý břeh přepraveny 104 tanky, za 40 minut — 153 tanky a za 1 hodinu 30 minut bylo přepraveno 224 tanků. Rychlost pohybu tanků pod vodou dosahovala v průměru 6—8 km za hodinu. Na jiném cvičení, provedeném v roce 1959, provedla tanková divize násilný přechod Dněpru na 18 směrech za 52 minut.

Taková doba trvání přepravy tanků po dně řeky umožňuje útočit tankovým svazkům skoro v obvyklém tempu, bez zdržení při násilném přechodu vodních toků a při zachování v zásadě těchže bojových sestav a objevit se na proti-

lehlém břehu s překvapením. Kladnou stránkou těchto přechodů je i to, že přechod po dně řeky nemá takřka žádné demaskující příznaky a bude pravděpodobně méně zranitelný zbraněmi hromadného ničení. Vcelku má přeprava tanků po dně řeky, nehledě na nutnost doplňujícího výcviku tankových osádek, pečlivější přípravu tankové techniky, celou řadu výhod před ostatními druhy přeprav, dokonce i před novými pontonovými parky.

Hlavní opatření, která zabezpečují úspěch násilného přechodu vodních překážek z chodu s přepravou tanků po dně řeky jsou stanoveny v rozhodnutí velitele armády a provádí se ještě při přípravě útočné operace armády. Patří k nim organizace průzkumu vodního toku pro pohyb tanků pod vodou, rozpočet času na přípravu osob a materiálu k pohybu pod vodou a dále organizace odsunové a záchranné služby. Proto musí štáb armády především znát zvláštnosti řeky a charakter přilehlého terénu, zjistit systém obrany a případné podvodní zátarasy nepřítele. Prvorádou úlohu v získávání dostatečné úplných zpráv hraje vzdušný průzkum, jehož soudobé prostředky umožňují zjistit šířku řeky s přesností do 0,1 m, hloubku do 0,5 m, výšku břehů do 0,5 m a jejich strmost s přesností do 20. Tyto údaje, doplněné existujícími vojenskogeografickými popisy umožňují veliteli tankové armády určit divizím úseky podle mapy, stanovit úkoly svazkům a v průběhu operace je upřesnit podle zpráv získaných průzkumnými orgány divizí prvního sledu armády.

Při násilném přechodu vodního toku z chodu bude tanková armáda nebo tankové divize vševojskových armád, jak bylo již řečeno, úzce spolupracovat s operačním výsadkem anebo s několika taktickými vzdušnými výsadky. Štáb

armády kromě upřesnění prostorů jejich vysazení anebo shozu a organizace součinnosti mezi výsadky a předstunutými odřady tankových svazků využije těchto výsadků vysazených nebo shozených do prostoru násilného přechodu řeky, k získání zpráv o výhodných přístupech k vodní překážce, k upřesnění hloubky, šířky a charakteru dna, a to ještě před příchodem pozemních průzkumných orgánů armády k řece.

Na základě rozhodnutí přijatého velitelem armády provádí štáb armády před příchodem k řece plánování násilného přechodu řeky a sestavuje grafikon s uvedením doby a tempa překonání vodní překážky výsadkovými prostředky, plovoucími tanky, tanky pod vodou, zřízení mostních přeprav nebo přívozů. Podrobnější plánování musí být prováděno u divizi. Hlavní úkol štábu armády spočívá ve včasné předání veškerých výsledků průzkumu a úkolů velitelům tankových svazků.

Síla a sestava průzkumných sil, které si vysílají tankové divize, bude závislá na konkrétní situaci. V jejich sestavě bude pěchota na obojživelných obrněných transportérech, plovoucí střední tanky, ženijní průzkumné jednotky.

Průzkum dostává celou řadu nových úkolů, na příklad: pro každý tankový prapor zjistit a označit prostor hermetizace nebo prostor rozptýleného umístění na výchozí čáře, osy přechodu pod vodou, detailní zjištění profilu dna na uvedené ose, charakter dna před zahájením násilného přechodu řeky předstunutými odřady atp.

Ženijní průzkum vodní překážky je jednou z nejdůležitějších otázek ženijního zabezpečení přepravy tanků po dně. Docházíme ale také k nutnosti, rychleji rozpracovat nové prostředky pro průzkum řeky. Přístroje, které dosud vojska mají, neodpovídají již po-

žadavku zabezpečit a provést násilné překročení vodní překážky ve vysokém tempu.

Průzkumné jednotky provedou po dosažení řeky její násilný přechod z chodu v úsecích určených pro divizi. V součinnosti se vzdušnými výsadky (jsou-li vysazený) ovládnou protilehlý břeh a pokračují v provádění průzkumu nepřitele a řeky. Jakmile jsou úseky a jednotlivá přepraviště prozkoumána a vyznačena, postupují předstunuté odřady k řece, překonají ji z chodu pomocí jednak svých výsadkových prostředků a jednak tanky pod vodou. V součinnosti se vzdušnými výsadky pak ničí nepřitele na protilehlém břehu řeky a zabezpečují přepravu dalších tanků pod vodou. V této době již provádějí hlavní síly každé divize prvního sledu armády na výchozí čáře přípravu tanků k přechodu řeky pod vodou.

Po ukončení přípravy tanků k přechodu pod vodou a po jejich úplné hermetizaci postupují hlavní síly divize v pochodových sestavách (prapory v rotních nebo praporečnických prouděch) na určených směrech k řece s rozstupy mezi tanky 50—70 m a přejíždějí řeku po dně na protilehlý břeh. Dojde-li k nucenému zastavení tanku v řece, přeprava se nepřerušuje a následující tanky, řízené rádiem z břehu, obcházejí tank, který se zastavil.

Protože tanky, které přejíždějí řeku po dně, jsou fakticky v předbojových sestavách a není třeba poskytovat jim čas na uvedení do stavu pohotovosti k boji, protože zařízení pro pohyb pod vodou lze odhodit bez toho, že by osádka vyšla z tanku, mohou tankové divize ihned po přepravě a bezprostředně po jaderných úderech anebo pod ochranou dělostřelecké palby a úderů letectva útok do hloubky, aniž by zaujaly předmostí.

Hlavní síly armády s organickými,

výsadečnými a přepravními prostředky, plovoucí technikou (tanky, obrněné transportéry a automobily) mohou tudíž, jestliže mají zařízení pro řízení tanku pod vodou provést v krátké době násilný přechod vodní překážky z chodu po vodě i pod vodou, aniž by vyčkávali příchodu mostních souprav. Pro přepravu ostatních sil a prostředků, zvláště dopravních, mohou být zřízeny mosty, jejichž zřízení by už nebylo na úkor rozvíjení tempa násilného přechodu řeky hlavními silami. Z toho vyplývá, že soudobá tanková armáda má značně velké možnosti pro násilný přechod řek z chodu, než tanková armáda v období Velké vlastenecké války.

Možnost úspěšného překonávání vodních překážek tankovými divizemi z chodu s přepravou hlavních sil tanků po dně řeky potvrdila zkušební cvičení. Nutno předpokládat, že všechny tankové útvary a svazky dostanou v krátké době zařízení pro hluboké brodění. Pak bude otázka násilného přechodu vodních překážek po dně řeky řešena vcelku jednodušeji a v kratší době.

*

Plánování dělostřeleckého zabezpečení bojové činnosti tankových útvarů a svazků při násilném přechodu vodního toku z chodu pod vodou se provádí rovněž již při přípravě útočné operace armády a během přístupu k řece se pouze upřesňují prostory palebných postavení a úkoly dělostřeleckých útvarů. Rozvinutí dělostřeleckého zabezpečení po sledech, tzn. z počátku dělostřeleckého, které podporuje průzkumné a předsunuté odřady, a potom, při příchodu hlavních sil, bude rozvíjeno veškeré posilové a podpůrné dělostřelecké.

Při určování potřeby dělostřeleckého zabezpečení násilného přechodu vodní překážky se vychází hlavně z charak-

teru nepřátelské obrany na vodní přepážce. Tankové divize prvního sledu armády mohou být zesíleny až dělostřeleckou brigádou. V tomto případě mohou být tankové pluky prvního sledu divize zesíleny jedním houfnicovým oddílem a zbytek dělostřeleckého zůstane podřízen veliteli divize.

Tanková divize může vlastními posilovými prostředky vytvořit při násilném přechodu řeky na úseku 15–20 km hustotu asi do 10 děl a minometů na 1 km fronty, což zřejmě nebude postačovat. Tato hustota může být doplněna účastí jednoho tankového pluku tankové divize a hlavně provedením raketových jaderných úderů, jakož i úderů atomovými pumami v pásmu činnosti této divize.

Je-li obrana vodní překážky připravena a zaujata nepřítelem, pak mohou být ještě před příchodem průzkumných odřadů provedeny atomové údery na živou sílu, dělostřelecké a prostředky atomového napadení nepřítele. Tyto údery musí být provedeny tak, aby zabezpečovaly jak činnost a bezpečnost průzkumných a předsunutých odřadů, tak i vysazení taktického vzdušného výsadku. Boj s nepřátelským dělostřelectvem a jeho atomovými prostředky musí být zahájen ještě před příchodem hlavních sil armády na výchozí čáru pro násilný přechod.

Dělostřeleckou přípravu nutno zahájit umlčením dělostřeleckých baterií a raketových prostředků, dále musí tato příprava důsledně zabezpečit činnost průzkumných a předsunutých odřadů a přepravu hlavních sil na protilehlý břeh. V období překonání vodní překážky tanky po dně řeky nabývá velkého významu palba tanků přímou střelbou k ničení palebných prostředků a obranných zařízení nepřítele.

Leteckou přípravu je účelné provádět tak, aby při dosažení řeky prů-

zkumnými a předsunutými odřady byl spolehlivě umlčen nepřítel, který se brání na protilehlém břehu v úseku určeném pro násilný přechod. K dosažení tohoto cíle je účelné použít bombardovacího letectva a raketových jednotek a pro přímou podporu tankových divízi prvního sledu armády stíhacího bombardovacího letectva.

Zvlášť velký význam má protivzdušná obrana hlavních sil při dosažení výchozí čáry, v době přípravy tanků a za postupu tankových proudů k řece, jakož i při přechodu po dně. Zvláštní pozornost vyžaduje obrana úseků přeprav stíhacím letectvem. Předpokládá-li štáb armády provést násilný přechod velkých řek, je účelné, aby měl u štábu představitele stíhacího letectva vybaveného právem výzvy stíhacímu letectvu přímo z letišť k obraně vojsk armády a rovněž i s právem přímého pojednání otázek součinnosti s protiletadlovým dělostřelectvem a útvary raketových protiletadlových prostředků.

Proti provedení násilného přechodu, zejména velké vodní překážky, tankovou armádou, mohou někdy působit říční flotily nepřítel. Při plánování násilného přechodu vodní překážky a přepravy tanků po dně řeky je nutno organizovat též boj s nepřátelskými plavidly s úkolem zabránit jim v přístupu do prostoru přepravy a dále ničit plovoucí miny na přístupech k přepravištím. Toho lze dosáhnout vysláním zabezpečovacích odřadů, vytvořených z jednotek motorizované pěchoty a ženistů, zesílených tanky a protitankovým dělostřelectvem na křídla úseků násilného přechodu, jakož i vytvořením nadvodních i podvodních zátarasů. K utajení skutečných úseků přeprav pod vodou je účelné organizovat klamné přepravy.

Násilný přechod vodní překážky s přepravou velké části tanků po dně

řeky vyžaduje přesnou organizaci velení na všech stupních a spolehlivou pořádkovou službu na přepravištích. Při zahájení násilného přechodu provádějí štáby všech stupňů nepřetržitou kontrolu přepravy a poskytují pomoc velitelům při řízení tanků při jejich přechodu po dně řeky.

Velení tankové armády při násilném přechodu vodní překážky výše uvedeným způsobem se organizuje právě tak, jako v obvyklých podmínkách s tím rozdílem, že předsunuté VS se předsunuje k řece ihned za předsunutým odřadem. PVS velitele tankové armády musí být organizováno na protilehlém břehu řeky ještě před ukončením přepravy prvních sledů divízi, aby velitel armády se skupinou důstojníků štábu a prostředky nutnými pro velení mohl z něho řídit jak boj prvního sledu, tak přepravu druhého sledu.

Velitelé divízi mohou podle šířky úseku přepravy divize kromě velitelsko-pozorovacího stanoviště organizovat pomocné velitelské stanoviště v čele se zástupcem velitele divize. U divízi se určují správci úseků přeprav, kteří odpovídají za přepravu tankových jednotek divize v pořadí, které určil velitel a organizují přípravu, vybudování a udržování cest v prostorech přeprav a regulaci pohybu na nich. Velitel divize se připravuje na protilehlý břeh po ukončení přepravy tanků pluků prvního sledu a jeho zástupce pokračuje v řízení přepravy druhého sledu divize.

Správce plukovního úseku přepravy organizuje a řídí činnost náčelníků všech přepravišť, osobně pozoruje průběh přepravy a v případě nucených zastávek tanků ve vodě provádí opatření k záchraně osádek a odsunu tanků.

Velitel praporu k organizaci velení na každém přepravišti plně využívá důstojníků svého štábu.

Velitelé tankových rot osobně řídí

přepřahu dvou čet pod vodou a pak se sami přepravují a řídí boj na protilehlém břehu. Třetí četa se připravuje za řízení velitele čety a důstojníka ze štábu praporu. Takový způsob zabezpečuje velení tankům za pohybu po dně řeky a řízení boje na protilehlém břehu.

Velení tankům během jejich pohybu po dně bude ulehčeno tím, že tanky budou vybaveny gyrokompasem. Tím se budou moci pohybovat pod vodou „na slepo“, podle udaného kursu. Pro větší odolnost je účelné zdvojit řízení tanků rádiem z břehu.

Tankové útvary a svazky musí být zesíleny prostředky pro odsun z armádních prostředků. Z těchto prostředků se ještě před příchodem k řece vytvářejí skupiny pro zabezpečení přeprav; u předsunutého odřadu a u hlavních sil divize zpravidla podle počtu pluků, které provádějí násilný přechod řeky v prvním sledu. Skupiny se přesunují nikoli v sestavě technické uzavírací hlídky, jak to zpravidla bývá, nýbrž za předsunutými odřady a za bojovými jednotkami. Protože odsun tanků může vyžadovat potápěčské práce, odminování, jejich odmoření anebo deaktivaci, začleňují se do sestavy každé skupiny kromě opravárenských a odsunových prostředků ještě ženisté-potápěči a chemici-dozimetristé.

Při násilném přechodu řeky tanky po dně je třeba organizovat jednotnou odsunovou záchrannou službu společně s tankotechnickou službou, řízenou orgány technické služby a zesílenou železničními jednotkami s nutnými prostředky.

Hlavní příčinou vynucené zastávky tanku pod vodou bývá proniknutí vody do tanku v takovém množství, že vodní pumpa nemůže zvládnout přítok vody a motor tanku se zastaví, nebo do bojového prostoru tanku pronikají výfukové plyny, čímž se osádka přiotráví a ztrácí schopnost řídit tank anebo tank uvázne na jílovitých úsecích povrchu dna řeky. Dále to mohou být technické závady tanku. V každém případě při zastavení tanku ve vodě musí být okamžitě provedena rozhodná opatření k záchraně osádky.

Na základě různých cvičení je možno dojít k závěru, že přeprava tanků pod vodou, nehledě na celou složitost její organizace, bude jedním z hlavních způsobů překonání vodních překážek tankovými svazky a svazy v průběhu útočných operací. Tento způsob jako jediný umožňuje překonávat vodní překážky na široké frontě z chodu, značně zmenšuje závislost na pontonových prostředcích a zabezpečuje vcelku vysoká tempa operace.

*

Na závěr je nutno znovu zdůraznit, že vývoj soudobých druhů zbraní a techniky, jejich zavedení do výzbroje armády a gigantický růst ekonomické mohutnosti socialistických zemí, zejména Sovětského svazu, přinesly na pořad dne problém hledání nových forem vedení útočných operací. Je třeba vidět, že zde skutečně nejde o přizpůsobení anebo zlepšení starých vyzkoušených forem vzhledem k novým podmínkám, nýbrž o rozpracování a prozkoumání takových forem, v kterých by byly maximálně využity možnosti soudobých zbraní.

V tom smyslu úloha tankové armády a tankových divízi, bojujících v součinnosti se vzdušnými výsadky a raketovými vojsky, silně vzrostla. V počátečním období války jsou tanková armáda a tankové divize hlavní údernou silou pozem-

ních vojsk — předsunutými sledy frontu a vševojskových armád. Hlavní zásadou jejich použití bude činnost ve značné vzdálenosti před ostatními silami svých svazů. Bojovou činnost na frontě v těsné taktické součinnosti s ostatními armádami a svazky nutno považovat za výjimku. Proto je třeba bojovou přípravu tankových svazků a výzbroj připravit už v míru v souhlase s úlohou, kterou budou tyto armády a svazky plnit při zahájení války.

Повышенные требования к оперативной подготовке командного состава вызывают более глубокое изучение вопросов фронтовой наступательной операции. В силу вышесказанного публикуется теоретическая статья рабочего коллектива оперативного управления, направленная по своему содержанию на разъяснение следующих вопросов:

- место, роль и боевые действия танковой армии в первой фронтовой наступательной операции в начальный период войны,
 - особенности оперативных задач и боевых действий танковой армии в случае отрыва от других сил фронта,
 - роль десантов в связи с выполнением задач танковой армией в первой наступательной операции фронта,
 - форсирование водных преград танковой армией и танковыми соединениями в наступательной операции.
-

K charakteru útočných operací

Generálmajor Jan Knotek

Autor uvádí některé nové pohledy na charakter útočných operací. Zejména rozebírá otázku přípravy štábů a vojsk k útočné operaci a ve spojitosti s tím vyslovuje nové názory na velení v útočné operaci, vysvětluje obsah některých nových operačních pojmů a rozebírá nové pojetí a obsah úkolů jednotlivých prvků operační sestavy. Zdůrazňuje, že nový charakter operací má vliv především na způsob operačního myšlení. Článek je vhodným podkladem do diskuse.

Naše vojenská teorie v současné době intenzivně pracuje na aplikaci závěrů socialistické vojenské vědy o vlivech nových bojových prostředků na způsoby přípravy a vedení operací. V soulase s řády, RMNO a úkoly vojenskovědecké práce, je kladen hlavní důraz na útočné operace, jako základní druh soudobého boje.

Tato práce se přirozeně odráží i v našem odborném vojenském tisku, kde můžeme v poslední době zaznamenat jednu velmi výraznou tendenci — snahu charakterizovat nové, základní rysy operací a boje. To je logický důsledek základního závěru socialistické vojenské vědy, že kdyby došlo k válce, že by se její operace v ničem nepodobaly operacím poslední války — že by to byly operace ve svých rysech i způsobech vedení kvalitativně nové a jiné.

Je proto pochopitelné, že základním úkolem vojenské teorie je zabezpečit správné pochopení nejprve charakteru ozbrojeného zápasu jako celku, určit, jak se do něho promítají vlivy charakteru současné epochy společenského vývoje a z toho pak vyvodit charakter jednotlivých operací (boje). Bez tohoto postupu a postupu a pochopení základních rysů ozbrojeného zápasu vcelku, bychom nemohli vyřešit úspěšně žádný z dílčích problémů vojenského umění.

Způsob, jakým charakterizujeme soudobou operaci a kritéria, podle

kterých měříme kvalitativní změny v jejím obsahu i formách, velmi často nevyčerpávají dostatečně celý obsah zásadních změn. To nás nenutí intenzivně domýšlet všechny praktické důsledky těchto změn do konce.

Zpravidla máme hlavní zájem o numerické vyjádření takových ukazatelů operace, jakým je třeba její rozmach, který sice novou operaci výrazně charakterizuje v hlavních ukazatelích, ale nepostihuje všechny tendence a zákonitosti, které jsou vlastní obsahu operace (boje), a v nichž je často právě to kvalitativně nové a podstatné. Šířky a hloubky pásem útoku, hloubky úkolů a tempa útoku, jsou jistě významnými charakteristickými rysy operací v nových podmínkách, ale jsou-li samy o sobě, svádí nás k tomu, že opomíjíme nebo nedoceňujeme celou řadu jiných, neméně podstatných rysů. Snadno nás to svádí k tomu, že prostě ve svých představách o soudobé operaci „škrtáme 50 a napíšeme 100“ a ostatní ponecháme zhruba beze změny. To vede pak k pokusům roubovat nové požadavky na staré pojetí operace. Zkušenosti nás přesvědčují o tom, že taková cesta nikam nevede, leda k zmatku v představách, myšlení a k pochybnostem o realitě nových požadavků.

Bude proto jistě účelné, jestliže se častěji pokusíme změnit úhel pohledu na charakter soudobé útočné operace

a odhalit i některé další tendence a její nové rysy. To nám umožní doplnit a obohatit celkový obraz o budoucích operacích a pomůže nám prakticky konkretizovat jejich důsledky pro přípravu velitelů, štábů i vojsk k soudobému boji.

Takový všestrannější rozbor nám totiž prakticky dokáže a přesvědčí nás o tom, že raketové a jaderné zbraně a perspektivy dalšího vývoje skutečně rozmetávají dosavadní pojetí operací a že to, s čím bychom se v příští válce setkali, by bylo do všech důsledků něco naprosto odlišného.

*

Začneme u toho hlavního, i když to zdánlivě nesouvisí přímo s charakteristickými rysy operací, jak jsme si zvykli je chápat.

Podívejme se na celkové pojetí současné etapy přípravy štábů i vojsk k útočné operaci.

Současný stav teoretické i praktické rozpracovanosti zásad přípravy a vedení útočných operací a zejména v počátečním období války v našich konkrétních podmínkách, nás rozhodně neopravňuje k domněnce, že máme problémy vyřešeny a že nové normy rozmachu operace jsou konečným závěrem teoretického i praktického studia problému. Že tomu tak není, o tom svědčí fakt, že tyto „normy“ se velmi často mění a že musíme počítat s tím, že se ještě budou měnit. Útočná operace není v teorii ani v praxi v mnoha směrech dořešena.

Celá současná etapa přípravy štábů a vojsk je etapou studia, aplikace teoretických závěrů sovětské vojenské vědy na naše konkrétní podmínky — tedy na úroveň přípravy velitelského sboru i vojsk, úroveň a zvládnutí techniky, úroveň velení atd. Z tohoto hlediska je třeba chápat i každé dnešní cvičení na

všech stupních. Jde o období praktického prověřování teoretických závěrů naší praxe a našimi možnostmi. Proto každé zaměstnání a zejména cvičení dnešní etapy je svým způsobem cvičením zkušebním. Nejvýznamnější vojenskovodeckou prací provádí dnes právě vojska tím, že prověřují teorii praxí a měly by teorii získanými zkušenostmi zpětně ovlivňovat. Jen tak je možno v dnešní situaci se dopracovat co nejrychleji kladných a pronikavějších výsledků.

To ovšem vyžaduje cílevědomou přípravu všech cvičení, s jasně vymezenými úkoly a zkušebními otázkami a hluboké vyhodnocování každého z nich. V současné době je důležité nejen to, zda „splnil nebo nesplnil“, ale též jak a proč, v jakých podmínkách, co pomáhá, co brzdí“ atd.

Armáda prožívá etapu převratných změn ve vojenství. Není proto nijak přehnaný názor, že celá armáda se dnes v mnohém podobá dílně, kde se právě prověřuje nový způsob výroby a kde každý, praxí zdůvodněný „zlepšovací návrh“ má nesmírnou cenu. A to se týká bez rozdílu všech oblastí činnosti armády.

Myslím, že tomuto pojetí zůstáváme něco dlužni — zejména na nižších stupních velení. Bylo by zásadním omylem se domnívat, že změny v charakteru ozbrojeného zápasu se týkají jen oblastí operační a že na taktickém stupni „se to nijak zvlášť neprojevuje“.

Dnes nejde o to, provést maximum cvičení, ale o to, z nich vytěžit maximum zkušeností. Nejde o to, prověřovat, co jsme ještě nezvládli, ale o to, nové studovat a učit se.

Aniž bychom si to plně uvědomovali, požadavky současné etapy přípravy armády jsou jednou z významných příčin toho, proč je režim života vojsk v jednotkách tak složitý. V praxi se totiž prosazuje, a namnoze i proti našim plá-

nům, ta zákonitost, že na zcela odlišný charakter boje se nemůžeme připravovat starými způsoby. Tato otázka je polem dosud mělce obděláným, zejména z hlediska realizace požadavku konkrétní vysoké bojové pohotovosti. Ta totiž není jen požadavkem mírového života vojsk, ale především náročným požadavkem charakteru soudobého boje vůbec. Pochopit nový charakter boje vyžaduje harmonický soulad teoretického studia a praxe. A náš velitelský sbor má zatím kritický nedostatek času ke studiu — to je kredo našich rozovorů se štáby. Je velmi obtížné a nakonec málo účinné intenzivně cvičit „v nových podmínkách“, bez předchozího důkladného pochopení podstaty změn v nich.

Nový charakter operací (boje) si vynucuje i nové způsoby přípravy k nim na všech velitelských stupních. Díky pomoci Sovětské armády dostáváme závěry sovětského vojenského umění v nejrůznějších formách a bohatě. Naším hlavním problémem není „co dělat“, ale „jak to dělat v našich podmínkách“. Že se tyto problémy naléhavě prosazují do praxe i nižších velitelských stupňů a že cesty jsou intenzivně hledány, o tom svědčí i některé zkušenosti zveřejňované v Obraně lidu, zejména v rubrice „důsledně v polních podmínkách“.

To nám ukazuje na první z těch nových a často opomíjených rysů soudobé operace — na závěr, že **velení se dostává všeobecně na vyšší stupeň.**

To je velmi významný závěr, který je rovněž vyvolán novými vlastnostmi a možnostmi bojové techniky.

*

Boj na větším prostoru se bude odehrávat v menších celcích. Tím dostává útočná operace zcela novou podobu. Zatím, co pro operace minulé války byly

charakteristické boje svazků a svazů v kompaktních sestavách, soudobá útočná operace bude charakterizována samostatnými boji jednotek, útvarů, popřípadě svazků na frontě nesouvislé do šířky i do hloubky.

To má celou řadu významných důsledků, které musíme včas promítnout do způsobů přípravy a vedení operací. Jestliže ku příkladu dosud oblast taktiky a operačního umění byly vymezovány hlavně velikostí jednotek potřebných ke splnění jejich úkolů, pak toto kritérium už dnes plně nevyhovuje. Oblast taktiky zahrnovala jednotky do svazku (sboru) včetně. Vlivem nových možností a rozhodující úlohy palebné síly, přestává být množství zúčastněných pozemních sil rozhodujícím měřítkem. **Soudobý svazek a někdy i útvar, zejména tankový, může při odpovídající podpoře raketovými zbraněmi v řadě případů splnit i úkol operačního významu, stejně jako vševojsková armáda v určitých podmínkách úkol významu strategického.** To v příští válce nemusí být žádnou zvláštností.

Z toho je zřejmé, že pojmy taktika a operační umění potřebují v některých směrech upřesnit svůj obsah. Jejich vzájemné vztahy budou daleko průzřejší a obě oblasti se budou daleko víc vzájemně prolínat.

Tuto novou tendenci nelze chápat jen jako otázku teorie. To má hluboké praktické důsledky. Soudobé svazky mohou v jedné a téže operaci plnit i střídavě úkoly taktické i operační. To nemůže zůstat bez vlivu na způsoby přípravy štábů a vojsk. Tyto nové podmínky ku příkladu zásadně mohou změnit obsah i způsoby přípravy operace (boje), obsah a závažnost rozhodnutí velitele, náročnost na kvalitu jeho podkladů a podmínky jejich získávání, způsoby velení atd. Velitel a štáb tankového svazku (nebo útvaru v roli PO) vzdáleného desítky a někdy i stovek km

od nadřízeného velitele, bez sousedů apod., je v kvalitativně nové situaci, než tomu bylo zpravidla v poslední válce. Tyto nové podmínky nezůstanou jen na stupni armády nebo svazku, ale odpovídajícím způsobem se zákonitě promítnou i do bojové činnosti menších jednotek. Od základu se mění i požadavky na operační (bojové), materiální, technické a zdravotnické zabezpečení. Vznikají zcela nové a daleko vyšší požadavky na morálně politickou, psychologickou a odbornou úroveň velitelského sboru všech stupňů. Jestliže v minulé válce měl nadřízený ve většině případů možnost přesněji určit podřízenému celý průběh plnění úkolu, usměrňovat a kontrolovat, pak v soudobé operaci se tyto možnosti radikálně mění.

Z tohoto rysu operací zákonitě vyplývají požadavky na větší rozhled, samostatnost, iniciativu atd. Ovšem seznam těchto požadovaných vlastností velitelského sboru nám sám ještě lidi nepřevychová. Tyto vlastnosti musí velitelský sbor získat v míru a získávat je nejen na cvičeních, ale výchovou a celým režimem mírového života armády. To je problém vysoce psychologický a není nijak nový — je dnes jen daleko naléhavější. V tomto směru se už mnoho změnilo, ale mnohé je ještě brzdou výchovy k požadovaným vlastnostem. Má-li být velitel schopen v obtížných podmínkách soudobého boje samostatně i několik dnů řídit boj, musíme ho na to důkladně připravit, ale pak ho nesmíme zbytečně „vodit za ruku“ v míru, protože ho na to zvykáme. Svěřujeme-li veliteli jednotku ve válce, musíme mu ji především svěřit v míru. Učit neznamená nahrazovat. A to se týká všech stupňů, počínaje poddůstojníky. Kontrola a „živý styk s vojsky“ jsou bezesporu nezbytnými prostředky řízení a výchovy, ale musí mít správnou míru a být psychologicky

citlivé. Mírový život armády má mnohé specifické rysy, které je třeba respektovat, ale jeho hlavním kritériem musí být příprava k boji.

To je jeden z velmi vážných úkolů průzkumu „metod a stylu práce“ — prověřit, jak mírový režim velení a řízení, jak obsah a metody přípravy ve školách a kursech odpovídají charakteru a požadavkům soudobého boje. Podstata perspektivnosti přípravy štábů i vojsk k soudobé útočné operaci spočívá víc v oblasti morálky a psychologie, než v oblasti operačně taktických norem.

*

Mluvíme-li o útočné operaci v soudobých podmínkách, je důležité správně vidět i její nový obsah, pokud se týká druhů bojové činnosti, vyplývajících z **jednoty útoku a obrany**.

Dialektická jednotka útoku a obrany není ve vojenství ničím novým, ta v procesu boje existovala vždy. Ale nové ve vztazích útoku a obrany v soudobé útočné operaci je to, že tato jednotka je v soudobých podmínkách daleko výraznější a oba tyto základní druhy se budou daleko častěji a těsněji prolínat v jedné a téže operaci. I ve Velké vlastenecké válce najdeme mnoho příkladů, kdy vojska přecházela v průběhu operace od jednoho druhu bojové činnosti k druhému. Přesto ale to nebylo typické a v operačním měřítku to bylo buď po zakončení jedné operace a při přípravě druhé, nebo v důsledku silných protiúderů, nebo konečně to bylo v důsledku neúspěchu útočné operace. Zpravidla však byl druh bojové činnosti (útok nebo obrana) typický pro celou operační sestavu.

V soudobých podmínkách se tyto vzájemné vztahy mění. Zvýšené možnosti vlastní i nepříteli, měnit soustředěnými údery jaderných zbraní rychle poměr sil na nejrůznějších místech a

směrech fronty, značně změní obraz průběhu útočné operace. Útočná operace ztratí ten ráz „souvislého válce sil a prostředků“, který v určeném pásmu průlomu, se ve stanoveném časovém sledu valil kupředu a ve vhodných okamžicích ze sebe „vystřeloval“ vpřed rychlé prvky. Soudobá útočná operace bude v kterémkoli okamžiku skýtat daleko rozmanitější a nesourodý obraz. Ve stejné době mohou být úkoly útočné operace plněny jednotlivými prvky operační sestavy různými druhy bojové činnosti, na jednotlivých směrech, i podstatně odlišnými a mohou se rychle měnit. Při tom přirozeně zůstává i nadále v platnosti zásada, že úkoly útočné operace mohou být splněny jen útokem a ty ostatní druhy bojové činnosti budou jen dočasným projevem místní situace.

Přesto ale tato skutečnost vytváří pro vedení útočné operace kvalitativně odlišné podmínky v mnoha směrech. Nejvýrazněji se to projeví v **systému velení**.

Základní principy velení se nemění. Velitel vševojskové armády bude v útočné operaci i nadále koordinovat úsilí všech sil a prostředků ke splnění cíle operace podle přijatého zámyslu. Nebude ale možné, aby při tak pestrém a rozmanitém vývinu operace na jednotlivých směrech širokého pásma zabýval se stejnou intenzitou a podrobnostmi všemi jevy na všech místech, jak se o to namnoze ještě snažíme. Řízení soudobé operace musí přejít na vyšší stupeň, musí se týkat jejích hlavních problémů, musí být velkorysejší a situaci řešit vcelku v zásadních a hrubých rysech. V soudobých podmínkách musí významnou úlohu sehrát promyšlená decentralizace pravomoci a odpovědnosti a jí odpovídající organizace štábu. Mechanizace a automatizace velení jistě vyřeší mnoho, ale nevyřeší všechno. Neoddělitelnou součástí

systému velení je systém spojení, který pro velení a jeho systém vytváří podmínky.

Současné podmínky znovu potvrzují správnost závěru, že hlavním místem velení musí být velitelské stanoviště (VS). Ale při bližším rozboru vyvstává řada problémů před dosavadním pojetím velitelského pozorovacího stanoviště (VPS).

Podle dosavadního pojetí bylo VPS armády určeno k řízení vojsk na směru hlavního úderu. Do tohoto pojetí se nám z charakteru operace promítají některé zcela nové prvky.

*

Především se mění samo pojetí „**směr hlavního úderu**“.

Dosud výklad obsahu tohoto pojmu byl v podstatě jednoznačný a v zásadě platný pro všechny stupně velení. V nových podmínkách ale toto pojetí už neodpovídá všem stupňům velení. Zůstává s některými upřesněními v platnosti na stupni taktickém, ale dochází v něm k podstatným změnám na stupni operačním.

Ty změny spočívají v rozhodující úloze a změněném charakteru palebné síly.

V armádní útočné operaci bude směr hlavního úderu vyjadřován hlavně palebnou silou — soustředěnými údery jaderných zbraní. Těch účinků, kterých se v dřívějších operacích dosahovalo postupným bojem (palbou a pohybem) na zvoleném směru, se v soudobé operaci bude dosahovat palebnými údery. Z tohoto hlediska směr hlavního úderu přestává být směrem v pravém smyslu slova a stává se prostorem, v němž budou palebnými údery ničeny prvky hlavního uskupení nepřítele. Směr pohybu pozemních vojsk (hlavního úderného uskupení armády)

bude diktován především požadavkem využití účinků palebných úderů. Ovšem v operačním měřítku nemusí být a velmi často také nebudou účinky palebných úderů využívány přímo v prostoru jejich účinku, protože tam jednak nemusí být s kým bojovat a jednak zaměření těchto prostorů by se mohlo stát brzdou tempa operace. V závislosti na operační sestavě nepříteli a vojenských vlastnostech prostoru bojiště budou účinky palebné síly v jednom prostoru často využívány k usnadnění bojové činnosti na jiném směru nebo v jiném prostoru. Tím na operačním stupni dostává obsah pojmu směr hlavního úderu nový obsah a smysl, který teprve vyžaduje upřesnění a definici.

V útočné operaci vševojskové armády budou její hlavní úderná uskupení zpravidla představovat tankové svazky. Ty mohou útočit na společném směru, nebo mohou ke společnému cíli směřovat různými cestami. To jsou tedy v podstatě ty síly, které podle dosavadního pojetí by měly být řízeny z VPS. Od tankových svazků ale v soudobé útočné operaci vyžadujeme, aby se rozhodným útokem rychle probily do hloubky nepřátelské operační sestavy a bez ohledu na sousedy se rychle „odtrhly“ od hlavních sil. Předpokládáme-li operaci vedenou nepřetržitě na celou hloubku frontové operace, pak se tankové svazky mohou značně vzdálit od „hlavních sil“. S nimi nebo jednou z nich si velitel armády jistě vyšle nějakou operační skupinu svého štábu. Bude možné nadále říkat této skupině VPS a chápat jeho úkol jako dosud?

Zdá se, že ne. Zpravidla bude těžko možné, aby velitel armády „vyjížděl“ na takovéto VPS v případě potřeby, nebo aby podle dosavadní praxe našich cvičení z něho řídil většinou celou operaci.

Vidíme tedy, že dosavadní systém velení a spojení prodělává další etapu vývoje.

Podmínky operací poslední války, zejména souvislá fronta a nehluboké úkoly, umožňovaly jednotný systém velení pro všechny operace skládající se většinou z VS s pozorovatelnou a TVS. Atomové zbraně si vynutily nový způsob řešení — členění na tři místa velení, jejichž vývoj šel přes ZVS k dnešnímu VPS. Tento proces pokračuje. V soudobých podmínkách se ukazuje, že i když systém tří míst velení nepozbývá na významu, že celé velení vyžaduje větší pružnost a přizpůsobivost charakteru a podmínkám jednotlivých operací. Dosavadní VPS ve starém pojetí těmto novým požadavkům už neodpovídá. Tendence vývoje naznačují, že vhodnějším způsobem bude základní systém dvou míst velení (VS a TVS) s možností vyčleňovat z VS malé, ale vysoce mobilní operační skupinky štábu, nejlépe vzduchem, které by podle situace a potřeby jednotlivých směrů řídily boj svazků a byly prostředníky, či lépe řečeno předsunutými orgány velitele.

V žádném případě nelze připustit, aby se tyto operační skupiny zase rozrostly a staly se takovým „štábem“, jak se to v praxi stalo s VPS. Hlavní problémy řízení operace se budou řešit na VS a operační skupiny (nebo skupina) mohou být jen prodlouženými očima velitele a v žádném případě místem plánování a řízení operace. Velitel armády bude zpravidla většinu času na VS.

Řešení celého problému vedení útočné operace v nových podmínkách je jejím nejotevřenějším a nejméně rozpracovaným problémem, jehož řešení závisí především na spojovacích prostředcích. Současně je to jeden z nejdůležitějších úkolů vojenskovedecké práce,

bez jehož dořešení se v soudobých podmínkách velet nedá. To plně potvrzuje praxe vojsk.

*

Dalším novým rysem soudobé útočné operace, který nám vynikne při rozboru charakteru boje, je **nové pojetí a obsah úkolů jednotlivých prvků operační sestavy.**

Cíle operace bude i dnes, stejně jako tomu bylo v minulosti, dosahováno postupně. Ani raketové a jaderné zbraně nedovolují dosáhnout cíle operace náraz, jediným opatřením. Přesto ale se do pojetí úkolů vojsk v útočné operaci prosazují některé nové vlivy a požadavky, které jsou značně odlišné od dosavadní praxe. Rozhodující vliv na to mají právě nové možnosti palebné síly.

V minulosti omezený dosah palebných prostředků nutil velitele, aby si hloubku operace nebo svého úkolu dělil, hrubě řečeno, na jednotlivé skoky, jejichž hloubka byla omezena dostřelem hlavní masy dělostřelectva. Tytéž vlivy v zásadě působily i na organizaci obrany nepřítele, který ji členil do jednotlivých obranných pásem v takových vzdálenostech, aby útočník byl nucen k přesunu dělostřelectva před útokem na každé z nich. I když toto schéma je poněkud přehráno a skutečnost nebyla vždy tak jednoznačná, v podstatě tomu tak bylo v průběhu celé minulé války.

To se přirozeně odrazilo ve způsobu určování úkolu, který se nám s menšími úpravami v zásadě zachoval dodnes. Úkol armády v útočné operaci byl dělen na bližší a další, při čemž bližší úkol dělil hloubku operace na dvě části a další označoval konečný cíl operace. Určování úkolů mělo typicky hloubkový charakter a vyžadovalo postupné zpracovávání hloubky operace palbou dělostřelectva, přičemž letectvo

ji prodlužovalo a bylo takovým předvojem dnešních možností. Na nižších stupních byla podstata určování úkolů stejná s těmi rozdíly, že kupř. pro útvar a svazek byly úkoly děleny na tři části. Při tom úkoly jednotlivých stupňů velení byly navzájem svazovány tak, že zpravidla další úkol nižšího stupně byl bližším úkolem vyššího stupně. To bylo důsledkem zpravidla nejméně dvousledových útočných sestav a zasazování druhých sledů obyčejně po dosažení bližšího úkolu.

Podmínky operace a boje umožňovaly značně schematický ráz určování úkolů, který, jak víme, vedl svého času na našich cvičeních až k tomuto škodlivému „boji podle pravítka“.

Je možné tento způsob určování úkolů používat nadále i v soudobých podmínkách?

Ano i ne — to záleží na tom, který stupeň velení máme při tom na mysli. Záleží na tom, do jaké míry se budou raketové zbraně přímo podílet na podpoře boje toho nebo onoho stupně velení.

Na taktickém stupni, kde pro bezprostřední potřebu jednotky, útvaru, popřípadě i svazku, budou pro boj s nepřítelem přímo před sebou převládat jakékoli palebné prostředky omezeného dosahu, kratšího než hloubka úkolu, bude mít tento způsob i nadále své plné oprávnění. Může při tom přirozeně dojít k některým úpravám. Kupříkladu v důsledku nepřetržitosti útoku není už dnes v podstatě důvodu k určování „úkolu dne“, i když jsme jeho název změnili.

Na stupni operačním, počínaje vševojskovou armádou, se ale situace a podmínky podstatně mění a vynucují si nové pojetí. Na vyšších stupních už se zahájením operace bude celá její hloubka současně vystavena účinkům raketových zbraní, výsadek i průzkumu, a to nejen vlastními prostředky

svazu, ale i prostředky nadřízeného. Tuto závažnou skutečnost nemůže tedy nerespektovat způsob určování úkolů. Kromě toho na operačním stupni působí na dělení úkolů svazů i některé jiné vlivy.

Tak kupříkladu požadavek rychlého využití účinků palebných úderů vede, jak víme, k zasazování maxima sil do prvního sledu. Budou tedy v útočných operacích příští války útočné sestavy operačních svazů ve většině případů jednosledové, jen s nejnужnějším zálohami. Tak to říkají závěry teorie vojenského umění.

Myslím, že by nebylo správné tuto zásadu, která je v podstatě správná, uplatňovat jako obecně platnou pro všechny případy a zejména ne na všech stupních. Konec konců to budou taktické jednotky, které budou plnit úkoly operace na celou její hloubku. Vzhledem k požadavku nepřetržitosti útoku by to bylo těžko proveditelné, kdyby i na taktickém stupni měla být zásadně používána jednosledová útočná sestava. Ani v armádě to nelze chápat jako zákon, ale jen jako požadavek, jehož realizace bude ovlivňována konkrétními podmínkami, hlavně sestavou a činností nepřítele a předpokládanými účinky vlastních jaderných zbraní na něj.

Bude-li maximum sil v prvním sledu, pak tento sled musí, přirozeně s nejrůznějšími přeskupeními a manévry, v podstatě **splnit úkol na celou hloubku operace**. Tedy armáda na celou hloubku frontové a svazek armádní operace.

Za takových podmínek, kdy celá hloubka operace bude od zahájení vystavena současným účinkům sil a prostředků a kdy většina sil bude v jednom sledu, ztrácí na významu dosaďadní hloubkové dělení úkolů. Ovšem řekli jsme, že úkoly i soudobé operace

musí být plněny postupně. Z toho tedy vyplývá, že úkoly vojsk musí být i nadále nějak děleny na jednotlivé etapy.

Uvedené důvody a z nich zejména fakt současného pokrytí celé hloubky operace účinky sil a prostředků, ukazují, že na **operačním stupni je třeba úkol chápat prostorově vcelku a na celou hloubku operace**. Jeho dělení na jednotlivé, víc časové než prostorové etapy, se bude týkat hlavně pořadí nálehavosti ničení jednotlivých prvků operační sestavy nepřítele. Při tom všechny etapy úkolu (lhotejso, zda dvě jako dosud, či více) se budou týkat celé hloubky operace. Rozdíl mezi nimi bude spočívat hlavně v tom, které dílčí úkoly splnit v první a které v dalších etapách jak palebnou, tak údernou silou.

To ovšem vnese významné změny jak do plánování a přípravy, tak do vedení celé operace.

Tato nová tendence, která není jen formální stránkou způsobů určování úkolů, ale měla by značné praktické důsledky, se teprve rýsuje a je přirozeně značně nehotová. Je možné proti ní uvést některé ukazatele a zkušenosti současné praxe a zapochybovat o ní.

To je logický důsledek toho, že jaderné a raketové zbraně jsou relativně na vyšším stupni vývoje, než všechna ostatní bojová a dopravní technika, která má sloužit k využití jejich účinku. Kromě toho — a to je podstatné — vlastnosti a možnosti rozhodující bojové techniky, jako vždy v historii vojenství, předstihly značně úroveň vojenského umění velitelského sboru — tedy praxi vojenské vědy.

Je jen přirozené, že dnes nedosáhne většinou v praxi té úrovně a takových ukazatelů, jaké vyžadují závěry vojenské teorie. To ale nemůže být důvodem k negaci nových požadavků. Jestliže např. teorie vojenského umění

došla na podkladě rozboru charakteru současně útočné operace k požadavku, aby tempo útoku bylo 100 i více km za den, a jestliže my dnes v praxi dosáhneme v průměru třeba 40—50 km, pak to neznamená, že požadavek teorie musí být nereálný. Ten rozdíl zpravidla tkví v nedostatcích technických prostředků a ve způsobech realizace jejich možností.

Požadavky plynoucí ze závěrů vojenského umění jsou perspektivní vzhledem ke stavu praxe v době, kdy jsou vyřčeny. Soudobá armáda se musí dívat kupředu a ne pod nohy a všechna opatření provádět s cílem splnit požadavky.

Není sporu o tom, že kdyby válka začala zítra, že mnohé požadavky a závěry dnešní teorie nebudou splněny na 100 % z mnoha důvodů. Nové požadavky musí mobilizovat a nesmějí být pokládány za nereálné proto, že je nemohu splnit starými prostředky a způsoby. To je základní princip pokroku.

Tendencím vývoje se neubráníme —

ty se i třeba proti naší vůli prosadí dnes nebo zítra — a čím později, tím jsou dražší. O tom nás přesvědčuje praxe téměř denně.

*

Článek si nekladl za cíl vyčerpávajícím způsobem se zabývat všemi rysy útočné operace. Jeho cílem bylo ukázat jen na některé jiné důsledky a rysy jejího nového charakteru a na to, že tyto vlivy jsou daleko hlubší a všestrannější, než je obvykle uvádíme.

Chápeme-li vojenské umění jako praxi vojenské vědy, pak pro tuto praxi velitelů, štábů a vojsk musíme domýšlet všechny vlivy nových podmínek do všech důsledků a ze všech stran.

Jen tak se nám podaří postihnout tu skutečnost, že nový charakter operací nevyžaduje jen změny v operačně taktických normách a vnějších projevech přípravy řízení operací — ale především podstatné změny ve způsobech myšlení.

Автор приводит некоторые новые взгляды по характеру наступательных операций, рассматривая главным образом вопрос подготовки штабов и войск к наступательной операции. Вместе с тем он высказывает новое мнение по управлению в наступательной операции, разъясняя содержание некоторых новых оперативных понятий и подвергая анализу нового понимания и содержания задач отдельных элементов оперативного построения. Автор подчеркивает, что новый характер операций оказывает влияние, в первую очередь, на способ оперативного мышления. Настоящая статья является подходящей исходной основой дальнейшего обсуждения данного вопроса.

Letecké zabezpečení útočné operace armády

Major Otakar Vlach

Autor zdůrazňuje, že letectvo i při existenci mohutných raketových prostředků a ZHN, bude plnit vážné úkoly, bez nichž nelze úspěšně vést soudobé operace. Autor dobrou formou popisuje a rozebírá jednotlivé úkoly letectva, takže příspěvek dává ucelený přehled leteckého zabezpečení útočné operace armády.

I. Úloha a místo letectva v soudobých operacích

Dnešní stav rozvoje raketové techniky ve spojitosti s atomovými zbraněmi a ostatními prostředky hromadného ničení vnáší zcela nové názory na vedení soudobého boje i operací, ovlivňuje taktiku, operační umění i strategii a mění úlohu a význam jednotlivých druhů vojsk.

Srovnáme-li výhody a nevýhody raketových prostředků a letectva, které jsou dostatečně známy, a požadavky vyplývající ze soudobých operací, nemůžeme se setkat s problémem „letoun nebo raketa“. Úkoly letectva se ve své podstatě nemění, různé je však úsilí letectva a technické provedení jednotlivých úkolů. Vedle raket, které jsou nejmohutnějšími údernými prostředky, zůstává letectvo i nadále důležitým prostředkem dopravy atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení na cíl. Letectvu dále zůstává celá řada důležitých úkolů, jejichž splnění má pro dosažení cílů v soudobých operacích rozhodující význam a které nemohou být plněny žádným jiným druhem vojska.

Při stanovení úlohy a místa letectva v soudobé operaci, jako úderného prostředku se vychází zvláště z těchto jeho takticko-technických vlastností:

- schopnost zásahu proti vysoce pohyblivým cílům;
- schopnost účinného zásahu proti

malým a bodovým cílům i bez použití jaderných zbraní;

- ekonomické ničení malých cílů normálními bojovými prostředky;
- možnost rychlého přenesení úsilí na libovolný směr a do libovolného prostoru, přičemž je omezeno jen doletem letounů;
- možnost těsného spojení průzkumu s bezprostředním ničením cílů, zvláště zbraní hromadného ničení;
- možnost změnit těsně před cílem rozhodnutí a uskutečnit úder podle rozhodnutí osádky na základě konkrétní, dříve neznámé situace v cíli;
- možnost okamžitého zásahu z pohotovosti na letišti nebo ve vzduchu.

Při plnění úkolů PVO se projevují výhodné vlastnosti raketových střel. I zde však letectvo zůstává důležitým druhem vojska; dokud ve výzbroji nepřítel zůstává jako hlavní úderná síla, strategické letectvo a ostatní druhy letectva (průzkumné, dopravní atd.) mají své důležité určení, je zařazení stíhacího letectva do systému PVO plně opodstatněno. Aby byla zabezpečena kontinuita PVO i v podmínkách vysokého tempa útočné operace, je třeba položit důraz na prostředky PVO s velkou manévrovostí. Takovým prostředkem je právě stíhací letectvo, schopné v některých fázích útočné operace jako jediný prostředek chránit pozemní vojska. V řadě případů je použití stíhacího letectva v boji s nepřátelskými pro-

středky vzdušného napadení jediným východiskem. Takovou situaci je např. odrazení letounů vyzbrojených řízenými střelami typu „vzduch-zem“, které odpalují a navádějí střely na cíl z míst mimo dosah ostatních prostředků PVO a vůbec boj s nepřátelským letectvem a bezpilotními prostředky vzdušného napadení na vzdálených přístupech. Stíhací letectvo má nejlepší podmínky k ničení výsadků všech druhů a průzkumného letectva ve vzduchu.

Další skupinu význačných úkolů, které stojí před letectvem, tvoří ty úkoly, které není možno ani v budouc-

nu nahradit jinými prostředky a jejichž význam se neobyčejně zvyšuje. Jde zejména o úkoly vzdušného průzkumu a vzdušné přepravy vojsk a materiálu. Vyrůstá tedy význam letectva průzkumného, dopravního výsadkového, dopravního zásobovacího a spojovacího.

Vzhledem k svým vlastnostem má letectvo v soudobých operacích stále důležité poslání, a to jako úderný prostředek schopný ničit cíle nejrůznějšího charakteru na zemi, jako prostředek v systému PVO i při plnění dalších úkolů zvláště průzkumných a dopravních.

II. Složení a operační sestava letecké armády

Má-li být rozebrána problematika leteckého zabezpečení útočné operace vševojskové armády, je nutno v některých otázkách vycházet z rámce širšího, tj. frontové útočné operace zejména, proto, že:

1. Letectvo určené k zabezpečení operací pozemních vojsk zůstává i nadále organizováno do leteckých armád. Letecká armáda patří do sestavy vojsk frontu a je stejně jako vševojsková nebo tanková armáda ve všech směrech podřízena veliteli frontu.

2. Bojová činnost letecké armády vychází z rozhodnutí a operační směrnice velitele frontu a řada úkolů je letectvem plněna ve prospěch armádní operace, aniž je ovlivňuje svým rozhodnutím velitel a štáb vševojskové armády.

3. Velitel vševojskové armády ovlivňuje použití letecké armády v zájmu armádní operace v rozsahu vyděleného mu bojového úsilí (sil a prostředků) a na zásadě součinnosti na stupni vševojsková armáda—letecká armáda.

4. Letecká armáda může plnit často úkoly přesahující rámec armádní operace a podílet se v součinnosti se sou-

sedními leteckými armádami, dálkovým letectvem a raketovými prostředky hlavního velení i na úkolech přesahujících rámec frontové operace.

Z tohoto hlediska vyplývá i složení a sestava letecké armády v útočné operaci.

Letecká armáda je určena k plnění úkolů v těsné součinnosti s vojsky frontu a proto i její složení není stálé a je závislé na:

- úkolu, který plní front;
- poměru sil v letectvu a celkové vzdušné situaci;
- množství atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení, které front má k dispozici;
- množství leteckých svazků a útvarů, které bude mít hlavní velení k dispozici.

Proti dřívější době se počet letounů v letecké armádě snižuje asi o $\frac{1}{3}$ až o $\frac{1}{2}$. Úderná síla letectva je nahrazena především atomovými zbraněmi, jinými prostředky hromadného ničení a raketami všech typů. Do sestavy letecké armády jsou dále začleněny útvary leteckých křídlatých raket.

V soudobých podmínkách může mít letecká armáda následující složení:

- 4—6 stíhacích leteckých divizí,
- 3—4 stíhací bombardovací letecké divize,
- 1—2 bombardovací letecké divize,
- 1—2 průzkumné letecké pluky,
- 1—2 dělostřelecké průzkumné letecké pluky,
- 2—3 pluky dopravního výsadkového a dopravního zásobovacího letectva.

V útočné operaci bude mít letecká armáda zpravidla 8—12 leteckých divizí a asi 5—7 samostatných leteckých útvarů. Celkový počet 29—43 leteckých pluků představuje

- 1080—1650 letounů, z toho:
- 480—720 stíhacích letounů,
- 300—450 stíhacích bombardovacích letounů,
- 90—180 bombardovacích letounů,
- 150—200 průzkumných a dělostřeleckých průzkumných letounů,
- 60—100 letounů dopravních výsadkových a nákladních vrtulníků.

Jedním z rozhodujících předpokladů úspěšného vedení bojové činnosti letectva je jeho skryté rozmístění na letištích před zahájením útočné operace a zabezpečení plynulého a rychlého letištního manévru za útočícími pozemními vojsky.

Před zahájením útočné operace se svazky a útvary letecké armády rozmisťují v celé šířce útočného pásma fronty a do hloubky 250—300 km. Při rozmístění letectva na letištích je výhodné hlavní uskupení letectva učlenit ve větší vzdálenosti od linie fronty a se zahájením útočné operace nebo krátce po jejím zahájení je přemístit blíže k linii fronty na připravená letiště. V každém případě však musí mít všechny druhy letectva i před zahájením

útočné operace možnost vést bojovou činnost nad územím nepřítele. K zvětšení doletu letectva, zvláště v přípravném období útočné operace, je vhodné budovat předsunutá letiště, která jsou dočasně obsazována leteckými útvary a jednotkami plnicími bojové úkoly.

Stíhací letectvo se rozmisťuje zpravidla do dvou sledů. První sled tvoří 3—4 stíhací letecké divize na letištních uzlech ve vzdálenosti 50—150 km od linie fronty, 2—3 stíhací letecké divize tvořící druhý sled se rozmisťují ve vzdálenosti 150—250 km od linie fronty. Za druhosledovými stíhacími leteckými divizemi, tedy ve vzdálenosti 250 až 300 km od linie fronty, se rozmisťuje stíhací letectvo a další prostředky protivzdušné obrany státu. Letiště stíhacího bombardovacího, průzkumného, dělostřeleckého průzkumného letectva bývají zpravidla v hloubce 70—150 km, bombardovací, dopravní výsadkové a dopravní zásobovací letectvo bývá v hloubce 200—300 km.

Rozmístění letectva v pásmu fronty bude ovlivňovat především terén, který mnohdy nedovolí vybudovat letištní síť v uvedených normách.

Bereme-li v úvahu, že jedním z hlavních objektů nepřátelských úderů, zvláště pak atomových úderů, budou letiště, vyvstává požadavek učinit vedle rozmístění letectva ve větší hloubce další opatření, která znemožní nebo podstatně ztíží zjištění a zničení hlavních sil letectva. Proto jsou kladeny zvýšené požadavky na rozptýlenou sestavu letectva, a to jak v operačním slova smyslu (v celém pásmu fronty), tak i ve smyslu taktickém (v prostoru letištního uzlu a na letišti). Rozptýlené operační sestavy letectva lze dosáhnout vybudováním dostatečného množství záložních letišť použitelných za všech povětrnostních podmínek, častým manévrem celých leteckých útvarů ze základních na záložní letiště

i rozmístěním leteckých pluků po jednotlivých letištích. Důležité opatření, které znemožní protivníkovi přesně zjistit dislokaci letectva a bude jej do značné míry dezorientovat, je kromě všeobecného maskování letišť, vybudování sítě klamných letišť i rozsáhlá klamná činnost vedená jak letectvem, tak i všemi prostředky pozemního zabezpečení.

Z počtu leteckých útvarů vyplývá, že v pásmu frontu je třeba počítat s 29 až 43 základními letišti, s minimálně stejným počtem záložních letišť, s 10 až 15 předsunutými letišti, celkem tedy asi se 75—100 letišti, z nichž je možno vést bojovou činnost, a dále s minimálně 20—30 letišti klamnými. Pro noční činnost je třeba mít připraveno asi $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ letišť.

V pásmu vševojskové armády může být umístěno ve vzdálenosti 50—300 km od linie fronty okolo 15—20 letišť základních a záložních a do 5 letišť klamných. Štáb vševojskové armády musí při rozmísťování sil a prostředků armády přihlížet k rozmístění letišť a brát v úvahu, že prostory v okruhu minimálně 5 km od letiště nelze obsazovat vojsky armády (zejména druhé sledy a zálohy) vzhledem k jejich ohrožení atomovými údery vedenými proti letišťům.

V průběhu útočné operace má rozhodující význam pro trvalé zabezpečení pozemních vojsk letectvem rychlé postupování letectva hned za útočícími vojsky. Umístění letectva, zvláště stíhacího, stíhacího bombardovacího, průzkumného a dělostřeleckého průzkumného, nesmí v průběhu operace být vzdáleno více než 100—120 km. Bere-li v úvahu vysoké tempo soudobé útočné operace denně v průměru okolo 60 km i více, bude třeba během 24 hodin přemístit na přední letiště asi $\frac{1}{3}$ leteckých útvarů. V průběhu operace bude možno jen stěží předpoklá-

dat rozmístění leteckého pluku na více letištích než na jednom. Denně bude tedy třeba pro zabezpečení manévru letectvem připravit asi 10—15 letišť v pásmu frontu, tedy 5—8 letišť v pásmu armád na hlavních směrech úderu. Tento složitý problém přípravy letišť na nepřátelském území lze jen z malé části řešit budováním nových letišť a za hlavní způsob jejich přípravy nutno považovat obsazení nepřátelských letišť. Tento úkol bude důležitým úkolem pozemních vojsk a bude vyžadovat, aby v pásmu útočící armády byla denně vojsky armády obsazena 3—4 letiště. Vlastní přípravu letišť po jejich obsazení provádějí letecké stavební prapory, které musí postupovat těsně za hlavními silami prvosledových divízi. Organizace leteckých stavebních praporů určených k obnově letišť musí odpovídat jejich úkolu. Takovéto letecké stavební prapory na rozdíl od stavebních praporů určených k výstavbě letišť, musí být menší, vysoce pohyblivé, při tom však vybavené potřebnou technikou.

Další způsob získání dostatečného počtu letišť v průběhu operace vedle jejich budování bude i jejich obsazování výsadky.

Chceme-li využít nepřátelská letiště, musíme pečlivě zvážit vedení úderů zvláště atomovými zbraněmi proti nim v rámci boje s letectvem nepřítele. Tato okolnost ovlivní zvláště ráži atomové zbraně, její druh, druh výbuchu i určení epicentra na letišti nebo v jeho prostoru.

K svazkům a jednotkám motostřeleckých a tankových divízi, které obdrží úkoly k obsazení nepřátelských letišť, je výhodné přidělit důstojníky letectva a vybavit je plány, popřípadě snímky daných letišť. Úkolem těchto důstojníků je především po odborné stránce poskytnout potřebné informace vševojskovému veliteli, jako např. které

objekty na letišti je třeba uchovat před zničením při vlastním útoku na letiště, kde lze očekávat největší odpor jednotek bránících letiště, jak organizovat obranu letiště po jeho obsazení atd. Současně důstojníci letectva převezmou objekty na obsazeném letišti a učiní další opatření, související s obnovou letiště.

III. Úkoly letectva v útočné operaci armády

Letectvo plní v útočné operaci řadu mimořádně důležitých úkolů, na jejichž splnění závisí dosažení konečného cíle operace. V období přípravy i vedení útočné operace plní letectvo úkoly jednak podle rozhodnutí velitele frontu ve prospěch frontové operace, jednak podle rozhodnutí a požadavků velitelů vševojskových armád.

Úkoly letectva ve prospěch frontové operace sledují:

- za prvé vytvořit podmínky k zahájení útočné operace a zabezpečit splnění konečného cíle operace vojsky frontu;
- za druhé z hlediska takticko-technických vlastností letectva nelze řešit některé úkoly letectva pouze v rámci armádní operace;
- za třetí úkoly letectva plněné v zájmu frontové operace ovlivní bezprostředně i přípravu a vedení armádních operací.

Ve prospěch armádní útočné operace plní letectvo zpravidla tyto úkoly:

- vyhledávání a ničení atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení;
- ochrana vojsk armády před úderem ze vzduchu a vzdušným průzkumem;
- podpora vojsk armády;
- ničení druhých sledů a záloh;
- vedení vzdušného průzkumu;

Letištní manévry v průběhu útočné operace podstatně ovlivní počasí. Příznivé povětrnostní podmínky umožní mnohdy využít travnatých letišť nebo jejich výstavbu.

Další širokou problematiku zabezpečení letištního manévru v průběhu útočné operace není účelné v tomto příspěvku rozpracovávat.

- zabezpečení vzdušných výsadek;
- úkoly dopravní a zásobovací.

Boj o nadvládu ve vzduchu, který je veden v rámci frontu, může podstatně ovlivnit zahájení a vedení útočné operace armády. Pro tento úkol se zpravidla vyčleňuje značné úsilí letectva. Boj o nadvládu ve vzduchu představuje složitou, nepřetržitou a vysoce náročnou bojovou činnost nejen letectva, ale i ostatních prostředků pozemních vojsk, zvláště pak raket. Ztráta vzdušné nadvlády může ohrozit úspěšné vedení operace, proto nelze litovat žádných prostředků k ničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení a prostředků PVO. Pochopení tohoto úkolu na stupni vševojskové armády a zasazení prostředků armády pro splnění tohoto úkolu, bude-li třeba, se projeví v tom, že vybojováním a udržením nadvlády ve vzduchu bude možno v dalším větší úsilí letectva soustředit pro podporu vojsk armády.

1. Vyhledávání a ničení atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení je prvořadým úkolem letectva, který plní ve prospěch armády. K tomuto úkolu má letectvo nejlepší předpoklady zejména proto, že je schopno:
- vyhledávat a okamžitě nebo v krátkém čase po zjištění provést úder proti objeveným cílům;
 - s poměrně malým úsilím zničit nebo umlčet všechny druhy atomových zbraní;

— ničit nebo umlčovat zjištěné cíle v libovolném prostoru, při čemž je omezeno pouze doletem.

Hlavní úsilí bojové činnosti proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení bude spočívat na stíhacím bombardovacím a bombardovacím letectvu; v mnohých případech musí být schopno tento úkol plnit i letectvo stíhací. Zásah stíhacím bombardovacím letectvem může v rámci vyděleného úsilí ve prospěch armády nařídít velitel armády prostřednictvím letecké operační skupiny. Zásah bombardovacím nebo stíhacím letectvem vyžaduje velitel armády u velitele fronty.

Při plánování bojového použití letectva vyděleného ve prospěch armády je třeba uvažovat nejrozumnější způsoby bojové činnosti. Včasně zničení nově se objevivších zbraní hromadného ničení může zabezpečit dostatečný počet sil letectva v pohotovosti na letištích. Pro potřebu velitele vševojskové armády je třeba podle situace v pohotovosti čis. 1 nebo 2 z úsilí stanoveného armádě, udržovat minimálně 2 roje až jednu letku. Kromě toho v rozhodujících fázích operace je třeba volit nové způsoby bojové činnosti zejména stíhacího bombardovacího letectva, ke kterým patří „lov“, tj. vyhledávání cílů a jejich okamžité ničení, a „střeh ve vzduchu“, který spočívá v tom, že skupiny stíhacích bombardovacích letounů vyčkávají ve vzduchu a zasahují proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení po udání cíle letouny provádějícími bezprostřední průzkum.

Proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení, jakožto prvořadým cílům, mohou být použity i skupiny letounů, kterým byly stanoveny jiné úkoly a které jsou již ve vzduchu. Často bude třeba použít

i přehrazujících stíhačů, zejména nestřetli-li se s nepřátelskými vzdušnými cíli a mají dostatek střeliva v palubních zbraních. Při tom je však nutno zvážit, že došlo ke změně cíle a osádky nemohly provést podrobnou přípravu, tedy že i výsledky úderu budou nižší.

Při vyhledávání a ničení atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení je třeba brát asi následující normy: jeden průzkumný letoun nebo jedna dvojice je schopna vizuálně prozkoumat jedním vzletem 2–3 cíle, je-li rozmístění cílů přibližně známo, nebo prozkoumat jeden prostor o rozloze 80–120 km².

Na zničení jedné odpalovací rampy typu HONEST JOHN, LACROSSE, CORPORAŁ, MATADOR nebo atomového kanónu při použití normálních bojových prostředků ničení je potřeba: 4–6 letounů stíhacích bombardovacích vyzbrojených raketami a palubními zbraněmi;

8–12 letounů stíhacích bombardovacích nebo stíhacích vyzbrojených pumami a palubními zbraněmi;

9–12 letounů bombardovacích.

S výhodou lze proti všem druhům atomových prostředků nepřítele použít chemických látek a zápalných pum. Nejspolehlivějšího zničení všech druhů atomových zbraní letectvem lze dosáhnout použitím atomových pum, jejichž ráže i nosiče nutno volit nejen podle druhu cíle, ale i podle přesnosti údajů o cíli a v závislosti na povětrnostních podmínkách.

2. Ochrana vojsk armády před úderem ze vzduchu a vzdušným průzkumem je prováděna stíhacím letectvem letecké armády v součinnosti se stíhacím letectvem sousedních leteckých armád a protiletadlovými prostředky PVO fronty a armád. Cílem protivzdušné ochrany vojsk je nedopustit provedení

organizovaných a masových úderů nepřátelskými prostředky vzdušného napadení s použitím zbraní hromadného ničení na hlavní uskupení vojsk a důležitých objektů v pásmu armády, znemožnit vedení vzdušného průzkumu a odrazit vzdušné výsadky všech druhů. Obtížnost tohoto úkolu spočívá především v tom, že nelze vlastní bojovou činností stíhacího letectva odrazit všechny úderů letectva a ostatních prostředků vzdušného napadení, zejména raket.

Stíhací letectvo se zásadně používá v rámci celého frontu a všechny snahy trvale vydělovat jednotlivé stíhací letecké divize nebo útvary s určením úkolů PVO ve prospěch jednotlivých armád nutno považovat za nesprávné. Centralizované použití stíhacího letectva v rámci frontu vyplývá především z těchto skutečností:

- pásmo činnosti stíhací letecké divize nelze ztotožnit s hranicemi pásma armády, které je příliš úzké a v některých případech se téměř rovná poloměru zatačky jednotlivého stíhacího letounu; takovéto úzké pásmo bojové činnosti stíhací letecké divize omezuje manévrovost stíhacích letounů i možnost působit na všechny směry na operační dole;
- úloha armád se bude často měnit, měnit se bude i pásmo činnosti stíhacích divizí; prvosledové stíhací divize mohou být v rámci letištního manévru vystřídány divizemi druhosledovými;
- velmi často bude nutno úsilí všech stíhacích leteckých divizí nebo alespoň většiny všeho stíhacího letectva soustředit do jednoho prostoru (např. při odražení hromadných úderů proti armádě na hlavním směru, při odražení velkých taktických nebo operačních výsadků); řídit takovou činnost nelze jinak

než při přísné centralizaci a využití sil několika leteckých divizí;

- rychlost dnešních vzdušných cílů a jejich vysoká manévrovost ve vzduchu znemožňuje předem po zjištění cíle stanovit pásmem, které armády cíl poletí, zatímco stíhací letectvo musí být zvědnuo ihned po objevení se cíle;
- konečně mohutné prostředky PVO armád, protiletadlové řízené střely chrání hlavní uskupení vojsk armády a stíhací letectvo bude působit především mimo uvedené prostory, na dalekých přístupech.

Centralizované použití stíhacího letectva v žádném případě neznamená snížení účinnosti protivzdušné obrany vojsk, nýbrž právě naopak. Při požadavku velitele vševojskové armády na ochranu toho či onoho objektu nebo vojsk v různé fázi operace může velitel letecké armády použít těch sil stíhacího letectva, které mají nejlepší podmínky pro splnění úkolu. Požadavky na ochranu stíhacím letectvem předkládá velitel armády veliteli letecké armády prostřednictvím letecké operační skupiny, přičemž je třeba vycházet z toho, že jak stíhací letectvo, tak ostatní prostředky PVO frontu i armády působí bez jakéhokoli požadavku proti všem nepřátelským vzdušným cílům. U armády půjde tedy o takové požadavky, jako déle trvající přehrazování skupinami stíhacích letounů nad určitým prostorem. Takovéto úkoly přicházejí v úvahu v různých fázích operace, zvláště pak při přesunu vojsk armády, při rozvinování a zasazení hlavních sil, druhých sledů a záloh, při přechodech přes vodní toky, horské masivy, při ochraně výsadků atd.

Zvláštní význam z hlediska účelného využití stíhacího letectva a všech ostatních prostředků vojskové PVO, především pak řízených střel, které mají vysoké bojové možnosti, má účel-

né rozdělení cílů co do prostoru, času a výšky mezi stíhací letectvo a protiletadlové řízené střely. Cílem sladění bojové činnosti stíhacího letectva a použití protiletadlových řízených střel musí být vhodné využití vlastností obou těchto mohutných prostředků PVO k zmaření nepřátelských vzdušných úderů, vzdušného průzkumu i výsadečkových akcí a operací. V žádném případě nelze při řešení této otázky připustit šablonovitost a držet se pouze jedné zásady organizace součinnosti.

Jedna z variant součinnosti stíhacího letectva s protiletadlovými řízeními střelami za předpokladu, že jich bude dostatek, může spočívat na těchto zásadách: stíhací letectvo působí proti nepřátelským vzdušným cílům nad územím nepřítelů do linie fronty ve všech výškách. Od linie fronty do hloubky vlastního území bude v činnosti pouze v těch výškách, ve kterých jsou protiletadlové řízené střely neúčinné. Podle podmínek a situace je možná další varianta (např. při nedostatku protiletadlových řízených střel, při vyřazení větší části jejich jednotek atd.), kdy svazky a útvary protiletadlových řízených střel budou soustředěny jen k ochraně nejdůležitějších prostorů v pásmu armády. Stíhací letectvo bude působit jako hlavní prostředek PVO v celém pásmu armády, zatímco protiletadlové řízené střely budou jeho činnost doplňovat a působit podle stejné zásady jako v předcházejícím případě v omezených důležitých prostorech.

Mnohdy může nastat situace, že stíhací letectvo bude jediným účinným prostředkem PVO. Takovouto variantu nutno předpokládat zejména v případech, kdy protiletadlové řízené střely nebudou mít možnost zásahu, a to ať již proto, že budou vyřazeny prostředky vzdušného napadení, zarušeny naváděcí soustavy nebo budou-li útvary proti-

letadlových řízených střel na přesunu. Časté přesuny protiletadlových řízených střel si vyžádá zejména vysoké tempo útočné operace a vzhledem k dosud poměrně dlouhým dobám potřebným k jejich svinutí a rozvinutí, mohou nastat situace, že hlavní uskupení vojsk nebude jimi chráněno. Při všech variantách součinnosti stíhacího letectva a protiletadlových řízených střel je třeba sledovat základní shora uvedený úkol a co nejlépe využít vlastností těchto mohutných prostředků PVO.

Okamžité řešení vzniklých vzdušných situací vyžaduje všem prostředkům PVO velet z jednoho místa.

Na stupni fronty zatím nejlépe vyhovuje VS letecké armády, na stupni armáda VS (PVO) armády.

V souvislosti s otázkou protivzdušné ochrany vojsk je často rozebírána otázka množství stíhacího letectva. Tvrdí se, že stíhacího letectva může být podstatně méně, nebereme-li v úvahu názory zcela nesprávné, hlásající zánik stíhacího letectva. Snížení počtu stíhacího letectva je opodstatněné, současně však příliš velké snížení jeho počtů by mohlo mít za následek nedostatečnou ochranu vojsk, zvláště v případech omezených možností protiletadlových řízených střel, jak o nich je hovořeno výše. Stíhací letectvo lze použít i proti pozemním cílům, a to zejména tehdy, bude-li ochrana vojsk dostatečně zabezpečena ostatními prostředky PVO. Vyskytují se dokonce oprávněné názory na nový typ univerzálního letounu s všestranným použitím jak pro úkoly PVO, tak pro úderý proti pozemním cílům.

3. Letecká podpora vojsk armády

Pod pojmem letecká podpora se v současné době zahrnuje veškerá činnost letectva, zaměřená proti vojskům

a objektům nepřítele, které mohou vojskům armády ztížit, znesnadnit nebo znemožnit včasné splnění stanovených úkolů.

Hlavní úsilí letectva v rámci letecké podpory musí být soustředěno na zabezpečení vysokého tempa útočné operace, tedy rychlého pronikání vojsk armády, zvláště tankových divízi, do hloubky nepřátelské obrany.

Kromě toho musí letectvo v rámci podpory před zahájením útočné operace vytvořit výhodné podmínky, a to nejen ničením nepřátelského letectva, raket a dalších zbraní hromadného ničení, proti nimž jsou vedeny úderý v rámci boje o získání nadvlády ve vzduchu, ale i ničením hlavních uskupení vojsk, druhých sledů, záloh, velitelských stanovišť a dalších cílů. Na rozdíl od dřívějšího způsobu bojové činnosti letectva před zahájením útočné operace, která byla vedena v rámci předběžné letecké přípravy několik dní předem, zahajuje letectvo mohutné hromadné úderý s použitím atomových pum ve prospěch pozemních vojsk, krátce před zahájením útočné operace současně s úderý raket. Z hlediska využití prvku překvapení se však zdá výhodnější provést první úder pouze raketami a úderý letectvem zahájit tak, aby v době první salvy raket nebylo zjištěno větší množství letectva ve vzduchu. Současně je však výhodné, aby úderý letectvem byly vedeny v co nejkratším čase po úderu raket. Při dnešních rychlostech letounů je možno při takovéto organizaci prvního úderu počítat s tím, že úderý letectvem by byly provedeny asi za 20–30 minut po úderu raket. Takovýto způsob provedení prvního úderu je méně náročný na organizaci součinnosti mezi letectvem a raketovým vojskem, zejména proto, že odpadá problém vymezení prostoru činnosti letectva mimo

prostory raketových atomových úderů.

Letecká podpora v průběhu útočné operace spočívá ve vedení bojové činnosti letectva proti nejrůznějším cílům, různým úsilím a bojovými prostředky podle charakteru cílů.

V rámci letecké podpory je třeba 70–80 % úsilí letectva položit na směr hlavního úderu armády. Letectva, určeného pro podporu, musí být využíváno velmi hospodárně proti rozhodujícím cílům a včas. Zásadně je třeba letectva používat proti cílům, které nemohou ničit pozemní vojska vlastními prostředky, proti cílům mimo dosah prostředků armády nebo tam, kde by bylo použití prostředků pozemních vojsk neekonomické.

Cíle pro letectvo podle jejich důležitosti i vhodnosti při plnění úkolů letecké podpory je možno seřadit:

- zbraně hromadného ničení, zvláště odpalovací základny raket a atomové dělostřelectvo v palebných postaveních a na přesunech;
- naváděcí systémy raketových zbraní;
- pozemní vojska, zvláště tankové jednotky a svazky na přesunech, na přechodech přes řeky a horské masivy;
- velitelská stanoviště svazků a svazů;
- výsadkové jednotky a svazky v prostorech soustředění, na odletových letištích a po vysazení;
- přísuny materiálu všeho druhu a sklady důležitých materiálů, jako munice, pohonné hmoty atd.

Těžiště letecké podpory bude soustředěno především na taková důležitá období operace, jako je zahájení operace, překonání jednotlivých pásem obrany, zabezpečení zasazení druhých sledů a záloh, odrážení protiztečí a protiúderů, zabezpečení přechodu přes vodní toky, podpora boje výsadků vše-

ho druhu, zabránění odchodu obklíčených vojsk atd.

Většinu úkolů letecké podpory bude plnit stíhací bombardovací letectvo, které i při použití normálních bojových prostředků, zejména leteckých raket, má vysoké bojové možnosti. Bombardovací letectvo v rámci letecké podpory bude využíváno zejména tehdy, nebude-li možno použít vzhledem k povětrnostním podmínkám stíhacího bombardovacího letectva, proti cílům vyžadujícím větší ničivý účinek, při čemž se nepředpokládá použití atomových zbraní. Dalším prostředkem letecké podpory jsou nově zaváděné letecké rakety. Kromě toho může být v nezbytných případech použito k úkolům letecké podpory stíhací letectvo.

Účinnost letecké podpory spočívá především v mohutnosti úderu atomovými pumami a možností rychlých zásahů na výzvu. Bojovou činnost na výzvu nutno považovat v soudobých podmínkách za hlavní druh bojové činnosti letectva určeného k letecké podpoře.

Pro leteckou podporu vševojskové armády se zpravidla vyděluje předem určité úsilí stíhacího bombardovacího letectva, o jehož využití rozhoduje velitel armády. Ostatní druhy letectva je možno ve prospěch armády použít podle rozhodnutí velitele fronty, velitele letecké armády a na požadavek velitele vševojskové armády.

4. Sledování a ničení druhých sledů a záloh

Cílem boje letectva s nepřátelskými zálohami je nedovolit jejich organizované zasazení podle zámyslu nepříteli. Při plnění tohoto úkolu nutno využít především doletu letectva a ničit druhé sledy ještě před jejich zasazením a na dalekých přístupech, při čemž nutno zvolit nejpříhodnější okamžiky, kdy jsou úderu letectva nejúčinnější.

Nejefektivnější ničení těchto cílů letectvem s použitím atomových pum, ostatních prostředků hromadného ničení a normálních bojových prostředků možno dosáhnout všude tam, kde dojde k nahromadění vojsk. Výsledky úderů na zálohy v prostorech soustředění, není-li použito hromadných atomových úderů, budou zpravidla malé, proto je výhodné používat letectvo především proti přesunujícím se vojskům v souvislosti s využitím terénu. Po zjištění záloh musí letectvo zabezpečit jejich trvalé sledování a úder provést na předem připravená místa, avšak včas. Zvláště vhodná místa k ničení přesunujících se záloh jsou přechody přes vodní toky, horské masivy, zvláště průsmyky a soutěsky, přesuny přes větší města a ve větších lesních celcích. Kromě přesunů vojsk vlastními dopravními prostředky, je nutno i nadále, byť i ve zmenšené míře, počítat s přesuny železničními.

Zvláštní způsob bojové činnosti letectva bude záležet v ničení vojsk přepravovaných vzduchem do prostorů soustředění nebo přímo do prostorů zasazení. Při boji s operačními přesuny prováděnými vzdušnou cestou, bude ležet těžiště činnosti zejména na stíhacím letectvu. Hluboký a pravidelný průzkum vzdušného prostoru, vedený průzkumným letectvem i ostatními druhy letectva, které plní v hloubce nepřátelské obrany jiné úkoly, musí být schopen včas zjistit přípravy k vzdušným přepravám vojsk, nebo jejich provádění. Nejvhodnější doba k ničení vzdušných přeprav jsou úderu na odletová letiště v době po naložení vojsk, těsně před vzletem, na přistávacích letištích a při vykládání a ve vzduchu při vlastní přepravě. Ve všech těchto případech jsou současně ničena přepravovaná vojska i vzdušné přepravní prostředky.

Zkušenosti ukazují, že při úderech letectvem proti větším operačním zálohám nutno používat letectva centralizovaně a vést proti nim metodickou bojovou činnost podle jednoho zámyslu. Musí tedy být jasno, zda proti zjištěnému cíli budou působit prostředky frontu nebo armády. Obdrží-li úkol zničit operační zálohy velitel vševojskové armády, musí mu být vyčleněny dostatečné letecké prostředky, zvláště atomové pumy, bombardovací, popřípadě stíhací letectvo. Při tom ovšem nejde o trvalé vyčlenění bombardovacího a stíhacího letectva, nýbrž pouze o jeho použití ve stanoveném rozsahu podle zámyslu velitele armády. V některých případech bude vhodné, aby operační zálohy ničil do určité, předem stanovené doby nebo v určitém prostoru fronta a v dalším převzala boj s nimi vševojsková armáda.

Operační zálohy jsou vedle zbraní hromadného ničení a letectva nejdůležitějším objektem činnosti letectva a jejich včasné zničení přímo ovlivní dosažení cílů v armádní operaci.

5. Vzdušný průzkum

Význam vzdušného průzkumu masovým zaváděním prostředků hromadného ničení a raketové techniky neustále vzrůstá. Vynikají především takové úkoly, jako je nepřetržité vyhledávání a sledování cílů pro všechny prostředky ničení a přímý průzkum všech cílů, proti nimž budou použity atomové zbraně a jiné prostředky hromadného ničení. Novým, vážným úkolem průzkumného letectva bude zjišťování souřadnic cílů ve prospěch raketových vojsk.

Vzdušný průzkum ve prospěch vševojskové armády je veden centralizovaně a je řízen zásadně velitelem letecké armády podle nařízení velitele

frontu, které obsahuje i požadavky velitelů armád. Přímé a rychlé využití výsledků vzdušného průzkumu je možné zapojením přijímačů do sítě vzdušného průzkumu na všech stupních do divize v to.

Se zavedením raketových prostředků do výzbroje armád nabývá vedle průzkumného letectva na důležitosti dělostřelecké průzkumné letectvo, jehož bojová činnost je řízena přímo velitelem dělostřelecké armády. Zdá se, že by bylo vhodné, aby všechny úkoly průzkumu ve prospěch armády provádělo toto letectvo, znamenalo by to ovšem armádě na hlavním směru úderu vyčlenit asi jeden dělostřelecký průzkumný pluk.

K úkolům vzdušného průzkumu lze konečně využít všech ostatních druhů letectva, které vedou bojovou činnost nad územím nepřítele, i když jeho rozsah i výsledky budou omezenější.

Vysoké požadavky kladené na vzdušný průzkum budou znamenat větší intenzitu průzkumných letů a přenesení jeho úsilí do větších hloubek. Ve prospěch vševojskové armády nutno vést průzkum minimálně do hloubky 200 i více km před linii fronty.

Úkoly, které jsou dnes kladeny průzkumnému letectvu, složitost průzkumné techniky na palubě letounu, značné nároky na pilotáž rychlých proudových letounů společně s vysokými požadavky na průzkum si vynucují zamyslet se nad jednomístnými průzkumnými letouny. Jeden člen osádky, tj. pilot, bude schopen čím dále tím méně splnit všechny požadavky, které se předpokládají u průzkumné osádky, zejména půjde-li o průzkum ve velké hloubce. Současně však vicemístný průzkumný letoun bombardovací verze rovněž neodpovídá vzhledem ke své snížené manévruschopnosti a menší rychlosti soudobým požadavkům.

Vhodným prostředkem vzdušného průzkumu se zdá být dvoumístný průzkumný letoun stíhací verze s velkým doletem a vybavený nejmodernějšími prostředky pro průzkum za všech povětrnostních podmínek, v noci i k vedení radiotechnického průzkumu.

6. Zabezpečení vzdušných výsadků, další úkoly dopravní a zásobovací

Zabezpečení přepravy, shozu a podpory výsadkových jednotek útvarů a svazků co do provedení nedoznává v současných podmínkách vážných změn, avšak počet a rozsah těchto úkolů podstatně vzrostl a změnily se i podmínky, za jakých jsou tyto úkoly plněny. Zatím co všechny druhy letectva doznaly podstatných změn co do výzbroje i bojových možností, zůstalo dopravní výsadkové letectvo ve stavu z konce druhé světové války. Bereme-li současně v úvahu několikanásobný růst bojových možností prostředků protivzdušné obrany, přijdeme k závěru, jak složité bude zabezpečení vzdušných výsadků. Velmi náročné bude i zabezpečení vrtulníkových vzdušných výsadků, které jsou vcelku novým a v podmínkách války neprověřeným způsobem dopravy vojsk do určitých prostorů na území nepřítele.

Takticko-technické vlastnosti dopravních výsadků letounů a vrtulníků jsou v přímém rozporu s možnostmi všech druhů letectva, zvláště pak stíhacího a prostředků PVO. Stíhací letouny převyšují dopravní výsadkové letouny a vrtulníky co do rychlosti 5–10krát a pro prostředky PVO jsou skupiny dopravních výsadkových letounů a vrtulníků v pravém slova smyslu vzdušným terčem. Z toho vyplývají mimořádně vysoké nároky na plánování, provedení a zabezpečení výsadků všech druhů.

Proti dnešní praxi nelze předpokládat, že taktické vzdušné výsadky bude možno v pásmu armády provádět v tak krátkých lhůtách, jak se všeobecně předpokládá. Zabezpečení úspěšného shozu a podpory výsadků si vyžádá mimořádně náročných opatření nejen u letectva, ale i hlavních druhů vojsk vševojskové armády. Podle různé situace je nutno kalkulovat s tím, že pro přípravu a provedení taktického výsadku v síle prapor až pluk bude třeba 1–3 dnů a jen ve zcela výjimečných případech méně.

Zabezpečení vzdušného výsadku bude spočívat především na intenzivním vzdušném průzkumu před provedením výsadku, v období přepravy vzduchem i po vysazení. Kromě průzkumu ploch pro vysazení a odhalení záloh, které by mohl nepřítel rychle do prostoru vysazení zasadit, musí průzkumné letectvo střežit a prohledávat dostatečně velký prostor, aby nedošlo k zničení výsadku použitím zbraní hromadného ničení nepřítele. Zvláštní význam má zabezpečení výsadků před úderem prostředky vzdušného napadení, zejména v kritických okamžicích, tj. po naložení před vzletem, za letu vzduchem, v období vysazování a těsně po něm. Zde nebude stačit pouze zabezpečení stíhacím letectvem, jak se běžně předpokládá. Před vzletem bude nutno k ochraně výsadku zasadit i armádní prostředky PVO. Přelet výsadku linií fronty si vyžádá důsledně umlčet prostředky PVO nepřítele letectvem, dělostřelectvem a raketami. Nad územím nepřítele bude pak hlavní tíha zabezpečení výsadku spočívat na letectvu a vyžádá si značného úsilí. K zabezpečení výsadku v síle praporu bude podle okolností potřeba nejméně 3–5 plukovních vzletů stíhacího letectva a další vzlety stíhacího bombardovacího letectva pro podporu boje výsadku. Při tom nutno upustit

od přímého doprovodu skupin dopravního výsadkového letectva, protože takovýto způsob zabezpečení při dnešních rychlostech stíhačů vlastních i nepřátelských je naprosto neúčelný. Půjde spíše o to, nedovolit nepřátelskému letectvu vzlet z jeho letišť a zamezit mu přístup do prostoru trati letu výsadku i do prostoru vysazení. Před rozhodnutím k provedení jakékoliv výsadkové akce bude plně opodstatněný důkladný rozbor situace, za níž k výsadku dojde.

Neoddělitelnou součástí leteckého zabezpečení útočné operace vševojskové armády je zásobování vojsk vzduchem a přeprava osob i materiálu všech druhů. Pokud jde o vzdušnou přepravu nad vlastním územím, nebude vyžadovat zvláštních opatření a nejlépe zde vyhovují střední a těžké vrtulníky

s možností letu těsně nad terénem a bez zvláštních nároků na přistávací plochy, s možností nakládat a vykládat určený materiál přímo v určených místech. Dopravní výsadkové letouny použité pro zásobování prvosledových divízií, budou zpravidla provádět shoz materiálu, i když tento způsob je při větších množstvích materiálu značně náročný na balení zásob do zásobníku. Zásobování s přistáním nebude vždy možné a vyžádá si úpravu letišť nebo ploch pro přistání.

Plnění úkolů dopravních výsadkových a vzdušné přepravy ve prospěch armády zabezpečuje letecká armáda svými prostředky, popřípadě, je-li to třeba (např. při větších výsadcích), vyžadují se prostředky pro vzdušnou přepravu prostřednictvím frontu u hlavního velení.

IV. Bojové úsilí letectva

Průměrné denní bojové úsilí letectva v průběhu útočné operace může být u jednotlivých druhů letectva následující:

- stíhací letectvo 2,5 vzletu na letoun;
- stíhací bombardovací letectvo 2 až 2,5 vzletu na letoun;
- bombardovací letectvo 1—1,5 vzletu na letoun;
- průzkumné letectvo do 1,5 vzletu na letoun;
- dopravní výsadkové a dopravní zásobovací letectvo 1,5 vzletu na letoun.

Ve prospěch vševojskové armády se vyděluje, jak již bylo uvedeno, bojové úsilí stíhacího bombardovacího letectva, které závisí na množství vlastního letectva, úkolu armády, vzdušné situaci atd. Vydělené úsilí na operaci se stanoví v plukovních vzletech a denně se upřesňuje. Podle dosavadních zkušeností může být vševojskové armádě na

hlavním směru vyděleno pro den 2—5 plukovních vzletů stíhacího bombardovacího letectva.

Atomové pumy, popřípadě letecké rakety s atomovou nebo tříštivou trhavou náloží stanovi ve prospěch vševojskové armády velitel frontu.

Kromě tohoto úsilí možno v pásmu armády, zvláště na hlavním směru úderu frontu, předpokládat soustředění 60 až 80 % úsilí letectva celé letecké armády.

Při stanovení bojového úsilí letectva je problematická kalkulační jednotka plukovní vzlet, která dosud znamená vzlet všech schopných letounů v pluku. Plukovní vzlet je tedy kalkulační jednotka nestálá a může znamenat nejrůznější počet letounových vzletů a měnit se podle skutečného stavu letounů. Výhodnější se jeví pod pojmem plukovní vzlet zahrnout určité množství letounů (např. 36 u stíhacího bombardovacího letectva).

V. Plánování leteckého zabezpečení armádní operace

Základem plánování bojového použití letectva v útočné operaci je rozhodnutí velitele fronty, které obdrží velitel letecké armády přibližně ve stejné době jako velitel vševojskové armády. Pro plánování bojového použití letectva ve prospěch útočné operace armády je nezbytné nutné znát rozhodnutí velitele vševojskové armády a naopak rozhodnutí velitele letecké armády ovlivní rozhodnutí velitele vševojskové armády. Bude tedy plánování útočné operace armády i leteckého zabezpečení probíhat souběžně. Takovéto souběžné plánování si vyžaduje nepřetržitou informovanost mezi veliteli a štáby obou armád a upřesňování všech údajů potřebných pro plánování.

Podkladem pro použití letectva ve prospěch armády je operační směrnice velitele fronty, v níž je stanoveno, které síly a prostředky letecké armády jsou vyděleny pro zabezpečení armádní operace. Jak již bylo uvedeno, vyžadují se zpravidla atomové pumy, úsilí stíhacího bombardovacího letectva a letecké rakety. K zabezpečení včasného plánování je třeba včas předat požadavky k přípravě a shozu atomových pum a použití leteckých raket. Epicentra atomových pum je možno předkládat v několika variantách, avšak s přihlédnutím k takovému počtu variant, které dovoli provést všechny potřebné propočty, v určitém čase. V plánování použití stíhacího bombardovacího letectva není zvláštních problémů, protože většina úkolů bude plněna na výzvu. Při tom je ovšem výhodné předem stanovit, v kterých obdobích udržovat síly stíhacího bombardovacího letectva na letištích v pohotovosti k zásahu. To jednak usnadní plánovitě využití stíhacího bombardovacího letectva a jednak bude mít velitel armády záruku rychlého zásahu i v kri-

tických situacích, kdy budou kladeny zvýšené požadavky na letectvo. Předem plánované využití úsilí sil a prostředků letectva vyděleného armádě je možno měnit podle konkrétní situace s dodržením časových norem pro změny úkolů.

Mimo to je třeba z hlediska armády ihned se zahájením plánování připravit a včas předat další požadavky na letectvo, zejména k úkolům řízeným centralizovaně v rámci celého fronty, tj. požadavky na:

- ochranu vojsk armády stíhacím letectvem;
- ničení záloh nepřítele bombardovacím letectvem;
- vzdušný průzkum;
- podporu bojové činnosti bombardovacím letectvem v předpokládaných případech, kdy nebude možno tento úkol plnit plněným úsilím stíhacího bombardovacího letectva;
- zabezpečení výsadek, přepravu vojsk, zdravotnické odsuny, zásobování vojsk vzdušnou cestou;
- další úkoly, které přicházejí v úvahu, např. osvětlování bojiště, úkoly spojovací, kontrola maskování vlastních vojsk, informace o povětrnostní situaci atd.

Je výhodné tyto úkoly předkládat centralizovaně za všechny druhy vojsk; často totiž dochází k tomu, že různé druhy vojsk armády plánují využití letectva pro svoji potřebu a na stupni vševojskové armády nejsou sladěny. Jednotlivé požadavky jsou pak vysoké a není možno je splnit, zvláště uvážíme-li, že do štábu letecké armády přijdou od několika vševojskových armád.

Na zpracování požadavku v konečné jeho úpravě by se mělo podílet operační oddělení armády a letecká operační skupina.

Obdobným způsobem předkládá své požadavky velitel letecké armády velitel vševojenské armády. Tyto požadavky budou zpravidla obsahovat:

- zásahy raketovými prostředky a dělostřelectvem proti letištím, prostředkům PVO, místům velení a navedení nepřátelského letectva;
- využití prostředků PVO armády k ochraně hlavního uskupení letectva, k zabezpečení navádění stíhacího letectva hláskami PVO;
- prostory v pásmu armády, které využívá, nebo v průběhu operace bude využívat letectvo;
- požadavky na obsazení nepřátelských letišť;
- pomoc ženijních jednotek armády při budování letišť a dalších objektů letectva;
- vyčlenění komunikací pro přesuny pozemních útvarů a jednotek letectva;
- začlenění orgánů a jednotek letectva do předsunutých odřadů nebo do hlavních sil prvosledových divizí (k budování letišť, převzetí leteckých skladů nepřítele atd.);
- zabezpečení orgánů velení a součinnosti letectva vyslaných ke štábu armády a divizím;
- další požadavky, např. na střežení objektů, pomoc při napadení letišť, zvláště atomovými zbraněmi a jinými

mi prostředky hromadného ničení, atd.

Ve štábu letecké armády se na základě operační směrnice velitele frontu, rozhodnutí velitelů letecké a vševojenské armády a vzájemných požadavků zpracovává plán leteckého zabezpečení útočné operace frontu, který obsahuje i zabezpečení operací jednotlivých armád.

Z plánu leteckého zabezpečení útočné operace frontu se zpravidla v plánu armádní útočné operace uvádí:

- rozmístění letectva a jeho prostředků v pásmu armády,
- svazky a útvary letectva, které působí do útočného pásma armády,
- použití atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení letectva,
- úkoly letectva plněné ve prospěch armády,
- úsilí letectva vyděleného pro podporu vševojenské armády,
- letiště a plochy, které jsou určeny pro obsazení vojskům armády.

Na základě plánu leteckého zabezpečení útočné operace frontu se zpracovávají další dílčí plány zahrnující důležitá období operace, např. plány leteckého zabezpečení zasazení druhých sledů, výsadkových akcí, zabezpečení přechodu přes vodní toky, zásobování vojsk vzdušnou cestou atd.

VI. Orgány velení a součinnosti

Řízení bojové činnosti svazků a samostatných útvarů uskutečňuje velitel letecké armády se svým štábem z VS. Letecká armáda má zpravidla dvě velitelská stanoviště — hlavní a záložní.

Hlavní VS se rozmisťuje poblíž VS frontu (v okruhu 20—50 km) a skládá se ze dvou sledů. V prvním sledu jsou oddělení a služby štábu letecké armády, provádějící bezprostřední řízení bo-

jové činnosti letectva, v druhém sledu všechny ostatní složky.

K zabezpečení řízení letectva v pásmech vševojenských armád a k organizaci součinnosti na stupni letecké armády—pozemní armáda vyčleňují se ze štábu letecké armády letecké operační skupiny.

Letecká operační skupina je orgánem velitele a štábu letecké armády;

je určena k řešení všech otázek součinnosti mezi štábem letecké armády a štábem pozemní armády, k zabezpečení podkladů pro plánování, k usměrnění a řízení bojové činnosti letectva v armádní operaci. Letecké operační skupiny se vysílají zpravidla k armádám prvního sledu, a to tak, aby se zúčastnily v plném rozsahu plánování armádní operace. Je výhodné, aby letecké operační skupiny zaujaly své místo u armád ještě před vydáním směrnice velitelem frontu.

Složení letecké operační skupiny je závislé na úkolu vševojskové armády i na silách a prostředcích letectva vyčleněných pro zabezpečení armády. Ve prospěch armády zasazené na hlavním směru frontu bude působit i většina sil letectva letecké armády. Úkoly letecké operační skupiny u této armády budou tedy podstatně složitější než u armády na vedlejším směru nebo pasivním úseku fronty. Zkušenosti ukázaly, že složení letecké operační skupiny může být následující:

- náčelník letecké operační skupiny,
- 3—5 důstojníků operačního oddělení,
 - 2—3 důstojníci průzkumného oddělení,
 - 1—2 letovodi,
 - 1 důstojník 6. oddělení,
 - 1 důstojník spojovacího oddělení,
 - 1—2 důstojníci leteckého týlu.

K zabezpečení činnosti letecké operační skupiny se vyděluje spojovací jednotka, vybavená těmito prostředky: 1—2 směrové stanice, 4—6 rádiových stanic, 1—2 rádiové přijímače.

Letecká operační skupina plní zpravidla tyto úkoly:

- nepřetržitě informuje velitele a štáb armády o uskupení, možnostech a pravděpodobné činnosti letectva a ostatních prostředků vzdušného napadení nepřítele;

- v potřebném rozsahu seznamuje velitele a štáb armády se situací vlastního letectva, o vyčleněných silách a prostředcích pro zabezpečení armády i o úkolech a činnosti letectva v pásmu armády, plánovaných velitelem frontu a letecké armády;
- navrhuje veliteli armády použití vyčleněných sil a prostředků letectva, atomových pum a jiných zbraní hromadného ničení, určených velitelem frontu pro zabezpečení armádní operace;
- zpracovává a předkládá veliteli a štábu letecké armády požadavky velitele armády na činnost letectva (mimo vyčleněné úsilí pro zabezpečení armády), kterou plánuje štáb letecké armády (ochrana stíhacím letectvem, vzdušný průzkum, shoz atomových pum, činnost bombardovacího letectva atd.);
- informuje velitele a štáb letecké armády o situaci armády, rozhodnutích velitele armády a uplatňuje požadavky velitele letecké armády u velitele a štábu armády;
- organizuje součinnost na stupni letecká armáda—vševojsková armáda, zpracovává plány součinnosti a v některých případech i plány leteckého zabezpečení armádní operace;
- sleduje a vyhodnocuje činnost letectva působícího ve prospěch armády, a informuje štáb armády o výsledcích bojové činnosti;
- není-li stanoveno jinak, vyzývá v rámci plánovaného vyděleného úsilí letouny k plnění úkolů a řídí jejich bojovou činnost;
- řídí činnost důstojníků pro navedení u motostřeleckých a tankových divizí.

Letecká operační skupina je velmi důležitým orgánem v systému velení letectvu a organizace součinnosti s pozemními armádami.

Podrobněji je otázka leteckých operačních skupin rozvedena ve Vojenské mysli č. 2/1960.

K motostřeleckým a tankovým divizím se vysílají styční důstojníci letectva zpravidla od stíhací bombardovací letecké divize. Úkolem styčných důstojníků je zvláště:

- seznamovat velitele divizí se vzdušnou situací;
- navrhnout mu správnou volbu cílů pro letectvo v pásmu divize;
- upřesňovat cíle pro vlastní letectvo

a navádět skupiny letounů do stanovených prostorů a na stanovené cíle;

- nepřetržitě udržovat styk s leteckou operační skupinou a informovat ji o pozemní situaci v pásmu divize.

Kromě těchto orgánů velení a součinnosti vysílaných zpravidla vždy, se případ od případu mohou jak ke štábu armády, tak i ke svazkům armády vysílat specialisté letectva (např. k divizi, která má za úkol ovládnout letiště, důstojník nebo skupina pro převzetí letiště, atd.).

Cílem tohoto příspěvku nebylo vyčerpávajícím způsobem rozebrat všechny detailní otázky leteckého zabezpečení útočné operace, ale stanovit hlavní zásady a zmínit se o některých nejzávažnějších problémech, které ovlivňují bojové použití letectva v soudobých podmínkách armádní útočné operace.

Z příspěvku vyplývá, že letectvo i při existenci mohutných raketových prostředků, atomových zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení, bude plnit velmi různé a vážné úkoly, bez nichž nelze úspěšně vést soudobé operace vůbec a útočné operace pak zvláště.

S rozvojem letecké techniky a všech druhů zabezpečovacích prostředků se mění i technické provedení jednotlivých bojových úkolů, které je však záležitostí více odbornou a proto jsem ji nerozebíral.

Автор выделяет, что ВВС даже при наличии мощных ракетных средств и оружия массового поражения, будут выполнять серьезные задачи, без которых нельзя с успехом вести современные операции. Автор подходящей формой описывает и анализирует отдельные задачи ВВС, вследствие чего статья представляет общий обзор авиационного обеспечения наступательной операции армии.

Základní otázky organizace a provádění ochrany proti ZHN u letectva

Kapitán Boris Neoral

V oblasti bojového zabezpečení, jmenovitě v otázkách ochrany proti ZHN, bylo v posledním období dosaženo některých dobrých výsledků, což je především důsledek větší pozornosti věnované těmto otázkám veliteli a štáby.

Přes tyto dílčí úspěchy zůstává však ještě řada otázek nedostatečně rozpracovaných a ujasněných. To se projevuje zvláště při prověrkách bojové pohotovosti a na cvičeních, která jsou vlastně vyvrcholením a přezkoušením připravenosti letectva i v této oblasti, hlavně v tom, že přijatá opatření plně odpovídají soudobým podmínkám vedení operací, zvláště podmínkám počátečního období války.

Východním bodem pro odstranění nedostatků musí být především ujednacení základních teoretických názorů, k čemuž má přispět i tento článek.

Pro rozbor otázek ochrany proti ZHN je důležité rozebrat a ujasnit si na jedné straně názory našich pravděpodobných nepřátel na použití ZHN, úlohu a význam ochrany proti ZHN, jako druhu bojového zabezpečení v podmínkách počátečního období války na straně druhé.

Rozhodující význam ve vojenských útočných plánech západních imperialistů je přikládán rozhodnému průběhu útočné války a jejímu rychlému ukončení. Nejdůležitější úlohu v těchto plánech má sehrát překvapivé rozpoutání války při masovém zasazení zbraní hromadného ničení. Z těchto důvodů je přikládán velký význam počátečnímu období války, které má být charakteristické masovým použitím jaderných zbraní podle jednoho plánu, pro řešení strategických a operačních cílů války.

Západními vojenskými teoretiky je jako jeden z hlavních strategicko-operačních úkolů označován boj o atomovou a vzdušnou nadvládu. Podstatná část tohoto úkolu má být vyřešena již v prvních dnech války

globálním jaderným útokem, což představuje řadu vzdušných operací prováděných současně na všech strategických vzdušných směrech silami strategického, taktického a námořního letectva společně s bezpilotními prostředky vzdušného napadení a balistickými raketami.

Rozbor pravděpodobného charakteru vzdušných operací předpokládaného protivníka ukazuje na to, že v současné době je třeba považovat za hlavní údernou sílu taktické a strategické letectvo.

Činnost taktického letectva lze předpokládat do hloubky 800–1000 km a strategické letectvo bude působit hlavně na objekty hlubokého týlu.

Současně s úderem letectva budou použity jako nosiče jaderných zbraní i bezpilotní prostředky vzdušného napadení a balistické rakety středního a velkého dosahu.

Činnost těchto prostředků se předpokládá na široké frontě, u letounů-střel do hloubky až 1000 km a u balistických raket na objekty hlubokého týlu. Při tom je třeba počítat s neustále rostoucím počtem těchto prostředků v závislosti na jejich technickém rozvoji. Zároveň je třeba vidět, že první vzdušné operace mají být zahájeny překvapivým úderem raket.

Zkušenosti ze cvičení NATO ukazují, že těžiště jaderného útoku má být položeno na první vzdušné operace. Na posledních cvičeních roku 1960 bylo použito v sestavě prvních sledů 60 až 80 % letounů nosičů jaderných zbraní a ve druhém sledu byl přibližně každý čtvrtý letoun nosičem. Například na jihoevropském bojišti bylo během tří dnů a nocí provedeno 400 jaderných úderů, z toho 200 bylo provedeno letectvem z letadlových lodí. Tato čísla ukazují, že se předpokládá použití jaderných zbraní podle předem připraveného plánu na většinu důležitých cílů na válčišti.

Autor po rozboru možnosti napadení ZHN nepříteli dochází k závěru, že základní opatření ochrany proti ZHN je rozptýlení letectva, manévry a ženijní vybudování prostorů rozmístění. Dále se zabývá otázkou uvědomování o nebezpečí napadení ZHN a opatření k likvidaci následků napadení.

Za hlavní cíle úderů jaderných zbraní jsou považována velká politická a průmyslová centra, letiště a odpalovací základny raket.

Z těchto obecných závěrů pravděpodobného charakteru nepřátelského napadení je třeba provést některé konkrétní závěry vzhledem k našim podmínkám. Naše republika leží v přifrontovém pásmu, což znamená, že přes naše území budou přelétávat všechny druhy nosičů jaderných zbraní, směřujících jak do taktické, tak operační a především strategické hloubky států Varšavské smlouvy. Poněvadž hlavní údernou silou našich pravděpodobných nepřátel k ničení strategických cílů je letectvo (které má daleko omezenější možnosti beztržného průletu oproti balistickým střelám), bude jedním z hlavních úkolů prvních vzdušných operací narušení systému PVO. To prakticky znamená vyčlenění značného úsilí prostředků vzdušného napadení k ničení sil a prostředků PVO.

Složení letectva NATO v Evropě i základní koncepce vzdušných úderů svědčí o tom, že v našich podmínkách je nutno především počítat s jadernými údery taktického letectva a taktickými řízenými střelami (bezpilotními prostředky). Zvláště při prvních hromadných úderech bude značná část úsilí vyčleněna pro ničení a narušení systému PVOS.

Při konkretizaci na naše podmínky je třeba zastavit se ještě u jedné důležité otázky. Ze cvičení NATO je známo, že až 50 % jaderných úderů taktického letectva bylo prováděno letectvem z letadlových lodí. A právě tato skutečnost nebyla v našich podmínkách doceněna s odůvodněním, že jsme vnitrozemský stát. Avšak při propočtech praktických možností tohoto druhu letectva je zřejmé, že například z mateřských lodí operujících v Jaderském moři, může působit toto letectvo prakticky na celou hloubku našeho území.

Tato skutečnost má i své praktické důsledky, a to jednak v jakési výtěh podceňování jihozápadních a jižních náletových směrů, a konečně i v přípravě pilotů není věnována patřičná pozornost zvláštnostem boje s těmito vzdušnými cíli.

Za hlavní prostředek k ničení a narušení sestavy letectva, k ničení letišť, tylových a zabezpečovacích prostředků jsou považovány jaderné zbraně. Jaderné údery je třeba hodnotit ze dvou hledisek, a to podle nosičů jaderných zbraní.

Bezpilotní prostředky a rakety budou

především používány na velká stálá letiště a stálá zařízení v operační hloubce a hlubokém tylu. Použité jaderné náboje se budou pravděpodobně pohybovat okolo středních ráží a v některých případech i velké ráže.

Nejpravděpodobnější použití taktického letectva je třeba uvažovat na letiště v taktické a bližší operační hloubce, především na letiště záložní a rozptylová a rovněž je třeba počítat s údery tohoto letectva na prostředky velení a navedení. K tomu bude nepřítel používat atomové pumy střední a malé ráže. K dosažení ekonomičtějšího využití jaderných zbraní je též počítáno s údery pumami zvláště malé ráže proti jednotlivým rozptýleným cílům na letištích (rozptylové prostory) a ostatním prostředkům (VS, radiotechnické uzly).

Za nejdůležitější cíle na letištích jsou pokládány letouny v rozptylových prostorech a vzletová dráha, při čemž v prvním pořadí má být ničena letecká technika a létající personál, dále vzletové pásmo a nakonec speciální a pomocná zařízení.

Na základě tohoto krátkého rozboru použití jaderných zbraní předpokládaným nepřitelem je možno stanovit význam a úlohu ochrany letectva proti ZHN, jako jeden z hlavních druhů bojového zabezpečení.

Při hodnocení významu ochrany proti ZHN je třeba vyjít z úlohy soudobé PVO, kde letectvo v současné době i v blízké budoucnosti plní důležité úkoly.

Soudobé prostředky hromadného ničení a prostředky jejich dopravy na cíl svou mohutností účinků, velkým dosahem a rychlostí použití dávají útočníkovi možnosti podstatně ovlivnit průběh války hned v počátku i průběhu jednotlivých operací na válčišti. Proto hned od zahájení války (zvláště v jejím počátečním období) bude veden úporný boj o nadvládu ve vzduchu za účasti všech druhů vojsk, a to jednak mohutnými údery na prostředky jaderného napadení nepřítel a zároveň rozhodnými protivzdušnými operacemi. Při tom hlavním úkolem PVO bude zabezpečit organizovaný přechod státního a ekonomického aparátu na válečné podmínky, průběh mobilizace a operací pozemních vojsk na válčišti.

K tomu, aby mohly být splněny úkoly PVO a zároveň i úkoly protiúderu, je nutné uchránit hlavní síly a prostředky a vytvořit příznivé podmínky pro jejich nepřetržitou bojovou činnost. Cíli úlohu ochrany proti ZHN u letectva je třeba vidět v udržení nepřetržitě bojeschopnosti a bo-

jové pohotovosti letectva a prostředků vedení, navedení a zabezpečení k plnění uložených úkolů.

Význam ochrany proti ZHN je třeba hodnotit především z hlediska podmínek počátečního období války, kdy obě válčící strany v prvních jaderných a raketových úderech budou řešit, jak už bylo zdůrazněno, jeden ze základních strategicko-operačních úkolů — boj o nadvládu ve vzduchu. Při tom rozhodujících úspěchů může dosáhnout pouze ta strana, které se podaří zachovat bojeschopné úderné síly (prostředky dopravy jaderných zbraní na cíl — v tom i letectva).

Za hlavní způsob zachování bojeschopnosti sil a prostředků nutno považovat tedy účast letectva v boji o nadvládu ve vzduchu v součinnosti s raketami a PVO organizovanou s maximální účinností centralizovaně s využitím všech sil a prostředků PVOS a PVO vojsk.

Pod pojmem ochrany letectva proti ZHN je třeba chápat souhrn opatření, která ztěžují napadení nepřitelem, a jestliže již k napadení došlo, vytváří podmínky k rychlé likvidaci následků a obnově bojové pohotovosti.

Ochrana letectva proti ZHN zahrnuje tato hlavní opatření:

- výhodné rozmístění a rozptýlení letectva a prostředků zabezpečení,
- ženíjní vybudování, maskování a klamnou činnost,
- ochranu osob a techniky před účinky ZHN,
- uvědomování a vyhlašování nebezpečí napadení a radiální průzkum,
- souhrn opatření k likvidaci následků napadení.

Za základní opatření ochrany proti ZHN je třeba považovat rozptýlení letectva, manévry a ženíjní vybudování prostorů rozmístění.

Před rozбором těchto základních opatření ochrany proti ZHN je třeba krátce rozebrat PVO sestavy letectva a protiradiotechnickou činnost. V minulosti byly zužovány tyto otázky na protivzdušnou obranu letišť, která byla řešena vyčleňováním jednotek určených k vlastní ochraně. Dokonce velitelé útvarů si k ochraně vlastního letiště vyčleňovali dvojice a roje pro plnění pouze tohoto úkolu. Toto řešení zastaralo a neodpovídá soudobým podmínkám, zvláště podmínkám počátečního období války. Takto nelze třístit úsilí letectva nehledě k tomu, že tato obrana ztrácí při soudobých

rychlostech nosičů jaderných zbraní i jejich použití na účinnost.

Proto protivzdušnou obranu letectva nelze řešit v soudobé válce jinak než v rámci vedení protivzdušných operací. To platí zvláště v našich podmínkách přifrontového pásma.

Podobně jako je řešena protivzdušná obrana letectva, je třeba i řešit protiradiotechnickou činnost. To znamená používat protiradiotechnických prostředků centralizovaně a plánovat opatření v rámci protivzdušné operace. Dobře je možno využít protiradiotechnické činnosti prostředků začleněných v sestavě bráněných míst (prostorů) letectvem rozmístěným v jejich blízkosti. Je třeba zdůraznit ještě jednu otázku sladěním protiradiotechnické činnosti s klamnými opatřeními. Jde především o to, aby tam, kde je možno provádět účinnou klamnou činnost, nebylo používáno protiradiotechnických prostředků a zato aby tyto prostředky byly maximálně a centralizovaně využity na hlavních směrech nepřátelských úderů nebo v neohroženějších prostorech.

Velký význam pro zachování bojeschopnosti letectva má jeho správné rozmístění, rozptýlení a manévry v pásmu jeho činnosti. S tím zároveň úzce souvisí ženíjní vybudování prostoru rozmístění a ochrana osob a techniky před účinky ZHN.

Rozmístění a rozptýlení letectva musí být provedeno v závislosti na úkolech jednotlivých druhů letectva a nelze dopustit, aby to bylo provedeno na úkor splnění bojového úkolu. Možnosti rozmístění a rozptýlení jsou přímo ovlivňovány kapacitou letištní sítě. V každém případě musí odpovídat požadavkům na operační sestavu z hlediska zámyslu bojového použití letectva.

Letectvo začleněné v systému PVOS musí svojí sestavou především odpovídat zámyslu protivzdušné operace. Na základě vyhodnocení předpokládaných náletových směrů protivníka a uclnění letectva do sledů v závislosti na úkolech plněných v počátečním období války, bude nutné řešit i rozptýlení letectva a jeho manévry. K tomu budou předně využita záložní letiště a na jednotlivých směrech i manévry do hloubky. Oboustranný manévry do hloubky bude třeba zabezpečit potřebným materiálně technickým vybavením pro činnost hlavních typů letounů na většině operačních letišť. K provedení rozptýlení bude výhodné využívat též upravených úseků dálnic a silnic.

Letecké zabezpečující operace pozemních vojsk bude nutné rozmísťovat vzhledem k jeho úkolům co nejbližší linie fronty. K manévru a rozptylu bude třeba využívat široké letištní síť, zvláště přirozených i upravených travnatých ploch. Takovou letištní síť by bylo třeba vytvořit podmínky pro trvalé rozptýlení, pokud možno po letkách. Rozmístění stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva v těchto podmínkách však nutně vyžaduje pomocné zařízení pro vzlet a přistání na krátkých travnatých plochách.

Při základní kalkulaci potřeby letišť je třeba vycházet ze zásady, že pro každou leteckou divizi je třeba vyčlenit kromě tří operačních letišť ještě 3–4 letiště záložní.

Ochrana osob a bojové techniky proti účinkům ZHN se jeví jako jeden z hlavních úkolů v celém komplexu opatření, poněvadž úderů na letiště budou především směřovat proti těmto objektům. Osoby a bojovou techniku je třeba především chránit před hlavním ničivým účinkem výbušných jaderných zbraní, a to před tlakovou vlnou. Opatřeními k ochraně před tlakovou vlnou mají být zároveň vytvářeny podmínky ochrany proti ostatním účinkům výbušných jaderných zbraní, především však k ochraně před zamořením radioaktivní stopou.

Ochrana osob a bojové techniky se zabezpečuje:

- důkladnou individuální přípravou všech příslušníků k ochraně proti ZHN;
- dostatečným vybavením všech osob prostředky ochrany jednotlivce a správným používáním těchto prostředků;
- důkladnou připraveností štábů všech stupňů k organizaci řízení ochrany proti ZHN;
- správnou volbou míst k rozmístění osob a bojové techniky s důrazem na rozptýlení a maximální využití vlastností terénu;
- dostatečnou přípravou ochranných úkrytů;
- pečlivým maskováním bojové techniky a veškeré činnosti na letišti.

Připravu všech příslušníků k ochraně proti ZHN je nutno provádět již v míru komplexně (současně s bojovou přípravou) s důrazem na získání praktických návyků. Vhodnými ochrannými prostředky je třeba vybavit především létající a technický personál přímo zabezpečující leteckou techniku. Dosavadní prostředky je třeba přehodnotit z hlediska pohotovosti i potřebné manipulace s nimi. Je rovněž důležité za-

bezpečit ochranu leteckých osádek před radioaktivním zamořením při průletech radioaktivními mrakami nebo při vzletech a přistáních na zamořených letištích.

Tento požadavek není náhodný, ale vyplývá ze skutečnosti, že zvláště v počátečním období války, vzhledem k velkému počtu jaderných úderů na letiště a nedostatku letišť bude třeba v mnohých případech provádět bojovou činnost ze zamořených letišť.

Nejdůležitějším z pasivních opatření proti ZHN je správná volba míst k rozmístění osob a bojové techniky a budování vhodných úkrytů. Při provádění rozptylu i budování úkrytů je nutné vycházet především:

- z požadavků bojové pohotovosti a možnosti pro zabezpečení nepřetržitého vedení;
- z vyhodnocení účinků výbušných jaderných zbraní ráže až 50 kt;
- z možnosti terénu v prostoru letiště;
- z vlastních možností k budování ženižních zařízení.

Při rozmístění leteckého pluku na letišti se jako nejdůležitější jeví určení rozptylových prostorů letek tak, aby byl umožněn rychlý a bezpečný přesun letounů na vzletovou dráhu. Příjezdové komunikace do rozptylových prostorů je třeba volit tak, aby nebylo nutno je mnoho upravovat, přičemž na nejvýhodnější směr je vhodné opravit jednu komunikaci jako nouzové vzletové pásmo. Nouzové vzletové pásmo je zvláště důležité při použití pozemních výbuchů jaderných zbraní na letiště, poněvadž obnova takového letiště si vyžádá více času, než postavení nového.

Vzhledem k účinkům jaderných výbušných zbraní až do ráže 50 kt ukazuje se nutným rozmístit bojovou techniku minimálně 3 až 4 km od vzletové dráhy. Vzájemnou vzdálenost mezi rozptylovými prostory letek je třeba volit 6 až 8 km (podle možností daných terénem).

Při hodnocení vlastností terénu je třeba vycházet z toho, že přivrácené svahy a okraje lesů zvyšují účinek tlakové vlny. Rovněž se zvyšují účinky výbuchu za překážkami malých rozměrů. Proto se jeví výhodným rozmísťovat rozptylové prostory letek i ostatních zařízení za terénní vlny o délce nejméně 200 m s převýšením 50 až 100 m a za lesní komplex, hluboké nejméně 200 m směrem od epicentra.

Ostatní zařízení a prostředky bude vhodné rozmísťovat podle podobných zásad jako rozptylové prostory letek. Velitelská

stanoviště je výhodné umisťovat v minimální vzdálenosti 4 až 7 km od vzletové dráhy při využití ochranných vlastností terénu a vzhledem k výhodným podmínkám spojení. Startová velitelská stanoviště budou ve vzdálenosti 200 až 300 m od vzletové dráhy tak, aby vybudovaných úkrytů mohli využít i příslušníci hotovostní letky. Hlavní ubytovací prostory je třeba volit vzhledem k rychlému dosažení rozptylových prostorů letek pokud možno ve vesnicích, ve vzdálenosti až 7 km od letiště. Prostředky přímé letištní obsluhy je vhodné rozmísťovat u rozptylových prostorů letek ve vzdálenosti 200 až 300 m podle terénu. Pro životně důležité prostředky letištní obsluhy, jako kyslíkové a nabíjecí stanice, bude výhodné vybudovat samostatné kryty. Sklady a ostatní zařízení je nutné rozmístit ve vzdálenosti 7 i více km při maximálním využití ochranných vlastností terénu a komunikační sítě. Přitom se jeví nutným, aby část potřebných zásob byla naložena na autech pro pohotovostní přísun do rozptylových prostorů.

Budování úkrytů jak pro živou sílu, tak pro techniku bude značně závislé od času, množství sil a prostředků, které bude možno k ženijním pracím vyčlenit. Z toho důvodu bude nutné maximálně využívat ženijních strojů a trhavin. Pro příslušníky pohotovostní letky je vhodné budovat úkryt těžkého typu, pro příslušníky v rozptylových prostorech letek úkryty středního nebo lehkého typu. Pro potřeby jedné letky se jeví nutným budovat kryty minimálně pro 20 osob při dodržování zásady, že každý protiatomový kryt musí být i krytem protichemickým. Vzhledem k možnostem nenadálého napadení je vhodné budovat na všech hlavních pracovištích nouzové kryty formou částečně přikrytých okopů. Pro letouny a ostatní důležitou techniku, zvláště v přístupném terénu, budovat ochranné valy. Dosavadní zkušenosti však ukazují, že ochranné valy bez přikrytí prakticky vůbec nechrání leteckou techniku před účinky tlakové vlny. Proto je nutné, zvláště v otevřeném terénu, zabezpečit jednoduché zakrytí ochranných valů. V zásadě je třeba budovat v prvním pořadí úkryty pro startovací velitelské stanoviště, velitelské stanoviště a pro příslušníky letek v rozptylových prostorech, dále ochranné valy pro leteckou techniku a nakonec pro ostatní techniku.

Vzhledem k nebezpečí překvapivého napadení zbraněmi hromadného ničení v našich konkrétních podmínkách je vhodné již v době míru připravit a vybudovat zvláště

u stálých letišť 1–2 rozptylové prostory letek, nouzový vzletový pás, úkryty nejméně pro $\frac{1}{3}$ celkového stavu osob a nouzové úkryty (okopy) u všech hlavních pracovišť letištní obsluhy. Další ženijní výstavbu naplánovat a provést v době zvýšené bojové pohotovosti.

Uváděným požadavkům rozptylu je třeba přizpůsobit podmínky pro organizaci řízení bojové činnosti a pro organizaci práce na letištích. Podle zkušeností se jeví jako nejvýhodnější mít u stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva na operačním letišti jednu letku v bojové pohotovosti přímo na letišti a druhou letku (pro noční činnost, nebo jako zálohu) umístit v rozptylovém prostoru. Třetí letku mít v bojové pohotovosti na záložním letišti nebo v druhém rozptylovém prostoru.

U ostatních druhů letectva udržovat přímo na letišti pouze nejnútnejší síly a prostředky pokud možno jen krátce před vzletem a v hotovosti č. 1. Bombardovací letectvo je výhodné rozmísťovat po letkách na jednom letišti. Vystřídání letek přímo na letišti je třeba organizovat tak, aby na vzletové dráze byla maximálně pouze jedna letka. K zabezpečení nepřetržité bojeschopnosti pluku v takovéto situaci je třeba, aby především štáby pluků vytvářely vhodné podmínky pro dobrou organizaci materiálně technického zabezpečení a letištní obsluhy.

Provedení rozptylu i veškeré ženijní práce v prostoru letiště je třeba podřídit zásadním požadavkům pro maskování. Všeobecně u bližších letišť a zvláště v našich podmínkách, má největší význam maskování rozptylových prostorů vzhledem k taktice použití, zvláště malých ráží výbušných jaderných zbraní nepřítelem. U letišť rozmístěných v hloubce nabývá na významu maskování vzletových drah a charakteristických orientačních bodů.

Hlavní maskování bude zaměřeno na protiradiotechnické maskování, maskování proti infraprůzkumu a proti optickému průzkumu.

Z hlediska protiradiotechnického maskování se jeví jako nejdůležitější vytváření klamných rozptylových prostorů, maskování vzletových drah a charakteristických orientačních bodů v letištním uzlu.

Maskování proti optickému i infraprůzkumu bude vhodné doplnit především rychlostavnými kryty, které zároveň umožní použít nátěrů proti infraprůzkumu. Úkolem štábů pluků a letištních praporů je využít všech druhů maskování při každé činnosti a bude nutné věnovat více pozor-

nosti praktickým návěškům maskováním letiště již v míru.

Společně s maskovacími opatřeními je nutno provádět nepřetržitou klamnou činnost, a to jak leteckého, tak rádiového i radiotechnického provozu. Pro letištní

uzel se jeví potřeba vybudovat 1–2 klamná letiště, kde je třeba zabezpečit nejnudnější provoz. Při tom dosáhnout souladu mezi klamnou činností v noci a ve dne. Klamnou činnost rádiového provozu je třeba organizovat podle jednotného plánu.

Uvědomování o nebezpečí napadení ZHN a opatření k likvidaci následků napadení

V podmínkách soudobé války může být každý nepřátelský letoun nosičem výbušných jaderných zbraní. Proto bude z hlediska ochrany letiště proti ZHN nejdůležitější zabezpečit včasnou výstrahu o nebezpečí vzdušného napadení letiště. Jeví se výhodným, aby výstraha o nebezpečí napadení po všestranném zhodnocení vzdušné situace byla vydávána z divizního velitelského stanoviště technickými pojítky na jednotlivá letiště. Výstraha o nebezpečí vzdušného napadení musí zabezpečit včasný vzlet letounů z pohotovosti u vzletové dráhy a ukrytí osob, které jsou v prostoru letiště. Včasnost výstrahy je v současné době zabezpečena u nepřátelských letounů ve středních a velkých výškách. Vzhledem k našim podmínkám však bude zvláště důležitě zaměřit pozornost na zjišťování nízkoleteckých cílů.

Ohrožení letiště přímými účinky výbušných jaderných zbraní, zamořením radioaktivní stopou a bojovými radioaktivními látkami vyžaduje nepřetržitou a přesnou znalost radiační situace na VS všech stupňů. Zvláště v blízkosti linie fronty, což platí především v našich podmínkách, je účelné zabezpečit celkový přehled o radiační (chemické, biologické) situaci. Pro získání celkového přehledu by bylo nutné zajistit centrální shromažďování zpráv o radiační situaci ve štábech svazů, zároveň s vytvořením podmínek pro kontrolu celkové situace. K zajištění přehledu o radiační situaci na VS všech stupňů by bylo výhodné zřídit spojovací síť, kde by byla pravidelně vysílána vyhodnocená radiační (chemická, biologická) situace. Na tento systém by měl navazovat i teritoriální systém stejného určení.

Úsilí radiačního průzkumu v rámci letištního uzlu je třeba zaměřit na zjištění radiační situace v prostorech rozmístění živé síly, v rozptylových prostorech letek a VS, v prostorech vzletové a přistávací dráhy, skladových prostorech a vodních zdrojů. Zvláštní pozornost je třeba věnovat radiačnímu průzkumu ve směru postupu radioaktivních oblaků.

K sledování všeobecné radiační situace

v letištním uzlu by bylo výhodné vybavit letecké divize vrtulníkem. Tento požadavek vystupuje do popředí v těch případech, kdy je proveden úder na letiště a stupeň zamoření nedovoluje provést radiační průzkum prostředky pluku (letištního praporu). Silami a prostředky leteckého technického svazku je výhodné provádět radiační (chemický, biologický) průzkum v prostorech velitelských stanovišť svazku, průzkum nových letišť a v nutných případech zesilovat letecké útvar. Pozorování a průzkum v rozptylových prostorech letek je výhodné provádět organickými polochemickými družstvy. Provádění průzkumu velitelských stanovišť pluku a letištního praporu, prostorů skladů a vzletové dráhy zabezpečit silami a prostředky letištního praporu. Hlavní důraz na provádění radiačního průzkumu je třeba klást na úrovni letištního praporu, kde by bylo výhodné zvýšit počet průzkumných družstev jednak snížením počtu jedné skupiny na 3 osoby (podobně snížit i u svazku) a částečným zesílením z počtu roty chemické ochrany od technických svazků. Rovněž je třeba zabezpečit mobilitu těchto skupin.

Získání základních podkladů o radiační situaci je prvním předpokladem pro organizaci rychlých opatření k likvidaci následků napadení. Úspěšná likvidace následků napadení je závislá na správném zplnění, připravenosti místa speciální čistoty a všech potřebných prostředků na organizaci činnosti a vyčleněných silách. Základními prvky pro odstranění následků napadení jsou vyprošťovací a záchranné skupiny a připravená místa pro dezaktivaci osob i techniky.

Ze sil a prostředků letištního praporu na operačních letištích je výhodné vytvářet 2–3 záchranné a vyprošťovací skupiny k centralizovanému použití. V rozptylových prostorech letek je nutné vytvářet ze sil a prostředků každé letky pohotovostní záchranné a vyprošťovací skupiny vybavené potřebným materiálem, které by byly schopné po napadení zasáhnout podle předem připraveného plánu. Nejvýhodnější složení

záchranných a vyprošťovacích skupin je možno stanovit takto:

- průzkumné jádro, které má za úkol průzkum radiální (chemické) situace a vytyčení zamořených prostorů;
- vyprošťovací a protipožární jádro, které má za úkol hasit požáry, vyprošťovat osoby a techniku a pomáhat při záchranných pracích;
- záchranné jádro, které má za úkol vyprošťovat, shromažďovat a odvázet raněné;
- technické jádro, které pomáhá při vyprošťování a zachraňuje techniku s důrazem na letouny.

Při likvidaci následků napadení je třeba přednostně vyčistit zamořené prostory a provést vyprošťovací a záchranné práce. Dále jsou nutná taková opatření, která směřují k obnově spojení a obnovení bojové pohotovosti. V závislosti na radiální situaci se provádí dezaktivace osob a bojové techniky buď přímo na letišti, nebo ihned po přesunu na jiné určené letiště. K rychlé dezaktivaci je vhodné mít připraveny v každém rozptylovém prostoru letky síly a prostředky k částečné dezaktivaci bojové techniky a v rámci letiště nejméně jedno plně vybudované místo speciální očištění. Hygienická očista a dezaktivace osob je celkově vyřešena. Nejsou však úplně vyřešeny vhodné podmínky pro dezaktivaci letecké techniky. Podle dosavadních zkušeností jsou nejučelnějším prostředkem pro dezaktivaci techniky mobilní odsavače radioaktivního

prachu, kterými by bylo třeba vybavit letištní prapory. Doposud není dořešeno odmožování letounů v zimě. V těchto podmínkách by bylo nejvhodnější používat omývací letounů teplou vodou. Pro rychlou dezaktivaci je však třeba v každém případě využít všech dostupných prostředků a sil mimo létající personál, který je třeba všemožně chránit i před malými dávkami záření.

Jedním z nezbytných opatření je dozimetrická kontrola, kterou je nutné konat nepřetržitě pravidelným proměřováním zvláště po napadení ZHN a v průběhu likvidace následků. Dozimetrickou kontrolu je třeba provádět:

- po napadení jadernými výbušnými zbraněmi a bojovými radioaktivními látkami;
- po každém přesunu zamořeným terénem nebo tehdy, nebyl-li dostatečně napaden radiální průzkum;
- osádek letounů, které proletěly radioaktivním mrakem;
- vystřídanych osob zabezpečujících létání ze zamořeného letiště, nebo u létajícího personálu, který přistál na zamořeném letišti;
- techniky, která byla v zamořeném prostoru u materiálu vydávaného z neukrytého skladu;
- vody a potravin vždy před použitím, je-li podezření na zamoření radioaktivními látkami.

Dozimetrickou kontrolu je výhodné provádět centralizovaně pro tento účel přímo vyčleněnými odborníky.

Organizace a řízení ochrany proti ZHN

Za organizaci, plánování a řízení ochrany proti ZHN odpovídá náčelník štábu. Dokumentaci ochrany proti ZHN zpracovává operační oddělení ve spolupráci s odbornými náčelníky, především s chemickým a ženiijním náčelníkem a náčelníkem zdravotnické služby.

Hlavním organizátorem ochrany proti ZHN je štáb svazu, který řídí všechna opatření tak, aby byla sladěna s plněním bojových úkolů a materiálně zabezpečena.

Štáb svazu zpracovává plán ochrany proti ZHN a na základě tohoto plánu zpracovává nařízení k provedení ochrany, které je součástí nařízení pro operační a bojové zabezpečení.

Na stupni svazku nebo samostatného útvaru se rovněž zpracovává plán ochrany proti ZHN. U leteckých útvarů rozmístěných na jednom letišti je tento plán možno

nahradit plánem obrany a ochrany letiště, do kterého lze opatření ochrany proti ZHN zahrnout.

Plán ochrany proti ZHN na stupni štábu svazu může obsahovat:

1. Rozsah opatření k ochraně proti ZHN u letectva, PLD a RTV především rozptylové a záložní prostory, ženiijní opatření a způsob materiálního zabezpečení těchto opatření.

2. Rozmístění, úkoly a plánovaný manévr speciálních útvarů a jednotek určených k likvidaci následků napadení ZHN.

3. Způsob a organizaci vzájemné výpomoci mezi svazky a útvary PVOS a letectva při likvidaci následků napadení.

4. Složení zachraňovacích a uvolňovacích prostředků na stupni svazu, svazku a útvaru, materiální vybavení těchto odřadů, způ-

sob přepravy, doba pro shromáždění a zásah.

5. Způsob a signály pro vyhlášení nebezpečí zamoření radioaktivním prachem a k ochraně před ostatními prostředky ZHN.

6. Vyhodnocení možností nepřítele v použití ZHN, především z hlediska použitého druhu nosiče a přesnosti zásahu.

Na základě tohoto plánu zahrnou se opatření týkající se svazků do jejich nařízení pro operační a bojové zabezpečení.

Plán ochrany proti ZHN na stupni svazku a samostatného útvaru, bude-li požítován, obsahuje podobné body jako plán štábu svazu. Opatření ochrany proti ZHN jsou však podrobně rozpracována na podmínky svazku.

Důraz je kladen především na organizaci radiačního, chemického a biologického průzkumu, způsob vyvedení útvarů ze za-

saženého prostoru, rozvinutí útvarů a jednotek k likvidaci následků napadení.

Štáb svazku nebo samostatného útvaru na základě tohoto plánu rozpracuje úkoly pro útvar (jednotky) a zahrne je do nařízení pro bojové zabezpečení.

Těžiště řízení opatření ochrany proti ZHN je na stupni štábu svazu, kde jsou vytvářeny podmínky pro aktivní a pasivní opatření k ochraně proti ZHN u svazků.

Při likvidaci následků napadení řeší se ve štábu svazu především rychlé nahrazení ztrát a manévry ke splnění uložených úkolů.

Na stupni svazku je řízení ochrany proti ZHN zaměřeno na praktické opatření a řízení likvidace následků napadení u útvarů.

Na stupni útvaru jsou prováděna opatření ochrany proti ZHN, nařízená svazkem a vyplývající ze situace.

★

Samo ujednacení teoretických závěrů na ochranu proti ZHN neřeší zvýšení její účinnosti. Teoretické znalosti jsou však základnou, na které musí být prováděna všechna další zvýšení, výcviková a materiální opatření ochrany proti ZHN.

После анализа возможностей нападения оружия массового поражения противником автор выводит, что основные мероприятия по защите от оружия массового поражения — это рассредоточение BBC, маневр и инженерное оборудование районов размещения. Далее он обсуждает вопрос оповещения об опасности нападения оружия массового поражения, а также вопрос ликвидации последствий нападения.

Vyvedení tankové divize zpod úderů zbraní hromadného ničení

Major Bohuslav Mervart,
major Miroslav Lakomý

Autor v článku rozebírá otázku chemického zabezpečení při vyvedení td ze stálých posádek, ochrany proti ZHN v rozptýlené sestavě divize při zasazení td do střetného sražení.

V soudobém boji mají rozhodující význam tankové svazky, které vzhledem k svým organizačním a technickým možnostem umožňují rychlé pronikání vlastních jednotek do hloubky obrany protivníka a jsou schopné vést samostatný boj, odtržené od hlavních sil.

Aby tento úkol mohly plnit, musí být zabezpečena jejich vysoká bojeschopnost po všech stránkách. Jednou z hlavních otázek přitom je důkladné zabezpečení tankové divize z hlediska ochrany proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení.

Z tohoto hlediska rozebereme některé otázky ochrany proti zbraním hromadného ničení u tankové divize až do jejího zasazení do boje. Dále rozebereme problematiku při boji v hloubce nepřátelské obrany, odtržené od hlavních sil.

Některé otázky činnosti velitele a štábu divize a chemického zabezpečení při vyvádění tankové divize ze stálých posádek

Z hlediska udržení vysoké bojové pohotovosti je třeba, aby vojska tankové divize byla neustále připravena, zvláště za nenadálého napadení státního území nepřitelem, plnit bojový úkol. Splnit bojový úkol v podmínkách oboustranného použití zbraní hromadného ničení bude možné jen tehdy, podaří-li se vojska a materiál všeho druhu včas vyvést ze stálých posádek z pod úderů zbraní hromadného ničení nepřitele.

K zabezpečení tohoto úkolu z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení je třeba včas vytvořit vhodné podmínky.

Štáb tankové divize i štáby útvarů musí se zvyšujícím se nebezpečím napadení zbraněmi hromadného ničení provádět tato opatření:

- neustále sledovat zprávy o přípravách nepřitele k použití zbraní hromadného ničení;
- organizovat a provádět způsob varování vojsk před nebezpečím atomového napadení, chemického napadení, radioaktivního zamoření a použití bojových biologických prostředků nepřitelem;
- aktivovat prostředky k provádění nepřetržitého radiačního, chemického a biologického průzkumu;
- organizovat a aktivovat opatření k odstranění následků účinků zbraní hromadného ničení;
- nařídit včas doplnění vojsk ochrannými

prostředky a doplnění odmočovacích souprav odmočovacími a dezaktivními látkami;

- provádět opatření k ochraně vojsk před zásahem otravných, radioaktivních a bojových biologických prostředků;
- upřesnit použití objektů a zařízení z místních zdrojů pro provádění speciální čistoty.

Štáb tankové divize, než je zasazena do boje, získává zprávy o přípravách nepřitele k použití zbraní hromadného ničení především od štábu armády.

Varování vojsk před nebezpečím atomového a chemického napadení a radioaktivního zamoření je možno provádět po síti hlasné služby a po stálých spojovacích sítích, popřípadě po zvláštní síti.

Dále rozebereme možnosti tankové divize při plnění úkolů v rámci opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení z hlediska chemického vojska. Přitom budeme počítat s nejméně výhodnou situací, že nepříteli se podaří provést úder zbraněmi hromadného ničení již v době vyvádění vojsk do prostoru rozptýlení a jednotky chemické ochrany jsou na mírových počtech osob a materiálu.

Stávající jednotky chemické ochrany mají jen omezené možnosti provést speciální čistotu a nejsou s to během krátké doby provést čistotu všech jednotek divize.

Tyto omezené možnosti s přihlédnutím ke značným vzdálenostem mezi útvary a divizními jednotkami v rámci mírové dislokace vyžadují organizovat ochranu proti zbraním hromadného ničení a použití chemických jednotek decentralizovaně. Se zásahy jednotek chemické ochrany armády nebude zpravidla možno v tomto období ještě počítat. Každý svazek a útvar se bude tedy muset zabezpečovat sám, vlastními silami a prostředky.

Chemická průzkumná družstva motostřeleckého pluku jsou s to zabezpečit VS pluku a jeho přesun do prostoru rozptýlení, provést v rámci rekognoskační skupiny radiační a chemický průzkum prostoru rozmístění VS pluku a jednotek bojového zabezpečení. K plnění těchto úkolů v rámci rot, praporů a tankových pluků je nutno plně využívat polochemických družstev. Tato skutečnost jasně zdůrazňuje nutnost provádět kvalitní výcvik polochemických družstev a jejich správné využívání při všech taktických cvičeních. Zatím však velitelé věnují těmto otázkám malou pozornost a podceňují jejich význam.

Plnicí družstvo chemické ochrany je připraveno provádět doplňování odmořovacích souprav odmořovacími látkami, popřípadě provádět pomocí odmořovacího auta ADM-48 méně rozsáhlé odmořování a deaktivaci bojové techniky zařízením k jednotkám. Chemický náčelník pluku musí řešit naplnění odmořovacích souprav v tankovém pluku v posádkách s využitím chemických instruktorů a vozidla ADM-48. V prostoru rozptýlení je možno k tomu využít prostředků roty chemické ochrany divize.

V rámci pluku je nutno v tomto období v nejširší míře využívat k provádění speciální čistoty prostředků a zařízení z místních zdrojů a improvizovaných prostředků. Tato opatření je třeba včas plánovat a organizovat. Systemizovaných odmořovacích souprav nebude v tomto období vhodné používat, neboť snahou musí být, aby zůstaly k dispozici v plné míře pro boj. To má pro jednotky tankové divize, které budou v průběhu boje odkázány při provádění speciální

očisty hlavně na tyto prostředky zvláštní význam.

Chemická průzkumná družstva průzkumné čtyři divizní roty chemické ochrany jsou s to zabezpečit VS divize, jeho přesun i prostor rozmístění divizních jednotek zabezpečujících VS.

Provádění chemického a radiačního průzkumu ve prospěch útvarů nebude v této době možné, neboť nemůže být vytvořena záloha chemického průzkumu.

Divizní rota chemické ochrany je schopna svou četou speciální čistoty zabezpečovat pouze speciální čistotu ve prospěch VS divize a divizních útvarů a jednotek, které jsou umístěny bezprostředně společně s velitelským divize.

Byla-li vojska napadena zbraněmi hromadného ničení ještě v posádkách nebo při zaujímání rozptýlené sestavy, je třeba provést úplnou speciální čistotu u zasažených vojsk ještě před zaujetím prostoru rozptýlení, též prostředky z místních zdrojů.

Velmi důležitým úkolem je včasné vyvezení všech druhů chemického materiálu do prostorů rozptýlení a jeho doplnění z divizního skladu, hlavně u těch jednotek, které již utrpěly ztráty zásahy nepřítelů. Všechny odmořovací soupravy je třeba mít v době opuštění posádek již naplněny. Soupravy se plní v době zvýšené bojové pohotovosti. Plnění odmořovacích souprav nebude třeba provádět po zavedení univerzální odmořovací soupravy, která se doplňuje vodou až bezprostředně před použitím. Současně s tím provádí se přezkoušení bojeschopnosti prostředků protichemické ochrany jednotlivce.

U chemických průzkumných jednotek je třeba co nejrychleji vyměnit u dozimetrických přístrojů staré zdroje novými.

K ochraně živé síly a bojové techniky v mírových posádkách není třeba, podle našeho názoru, budovat stále nebo polní úkryty, neboť vojska vyjiždějí z posádek co možno v nejkratším čase do prostoru rozptýlení. V nejnútnejším případě ta část jednotek, která neuspěla včas vyjet před zásahem údery ZHN, využije úkrytů budovaných v rámci PVO objektů, pokud jsou.

Ochrana proti zbraním hromadného ničení v rozptýlené sestavě tankové divize

Při rekognoskaci hlavního prostoru a záložních prostorů před jejich zaujetím útvary musí velitelské orgány věnovat zvláštní pozornost radiačnímu, chemickému a hygienickoepidemiologickému průzkumu těchto prostorů. K tomu účelu se do rekognoskačních skupin zařazují přísluš-

ní zdravotnické služby a chemického vojska a rovněž příslušníci polochemických družstev vzhledem k nedostatku chemických průzkumných jednotek v tomto období.

Rozmístění útvarů tankové divize a jednotek v rozptýlené sestavě musí být voleno

vzhledem k předpokládanému bojovému úkolu. Přitom bude výhodné, aby tankové pluky, s nimiž se počítá do prvního sledu, byly pokud možno rozmístěny co nejbližší vnější okraje prostoru rozptýlení, ve směru předpokládané bojové činnosti tankové divize a měly určeny záložní prostory rovněž z tohoto hlediska. To má umožnit jejich rychlé vyvedení do bojové sestavy a zjednodušit manévry pluků určených do prvního sledu, v případě jejich napadení zbraní hromadného ničení. Tato sestava umožní rovněž rychlé vyvedení prvního sledu tankové divize před úhrozou zamoření radioaktivním oblakem při pozemním výbuchu atomového náboje.

Jedním z hlavních cílů zbraní hromadného ničení budou tankové svazky a útvary. Nutno tedy předpokládat, že na útvary tankové divize budou řízeny, v případě jejich zjištění nepřítelem, údery zbraní hromadného ničení. To vyžaduje utajit prostory rozmístění a dodržovat přísnou maskovací kázeň.

Pro bojovou techniku, dopravní prostředky a materiál se využije především přirozených úkrytů. Tanky a ostatní bojovou techniku a vozidla je třeba překrývat rohožemi a přístřešky proti zamoření radioaktivními a otravnými látkami a bojovými biologickými prostředky. To usnadní jejich dezaktivaci, odmoření a dezinfekci.

Teprve v prostoru rozptýlení bude zpravidla provedeno doplnění jednotek chemické ochrany na plné počty.

Rozdělení sil a prostředků roty chemické ochrany tankové divize po doplnění je nutno provádět již vzhledem k předpokládané další bojové činnosti tankové divize. Z jednotek chemického průzkumu je třeba jednou četou zabezpečit PVS, VS, TVS a odřad zabezpečení pohybu a jednu četou chemického průzkumu ponechat v záloze svazku. Této záloze chemického průzkumu bude výhodné, aby velitel chemický náčelník divize přímo a nikoli přes velitele roty chemické ochrany, jak bývá dosud zvykem.

Zbývající část roty chemické ochrany ponechat v záloze velitele divize a umístit ve středu sestavy tankové divize s úkolem, připravit manévry místem speciální čistoty ve prospěch těch jednotek, které se následkem napadení zbraní hromadného ničení nepřítelem staly dočasně nebojeschopnými.

Bezprostředně před zahájením plnění bojového úkolu nebude vhodné rotu chemické ochrany používat, ale uchovat ji po-

kud možno pro zabezpečení další bojové činnosti tankové divize. Speciální čistotu nebojeschopných jednotek a bojové techniky, která zůstala bez obsluh, neprovádět a vyžádat její provedení armádními prostředky.

Vzhledem ke kapacitě MSO, rozvinuté divizní rotou chemické ochrany, je zřejmé, že při zamoření většího množství jednotek, zejména radioaktivními látkami po pozemních výbuších atomových nábojů, nebude možno provést úplnou speciální čistotu u všech jednotek rotou chemické ochrany. Bude nutno organizovat úplnou speciální čistotu prostředky vojsk s využitím prostředků z místních zdrojů. Ani prostředky armády nejsou s to včas u všech zamořených osob a bojové techniky provést úplnou speciální čistotu. Vzhledem na úkoly tankové divize a charakter boje v současné době jeví se nutnost vojska tankové divize vybavit takovými odmořovacími soupravami, aby se přímo u všech jednotek a útvarů divize dosáhlo soběstačnosti v provádění úplné speciální čistoty a vyčlenit je z roty chemické ochrany. Tuto nutnost dále zdůrazňuje ta skutečnost, že při každém překonávání zamořeného prostoru radioaktivními látkami bude nutno provést speciální čistotu. Neboť zamoření bojové techniky a osob již podle teoretických výpočtů bude několikanásobně převyšovat přípustné normy zamoření.

Jedním z vážných problémů v prostoru rozptýlení bude včasné vyvedení vojsk před zamořením radioaktivními látkami do záložních prostorů.

V prostoru rozptýlení musí velitel a štáb svazku v rámci ochrany proti účinkům radioaktivního zamoření organizovat tato opatření:

- získávat od štábu armády informace o radiační situaci v předpokládaném prostoru bojové činnosti vlastního svazku i souseda;
- informovat o radiační situaci podřízené velitele a štáby;
- sledovat povětrnostní situaci (směr a rychlost větru v různých výškách);
- vlastními prostředky zabezpečit provádění nepřetržitého radiačního průzkumu;
- stanovit způsob vyhlášení signálů atomová výstraha a chemický poplach a prověřit znalost signálů a činnost vojsk při jejich vyhlášení v prostoru rozptýlení, za přesunu i v průběhu bojové činnosti;
- určit opatření k odstranění radioaktivního zamoření;

- zabezpečit rozptýlené rozmístění útvarů a jejich maskování;
- prověřit, jak byla výše uvedená opatření provedena u útvarů a jednotek.

Vycházíme z předpokladu, že tanková divize po vyhlášení bojového poplachu zaujala prostor rozptýlení, v tomto prostoru dostal velitel divize rozkaz k plnění bojového úkolu. V této době provedl nepřítel úder zbraněmi hromadného ničení (viz náčrt 1 a 2).

Na základě včas získaných zpráv o atomových úderech a pomocí Oper-51-3 lze předběžně vyhodnotit směr postupu radioaktivního oblaku a z toho pak i dobu a úroveň radiace v terénu ve směru postupu radioaktivního oblaku. Na základě tohoto vyhodnocení radiální situace musí velitel a štáb tankové divize rychle upravit plánovaná opatření k ochraně s cílem zabránit zamoření vojsk, snížit na nejmenší míru dávku ozáření osob při překonávání zamořeného prostoru vojsky tankové divize. V dalším organizovat v zájmovém prostoru na směrech radiální průzkum k ověření skutečného prostoru zamoření a úrovně radiace.

Při rozmístění vojsk v prostoru rozptýlení musí být snahou, vyvést ohrožená vojska do záložních prostorů, pokud možno ještě před dopadem radioaktivních látek na terén.

V některých situacích v hloubce území státu v prostoru silného radioaktivního zamoření z oblaku atomového výbuchu, může zůstat některý pluk nebo jednotka v úkrytech, a to tak dlouho, dokud neklesne úroveň radiace na tolik, aby při vyjetí ze zamořeného prostoru dávky ozáření nepřevyšovaly přípustnou normu.

Pro názornější rozbor vyvedení tankové divize při úhroze zasažení radioaktivními látkami v prostoru rozptýlení, mějme příklad uvedený ve schématu č. 2. V tomto případě je velitel divize povinen na základě předběžného vyhodnocení radiální situace vydat všem útvarům 4 td, vyjma 3 tp a 4 pzpr, tyto rozkazy:

v prvním případě veliteli 4 dp a 4 rmo:

Proveďte ihned přesun do prostoru: KŘÍŽANOV, HLINSKO, BRODY, po komunikaci v pásmu: BÍTOV, VRANOV, ONDŘEJOV, BERANOV.

V dalším pořadí vydat obdobné rozkazy veliteli 9 msp, 4 pldp, 4 spoj. prap., 4 rcho, 5 tp, 4 žpr, 7 tp.

Velitel 4 rcho musí v dalším dostat rozkaz k provádění radiálního průzkumu a k rozvinutí MSO.

Možný rozkaz veliteli 4 rcho:

Proveďte ihned přesun do prostoru 1 km jižně BLATOV po komunikaci: VRANÁ, SLAVKOV, BLATOV. Při přesunu provádět nepřetržitý radiální průzkum po osadu SLAVKOV v to. Výsledky hlásit rádiem na VS 4 td. 1 km jižně BLATOV rozviňte MSO ve prospěch 4 dp a 4 rmo.

Při vydání těchto krátkých rozkazů se přesunuje zároveň štáb 4 td mimo prostor zamořený radioaktivní stopou. Vydání rozkazů je možno řešit tímto způsobem:

pomocí velitelské rádiové sítě vydá velitel nebo náčelník štábu 4 td rozkaz velitelům 9 msp, 5 tp a 7 tp.

Veliteli 4 dp a 4 rmo vydá rozkaz velitel dělostřelectva 4 td.

Veliteli 4 pldp vydá rozkaz velitel PVO 4 td a obdobně ostatním speciálním útvarům odborní náčelníci.

Snahou celého štábu divize musí být vydání krátkých jasných rozkazů, jejichž vydáním budou vojska zdržena jen v minimální míře. Po vydání rozkazů bude nutné, aby velitel divize vyslal na nejdůležitější pásma přesunu příslušníky operačního oddělení ve vrtulnicích vybavené rentgenometry, kteří pomocí rádiového spojení hlásí veliteli divize průběh přesunu z ohroženého prostoru s návrhem na další opatření.

Jakmile útvary dosáhnou nových prostorů rozptýlení, vydá štáb divize nařízení pro provedení speciální čistoty a dozimetrické kontroly a pro vyhodnocení obdržených dávek ozáření.

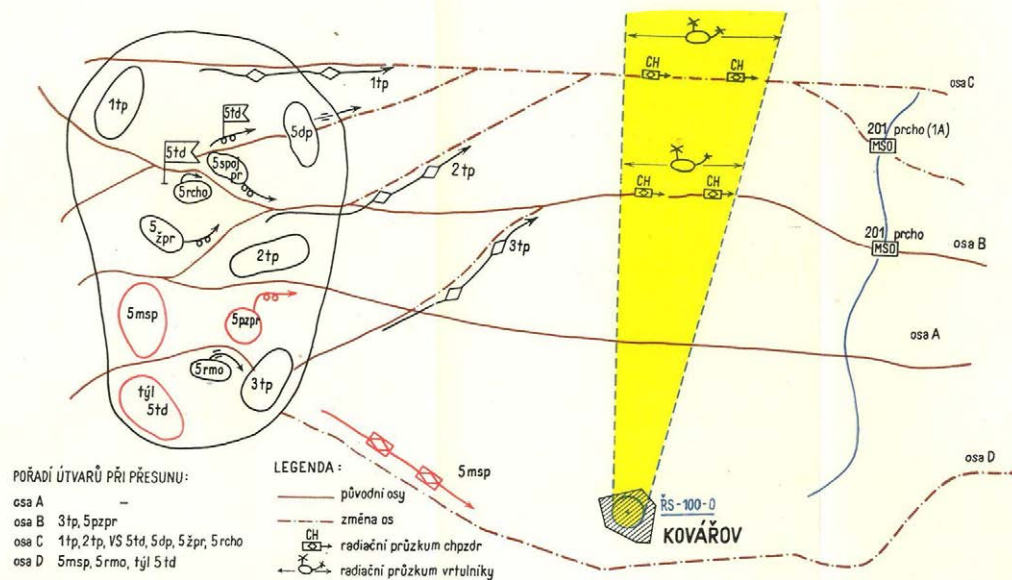
Závěrem této části chci zdůraznit význam včasného zjištění úderu, rychlého vyhodnocení radiální situace a předání rozkazu podřízeným. Zdržení a ztráta času v této činnosti měla by za následek ztrátu bojeschopnosti divize na poměrně dlouhou dobu.

K zabezpečení přesunu tankové divize k plnění bojového úkolu musí velitel a štáb divize již v době plánování přesunu:

- připravit varianty ke změně os přesunu a stanovit předpokládané objíždky při zamoření komunikací,
- určit způsob regulace pohybu v zamořeném prostoru a dát připravit výtčovací prostředky pro regulaci pohybu v zamořeném prostoru,
- s cílem zabránit zdržení pochodových proudů v zamořených prostorech, organizovat silné odřady k zabezpečení pohybu a k rychlému odstraňování překážek, závalů a výtčování cest obehít a včleňovat do nich chemické průzkumné

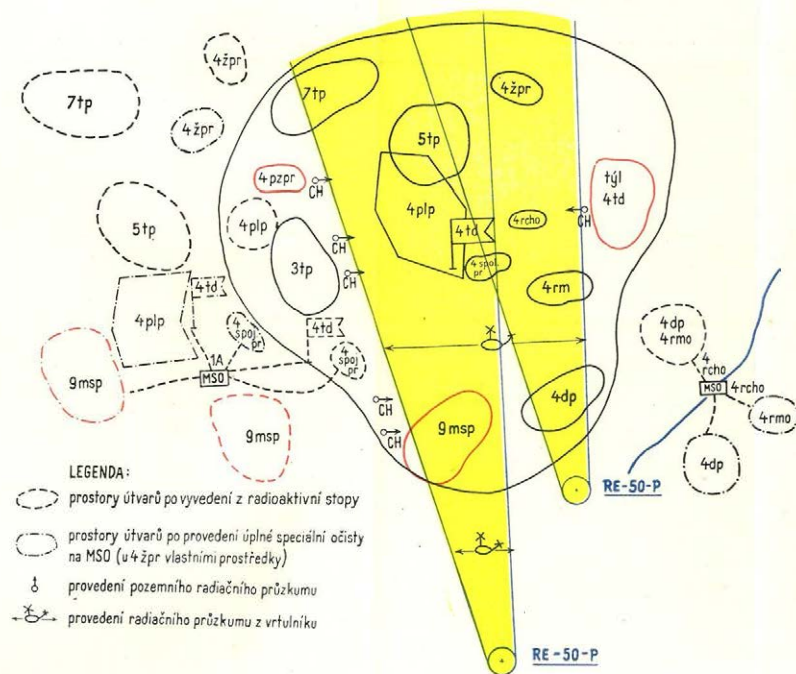
SCHÉMA MOŽNÉHO PŘEKONÁNÍ ZAMOŘENÉHO PROSTORU TANKOVOU DIVIZÍ

PŘÍLOHA 1

SCHEMA MOŽNÉHO VYVEDENÍ TANKOVÉ DIVIZE

Příloha 2

hlídky k včasnému provedení radiačního průzkumu,

- předvídat poruchy a havárie vozidel a jejich zničení vzdušným nepřítelem, vzhledem k tomu organizovat opatření související s manévrem vyprošťování prostředků v zamořeném prostoru,
- plánovat provedení kontroly ozáření, dozimetrické kontroly, hygienické čistoty a dezaktivace po překonání zamořeného prostoru.

Za předpokladu, že nepřítel provedl údery atomovými náboji s pozemním výbuchem a osy přesunu tankové divize jsou zamořeny radioaktivními látkami (viz náčrt 1), vycházejí z povinnosti, které ukládá velitelům Vševojsk-2-1, čl. 98, musí velitel určit způsob překonávání zamořeného prostoru, organizovat kontrolu ozáření, nařídí způsob a dobu provádění kontroly radioaktivního zamoření, hygienické čistoty a dezaktivace.

Při stanovení způsobu překonávání zamořeného prostoru musí velitel a štáb divize brát v úvahu:

- situaci nepřítel,
- hloubku zamořeného prostoru a maximální úroveň radiace,
- dosud obdrženu dávku radiace jednotkami a způsob ozáření jednotek (v jakých časových intervalech byla dávka obdržena),
- čas, který je k dispozici před zahájením plnění bojového úkolu,
- charakter terénu (druh silnice, prašnost, možnost objížďky, vzhledem k počtu příčných cest, průchodnost terénu apod.) a vzhledem k tomu stanovit maximální rychlosti;
- druh bojové techniky, kterým bude zamořený prostor překonáván (obrněné transportéry, tanky, auta),
- výskyt vodních zdrojů a prostředků k provádění speciální čistoty osob a bojové techniky po překročení zamořeného úseku,
- možnosti velení a regulace při překonávání zamořeného prostoru,
- povětrnostní podmínky (směr větru, sucho, dešť, sniž),
- zkušenosti vojsk při překonávání roz-

sáhlých zamořených prostorů.

Na základě ujasnění všech uvedených faktorů musí velitel a štáb tankové divize stanovit:

- osy k překonávání zamořeného prostoru pro jednotlivé proudy podle druhů bojové techniky a dříve obdržené dávky radiace a podle času, který má k dispozici,
- místo (čáru) nasazení prostředků ochrany jednotlivce,
- stanovit rychlost přesunu v závislosti na hloubce zamořeného prostoru (době, potřebné k jeho překonání, při obdržení nejvyšší dávky radiace),
- vzdálenost mezi vozidly, vzhledem na prašnost komunikací a povětrnostní podmínky,
- opatření k ochraně živé síly, opatření k odstranění technických poruch a havárií vozidel během překonávání zamořeného prostoru,
- způsob provádění PVO při překonávání zamořeného prostoru,
- způsob provedení dozimetrické kontroly ozáření a radioaktivního zamoření po překročení zamořeného prostoru,
- dobu a způsob provedení speciální čistoty po překročení zamořeného prostoru.

Po překročení zamořeného úseku je nutno, aby velitel se zřetelem k celkové situaci dal jednotkám možnost provést kontrolu radioaktivního zamoření, hygienickou čistotu a dezaktivaci a dozimetrickou kontrolu ozáření osob. Za tím účelem je třeba podle situace zařadit provedení nutné zastávky nejlépe poblíž vodního zdroje.

Dozimetrickou kontrolu je třeba organizovat v praporu, kde jsou k tomu účelu potřebné dozimetrické přístroje.

V soudobých podmínkách boje musí být snahou, jak již bylo řečeno, provádět úplnou speciální čistotu prostředky, které jsou u vojsk a z místních zdrojů.

Soudobý charakter boje ve vysokých tempech dovoluje rozvíjet v rámci tankové divize místa speciální čistoty ve většině případů jen pro jednotky, které ztratily bojeschopnost a jsou vyváděny z boje a pro čistotu bojové techniky, jejíž obsluhy byly vyřazeny.

Chemické zabezpečení zasazení tankové divize do střetného sražení

V předcházející stati byly rozebrány některé otázky ochrany vojsk v prostoru rozptýlení a za přesunu, při překonávání úseků zamořených radioaktivními látkami po pozemních výbuších atomových nábojů.

V této části rozebereme některé otázky chemického zabezpečení zasazení tankové divize do střetného sražení.

Doba k zabezpečení bude obvykle krátká. Lze předpokládat, že nebude dostatek

časů zabezpečit zasazení tankové divize armádou.

Tanková divize bude nucena provést chemické zabezpečení zasazení do střetného sražení zpravidla vlastními prostředky.

Chemické průzkumné jednotky tak, jak byly rozděleny v prostoru rozptýlení a pro přesun, postupují v sestavě svých útvarů i jednotek a provádějí během přesunu radiální a chemický průzkum. Při rozčlenění pluků a praporů do předbojových sestav provádějí radiální a chemický průzkum i polochemická družstva na směrech postupu svých rot.

Hlavní úkol plní chemičtí průzkumníci a chemické průzkumné hlídky, které jsou začleněny do samostatných průzkumných hlídek, průzkumných odřadů, předsunutých odřadů, odřadů k zabezpečení pohybu jak divize, tak pluků, na nichž především záleží včasné varování hlavních sil tankové divize o zamořených úsecích terénu.

Vážnou úlohu při provádění předběžného radiálního průzkumu os přesunu, prostoru rozmístění dělostřelectva divize a prostoru zasazení tankové divize do střetného sražení sehrají vzdušné prostředky (vrtulníky, letouny), vyčleněné z počtu tankové divize.

Jejich použití nebude samoúčelné. Poslouží i k rychlému zjištění situace u jednotek, které byly napadeny atomovými údery. Na základě rychle získaných zpráv

se urychlí i rozhodování velitele o organizaci provedení odstranění následků u napadených jednotek a zasazení ZUO.

Záloha chemického průzkumu přesunuje se současně s VS tankové divize a je připravena k vysílání jednotlivých chemických průzkumných družstev do chemického jádra ZUO.

Rota chemické ochrany přesunuje se po ose, po které se přesunuje VS tankové divize v sestavě divizních jednotek, zabezpečujících VS divize. Je připravena v součinnosti s divizním ZUO v případě potřeby rozvinout MSO ve prospěch jednotek napadených zbraněmi hromadného ničení nepřítel.

V době rozčleňování a rozvíjení tankových pluků a praporů zaujme rota chemické ochrany vyčkávací prostor v blízkosti VS divize. Z tohoto vyčkávacího prostoru je připravena v součinnosti s divizním ZUO rozvinout místo speciální čistoty ve prospěch jednotek napadených zbraněmi hromadného ničení nepřítel v době rozčleňování a rozvíjení tankových pluků a praporů nebo v součinnosti s praporem technického zabezpečení provést manévry k rozvinutí místa speciální čistoty v prostoru shromaždišť porouchaných vozidel. Do prostorů shromaždišť porouchaných vozidel je možno podle možnosti bojové techniky vyslat i jednotlivá družstva čet speciální čistoty osob a bojové techniky.

Chemické zabezpečení střetného boje

Charakter střetného boje, kdy útvary a jednotky budou bojovat samostatně, vyžaduje, aby byly tyto útvary po stránce chemického zabezpečení soběstačné.

Je nutné znovu zdůraznit využití osádek tanků, které jsou vyvíčeny jako polochemické, k provádění speciálního průzkumu. Tyto tanky vybavit automatickými signalizátory, které by signalizovaly přítomnost otravných látek a radioaktivních látek v ovzduší i na terénu. Jiným způsobem nelze dosáhnout v boji rychlého zjištění těchto látek tankovými jednotkami a včas provést ochranná opatření.

Rozvíjet místo speciální čistoty ve prospěch pluků prvního i druhého sledu bude v průběhu boje velmi obtížné. Rota chemické ochrany bude provádět úplnou speciální čistotu zpravidla jen u těch jednotek, které budou vyváděny z boje v důsledku ztráty bojeschopnosti. V takovém případě může být použita samostatně nebo v rámci divizního ZUO.

Hlavní činnost bude rota chemické ochrany provádět v době vyvádění svazku nebo některých útvarů z boje a při soustřeďování divize při změně bojového úkolu.

Zavedením nových prostředků k provádění speciální čistoty u vojsk je nutno dosáhnout toho, aby jednotky tankové divize byly v průběhu boje schopny pomoci nich provádět úplnou speciální čistotu samy.

Nové pojetí boje mění i názory na způsob chemického zabezpečení tankové divize. V příspěvku vycházíme ze soudobé organizace rot chemické ochrany, která má jak jednotky k provádění chemického a radiálního průzkumu, tak i k provádění speciální čistoty. Současný charakter a vysoké tempo útoku tankové divize velmi ztěžuje úspěšné použití roty chemické ochrany k provádění speciální čistoty ve prospěch bojujících jednotek tankové divize. Vojska, která byla napadena zbraněmi hromadného ničení nepřítel a jsou nebojeschopná, zůstávají zpět a tím i rota chemické ochrany

při zasazení se příliš opoždí za rychlým postupem vojsk tankové divize.

Je nutno uvážit, zda by nebylo výhodnější vytvořit v rámci tankové divize pouze rotu chemického průzkumu o 3 četách po 4 družstvech a část speciální očišty z její organizace vyloučit.

V některých fázích útočné operace a zvláště obranné operace počítat s posílením

tankové divize rotou speciální očišty od praporu chemické ochrany, která by vždy nemusela být přidělena, ale dočasně podřízena veliteli tankové divize.

Vojska tankové divize je třeba vybavit takovými prostředky k provádění speciální očišty, aby mohla provádět úplnou speciální očištu v kterékoli fázi boje bez zá-sahu chemických jednotek.

V článku jsme rozebrali některé otázky činnosti velitele a štábu divize při organizování opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení před vyvedením divize do prostoru rozptýlení, v prostoru rozptýlení a činnost při překonávání zamořeného prostoru za přesunu. V dalším bylo ukázáno na možnosti a způsoby použití roty chemické ochrany divize v rámci chemického zabezpečení při vyvádění divize do prostoru rozptýlení a při jejím zasazení do střetného boje.

Vycházejí z povinností, které velitelům a štábům ukládají nové řády v otázkách ochrany proti zbraním hromadného ničení, zejména Vševojsk-2-1 a RMNO na výcvikový rok 1961, bylo naší snahou ukázat na příkladech činnost velitelů a štábu při řešení těchto úkolů, současně s rozбором některých úkolů ochrany proti zbraním hromadného ničení, které plní chemické vojsko.

Автор рассматривает вопрос химического обеспечения при выводе танковой дивизии из постоянного гарнизона, а также вопрос защиты от оружия массового поражения в рассредоточенном порядке дивизии в случае ввода танковой дивизии во встречное сражение.

Ženíjní zabezpečení raketových vojsk v útočné operaci

Podplukovník Jaroslav Šebek

Rakety představují v soudobých bojových podmínkách jeden z nejdůležitějších a nejmohutnějších bojových prostředků, který může v podstatné míře ovlivnit průběh boje. Proto je třeba vytvořit příznivé podmínky pro maximální využití jejich bojových možností a zajistit ochranu, která by zabezpečovala co největší jejich životnost na bojišti.

K splnění těchto požadavků přispívá v podstatné míře ženijní zabezpečení. V ženijním zabezpečení raketových vojsk nemá ženijní vojsko dosud patřičných zkušeností. Článek má za cíl ukázat rozsah problematiky a vyvolat širokou diskusi, která by pomohla blíže objasnit úkoly ženijního zabezpečení.

K hlavním úkolům ženijního zabezpečení raketových vojsk patří:

- zabezpečit včasné zaujetí plánovaných prostorů bojového rozmístění v průběhu útočné operace;
- zabezpečit manévry jednotlivých částí bojové sestavy raketových útvarů či svazků a ochranu živé síly a bojové techniky v prostorech bojového rozmístění. Tím vytvořit příznivé podmínky k zachování bojeschopnosti raketových vojsk i k úspěšnému splnění stanovených úkolů;
- utajit prostory bojového rozmístění raketových vojsk a klamat nepřítele, ponechávaj raketová vojska budou nejvhledávanějším cílem úderů nepřítele;
- zabezpečit ochranu prostorů bojového rozmístění před pozemními i výsadkovými jednotkami a útvary nepřítele;
- zabezpečit rychlé vyvedení raketových vojsk do prostorů rozptýlení nebo do prostorů soustředění do té doby, než budou přesunuta do plánovaných prostorů bojového rozmístění.

Úkoly ženijního zabezpečení jsou značně rozsáhlé a proto se na nich budou podílet nejen organické ženijní jednotky u pluků a brigád raketových vojsk, vybavených raketami typu A, B, V a G, ale i ženijní jednotky a útvary, kterými budou zpravidla raketová vojska zesilována. Kro-

mě nich vypomůže na úkolech ženijního zabezpečení ještě celá řada jiných ženijních útvarů, které budou řízeny tím ženijním náčelníkem, jehož povinností je zabezpečit raketová vojska.

Činnost ženijních jednotek organických i posilových bude řídit ženijní náčelník raketového útvaru či svazku na podkladě pokynů a směrnic příslušného velitele raketového útvaru či svazku.

Při plánování ženijního zabezpečení raketových vojsk je nutno si uvědomit, že k plnění úkolů bude zpravidla k dispozici jen několik hodin. Proto všechny úkoly ženijního zabezpečení musí být komplexně mechanizovány.

Složitost ženijního zabezpečení spočívá mnohdy i v tom, že manévry raketových vojsk v průběhu útočné operace bude zpravidla prováděn po oddílech. Proto i u raketových útvarů a svazků musí být vytvořena taková organizace ženijních jednotek, která by umožňovala plnit úkoly na přesráčku.

Vedle toho je nutné, aby i technika raketových vojsk měla prostředky, jako jsou např. závěsná dozerová zařízení, která by samostatně plnila některé ženijní úkoly. Takovým způsobem budou vytvořeny příznivé podmínky pro hlavní ženijní opatření i v případech zaujímání prostorů bojového rozmístění, které nebudou předem připraveny.

Zabezpečení rychlého vyvedení raketových vojsk zpod úderů nepřítele do prostoru rozptýlení

Raketová vojska budou představovat pro jaderné zbraně nepřítele cíl č. 1. To vyžaduje z hlediska ženijního vytvořit příznivé podmínky pro rychlé a včasné vyvedení raketových vojsk z pod úderů nepřítele do

prostoru rozptýlení. Před vyvedením vojsk však musí předcházet pečlivá rekognoskace všech určených os přesunu.

Prostory musí mít postačující maskovací kapacitu a dobře rozvinutou silniční

sít, která umožní rychlé vyvedení raketových vojsk z ohroženého prostoru. Dále prostory svými přirozenými vlastnostmi musí poskytovat co největší ochranu živé síly a bojové techniky. Vybíráme je za přírodními překážkami, jako jsou řeky apod. Se zřetelem na zkrácení doby potřebné pro zařazení raketových útvarů do pochodových proudů, je třeba prostor rozptýlení volit podél jedné nebo dvou cest, v jejichž blízkosti jsou přirozené úkryty. Účelné je volit protáhly prostor kolmo k převládajícímu směru větru. Cesty určené pro přesun musí být označeny tak, aby umožnily plynulý a utajený přesun do plánovaných prostorů rozptýlení. V rámci protiatomového manévru bude účelnější měnit prostory rozptýlení, než zvyšovat jeho ochranné vlastnosti roz-

sáhlými ženíjnými pracemi, které mohou upoutat pozornost nepřítele, nebudou-li pečlivě maskovány.

Rozsah ženíjných opatření v prostoru rozptýlení bude záviset na předpokládané době, po kterou raketový útvar či svazek v prostoru rozptýlení setrvá. Především je nutno využít všech ochranných vlastností terénu a maskovací kapacity prostoru. Hlavní pozornost zaměřit na úpravu cest k rychlému vyvedení raketových útvarů a svazků do předpokládaných prostorů bojového rozmístění.

V prostoru rozptýlení musí být již raketové útvary a svazky zesíleny ženíjnými jednotkami a prostředky, které budou zabezpečovat raketová vojska v průběhu útočné operace.

Ženíjní zabezpečení rychlého a včasného zaujetí plánovaných prostorů bojového rozmístění v průběhu útočné operace

K plnému využití bojových možností raketových vojsk je nutno vytvořit příznivé podmínky pro rychlé a včasné zaujetí prostorů bojového rozmístění v průběhu útočné operace.

Způsob přesunu z jednoho prostoru bojového rozmístění do druhého bude především ovlivněn typem raketové zbraně a jejími technickými možnostmi. Může být po jednotlivých oddílech, což bude nejčastější způsob, nebo v některých případech i po svazcích.

Včasné a rychlé zaujetí plánovaných prostorů bojového rozmístění vyžaduje:

- úpravu cest z jednoho prostoru do druhého;
- průzkum nového prostoru bojového rozmístění a prověrku na přítomnost výbušných zátarasů, hlavně protitankových min;
- nejnutnější práce pro ochranu živé síly a bojové techniky před účinky zbraní hromadného ničení, hlavně atomových zbraní;
- odtarasení nezbytných prostorů pro potřebu raketových vojsk.

Úpravu cest provedou zpravidla ženíjní jednotky a útvary toho stupně, pod jehož pravomoc raketová vojska patří. Tak např. cesty pro raketové útvary a svazky podřízené armádě upraví ženíjní jednotky a útvary armády.

Rozsah prací bude snížen, jestliže raketová vojska využijí cest, které byly upraveny pro přesun záloh či druhého sledu armády. Z důvodu co největší ochrany před ničivými účinky atomových zbraní protiv-

níka se nebudou raketová vojska přesunovat na směru hlavního úderu z hlavním uskupením sil. To umožní nejen lepší maskování raketových vojsk, ale i sníží riziko jejich napadení.

Příslušní náčelníci ženíjního vojska musí proto být v neustálém styku s velitelem dělostřelectva příslušného stupně a jeho štábem za účelem upřesnění os přesunu a nových prostorů bojového rozmístění v průběhu útočné operace.

Před zahájením úpravy cest, určených pro přesun raketových vojsk, je nutno posoudit vhodnost objektů na nich, charakter podjezdů a zda umožní průjezd raketové techniky, zejména odpalovacích zařízení. To vyžaduje podjezdnou výšku nejméně 4,5 m. Je nutno též posoudit charakter cest k zabezpečení stability přesunované techniky. Sklon cesty nesmí přesahovat 10–15°, poloměr oblouku musí být nejméně 15 m a šířka silnice v oblouku 8,5 m. Dále je třeba vyhodnotit citlivá místa a délky úseků cest, které mohou být snadno zavaleny použitím ZHN nepřítelem. To má zvláštní důležitost zejména v podmínkách středoevropského válečnictví, kde zhruba 30 procent silniční sítě prochází zalesněnými úseky a kolem 40 % má stromoradi. Z toho vyplývá, že asi 70 % cest hrozí částečné či úplné zavalení stromy.

Pro raketová vojska musí být voleny ty nejlepší cesty s objekty o únosnosti 60 t a aby se vyvíjely pokud možno citlivým místům.

Pro oddíl raket se určuje zpravidla jedna cesta, pro raketovou brigádu dvě cesty.

Je třeba mít na zřeteli i to, že v průběhu boje, při rychlé změně situací, může dojít k častým změnám průběhu cest. Rychlé změny situace zpravidla nedovolí včas upravit potřebné cesty. Z toho důvodu je třeba, aby i raketové útvary a svazky si k zabezpečení přesunu organizovaly obdobné odřady k zabezpečení pohybu jako vševojskové útvary a svazky. Tím bude zabezpečeno vytyčení cest, překonávání překážek a manévry raketových útvarů a svazků i po rozrušených cestách.

Neméně důležitou otázkou je průzkum a prověrka nového prostoru bojového rozmístění na přítomnost výbušných zátarasů a to především protitankových min. S ohledem na rychlost je nutno počítat zejména s leteckým průzkumem, který získá potřebné údaje v nejkratším čase. Jelikož nový prostor bojového rozmístění je předem naplánován, bude možno ještě před vysláním rekognoskační skupiny, konkrétněji určit zájmové prostory pro letecké snímky. Půjde zpravidla o prostory palebných postavení, vyčkávací prostory, prostor VS, překladiště, prostor technické baterie, týlu a povětrnostní stanice. Snímky jsou nejužitečnější v měřítku 1:2000—1:3000, neboť na nich lze bezpečně zjišťovat prostory minových zátarasů, které byly zřízeny až před 5 dny. Snímky musí být včas vyhodnoceny, aby ženijní jednotka mohla ještě do příchodu raketového útvaru či svazku provést jejich vytyčení. Pro krátkost doby budou výbušné zátarasy především ohrazeny. Odtažení bude provedeno hlavně ve vyčkávacích a palebných postaveních a na všech cestách určených pro manévry. Vzhledem k tomu, že půjde prakticky o výbušné zátarasy na poměrně malém prostoru, bude možno odtažovat ručně za pomoci trhavin.

K urychlení všech prací je nutná vzájemná součinnost mezi příslušným náčelníkem ženijního vojska, velitelem raketových vojsk a velitelem dělostřelectva.

Velmi závažným úkolem ženijního zabezpečení v prostoru bojového rozmístění je ochrana živé síly a bojové techniky před ničivými účinky atomových i klasických zbraní. Vlastní raketa je totiž velmi citlivá a lze ji snadno vyřadit střepinou nebo střelou z pěchotních zbraní. Vzhledem ke krátkým lhůtám je třeba k ukrytí živé síly a bojové techniky využít všech přirozených ochranných vlastností terénu.

Pokud jich nelze využít, budují se pak v těchto prostorech okopy k ochraně živé síly a bojové techniky. Na budování bude zpravidla k dispozici pouze několik hodin.

To bude záviset na době, po kterou budou raketová vojska plnit bojový úkol v dosavadním prostoru, a na době potřebné pro přesun do nového prostoru. Doba potřebná pro přesun bude ovlivněna i rychlostí postupu vlastních vojsk a technickými možnostmi raketových vojsk. Tak např. u raket typu A, jejichž maximální dostřel je 25 km, palebná postavení budou vzdálena od vojsk 7—10 km, u raket typu B při maximálním dostřelu 35 km 9—10 km, u raket typu V při maximálním dostřelu 170 km 40—70 km a u raket typu G maximální dostřel 600 km, budou palebná postavení vzdálena 100 až 200 km od vojsk. Proto rakety typu A provedou první skok, jakmile vojska urazí zhruba 10—15 km, rakety typu B při vzdálenosti 20—25 km, rakety typu V, jakmile vojska dosáhnou 70—100 km a konečně rakety typu G zhruba po dosažení hloubky kolem 400 km. Poněvadž rakety typu A a typu B se mohou přesunovat ve dne rychlostí kolem 40 km za hodinu a v noci rychlostí kolem 20 km, rakety typu V ve dne 20—30 km rychlostí za hodinu, v noci pak rychlostí 15—20 km a konečně rakety typu G ve dne rychlostí 20—30 km, v noci pak rychlostí 15—20 km, dosáhnou nového prostoru bojového rozmístění rakety typu A a B zhruba za 15—20 minut, rakety typu V za 2—3 hodiny a rakety typu G za 5—10 hodin po zahájení vlastního přesunu.

Vojska urazí příslušnou vzdálenost při průměrném tempu boje kolem 8 km za hodinu při použití raket typu A zhruba za 1 hodinu, u raket typu B zhruba za 1—2 hodiny, u raket typu V za 5—8 hodin a při použití raket typu G za 13—25 hodin.

Tuto dobu má zhruba k dispozici jednotka, určená pro přípravu nového prostoru bojového rozmístění.

Vzhledem k nedostatku času budou se rakety typu A a B přesunovat zpravidla do prostorů ženijně nepřipravených. Předběžná příprava se může projevit až u raket typu V a G.

Při budování prostorů bojového rozmístění bude snahou, aby ve stanovených termínech byly zakončeny alespoň práce prvního pořadí. Tyto práce musí zabezpečit bojovou činnost raketových vojsk a ochranu živé síly a bojové techniky na vzdálenost 1000—1200 m při výbuchu atomové pumy ráže 20 KT. To vyžaduje ochranné okopy pro osádky a obsluhy a okopy pro bojovou a řídicí techniku.

Při budování okopů pro odpalovací zařízení, tažná vozidla a vleky s raketami, musí být hlavní těžiště položeno do pro-

storu vyčkávacích postavení a překladišť. Jaké typy okopů nutno budovat, to vyplývá z technických dat jednotlivých typů raket. Rakety typu A, B a V jsou na samohybném odpalovacím zařízení. Rakety typu G jsou na speciálním podvozku vlečeny tažným vozidlem. Okopy budou mít stejnou délku jako jednotlivé typy raket A — 7,5 m, B — 9,5 m a V — 10 m. U okopů pro rakety typu G nutno k celkové délce rakety 20 m připočítat ještě délku tažného vozidla, která se pohybuje kolem 6 m. Pro rychlý výjezd rakety i s odpalovacím zařízením z okopu bude ho nutno budovat jako dvouram-pový, s délkou rampy kolem 5–10 m. Šířka všech okopů kolem 3,5 m a výška asi 3 m.

Objem zemních prací u okopu pro odpalovací zařízení s raketou typu A bude zhruba 175 m³, u rakety typu B kolem 200 m³, u rakety typu V kolem 210 m³ a okop pro podvozek s raketou typu G a tažným vozidlem zhruba 500 m³.

Vezmeme-li v úvahu výkon současných buldozerů 40 m³/hod., tak na jeden okop pro odpalovací zařízení s raketou typu A bude zapotřebí kolem 4–5 motohodin, pro rakety typu B kolem 5 motohodin, pro rakety typu V kolem 5–6 motohodin a pro rakety typu G — kolem 12 motohodin.

Střední raketový dělostřelecký pluk např. při 6 odpalovacích zařízeních s ohledem na dobu, kterou bude mít pro vybudování okopů ve vyčkávacích postaveních k dispozici, potřeboval by kolem 6 buldozerů. K tomu ještě budování 4–7 úkrytů lehkého typu na VS, 2–3 povětrnostní stanice, 1–2 na překladišti, jednoho okopu pro radiolokátor a 6 okopů pro ukrytí raket, by si vyžádalo dalších 6 buldozerů a aspoň dvou lžicových rypadel. Přitom nejsou uvažovány okopy pro nákladní vozidla. Z uvedeného vyplývá, že střední raketový dělostřelecký pluk potřebuje k zabezpečení ochrany před ničivými účinky zbraní hromadného ničení zesílit aspoň jednou rotou ženijních strojů s potřebnou ženijní technikou. Vzhledem k tomu, že raketové útvary a svazky zpravidla přijdou do prostoru bojového rozmístění ženijně nepřipraveného (bude tomu zejména u raket typu A a B), a dále k zabezpečení samovyproštění ze zavalených prostorů a k nejnútnejšímu uvolnění zavalených cest, bude nutno, aby každý oddíl raket měl k dispozici na odpalovacích zařízeních nebo na tažných vozidlech aspoň jedno přívěsné zařízení — radlici, která by plnila nejnáláhavější úkoly. Mimo přívěsné zařízení je vhodné vybavit vozidla raketových útvarů a svazků potřeb-

ným množstvím trhavin, které s ženijní technikou mohou uspišit okopové práce až o dvojnásobek.

Před zahájením budování okopů k ochraně raketové techniky je třeba provést i hydrogeologický průzkum. Hladina spodní vody musí být minimálně 3–4 m, poněvadž okopy se budují do této hloubky. Při zaujímání nového prostoru bojového rozmístění musí být provedena i pečlivá rekognoskace všech cest, aby bylo možno raketové útvary vyvést. Při dostatku času a sil mohou se vedle hlavních prostorů bojového rozmístění budovat ještě 1–2 prostory záložní s rozsahem prací 30–50 % prostoru hlavního. Pro úkoly ženijního zabezpečení by bylo vhodné raketové útvary a svazky zesílit takto:

- na budování okopů pro živou sílu a raketovou techniku — až jedna rota ženijních strojů,
- pro zabezpečení přesunu raketových útvarů do nového prostoru bojového rozmístění — až jedna rota pro mechanizaci silničních prací,
- pro odminování nových prostorů bojového rozmístění, zátarasy, signální prostředky, budování VS, vytyčení cest uvnitř prostoru a k nejnútnejšímu mas-kování — až jedna ženijní rota.

Raketový dělostřelecký pluk nebo raketovou brigádu je tudíž nutno zesílit až jedním kombinovaným ženijním praporem. Zesílení raketových útvarů a svazků ženijními silami a prostředky nelze chápat jako šablonu, ale bude se měnit hlavně podle typu a úkolů raketových zbraní.

Rovněž podle předpokládaného použití raketových útvarů a svazků je nutno přihlídnout k materiálně technickému zabezpečení. Půjde zde hlavně o prostředky pro stavbu úkrytů lehkého typu, trhaviny a prostředky k ochraně prostorů bojového rozmístění před výsadkovými a diverzními jednotkami nepřítele. Ženíjní jednotky, určené pro zabezpečení bojové činnosti raketových vojsk, budou působit v sestavách raketových vojsk též s určitým předstihem před raketovými vojsky.

Tak např. ženijní průzkum nových prostorů bojového rozmístění musí získat potřebné údaje v údobí rekognoskace. Půjde hlavně o letecké snímkování prostorů nejdůležitějších prvků sestavy raketových útvarů a svazků a o hydrogeologický průzkum prostorů předpokládaných vyčkávacích postavení a překladišť. Průzkumné skupiny se přesunou do nových prostorů

bojového rozmístění buď prostředky letectva současně s rekognoskační skupinou, nebo v sestavách vojsk prvního sledu s takovými předstihem, aby pomohly ženijní jednotce splnit úkoly spojené s ženijním vybudováním nového prostoru bojového rozmístění.

V sestavách vojsk prvního sledu za průzkumnou skupinou (nebo-li proveden průzkum prostředky letectva), pohybuje se též ženijní jednotka (zpravidla jednotka ženijních strojů kombinovaná ženijní jednotkou), která má za úkol vybudovat nový prostor bojového rozmístění. Jejím úkolem bude ohradit zatarasené prostory a vybudovat okopy a úkryty u nejdůležitějších prvků bojové sestavy raketových vojsk.

Zabezpečení manévru raketových vojsk uvnitř prostorů bojového rozmístění

Zabezpečení manévru raketových jednotek a útvarů uvnitř prostorů bojového rozmístění provedou zpravidla organické a popřípadě i posilové ženijní jednotky raketových útvarů a svazků. Půjde zde hlavně o úpravu cest.

Je nutné vytyčit a popřípadě i upravit cesty mezi oddíly a technickou baterií, dále mezi oddíly a týlem.

Vezmeme-li v úvahu, že např. raketová brigáda, vybavená raketami typu V, může zaujmout prostor 5×30 km, tj. 1500 km², pak v podmínkách středoevropského válčiště bude v tomto prostoru kolem 700 km cest první, druhé a třetí třídy.

V rámci brigády je třeba vytyčit a popřípadě upravit:

- do tří cest o délce zhruba 40 km mezi technickou baterií a oddíly, tj. celkem 120 km cest,
- dvě cesty mezi týlem a technickou baterií a mezi týlem a oddíly, a to zpra-

Konečně další část ženijních jednotek (pro mechanizaci silničních prací) se pohybuje bezprostředně před sestavami přesunujícími se raketových útvarů a svazků a plní funkci komunikačních skupin a odřadů k zabezpečení pohybu. Při přesunu do nového prostoru bojového rozmístění musí mít přehled o cestách, upravených vojsky (divizemi a armádou) v pásmu přesunu raketových útvarů a svazků.

Vytyčení cest v novém prostoru bojového rozmístění provedou ženijní jednotky, které se přesunovaly v sestavách vojsk prvního sledu, a podle okolností ženijní jednotky, které zabezpečovaly bezprostředně přesun raketových útvarů do nového prostoru bojového rozmístění.

vidla pouze k rokadě, což představuje zhruba dalších 40 km cest,

— rokadní cestu mezi oddíly o délce zhruba 30–50 km.

Celkem v rámci brigády je třeba vytyčit a popřípadě upravit asi 210 km cest.

K tomu přistupují ještě cesty k zabezpečení manévru uvnitř jednotlivých oddílů, a to mezi překladištěm a vyčkávacími postaveními a mezi vyčkávacími a palebnými postaveními.

U oddílů, uvažujeme-li vzdálenost jednotlivých prvků od sebe kolem 2–3 km, je třeba pro zabezpečení manévru upravit a vytyčit dalších 18–20 km cest.

Pro raketový svazek o třech oddílech je nutno vytyčit a popřípadě upravit kolem 270 km cest.

Při porovnání možného rozsahu silniční sítě v prostoru bojového rozmístění raketového svazku s požadavkem, vidíme, že situace, pokud jde o dobré cesty, je příznivá.

Utajení prostorů bojového rozmístění raketových vojsk a klamání nepřítele

Raketová vojska představují cíl č. 1 pro úder jaderných zbraní nepřítele. Proto prostory bojového rozmístění je třeba pečlivě maskovat a nepřítele o jejich umístění účinně klamat.

Klamání nepřítele spočívá v tom, že vytvoříme klamné prostory bojového rozmístění raketových vojsk. Takovým způsobem je možno snižovat účinek jaderných zbraní nepřítele.

Opatření, spojená s vytvářením klamných prostorů bojového rozmístění raketových vojsk, provedou hlavně speciální maskovací jednotky a útvary. To však neznamená, že např. armáda, která nemá masko-

vací útvar, by tato klamná opatření neprováděla. Pro tento úkol vyčlení část sil, která by v součinnosti s ostatními druhy vojsk rozestavováním maket raketových zbraní a jejich „oživováním“ klamala nepřítele a rozptylovala jeho jaderné úder.

Klamné prostory musí být vzdáleny od skutečných prostorů nejméně 10–15 km z důvodu značného rozptylu raket nepřítele.

Klamných prostorů raketových útvarů a svazků musí být nejméně tolik jako skutečných. Zřizovat klamná postavení uvnitř prostoru bojového rozmístění je krajně nevhodné, poněvadž vlivem rozptylu může

být zasažen objekt skutečný. Místo i doba vybudování klamných prostorů bojového rozmístění raketových vojsk je stanovena plánem operačního maskování.

Pro znázornění klamného prostoru raketového útvaru (pluku) je zapotřebí zhruba jedné maskovací roty, zesílené jednou

četou ženíjních strojů, 10–15 maket speciálních aut, 10–15 tažných vozidel, 4–6 maket odpalovacích zařízení i s raketou, 1–2 jeřábů, 300–400 koutových odrážeců. Oživení je nutno znázorňovat odpalováním náloží. Maskování skutečné techniky provádí si raketová vojska sama.

Ochrana prostorů bojového rozmístění raketových vojsk před činností pozemních a výsadkových jednotek a útvarů nepřítel

Ochranu prostorů bojového rozmístění raketových vojsk před pozemními a výsadkovými jednotkami nepřítel provedou jednak motostřelecké jednotky ze svazků druhého sledu a vševojskových záloh a dále i ženíjní jednotky, které přehradí nejvhodnější směry.

Z těch důvodů je třeba organizovat pečlivě součinnost mezi motostřeleckou jednotkou, která provádí ochranu a střežení prostoru rozmístění raketových vojsk, a ženíjní jednotkou, která zřizuje systém signálních opatření.

O jaká opatření zde v podstatě půjde?

Poněvadž raketová vojska se v prostoru bojového rozmístění drží poměrně krátkou dobu, nepůjde o takové typy zátarasů, které vyžadují značné doby a sil (protipěchotní nebo protitanková minová pole), ale zejména o signální prostředky (nástražná osvětlovadla a v některých případech i řízená protipěchotní minová pole).

Všechna tato opatření se zřizují s prvním stupněm bojové pohotovosti. Statické, neřízené výbušné zátarasy a zejména protipěchotní zátarasy, které slouží proti výsadkům a diverzním skupinám, je možno vzhledem k vzdálenosti prostorů bojového rozmístění raketových útvarů, zřizovat na druhý stupeň bojové pohotovosti.

Vedle řízených minových zátarasů jsou velmi účelná nástražná osvětlovadla, či jiná akustická zařízení. Signální zařízení je vhodné zřizovat v těsné blízkosti jednotlivých oddílů, hlavně pak u vyčkávacích postavení a překladíšť. Uvažujeme-li na 100 m po jednom osvětlovadle, které svými nástražnými dráty přehradí tento úsek, pak k zabezpečení oddílu raket bude jich zhruba zapotřebí kolem 300–500, pro pluk—brigádu až 1000. Pro každý nový prostor bojového rozmístění kolem 2000 nástražných osvětlovadel.

☆

Z uvedeného rozboru ženíjního zabezpečení bojové činnosti raketových vojsk vyplývá celá rozsáhlá problematika, kterou

musí ženíjní jednotky a útvary v součinnosti s jednotkami raketových vojsk řešit.

Rakety představují v soudobých bojových podmínkách v rukou vševojskového velitele jeden z nejmohutnějších a nejdůležitějších bojových prostředků, který může v podstatné míře ovlivnit vedení bojové činnosti, proto je nutno jeho zabezpečení věnovat prvořadou péči. Aby bylo možno co nejekonomičtěji využít těch sil a prostředků, je třeba dokonale zvládnout nejen jejich technické možnosti, ale i způsob jejich činnosti v průběhu vedení operace.

Poněvadž ženíjní jednotky, útvary i příslušní ženíjní náčelníci nemají potřebných zkušeností při plánování, organizaci a řízení ženíjního zabezpečení činnosti raketových vojsk a problematika je poměrně nová, je cílem tohoto článku vyvolat diskusi k jednotlivým problémům ženíjního zabezpečení a tak popřípadě dořešit nerozpracované otázky.

V článku nelze vidět recept na řešení jednotlivých úkolů ženíjního zabezpečení raketových vojsk, ale spíše návod k jejich dalšímu hlubšímu rozpracování.

Byl-li dříve kladen důraz na zabezpečení bojové činnosti tankových a výsadkových útvarů a svazků, pak v současné době je nutno mezi prvořadě úkoly zařadit požadavek na zabezpečení raketových vojsk. Bez solidního zabezpečení bude nejen podstatně ztížen jejich úkol, ale ve značné míře snižována i jejich životnost v průběhu vedení operace.

Složitost otázek ženíjního zabezpečení spočívá konečně i v tom, že veškeré úkoly, i když jejich rozsah je velmi značný, budou plněny ve velmi krátkých lhůtách a při značně se měnící situaci na frontě. To si vyžádá častého přeskupení ženíjních jednotek, které plní úkoly ve prospěch raketových vojsk. Proto ženíjní zabezpečení raketových vojsk musí být co nejjednodušší a raketové útvary a svazky se musí vyvíjet a zesílit tak, aby i za nejsložitější situace mohly samostatně řešit všechny úkoly ženíjního zabezpečení.

Zásobování vojsk vodou v poli

Inženýr major inž. Josef Čihák

Autor hodnotí současnou techniku a možnosti těžby v zásobování vodou. Na základě rozboru stávající organizace a odpovědnosti za zásobování vodou podává návrh na nové řešení organizačních vztahů – odpovědnost přenést na zástupce velitele pro týl.

Prudký poválečný rozvoj nové vojenské techniky a její zavádění do výzbroje armád celého světa ovlivňuje vedení boje, organizaci armád a význam, podíl i úkoly druhů vojsk. I otázka zásobování vodou musí být nově hodnocena. Zvláště útočný boj, kde podstatně vyšší tempo operací, rozptýlenost sestavy vojsk, nepřetržitá činnost ve dne i v noci a samozřejmě i rozsáhlé možnosti zamořování vodních zdrojů staví zásobování vodou do nových podmínek, značně se odlišujících od druhé světové války.

Problematika zásobování vodou vznikala za druhé světové války pouze ve speciálních geografických podmínkách a v omezeném rozsahu — jako např. v operacích na Dalekém východě, při bojích ve stepích a pouštích v prostoru severní Kavkazu, při bojích v severní Africe apod. Na válčisticích, která byla z hlediska výsledku války nejdůležitější, nedošlo při zásobování vodou k mimořádným problémům.

★ ★ ★

Co znamená pojem zásobování vodou? Je to především průzkum vodních zdrojů, a to jak zdrojů povrchových, tak zdrojů podzemních. Průzkum musí být prováděn nejen z hlediska kvantitativního, tj. vydatnosti zdrojů vody, ale i z hlediska kvality vody. Požadavek kvality vody se projevuje podle určení použití vody: liší se u vody pitné, užitkové i technické.

Po zjištění vhodného zdroje je budována vodní stanice. Při použití vodní automobilní úpravy vody a těžení z povrchového zdroje jsou budovány jen okopy pro techniku, upravovány příjezdové a odjezdové komunikace a provedeno maskování. Blíží-li se vydatnost zdroje těžbě, vytvářejí se vhodné nádrže vybudováním hráze. Při těžbě ze stávajícího podzemního zdroje je činnost obdobná, je pouze třeba učinit vhodné opatření (nakrytí zdroje), aby nedošlo k jeho zamoření.

Další částí úkolu zásobování vodou je její těžba.

Cílem úpravy a čištění vody je odstra-

nit všechny škodlivé látky, které jsou ve vodě, ať již v jejím přirozeném stavu nebo způsobeny nepřítelem.

Nepřítel má možnost zamořovat vodu různými známými i neznámými BCHL, BBP a BRL. Proto je nutné upravenou a vyčištěnou vodu kontrolovat z hlediska zdravotnické nezávadnosti. Za předpokladu rozsáhlého používání AZ budou nejčastěji odstraňovány z vody radioaktivní látky.

Upravená voda je dopravena k jednotkám, kde je na úrovni hospodářských výdejen provedena její distribuce, což je další součást úkolu zásobování vojsk vodou v poli.

Z uvedeného vyplývá, že zásobování vodou je soubor různorodých činností, jež se odrážejí i v určitých organizačních vztazích.

Potřeba vody

Předpisem Týl-I-1 je stanovena denní dávka pitné vody 15 l na osobu, snížená na 10 l a minimálně 6 l na osobu. Potřeby uvedené v následující tabulce na útvary a svazky jsou tyto:

Útvar svazek	Přibližná denní dávka pitné vody v m ³		
	normální	snížená	minimální
msp	37,5	25	15
msd	200	135	80

Pitná voda je určena k pití, přípravě stravy, pro polní pekárny, jatky, na mytí lidí a na mytí nádobí. Tato voda nesmí obsahovat patogenní mikroorganismy a toxiny, BOL a BRL.

Minimální dávkou je možno zabezpečovat vojska při soudobé bojové činnosti jen 5 dní. Z toho vyplývá, že při úvahách o zásobování vodou v poli musíme jako s průměrným minimem počítat se sníženou dávkou.

Snížená dávka může být vedena jako pohyblivá zásoba v množství jedné denní dávky, a to u vojska v polních lahvích, u hospodářských výdejen jednotek, ve vacích a v cisternách dopravních jednotek útvarů a svazků.

Dalšími velkými spotřebiteli pitné vody jsou zdravotnické jednotky, polní nemocnice a nemocniční základny, polní pekárny, jatky atd. Např. přibližná spotřeba vody u divizního zdravotnického praporu je 4,5 m³/den (kromě dalších 30 = 40 l provozní vody na jednoho ošetřovaného), v divizních

jakách a v divizních polních pekárnách po 5–7 m³/den.

Druhou kvalitativní skupinou je užitková voda, nutná k praní, koupání a pro místa speciální čistoty. Také tato voda musí být pro organismus naprosto neškodná, i když kvalitativní normy nedosahují již takových hodnot jako u pitné vody. Spotřeba užitkové vody v místě speciální čistoty na hygienickou očistu jednoho vojáka dosahuje 30 l, tj. při kapacitě MSO 3000 vojáků/10 hodin je potřeba vody 60 až 90 m³/10 hodin. Spotřeba vody pro koupání jednoho vojáka je obdobná jako u MSO. Uvedené hodnoty ukazují další kvanta vody, která je nutno zabezpečovat.

Na třetí, kvalitativní skupinu vody, na vodu provozní, určenou pro dezaktivaci techniky, chlazení motorů, mytí techniky, jsou kladeny nejnižší požadavky, tj. zdravotní a technické nezávadnosti. Podle použitého způsobu dezaktivace a techniky je třeba pro dezaktivaci tankového praporu asi 10–50 m³ vody.

Technické prostředky pro průzkum, budování studní, úpravu, kontrolu a dopravu vody

Průzkum vodních zdrojů je veden jak po linii kvantitativní, tak i kvalitativní. Zároveň u povrchových zdrojů a vybudovaných studní není problém zjištění zásob nebo vydatnosti zdroje, vystupuje u podzemních zdrojů, na nichž mají být vytvořeny studny, hodnota vydatnosti mimořádně do popředí. Soudobá věda nezná kromě některých všeobecných znaků (hydrogeologické situace, rostlinstvo) žádnou objektivní metodu pro zjištění vydatnosti a hloubky podzemních zdrojů.

Kvalitativní posouzení vody ze zdrojů povrchových nebo podzemních je prováděno: pokud jde o radioaktivní zamoření rentgenometry, pokud jde o chemické zamoření chemickou analýzou a u biologických prostředků mikrobiologickým vyšetřením.

Budování studní je možno provádět buď kopáním obvyklými mechanizačními prostředky, jako pneumatickým nářadím, travinami apod. nebo vrtáním, což je výhodnější a rychlejší. V naší armádě je zaveden pojiždý vrták, záražecí vrták, popřípadě je možno využít civilních vrtacích souprav různých druhů.

Pro úpravu vody jsou zavedeny následující prostředky: filtr F-30 s výkonem 30 l vody/hod., který je již poněkud zastaralý a bude vhodné jej pravděpodobně rekon-

struovat. Dále je zaveden filtr TUF 200, který je vhodný pro čištění nezamořených vod. To znamená, že ani F-30 ani TUF 200 nemají dnes již potřebné charakteristiky, jež by odpovídaly soudobým podmínkám vedení boje. Filtry F-30 i TUF 200, které byly vyráběny podle sovětské licence, jsou obdobným způsobem hodnoceny i v SSSR a jejich technologie bude podrobena revizi a bude modernizována.

Zavedená velká automobilní úprava vody AUV 7000, bude tudíž hlavním prostředkem pro úpravu pitné, popřípadě užitkové vody. Úprava má výkonnost asi 7000 l/hod. nezamořené vody a asi 4000 l vody zamořené. Rozvinutí úpravní vody, která je instalována na 2 automobilech V3S, trvá necelých 30 minut a za necelou 1 hodinu provozu dodá již první dávky vody. Rychlost, pohybovat vojska nezávadnou vodou. Automobilní úprava, která je prostředkem motostřeleckých pluků a všech svazků, může zásobit vodou jak vlastní útvar a svazky, tak i posilové a podpůrné jednotky a útvar.

Pro dopravu vody jsou zavedeny u útvarů i svazků cisternové přívěsy i cisternová auta. Hodnota cisteren u msd dosahuje 70

až 80 m³, avšak z 90 % jde o cisternové přívěsy na 800 a zvláště 2500 l. U msp je kapacita cisteren asi 12–15 m³. Cisterny mohou sloužit v útočném boji do značné

míry jako prostředek k přechovávání vody. Přechovávání a skladování vody je prováděno ve skládacích nádržích o různém obsahu.

Zhodnocení techniky pro zásobování vodou a možnosti těžby

Při kopání studní s použitím běžné techniky je možno v obvyklých podmínkách dosáhnout denního postupu u studen do 6 m 2–3 studny za směnu (10 hodin), u studen hlubších 1–1,5 m studny za směnu. Při hloubce studny 8 m to znamená budování včetně úpravy studny asi 20 až 30 hodin práce. To je naprosto nevyhovující z hlediska soudobých temp.

Využití stávajících studní je možné, avšak je bezpodmínečně nutné studny napřed prověřit, zda nejsou zamořeny. V případě, že jsou studny zamořeny, je možné několikerým úplným vyčerpáním studnu vyčistit. Skutečností je, že nedostatkem studní všeobecně je jejich malá vydatnost, která dosahuje pouhých 2–5 m³/den u středně vydatných studní. To znamená, že vyčištění studny s dvojnásobným vyčerpáním bude trvat podle rozměrů studny a její kapacity 1½ až 3 dny.

Zřízení studní vrtaných má některé obdobné obtíže. Vrtání je podstatně rychlejší než kopání (u nárazového vrtání 3–15 m/8 hod. směnu, u rotačního 2–10 hod., podle použitého systému vrtání, výkonnosti vrtací soupravy a hlavně podle geologických podmínek. Hlavním nedostatkem je též malá vydatnost, která je obvykle v mezích 5 až 20 m³/24 hod. Největší závada u studní vrtaných i kopaných, kromě nevyhovující rychlosti zřízení, je i to, že nemáme takové metody průzkumu (kromě sond), které by nám zajistily úspěšnost budování studny, tj. předchozí znalost její vydatnosti a hloubky vodního horizontu. Těžba z podzemních zdrojů není pro soudobé podmínky boje výhodná pro svůj problematický výsledek při budování, pro příliš dlouhou dobu potřebnou pro zřízení studní a malou vydatnost. Vždyť jen pro zabezpečení msp sníženou dávkou vody by bylo nutné vybudovat 5–12 studní.

Kvalita vody je hlavním kritériem pro použitelnost vody. Její zjišťování je vcelku poměrně jednoduché, pokud jde o zjištění zamoření BRL, což časově trvá několik desítek vteřin, a pokud jde o zjištění BCHL, což je otázka několika minut, popřípadě desítek minut. Podstatně složitější je zjištění zamoření vody BBP, což trvá nejméně

1 den, u některých bakterií 2–4 dny, u virů dokonce 10–15 dní. Obvykle však několik dní. S přihlédnutím k době potřebné ke zjišťování BBP čištění vody je nutné provádět vhodnými zavedenými zařízeními, jako je AUV 7000. Správnou technologii dezinfekce bude zabezpečena potřebná kvalita vody. Protože zjistitelnost BCHL a BRL je poměrně snadná, je vhodné technologický proces dimenzovat na takovou hodnotu zamoření, která je prakticky i technicky možná. Naopak u BBP, kde provádění kontroly je řadou velmi složitých činností, je třeba dimenzovat dezinfekční stupeň úpravy vody na maximální hodnoty možného zamoření. Protože zamoření mohou být i podzemní zdroje vody (při vhodných terénních a hydrogeologických podmínkách), je třeba i zde dodržovat všechna bezpečnostní pravidla.

Jaké jsou tudíž možnosti zásobování vojsk vodou z povrchových zdrojů, které jsou na středoevropském válečném zlatě dostačující? Voda v povrchových zdrojích může být nepřítelům daleko snadněji zamořována, než je tomu u podzemních zdrojů. Soudobá věda a technika umožňuje čištění a úpravu i této povrchové, snáze zamořitelné vody na kvalitativní hodnoty, která ji umožní jako nezávadnou, plně používat. Při prakticky neomezených zdrojích a téměř okamžité pohotovosti úpravy vody nutno vidět, že těžba z povrchových zdrojů je perspektivní a vyhovuje jako jediné možná soudobým vysokým nárokům na pohotovost, manévrovost a rychlost zásobování.

Je samozřejmé, že bude využíváno i stávajících studní nebo vodovodů po jejich náležitém odmoření, vyčištění a kontrole kvality vody. To bude vhodné zvláště pro jednotky týlu, které setrvávají delší dobu na místě, nebo při teritoriálním zásobování vodou. Zásobování z těchto místních zdrojů narazí však na potíž. Možnosti čerpání vody armádními prostředky ze studní bez případných zvláštních opatření jsou omezeny asi na pouhých 7 m. To je hranice možnosti čerpadel na sací straně. Ponorná čerpadla na větší hloubky (alespoň do 20 m) nejsou v armádě zavedena. Je možností je získávat z místních zdrojů.

Odpovědnost za zásobování vodou a soudobá organizace

Za zabezpečení vojsk vodou jsou odpovědní velitelé všech stupňů. Z této všeobecné a souhrnné odpovědnosti dané vojenskými řádů a předpisy, připadají na jednotlivé funkcionáře následující povinnosti:

Ženíjní náčelník svazku nebo útvaru odpovídá za hydrogeologický průzkum, za budování vodních stanic, za získávání vody nebo za její těžbu, za její úpravu a ochranu upravené vody proti zamoření.

Náčelník zdravotnické služby svazku nebo hlavní lékař útvaru **kontroluje zdravotní nezávadnost vody**. Jejich výkonným orgánem je hygienickoepidemiologická četa svazku nebo družstvo zdravotnického průzkumu útvaru.

Zástupce velitele pro tyl je odpovědný za organizaci přísunu vody útvarům a jednotkám. Výkonným orgánem jsou cisternová auta nebo cisternové přívěsy dopravních jednotek.

Proviantsní náčelník svazku (útvaru) dává požadavky na množství pitné vody, potřebné pro zabezpečení útvarů a jednotek a řídí distribuci vody.

K ochraně vodních stanic organizuje štáb útvar strážní služby a k zabezpečení plynulosti a pořádku odběru vody pořádkovou službu.

Za přísun užitkové a provozní vody odpovídají příslušní velitelé druhů vojsk nebo náčelníci služby a ZVT svazku nebo útvaru.

Údaje chemického průzkumu jsou využívány pro všeobecné zhodnocení stavu vodních zdrojů. Dále náčelník chemické služby odpovídá za zásobování upravené vody aktivním uhlím a příslušnými chemikáliemi. NCHS by měl odpovídat i za provádění speciální chemické analýzy.

Veškerá činnost a součinnostní vztahy při zásobování vojsk vodou v poli jsou zachyceny v plánu zásobování vodou a z toho vyplývajícím nařízení pro zásobování svazku nebo útvaru vodou. Plán, resp. nařízení obsahuje: potřebu vody, organizaci zásobování vodou, normy spotřeby vody, organizaci průzkumu vodních zdrojů, organizaci přemísťování vodních stanic a jejich pravděpodobná místa nebo prostory rozvinutí, organizaci odběru a přísunu vody jednotkám všechny součinnostní vztahy a otázky ochrany a obrany vodních stanic. Dále nařízení obsahuje jednotky, které dílčí úkoly

budou plnit, a velitele, kteří za činnost mají osobní odpovědnost.

Celé složité součinnostní vztahy se jeví již při zpracování nařízení pro zásobování vodou. Zvláště je důležité provést sladění činnosti orgánů ženíjního a chemického vojska a zdravotnické služby k vyhodnocení nevhodnějších prostorů pro rozmístění vodních stanic.

Při zpracování bodů nařízení o přemísťování vodních stanic a organizaci odběru vody je třeba věnovat mimořádnou pozornost harmonickému odběru vody ve vodních stanicích. Zde je totiž několik nebezpečných momentů:

- může dojít k hromadění prostředků provádějících odběr a tím k jejich zdržování;
- naopak v některou dobu nebude k dispozici žádný prostředek pro odběr vody u vodní stanice a bude nutno omezit těžbu nebo úpravu vody;
- řádné sladění je třeba dosáhnout zvláště po přemístění vodní stanice, k němuž u svazků může dojít až 2–3× za den, u útvarů až 3–4× za den, aby dopravní prostředky nejezdily k odběru do původního místa vybudování vodní stanice,
- odebírání vzorků vody pro orgány zdravotnické služby musí harmonicky navazovat na manévry vodní stanice.

Z uvedených skutečností vyplývá, že ženíjní náčelník, ačkoli není odpovědný ani za kvalitu vody (odpovídá náčelník zdravotnické služby), ani za její dopravu (odpovídá náčelník týlu), ani za hygienickoepidemiologický průzkum, což jsou z hlediska zásobování vodou v soudobých bojových podmínkách mimořádně důležité, musí sehrát při plánování a praktické realizaci součinnostních vztahů důležitou úlohu. Všechna uvedená činnost se promítne do umístění vodní stanice, do povolení k vydávání vody, do organizace správného harmonogramu odběru vody a naopak s přemístěním vodní stanice opět přes ženíjního náčelníka a příslušné odborné funkcionáře musí být seznámeny orgány zdravotnické služby, chemického vojska a orgány odpovídající za odběr a dopravu vody.

Uvedená součinnost se stoupajícím tempem útočných operací a spolu s nutností přiblížit místa zásobování vodou — vodní

stanice — co nejvíce vojskům, což se projevuje ve zkrácení koloběhů dopravních prostředků, bude stále častější. Vzhledem k její složitosti bude docházet k nesledovatelnosti mezi přemísťováním vodních stanic podle vývoje bojové situace s plněním grafikonu odběru vody dopravními pro-

středky a odběrem vzorků vody ke kvalitativnímu posouzení, a to jak co do místa, tak i co do času. K obdobným komplikacím bude docházet při provádění průzkumu, vyhodnocení (zdravotnického, chemického a ženíjního) a na základě výsledku vyhodnocení přemísťování vodních stanic.

Návrh na řešení organizačních vztahů

Zde je třeba se podívat na povinnosti ženíjního náčelníka ve světle vysokého tempa útočného boje a z toho vyplývající nutnosti vytvořit co nejjednodušší organizační a součinnostní strukturu.

Povinnosti ženíjního náčelníka při plnění úkolu zásobování vodou jsou starého historického data, kdy zásobování vodou souviselo přímo s kopáním studní a se ženíjním budováním vodních stanic. Přestože úprava vody je v podstatě procesem chemickým nebo fyzikálně chemickým, zůstává dodnes v povinnostech ženíjního náčelníka, ačkoli se liší principiálně od obvyklých povinností ženíjního náčelníka.

Navrhují převést povinnosti úpravy vody na zástupce velitele pro týl, čímž dojde k vypuštění součinnostního a organizačního mezičlánku, jímž je ženíjní náčelník, a tím zpružnit celý součinnostní proces mezi ženíjním náčelníkem, náčelníkem zdravotnické služby, dopravními jednotkami, proviantním náčelníkem a zástupcem velitele pro týl.

Zástupce velitele pro týl svazku by mohl řešit všechny hlavní součinnostní vztahy mezi funkcionáři, kteří jsou mu přímo podřízeni a tudíž i kratší cestou.

Výkonné orgány, které provádějí zásobování vojsk, jsou podřízeny několika funkcionářům. To nepřispívá k pružnému a jednoduchému řízení a organizování zásobování vodou. Ukazuje se, že by bylo vhodné vytvořit speciální jednotky pro zásobování vodou na stupni útvar—svazek, které by v sobě sloučovaly jak průzkumné orgány, tak i prostředky pro těžbu a úpravu vody, povrchových zdrojů, podzemních zdrojů (studní) a konečně i prostředky pro dopravu vody.

Tímto řešením by odpadla nutnost organizovat a sladovat otázky zásobování vodou mezi různými funkcionáři štábu útvaru nebo svazku. Podřízením celého úkolu zásobování vodou zástupci velitele pro týl by se odpovědnost soustředila na jednoho funk-

cionáře, což by bylo v souladu s požadavkem pružnosti a jednoduchosti organizačních vztahů, jež si soudobá vysoká tempa boje vynucují.

Vytvoření specializovaných jednotek by neznamenal úplné oproštění jiných funkcionářů od povinností při zásobování vodou. Ženíjní náčelník by byl povinen budovat všechny studny při těžbě podzemních zdrojů, tj. vrtat nebo kopat příslušné studny v případech, kdy těžba vody z povrchových nebo stávajících zdrojů není z jakýchkoli důvodů možná. I v navrhované organizaci by se všeobecné výsledky chemického průzkumu promítly do rozhodnutí o umístění vodních stanic.

Jak by byla tvořena jednotka pro zásobování vodou? Nebyl by to zcela nový, nově vytvořený celek, ale naopak celek zkoncentrovaný ze skupin, obsluh a jednotlivců z různých druhů vojsk a služeb, kteří se problematikou zásobování vodou po své odbornosti zabývají. Byla by to obsluha automobilní úpravy vody dosud organizačně začleněná v ženíjním vojsku, řidiči cisternových automobilů z týlových jednotek, specialisté chemického vojska apod. Tito specialisté by byli podřízeni jednomu veliteli, který by byl schopen podle rozkazu zástupce velitele pro týl (ZT) sám řešit převážnou část dnes tak složitých vztahů. Vždyť např. sladení výroby a výdeje upravené vody a přemísťování vodní stanice s jejím rozvodem by bylo plně v kompetenci tohoto velitele jednotky pro zásobování vodou.

K plnění úkolů zásobování vodou v mimořádných podmínkách by jednotka mohla být posilována specialisty ženíjního nebo chemického vojska, zdravotnické služby, dopravních jednotek apod. Jednotka pro zásobování vodou by tvořila trvalé jádro specialistů, kteří jako celek jsou schopni řešit v plném rozsahu organizačně, technicky a technologicky tak náročný úkol, jako je zásobování vodou.

Organizace zásobování vodou na různých velitelských stupních

Vytvořením automobilní úpravy vody bude vojskům dáno zařízení, které zabezpečí zásobování nezávadnou vodou z povrchových zdrojů, což je v souladu s rychlostí vedení operací především útočných.

Automobilní úprava vody svojí velkou hodinovou kapacitou může zabezpečovat velká množství vojáků a proto je organizačně určena jako prostředek útvarů a svazků. Uvedené organizační začlenění má jednu zásadní nevýhodu. Při vysoké rozptýlenosti jednotek, která je vynucena možnostmi použití AZ nepřitelem, vzniká velké zatížení dopravních jednotek při rozvozu upravené vody praporem a rotám. Úprava vody čs. konstrukce, jako první tohoto druhu, vyžadovala značně specializovanou obsluhu a velmi častou kontrolu kvality upravené vody, vzhledem k rozsáhlé škále možnosti nepřítel při zamořování vody. Tomuto požadavku právě spíše odpovídá dnešní, do jisté míry centralizované zásobování vodou.

Na základě získaných zkušeností se stávající úpravou vody bude vhodné orientovat se v budoucnu na úpravu vody na úrovni praporu, který je základní taktickou jednotkou. Dimenzování úpravy vody a její technologie musí zabezpečit její správnou funkci při stanovených koncentracích zamoření vody a při omezenější možnosti její kontroly. Orientací na zásobování vodou na úrovni praporů by se prapor z hlediska zásobování vodou do jisté míry osamostatnil a bylo by možné částečně uvolnit některé cisterny, které dnes musí zabezpečovat celý rozvoz. Vývoj uvedených praporů úpravy vody a spolu s ní provedená jistá decentralizace v zásobování vodou, je plně v souladu s požadavky na větší soběstačnost jednotek a útvarů, na možnost boje v obklíčení a na samostatných směrech. Praporní filtrační jednotku na vodu by bylo možno plně zabezpečit a z hlediska zásobování vodou i osamostatnit takové velké spotřebitele, jako jsou zdravotnické prapory, polní jatky, polní pekářny atd.

Zdá se, že nepravdivým odběrem, který logicky bude vznikat, a malou kapacitou na skladování vody u dnešní automobilní úpravy (pouhé 4 m³) bude docházet k přerušování práce stanice. Vzhledem k tomu by bylo vhodné doplnit soupravu, která je dnes složena ze 2 aut V3S, alespoň jedním cisternovým vlekem, popřípadě přidat alespoň 2 nádrže po 2 m³. Tím by se podstatně odstranila disharmonie mezi plynulostí úpravy vody a neplynulým odběrem.

Rozborem možností soudobé techniky se ukazuje, že při uvážení vysokého tempa útočných operací je prakticky možné zásobování vodou jen z povrchových zdrojů nebo výjimečně ze stávajících podzemních zdrojů (studny místního obyvatelstva, vodovody). V důsledku značně složité součinnosti mezi ženijním náčelníkem a orgány zástupce velitele pro týl a v důsledku toho, že naprosto převládajícím těžením z povrchových zdrojů přestává mít dobývání vody charakter ženijní, bylo by vhodné předat odpovědnost za zásobování vodou jako celku zástupci velitele pro týl.

Tim by byl odstraněn přebytný součinnostní mezičlánek, kterým dnes bezesporu je ženijní náčelník.

V rámci této úpravy by jako další opatření bylo vytvoření speciálních jednotek pro zásobování vodou, tj. pro průzkum, těžení, úpravu i rozvoz vody. I toto opatření by znamenalo součinnostní zjednodušení dnešních složitých organizačních vztahů.

Celá navržená organizace by znamenala podstatné zpružnění a zjednodušení problematiky zásobování vojsk vodou, zvláště v útočných operacích a byla by v souladu s dnešními požadavky na řízení a vedení boje.

Je jisté, že celý problém, který je málo procvičovaný na cvičeních, a to jak štábních, tak i cvičeních s vojsky, a který je i málo diskutovaný ve vojenském tisku, není možné vyřešit jediným článkem.

Zdá se, vzhledem k důležitosti problematiky zásobování vodou v soudobých podmínkách, že by bylo nutné rozvinout kolem celé problematiky širší diskusi, která svým kolektivním posouzením by přinesla kladné závěry.

Автор оценивает современную технику и возможности добычи воды в целях водоснабжения. Отрицая на анализ современной организации и ответственности за водоснабжение, он вносит предложение на новое решение организационных соотношений, т. е. перенести ответственность на заместителя командира по тылу.

K některým otázkám utajeného velení

Plukovník Josef Průša

Naše šifry I. a II. stupně plně zajišťují předání zpráv odpovídajícího charakteru s požadovaným stupněm bezpečnosti utajení.

V podmínkách soudobé operace a soudobého boje vystupuje však vedle dosavadního požadavku bezpečnosti utajení i požadavek nový: požadavek podstatného časového zrychlení hovorů a předávání zpráv. Tento požadavek vyplývá z potřeby co nejrychlejší reakce na časté změny situace, kdy je třeba maximálně zkrátit dobu, potřebnou k doručení příslušných hlášení rozhodnutí, rozkazů a pokynů. Tento požadavek je zároveň i důsledkem dnešní technické možnosti a připravenosti nepřítele, rychle aktivovat účinné rušení provozu našich rádiových spojů.

V soudobých podmínkách operace a boje bude tedy třeba současně řešit jak dosavadní požadavky utajení zprávy a obsahu hovoru, tak i nový požadavek podstatného zkrácení doby předávání zpráv a vedení hovorů.

Při řešení tohoto problému budeme muset uvažovat jednak technickou a jednak taktickou rychlost předávání zpráv. Technickou rychlostí předávání zprávy je rychlost jejího „odehrání“ příslušným pojtkem (rádiovou stanicí, směrovou stanicí apod.). Naproti tomu taktická rychlost předání zprávy je závislá na souhrnném čase, potřebném od okamžiku rozhodnutí předat určitou zprávu, až do okamžiku doručení dešifrované zprávy adresátu. Do výsledné doby, určující taktickou rychlost předávání zpráv bude nutno tedy zahrnout jak sestavení textu zprávy in claris a její zašifrování, tak i technické předávání po pojtkách, dešifrování zprávy a její doručování příjemci.

Dříve než přikročíme k bližšímu rozboru některých faktorů, určujících taktickou rychlost předávání zpráv, bude třeba zatím vyloučit z dalších úvah problematiku šifer I. stupně. Při používání šifer I. stupně zůstane totiž i nadále rozhodujícím požadavkem naprosté utajení odesílané zprávy, neboť šiframi I. stupně budou šifrovány zpravidla jen závažné rozkazy, směrnice a podobně, tedy dokumenty převážně dlouhodobě platnosti a s pochopitelně méně naléhavou potřebou co největší taktické

rychlosti předávání zprávy (ve srovnání např. s doručením povelu k odpálení rakety s jadernou náloží). Požadavek zkrácení textu takové šifrovky bude se v podstatě kryt s požadavkem používat stručnou a jasnou vojenskou mluvu s využitím všech zkratk, předepsaných řády.

Sestavení zprávy má značný vliv na taktickou a technickou rychlost jejího předávání. Z podrobného rozboru zpráv zašifrovaných šiframi II. stupně a předaných po pojtkách v průběhu několika velitelsko-štabních cvičení na stupni štábu armády a divize v minulém roce vysvitá, že naše štáby nevypracovaly si dosud systém dešifrování a jasného vojenského vyjadřování. Převážnou část zkoumaných zpráv bylo možno, při plném dodržení obsahu zprávy, zkrátit o 10 až 30 % slovního rozsahu. Při vedení předem nepřipravených hovorů na pojtkách pak situace je ještě horší: nesprávná terminologie, zbytečná slova, rozvláčné fráze a podobně, nejen prodlužují bezprostřední dobu vedení hovoru, nýbrž i komolí smysl, ztěžují pochopení smyslu a obsahu hovoru. Vynucují si časté dotazy druhého účastníka hovoru a velmi citelně snižují jak taktickou, tak hlavně i technickou rychlost předání příslušného obsahu hovoru. Především bude nutno usměrnit pozornost velitelů a štábů na používání správné, jasné a stručné vojenské mluvy.

Zašifrování zprávy podle dosavadní praxe můžeme rozdělit na „ruční“ šifrování a na šifrování pomocí šifrovacích strojů. Jestliže „ruční“ šifrování bude zpravidla prováděno předem, pak šifrování pomocí šifrovacích strojů může být prováděno buď také předem, nebo automaticky, přímo při vyslání zprávy, napojením příslušných šifrovacích strojů bezprostředně k pojtku. Pokud se týče doby, potřebné pro zašifrování zprávy, jsou u „ručních“ metod rozhodující jednak vhodnost zvolených kódů a šifer, a také připravenost šifrujících k jejich rychlému používání. U šifrování pomocí šifrovacích strojů zdá se na první pohled rychlejší šifrování automatické, kdy odesílatel předává svou zprávu de facto otevřeně a příslušné pojtko, spřažené s automaticky pracujícím šifrovacím strojem, vysílá zprávu šifrovaně. Tento způsob však zpravidla nedovoluje, nebo alespoň podstat-

ně ztěžuje, možnost několikanásobně zrychleného provozu pojítka a tak nepříznivě ovlivňuje technickou rychlost předání zprávy.

Technickou rychlost předávání zprávy musíme posuzovat ze dvou hledisek. Jednak z hlediska jejího vlivu na celkovou taktickou rychlost předání zprávy, a jednak z hlediska bezpečnosti provozu příslušného pojítka, to je z hlediska možnosti nepřátelského zásahu rušením. Jestliže při posuzování celkové taktické rychlosti předávání zprávy mohli bychom na příklad prodlou-

ženou dobu bezprostředního vysílání pojítkem kompenzovat zkrácením některého jiného faktoru taktické rychlosti předávání zprávy, pak z hlediska požadavku časové co nejkratší možnosti nepřátelského rušení, to jest z hlediska technické rychlosti, byla by taková kompenzace nepřipustná.

Vývojově bude tedy nutno hledat a používat takové šifrovací systémy, které by při celkovém zvýšení taktické rychlosti předávání zpráv zároveň i podstatně zkracovaly dobu technického předávání zprávy, zejména při rádiovém spojení.

Příjem a dešifrování zprávy

Při běžném provozu pojítek závisí taktická rychlost předávání zpráv na všestranné spolehlivosti a výkonnosti pojítka a na výcviku a připravenosti jeho obsluhy. Při přímo vedených hovorech samozřejmě i na připravenosti účastníků hovoru.

Zprávy vysílané s použitím systémů mnohonásobných zrychlení vysílání budou při příjmu zpravidla zaznamenávány některým technickým způsobem a poté, popřípadě souběžně, dešifrovány příslušnými šifrovacími stroji.

Při příjmu zprávy, šifrované automaticky, je vyslaná zpráva opět automaticky dešifrována a tak oba účastníci pracují jako při předávání otevřených zpráv, nebo při vedení otevřeného hovoru.

Nepřátelské rušení je velmi závažným faktorem, ovlivňujícím jak taktickou, tak i technickou rychlost předávání zpráv. V soudobých podmínkách vedení boje je nutno předpokládat, že nepřátelský systém rušení nám nedovolí delší časový provoz rádiové stanice na téže frekvenci. Je proto nutno hledat bezpečné systémy přechodu z jedné frekvence na druhou. Dosud běžně užívaný systém přechodu na záložní frekvenci je ztížen tím, že obě stanice, jak vysílající, tak přijímající, musí přejít na záložní frekvenci současně, což ne vždy je možno sladit, a pak dochází zpravidla k dočasnému narušení spojení. Bude proto třeba realizovat takový systém, při němž bude příjem zabezpečen současně na hlavních, tak na všech určených záložních frekvencích. Vysílající bude moci kdykoli přejít na kteroukoli z nich. Tento systém potřebuje ovšem i automatické návěští pro vysílajícího, jakmile bude frekvence, na níž vysílá, rušena. Technicky je proveditelný i automatický přechod při rušení na nerušenou záložní frekvenci.

Organizace odesílání a přijímání zpráv

ve štábech. Poměrně značné zvýšení taktické rychlosti předávání zpráv a plné uplatnění všech technických vymožeností pro zvýšení technické možnosti předávání zpráv umožňuje systém výpraven zpráv. Soustředěním odesílaných zpráv z celého štábu na jednom místě, disponujícím všemi druhy potřebných pojítek, je zabezpečena možnost pružného využití právě toho druhu pojítka, které je v dané době nejvýhodnější. Výhodou je zde rovněž soustředění šifrování a dešifrování zpráv do rukou zvlášť určených orgánů. U šifer I. stupně šifrují pouze příslušníci šifrovacích oddělení. U šifer II. stupně je možno využít i ostatních důstojníků všech složek štábu, např. organizovat služby „dozorčích důstojníků štábu pro šifrování“ přímo u výpravny zpráv.

Systém výpraven pak umožňuje i spolehlivou evidenci všech odeslaných i přijatých zpráv.

Šifrování při mírovém výcviku. Ve skutečném boji je příslušnými řády povoleno předávat celou řadu povelů, hlášení, rozkazů a různých zpráv otevřeně, zejména na nižších velitelských stupních; v podstatě je tomu tak i tehdy, kdy nepřítel má možnost vyslanou nešifrovanou zprávu zachytit, nemá možnost ji však využít. Nedokáže včas na obsah zprávy reagovat. Stejně tak v případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení při šifrování zprávy, může se velitel rozhodnout vyslat otevřeně i zprávu, jež jinak má být šifrována.

V podmínkách mírových cvičení však není možné ani zprávy, povolené v boji, předávat otevřeně, odesílat nešifrované. Nepřítel odposlechem i takovýchto drobných zpráv získává řadu údajů, jež vhodně vyhodnoceny, dávají nepříteli velmi závažné poznatky o způsobu činnosti, o organizaci, o taktických normách a o dalších údajích

nejen taktického, ale často i operačního charakteru.

Je ovšem samozřejmé, že náš dnešní mýrový systém „všechno šifrovat“ ztěžuje velení, zejména na nejnižších velitelských stupních, ve srovnání se skutečnými bojovými podmínkami. Tento fakt je proto nutno brát v úvahu při hodnocení takového cvičení.

Jestliže při předávání zpráv je problematika technického zrychlení vlastního předávání řešitelná především zavedením technicky dokonalých šifrovacích strojů, pak technické zrychlení přímo vedených rozhovorů na pojítkách je v současné době možné jedině výběrem a zavedením vhodných šifer II. stupně a jejich dokonalým zvládnutím hovořícími. Automatické, technické šifrování otevřeno vedených hovorů není totiž dosud vyřešeno tak, aby zabezpečovalo požadovaný stupeň utajení.

Dosavadní forma a systémy běžných kódovacích materiálů (šifer II. stupně) umožňuje zpracovat ve svých slovnících hlavně jen jednotlivá slova anebo krátké výrazy, složené z několika slov, nebo nejvýše z jedné či dvou krátkých vět. Tyto materiály plně vyhovují svému účelu, tj. utajit obsah předávané zprávy nebo vedeného hovoru. Při tom záleží ovšem na přípravě a úpravě jejich slovníků, což je povinností především uživatelů těchto pomůcek, to jest nikoli příslušníků šifrovacích oddělení, nýbrž operačních oddělení štábů, štábů druhů vojsk a týlu, podle předurčení příslušných šifer. Jsou-li slovníky voleny nevhodně a nadto, jestliže uživatelé prací s těmito materiály neovládají, pak taková šifra je sice pomůckou pro utajení zprávy, ovšem spojení se v takovém případě zdržuje a komplikuje. Při vhodné volených slovnících a při dokonalém ovládnutí těchto šifer uživateli, jsou naše současné šifry II. stupně vhodnou pomůckou pro utajení.

Požadavek podstatného zkrácení zprávy, při zachování dosavadní bezpečnosti utajení obsahu zprávy a hovoru můžeme splnit při vhodné aplikaci dnešních našich kódů.

Podle dosavadní praxe jsou kódy užívány ve formě tzv. kódových tabulek, určených k předávání zpráv různého okruhu otázek a tematiky a pro zašifrování zpráv s vysokou standardností. Tyto kódové tabulky ve svých slovnících zahrnují výrazy, věty, slovní, zkratkové i písmena abecedy, bigramy, trigramy, speciální výrazy,

čísla, číslice atd. Slovník kódových tabulek pak bývá rozdělen podle svého obsahu do speciálních částí, jako např. jména, osady, zbraně apod. Přitom dosavadní kódové tabulky zpravidla nerozdělují se podle druhu boje (určité fáze operace), ani podle stupně velení. Takto připravené kódové tabulky ovšem nemohly by splnit soudobý požadavek podstatného zrychlení technické a taktické rychlosti předávání zpráv. Je to však právě systém kódů, který je možno propracovat, prohloubit a tak novými formami jeho aplikace zabezpečit splnění požadavku všestranného zrychlení předávání zpráv.

Pro zjednodušení dalšího rozboru možností kódového spojení zaměříme se na řešení kódového spojení mezi velitelem armády na PVS a náčelníkem štábu armády na VS v případě, že velitel armády se svou skupinou dočasně vyjel na PVS armády, aby odtud osobně řídil odražení silného nepřátelského protiúderu. Náš kód bude tedy mít následující charakteristiku:

- bude užíván k hovorům, popřípadě k předávání zpráv pouze mezi dvěma místy, a bude tedy vyhotoven v minimálním počtu výtisků (2—4 exempláře);
- časově bude v používání jen velmi krátce (do návratu velitele armády z PVS zpět na VS armády).

Tyto charakteristické vlastnosti našeho kódu zabezpečují i při nejjednodušších soustavách šifrování kódů značně vysoký koeficient bezpečnosti utajení hovorů a zpráv.

Nejzávažnější otázkou bude správná volba a příprava slovníku kódu. Zvažme proto, co by měl obsahovat slovník kódu, připravovaného pro uvedený styk PVS a VS armády.

1. Pro vedení přímého hovoru musí náš kód obsahovat základní věty všeobecného charakteru, jako například:

- „Velitel armády se rozhodl“
- „Náčelník štábu, zařídte rozpracování velitelského rozhodnutí a doručení příslušných rozkazů vykonavatelům. Velitel rozhodl takto...“
- „Náčelník štábu, připravte pro velitele návrh rozhodnutí na zítřejší den. Návrh přednese veliteli osobně na PVS v hodin...“
- „Velitel armády hodlá přemístit své PVS. Náčelník štábu, vyžádejte svolení velitele fronty. Spojení z nového PVS bude prostředky dosavadního PVS. Prostor nového PVS — koordináty...“

Příklad možného rozpracování velitelského kódu

Příloha 1

Návrhy NŠ armády z VS – veliteli armády na PVS

Použití jaderných úderů

		v paleb. postavení	na přesunu	ve vyčkávacím postavení
Navrhuji zničit:	baterii Honest John	01	91	71
	CORPORAL	03	93	73
	MATADOR	04	94	74
	atd. ...	06	96	76
	atd. ...	08	98	78
letectvem:		13	brisančním střelivem:	22
raketami:	A	12	jadernou náloží 3 kt	23
	B	11	jadernou náloží 5 kt	25
	V	15	jadernou náloží 10 kt	24
	atd.:	17	atd.	28
atd.		19	atd.	26
z počtu jaderných nábojů, jež jste vyčlenil k přímému řízení přítomným s Vámi na PVS velitelem dělostřelectva				33
z prostředků, jež jste vyčlenil k přímému řízení mnou z VS				35
Na upřesnění cíle odeslal jsem letecký průzkum. Jeho hlášení výsledku průzkumu bude vysíláno v síti Vašeho návodčího				41
Upřesnění cíle doporučuji provést Vaším letcem, na Váš rozkaz				42
atd. ...				45
atd. ...				47
DOBA ZJIŠTĚNÍ CÍLE:	52	+ 23,23	poznámka: k skutečnému číselnému údaji: 920865 přičti 232126 (údaj, kódu)	
KOORDINÁTY ZJIŠTĚNÉHO CÍLE:	51	+ 232126		
DOBA HLÁŠENÍ VÝSLEDKU LETECKÉHO DOPROVĚ- ŘENÍ CÍLE:	53	+ 11,21	a předej 152981	
ATD:				55
Konec zprávy z tohoto listu, přechod na další list:				36

Každý takovýto složený výraz je možno předat kódovým údajem, např. „KOLO 6225“, kde „KOLO“ znamená název použitého kódu a cifra 6225 jsou souřadnice příslušného slovníkového výrazu.

2. Kód musí dále obsahovat podrobně rozpracovaná hlášení, rozkazy, pokyny a podobně, pro očekávaný druh činnosti vojsk armády, v našem případě tedy z té fáze útočné operace armády, kdy velitel armády ze svého PVS řídí odrazení silného protiúderu nepřítelů a zároveň ovšem i narůstání úsilí na hlavním směru armády. I zde bylo by možno uvést celou řadu možných slovníkových výrazů, obsahujících pod jedním kódovým známkou celá hlášení, celé rozkazy a podobně. V podstatě mohou to být větné výrazy, neměnného obsahu, rozpracované předem v mnoha variantách podle očekávaného a pravděpodobného vývoje situace, nebo to mohou být slovníkové výrazy, udávající rovněž jediným kódovým známkou, který obsahuje několik doplňujících údajů (časových koordinát, určení jednotek apod.). V intencích našich předpisů a řádů má každý velitel (NŠ) právo vypracovat pro velení podřízeným „velitelské kódy“.

Ukažme si možný způsob zpracování části slovníku takového velitelského kódu, pomocí kterého bude NŠ z VS armády navrhovat veliteli armády na PVS, aby bylo provedeno raketovými prostředky, jímž velí velitel dělostřelectva, který je spolu s velitelem armády na PVS, zničení zjištěného nepřátelského jaderného odpalovacího zařízení (viz přílohu).

Vezměme si možno situaci k použití tohoto listu kódu:

„V 15.00 byly zjištěny rakety Corporal v palebném postavení v místě, zasažitelném naší raketou B; úkolování této jednotky B raket je vyhrazeno přímo veliteli armády na PVS (resp. přítomnému s ním veliteli dělostřelectva). V 15.10 došla zpráva o zjištění cíle k NŠ na VS armády. V 15.15 startuje letec z rozkazu NŠ na prověření cíle. V 15.20 dostává velitel armády na PVS návrh náčelníka štábu a v 15.30 potvrzuje náčelníku štábu, že návrh akceptuje. V 15.35 hlásí letce leteckému představiteli na PVS, že cíl je na udaném místě. V 15.40 pak je odpálena raketa B s jadernou hlavicí.“

Jak bude podle našeho kódu vypadat zpráva NŠ z VS, zasláná v 15.20 veliteli armády na PVS: „KOLO 36 03 11 25 33 41 52 38 23 51 95 04 71 53 26 56 36“.

Předání této šifrové zprávy přímým hovorem trvá 20–30 vteřin, dešifrování zapsané přijaté zprávy — 60–90 vteřin, to jest celková potřebná doba k předání kódové zprávy a k jejímu dešifrování je 80–120 vteřin.

3. Kód ovšem bude muset obsahovat, kromě obdobně rozpracovaných dalších hlášení, rozkazů a nařízení, i několik zvláštních tabulek s možností kódovat údaje vlastní a nepřátelské organizace, popřípadě různých prostorů, čar a bodů na mapě, údaje o ztrátách, číselné údaje a podobně. Takto upravená slovníková část kódu umožní hovořícím, pokud se slovníkem byli dobře seznámeni, velmi podstatné zkrácení hovoru nebo vyměňovaných zpráv.

Úkolem a cílem článku nebylo a ani nemohlo být řešit nebo dokonce snad vyřešit komplexně problematiku zkrácení celkové doby, potřebné k předání zprávy jakéhokoli druhu velitelem podřízenému a naopak. Zvýšení jak taktické, tak hlavně technické rychlosti vedení hovorů a předávání zpráv není závislé jen na pomůckách utajeného velení; je funkcí celé řady dalších faktorů, mezi nimi např. kvality spojovacích prostředků, stupně výcviku a připravenosti spojovacích obsluh, celkového systému spojení atd.

Příklady, uvedené v článku, bez nároku na bezprostřední praktickou použitelnost, mají čtenáři jen ukázat reálnou způsobilost našich současných kódových systémů, řešit nejen problematiku utajení obsahu zprávy a hovoru, nýbrž i způsobilost příspěvků k podstatnému zkrácení zpráv a hovorů. Tím umožnit značné zvýšení taktické i technické rychlosti předávání zpráv.

Rozhodujícím momentem pro uplatnění soudobého požadavku na zkrácení doby, potřebné k předávání zpráv a vedení hovorů formou odpovídající úpravy a využití našich šifer II. stupně, je, abychom v našich štábech pochopili, že sestavení šifer II. stupně a především sestavení jejich slovníků, není speciálním úkolem šifrovacích orádů, nýbrž jedním ze základních funkčních úkolů velitelů, náčelníků a štábů všech druhů a stupňů.

Vliv hlavních rysů soudobých útočných operací na podmínky obklíčení a zničení nepřátelských uskupení

VM č. 6/60

Plukovník *Luďvík Varvařovský*

Manévr na obklíčení a ničení silných nepřátelských uskupení tvořil podstatu většiny útočných operací druhé světové války. Na počátku druhé světové války dosáhla v těchto operacích poměrně značných úspěchů německofašistická vojska — viz tažení do Francie v květnu 1940 a první období Velké vlastenecké války v r. 1941, kdy hitlerovské velení nasadilo k provedení obchvatných operací operačního i strategického formátu do té doby nevidané množství sil a prostředků. Proti těmto vojskům vedly sovětské armády aktivní obrannou činnost, vyznačující se pružným manévrováním silami a prostředky. Ve druhém období Velké vlastenecké války, kdy iniciativa postupně přecházela do rukou sovětského velení, a hlavně ve 3. a 4. období Velké vlastenecké války, byly již sovětskými vojsky pravidelně plánovány a prováděny útočné operace charakteristické hlubokým průlomem a téměř vždy spojené se směrlými manévry zaměřenými k obklíčení a zničení velkých nepřátelských uskupení.

Je tedy naprosto správné, jestliže se k těmto zkušenostem druhé světové války vracíme, jestliže je hluboce studujeme a bereme si z nich poučení. Současně je však třeba zdůraznit, že jakékoli poznatky a zkušenosti z minulých válek nesmějí být přeceňovány a dogmatizovány nebo dokonce glorifikovány. Postupovat tímto způsobem a nevidět, jaké změny do vojenství vnášejí objevy vědy a techniky, znamená — odsuzovat se k porážce. Na příkladě porážky Francie z r. 1940 se můžeme přesvědčit, že tam, kde generální štáb vycházely výhradně ze zkušeností poslední války, zravidla prohrávaly své bitvy, ba i celou válku.

Soudobé jaderno-raketové zbraně, reaktivní letectvo, motorizace a mechanizace armád, značné množství speciální techniky (včetně elektronkové) v nich, to vše je příčinou velké revoluce v řešení vojenských otázek. Je naprosto jasné, že v budoucí válce (kdyby se ji imperialistickým silám podařilo přes veškeré úsilí mírumilovného

lidstva rozpoutat), budou se způsoby a formy bojové činnosti podstatně lišit od způsobů a forem druhé světové války.

Posuzujeme-li z těchto hledisek jmenovanou práci generálmajora Matičky, musíme dojít k závěru, že je rozhodně velmi užitečné, když si autor zvolil ke zpracování právě tuto tematiku, protože právě ona (jak jsem se zmínil) představovala podstatnou náplň útočných operací druhé světové války. Současně je třeba považovat za správné, že se autor ve své práci snaží ukázat tuto problematiku pod zorným úhlem těch změn, které do soudobého vojenství vnášejí nové objevy vědy a techniky. Na druhé straně se však nemohu zbavit dojmu, že celá práce by byla ještě záslušnější a použitelnější, kdyby právě těmto novým podmínkám byla věnována podstatně větší pozornost a kdyby na konkrétním rozboru nových charakteristických rysů soudobých útočných operací bylo ukázáno, zda vůbec obklíčování je účelné, jestliže ano — za jakých okolností a předpokladů, jakými způsoby je toho možno dosáhnout, jakou úlohu zde může sehrát palba apod. Je sice pravda, že náznaky těchto nových myšlenek se v mnohých odstavcích práce vyskytují, ovšem celá práce (a především odkazy na některé operace druhé světové války) působí dojmem, že operace na obklíčení se povedou i dnes téměř podle stejných zásad jako za druhé světové války. A přece již 14. 1. 1960 upozornil s. Chruščov na IV. zasedání Nejvyššího sovětu SSSR, že „války by za současných podmínek neprobíhaly tak jako dříve a jen málo by se podobaly válkám dřívějším“. Maršál Malinovskij, navazuje na tento projev, upozorňuje, že se ponechávají v jistém počtu a příslušné proporce všechny druhy ozbrojených sil „jejichž bojové akce, jak vzhledem k jejich organizaci, tak i ke způsobu činnosti, se budou málo podobat tomu, co bylo v minulé válce“.

Jsem přesvědčen, že z těchto perspektiv, které před soudobé vojenství postavilo

zmíněné zasedání Nejvyššího sovětu, je třeba vycházet a skutečně kriticky přehodnotit veškeré zásady, jimiž jsme se až do nedávna řídili. Při této příležitosti poukazuji i na velmi cenné upozornění autorů knihy „Vývoj taktiky Sovětské armády v letech Velké vlastenecké války 1941–1945“, kteří na str. 132 (sovětské vydání) říkají, že „k používání zkušenosti Velké vlastenecké války je třeba přistupovat kriticky, se zřetelem k existenci prostředků hromadného ničení i současného stavu všech druhů zbraní a bojové techniky“ a na str. 396 dokonce zdůrazňují, že „rozpracování nových způsobů vedení útočného i obranného boje ve století atomové a reaktivní techniky může být úspěšné řešeno jen při kritickém ocenění zkušeností minulé války.“

* * *

V celé práci generálmajora Matičky je řada zajímavých postřehů. Pokusím se je doplnit a ukázat na některé další možné závěry.

Především upozorňuji čtenáře na ty odstavce, kde se hovoří o významu palby pro vedení soudobých operací a kde je stručně naznačeno, jak by této palby mohlo být použito v procesu obklíčování a ničení nepřátelských uskupení. Chci zdůraznit, že palba, která v minulosti byla podřízena úderu, která jej připravovala a zabezpečovala, se po zavedení jednoraketových zbraní do výzbroje armád stala hlavním prostředkem ničení nepřítelů, vedoucím prvkem bojové činnosti, ničícím nejen živou sílu, ale i techniku i jiné cíle v nepřátelské sestavě. Z projevů s. Chruščova i maršála Malinovského ze 14. 1. 1960 je zřejmé, že význam a poslání palby i manévru palbou podstatně vzrostly a mohou být v soudobých podmínkách činitelem, jenž rozhodujícím způsobem ovlivní situaci. Manévr jaderno-raketovou palbou sehraje, jak vidět, rozhodující úlohu při řešení jakéhokoli taktického, operačního nebo strategického úkolu, neboť včasnými a dostatečně mohutnými jaderno-raketovými úderů může být uskutečněno „fyzické ničení“ nejen taktických uskupení nepřítelů na bojišti, ale i operačních a strategických uskupení na válčištích, nehledě k ničení důležitých objektů v týlu i hlubokém nepřátelském zápolí (R. J. Malinovskij: „Stačí asi 100 takových jaderných náplní, explodujících v těsném sledu nad státem s vyspělým průmyslem v rozloze asi 300–500 tisíc km², aby se všechny jeho průmyslové oblasti a

administrativně politická centra přeměnily v hory rozvalin, aby jeho území bylo zamořeno...“).

Stojí-li tedy před vojenstvím tyto zcela nové perspektivy, pak bude opravdu účelné vážně se zamyslet nad tím, zda bude vůbec nutné plánovat a provádět operace na obklíčení. Podrobné studium této otázky nás může dovést např. k závěru, že nejen útočník, ale i obránce bude bojovat především touto palbou, což může mít za následek prudké změny situace ve prospěch jedné nebo druhé strany. To znamená, že obě strany se budou všemi možnými způsoby chránit před účinky této palby. Jednou z důležitých cest OPZH je dodržování zásady „rozptýleně se rozmísťovat, rozptýleně se pohybovat, soustřeďovat se jen na dobu nezbytně nutnou ke splnění úkolu a jen na nejdůležitější a rozhodující směry.“ To platí jak pro útok, tak i pro obranu. Druhou důležitou zásadou OPZH je vysoké tempo, rychlé pronikání do nepřátelské sestavy. Tam, kde jsou jednotky promíchány jako figury na šachovnici, tam je velmi obtížné provádět jaderno-raketové úderů a nezasáhnout současně i vlastní vojska. Jakékoli zastavení nebo dokonce zpomalení tempa vystavuje jednu stranu intenzivnějším palebným úderům strany druhé. To ví jak útočník, tak i obránce. Bude-li se tudíž těmito zásadami řídit útočník i obránce, bude to automaticky znamenat, že rozdíly mezi útočnou a obrannou činností budou do značné míry mizet. Že i obránce povede svoji obranu především způsobem útočným, protože vlastní jaderno-raketová palba a široký manévr silami a prostředky, protiúderů a přechod do útoku mu dávají podstatně větší záruku úspěchu, nežli pozici obrana druhé světové války. To znamená, že před útočníkem nebude s veškerou pravděpodobností stát žádný první, druhý, atd. pásmo obrany, ale určité, velmi pohyblivé a manévrující uskupení vojsk, které bude bojovat metodami a prostředky velmi podobnými, ne-li dokonce stejnými jako útočník.

V takových situacích, kdy bojová činnost bude vedena na směrech, různě vysokými tempy na každém jednotlivém směru, se značnými mezerami do hloubky i šířky, při značně zvlněných frontách, nebude dobře možné hovořit o metodickém útoku a metodické obraně druhé světové války. Proto je také otázkou, zda bude možné plánovat operace na obklíčení, když většina sražení, jak se zdá, bude mít charakter střetných sražení. Tuto velmi pravděpodob-

nou perspektivu připouští i autor na str. 8 (levý odstavec) když říká, že „obklíčení nepřátelských protiděrných obklíčení bude možno jen stěží plánovat kupředu“. Kromě toho je nutné ještě zdůraznit, že ke střetným sražením nemusí docházet až v operační hloubce — v operacích počátečního období války může ke střetnému sražení dojít již v pohraničním pásmu. Náplň střetných sražení může být sice velmi různorodá, především to však budou střetné boje svazů a útvarů, časově i prostorově na sebe navazující a usměrněné ke společnému cíli, jímž je zničení nepřítele rozhodným útokem. Ze tento rozhodný útok bude vyjádřen především palbou, je dnes samozřejmé, že po této palbě budou následovat především údery do boků a týlu je také samozřejmé, ovšem proč by zde měly být tvořeny vnější a vnitřní kruhy (fronty) obklíčení, když tyto způsoby bojové činnosti (alespoň na vnitřním kruhu — frontě) chtějí nechtějí znamenají určitou ztrátu tempa.

Tímto názorem nelze nikterak popírat, že k obklíčení určitých uskupení nemůže dojít, nebo dokonce, že bychom taková obklíčení neměli provádět. Bude-li to v dané konkrétní situaci z jakýchkoli důvodů účelné, jistě tohoto způsobu bude použito. Nepovažují však za účelné používat tohoto způsobu proto, aby „bylo docíleno nahuštění vojsk nepřítele v omezených prostorech a tak vytvořit výhodné cíle pro naše údery prostředky hromadného ničení“ (viz str. 4 — pravý odstavec). Takové řešení by prakticky znamenalo, že palbu — rozhodujícího činitele soudobých operací podřizujeme manévru. Domnívám se, že naopak jaderno-raketové palby je třeba využít k tomu, aby bylo docíleno maximální tempo útoku, aby toto tempo nebylo ztraceno obklíčovacímí kruhy (frontami).

* * *

Jaderno-raketová palba je určujícím elementem i pro stanovení směru hlavního úderu. Maximální intenzita jaderno-raketových úderů je zpravidla řízena do těch prostorů, kde je maximum důležitých nepřátelských cílů. Likvidaci těchto cílů jsou vlastním jednotkám vytvořeny výhodné podmínky k rychlému pronikání do značné hloubky nepřátelské sestavy a proto je také zpravidla nejúčelnější právě do tohoto prostoru (téměřto prostory) vést rozhodující směr činnosti vojsk.

To nikterak neznámá, že útočící vojska musí bezpodmínečně procházet pro-

story epicenter (tam by tempo mohlo být naopak i pomalé), ale operačním prostorem (bojištěm), v němž bylo maximum těchto úderů provedeno a v němž tedy bude po určitou dobu minimum nepřátelských cílů. Proto může být účelnější, aby rozhodující směr činnosti vojsk byl pod ochranou jaderno-raketových paleb veden právě tam, kde je soustředěno silné uskupení nepřítele, místo toho, aby toto silné uskupení bylo ponecháno na boku našeho úderného uskupení a obklíčováno další vševojskovou armádou vedoucí pomocný úder, jak se uvádí na str. 10 — levý odstavec. Připouštět možnost, že by toto uskupení nebylo lze vyřadit z jakýchkoli důvodů údery atomových a raketových zbraní, se při soudobých možnostech a účincích těchto zbraní (viz citovaný odstavec z projevu maršála Malinovského) nezdá dost pravděpodobné. Osobně se domnívám, že takový případ by mohl nastat snad jedině tehdy, kdyby toto uskupení bylo součástí určitého vojenského bloku a z vojenskopolitických důvodů by nebylo účelné je napadnout, ale pouze izolovat, nebo kdyby toto uskupení bylo rozmístěno v ekonomicky důležitém prostoru, který chceme zachovat neporušený. V takovém případě by však vševojsková armáda (front), vedoucí pomocný úder na boku vlastního hlavního úderného uskupení, neprováděla operaci na obklíčení, spíše by pouze zabezpečovala jeho bok a různými způsoby, podle konkrétní situace, zmíněné uskupení střezila a izolovala.

* * *

Stejně tak je otázkou, zda lze hovořit o operaci na obklíčení, jestliže hlavní síly armády budou rozvíjet útok do hloubky souběžně s hlavním úderem frontu a jen část sil bude vycházet na obklíčení nepřátelského uskupení v součinnosti se sousedem (konec str. 10, začátek str. 11). Takové operace byly vcelku možné ve druhé světové válce, hlavně ve 3. a 4. období Velké vlastenecké války, protože vzhledem k celkové situaci německofašistických vojsk bývala většina sil pozemních armád i skupin armád rozmístěna zpravidla v tzv. taktické hloubce obrany, zatím co v operační hloubce bývala $\frac{1}{4}$, maximálně $\frac{1}{3}$ sil zpravidla jen na důležitých směrech. Bude-li se však obránce řídit vpředu uvedenými zásadami, bude-li způsob obranné činnosti velmi podobný útočné činnosti, pak musíme očekávat nejsilnější nepřátelská uskupení nikoli v taktické, ale v operační hloubce a pak bude velmi obtížné plánovat operace na obklíčení.

Bude-li mít obránce v hloubce mohutnější síly nežli v blízkosti fronty, pak je také méně pravděpodobné, že jich použije k organizaci souvislé obrany (viz str. 5 — levý odstavce), avšak spíše do protiúderu (nebo se pokusí přejít do útoku), což znovu dává menší předpoklady pro obklíčování.

UVědomíme-li si znovu mohutné účinky jaderno-raketových paleb, musíme se opravdu hluboce zamyslet nad tím, zda pro armády, jejichž hlavním úkolem bude zabezpečovat úderné uskupení frontu proti silným nepřátelským protiúderným skupinám, budou skutečně nutné a účelné operace na obklíčení. Nezdá se účelnější, že i tyto armády nejlépe pomohou k dosažení cíle frontové operace, když se jim podaří tato protiúderná nepřátelská uskupení rozbit ve vysokém tempu za podpory jaderno-raketových paleb, rozdrobit je na malé, boje neschopné skupiny, které (podle vývoje situace) buď postupně ničit dalšími sledy a zálohami, nebo je z počátku dokonce pouze izolovat a hlavními silami pronikat co nejrychleji k důležitým operačním strategickým prostorům. Znovu zde považují za nutné upozornit, že nelze přihlížet jenom k tomu, co můžeme my vytežit z vlastností a účinků jaderno-raketových zbraní, ale i k tomu, co nám jimi může způsobit nepřítel. Protože hluboké a rychlé pronikání do hloubky nepřátelského území zbavuje nepřítele letišť, odpalovacích základů, důležitých obranných čar, strategických zásob apod., zbavuje jej komunikační sítě atd., a tím vším jej zbavuje především paleb a svazuje jeho manévry, je takový manévr rozhodnějším a nadějnějším manévrem, nežli sebeúspěšnější manévry na obklíčení, protože tyto manévry zákonitě vždy znamenají (alespoň na některých směrech a na jistou dobu) určitou ztrátu tempa, nebo nahromadění sil a prostředků, a to je vždy nebezpečné. Proto ani při pronásledování (viz str. 9) nemusí být obklíčování v operačním měřítku účelné, protože nepřítel ve snaze vyvést svá vojska a zabránit nám v přechodu do pronásledování, bude zaručeně odchod svých sil chránit palebnými údery jaderno-raketových zbraní. Tvořením obklíčovacích kruhů bychom naopak mohli pomáhat nepříteli zbrzdit náš manévr a naopak umožnit svobodu manévru pro odcházející nepřátelské jednotky. Zdá se, že z hlediska operačně taktického bude účelnější pronikat co nejrychleji mezi odcházející nepřátelské proudy, napadat a rozbíjet je z chodu nebo je předejít, směle změnit směr a udeřit na ně z týlu.

Z toho, co bylo až dosud řečeno, mohl by popřípadě vzniknout závěr, že obklíčování v soudobých operacích je nejen neúčelné, ale i zbytečné. Takový závěr by nebyl ovšem správný. Nejen, že v soudobých operacích může k obklíčení dojít, charakter soudobých operací dává dokonce široké předpoklady pro manévry na obklíčení a zničení nepřítele. K obklíčování tedy může i bude docházet, avšak, podle mého názoru, operace na obklíčení nemohou být v soudobých útočných operacích operacemi typickými a převládajícími, jako tomu bylo za druhé světové války, protože podobné operace jsou do značné míry v rozporu s nutností vést útočné operace vysokými tempy, do značných hloubek k ovládnutí rozhodujících operačně strategických cílů v nepřátelském území. Osobně jsem toho názoru, že mnohem rychlejší cestou k dosažení rozhodných útočných cílů budou operace představované širokým a hlubokým manévrem jaderno-raketových paleb a řadou roztíracích úderů vedených různými směry do těch prostorů, kde intenzita těchto paleb bude největší. Vzhledem k tomu, že takové operace se budou vyznačovat vysokými tempy, vysokou manévrovostí a ohniskovým charakterem bojové činnosti, mohou v týlu vlastních pronikajících úderných skupin zůstat nepřátelské jednotky různé síly i různé bojeschopnosti. Tyto jednotky bude nutné ničit, nebo alespoň izolovat, což se pochopitelně neobejde bez obklíčování. Toto obklíčování a ničení může být prováděno různými silami a prostředky a různými způsoby. Na str. 13 (konec levého a začátek pravého sloupce) je stručně naznačeno, jaké způsoby a jaké síly a prostředky by to mohly být. Bylo by jistě účelné tyto myšlenky podrobněji rozpracovat. S řešením tohoto problému vystupují však tyto další otázky:

- vysoké tempo operací žádá, aby prvosledové divize, využívající účinků jaderno-raketových a činnosti vzdušných výsadek, co nejrychleji pronikaly do hloubky nepřátelské sestavy;
 - druhosledová divize musí být pohotová k převzetí úkolu za prvosledové divize (v případě ztráty jejich bojeschopnosti nebo z jiných důvodů), k rozvíjení úspěchu, k úderu na nový důležitý směr, který se ukazuje až v hloubce, k odražení nepřátelských protiúderů apod. — to znamená, že i tyto divize musí vysokým tempem pronikat do hloubky nepřátelské sestavy.
- Jinými slovy — ani prvosledové, ani

druhosledové divize, nemají-li ztrácet tempo, nemohou být naznačeny k obkličování a ničení nepřátelských jednotek zůstávších v týlu našich úderných uskupení. Zdá se tudíž, aby armáda, popřípadě v některých případech ještě lépe fronty, měly určité síly a prostředky ve své záloze jmenovitě pro tyto účely.

V určitých případech mohou být samozřejmě účelné i zvláštní operace armád, popřípadě frontů, směřující výhradně k obkličování. Takovou operaci může být např. operace, která přes území jednoho z protivníků — člena určitého vojenského seskupení, vede k obkličování druhého protivníka — člena téhož uskupení. Cílem takové operace může být vojenská a politická izolace dotyčného členského státu a jeho vystoupení z bloku, nebo jiné politické nebo ekonomické důvody.

* * *

Svým diskusním příspěvkem nechci v žádném případě s článkem generálmajora Matičky polemizovat. Naopak — právě proto, že v článku je naznačeno několik myšlenek, které jistě čtenáře zaujmou, považoval jsem za účelné k těmto myšlenkám připojit některé pohledy, které by podle mého mínění mohly čtenářům Vojenské mysli pomoci vidět tento závažný problém ještě z jiných hledisek. Jsem přesvědčen, že úroveň našeho vojenského myšlení poroste především tehdy, budeme-li nejen číst, ale k závažným problémům, uveřejňovaným v našem časopise, také diskutovat. A tento problém, jehož se autor ujal, považuji osobně za velmi závažný. Jsem si vědom, že autor vzal na sebe velmi obtížný úkol, jsem však také přesvědčen, že tento úkol je řešitelný jedině tehdy, bude-li se plně opírat o ty nové perspektivy, které naznačilo jednání Nejvyššího sovětu SSSR 14. 1. 1960.

Bojová činnost dělostřelectva při násilném přechodu vodního toku v hloubce nepřátelské bojové sestavy

(VM č. 6/1960)

Podplukovník Jaroslav Šebek

Ve svém diskusním příspěvku chci se podrobněji zabývat otázkou zeničení zabezpečení činnosti dělostřelectva při násilném přechodu vodního toku z chodu v hloubce nepřátelské bojové sestavy. Z obou článků, které byly zveřejněny ve Vojenské mysli č. 6/1960, jasně vyplývá, že autoři se snaží vypořádat s nejobtížnějším problémem, který se při násilném přechodu vodního toku objevuje, tj. dostat včas a v co nejkratší době dělostřelectvo na druhou stranu řeky. Při požadavku, aby přechod vodního toku byl proveden ve stejném tempu, jako při přibližování se k řece, bude tento problém zvláště aktuální.

Závažnost tohoto problému vyplývá i z toho, že právě dělostřelectvo je pro provedení rychlého přechodu vodního toku, se zřetelem na svoji techniku, proti jiným druhům vojsk málo přizpůsobeno. Motostřelecké jednotky a útvary jsou postupně vybavovány obojživelnými obrněnými transportéry, které umožňují motostřeleckým útvarům a svazkům provést násilný

přechod vodního toku na široké frontě z chodu, aniž by při tom docházelo ke ztrátě tempa. Rovněž tak i tanky jsou přizpůsobovány a vybavovány potřebnými prostředky tak, že jsou schopny provádět jak hluboké brození, tak i jízdu pod vodou na podvodních přepravištích. Se zřetelem k tomu, že útočící vojska mohou denně překročit zhruba 1—2 řeky o průměrné šířce 60—80 m, je nebezpečí, že právě u prvosledových útvarů a svazků by mohlo dojít k nežádoucímu zpochybňování se dělostřelectva za podporovaným útvarem či svazkem.

Toto nebezpečí lze v podstatě odstranit jednak větším zobjektivněním dělostřelecké techniky, využíváním výkonnějších přepravišť a dále organizačními opatřeními, která by zabezpečila přepravu dělostřelectva na přepravištích v době, která bude pro dělostřelectvo se zřetelem k plněným úkolům, co nejpříznivější. Větší zobjektivnění dělostřelectva se jeví vhodným hlavně u prostředků samohybných, bez vleků a přívěsů, a to takových, které najdou uplat-

nění zhruba na stupni pluk—divize. Že se v obdobných opatřeních uvažuje, o tom názorně svědčí na příklad rakety typu A, které jsou na samohybném obojživelném podvozku. Ke zlepšení zoboživelnosti mohou pak přispět různé výpomocné prostředky, jak se o nich oba autoři zmiňují. Tyto myšlenky nejsou však věci novou, poněvadž již v průběhu druhé světové války byly prováděny pokusy, jak zvýšit plovací schopnost pozemní bojové techniky. Tak jsou to na příklad různá přídavná zařízení ve formě sklopné korby, které tvořily trvalou součást bojového vozidla. Při překonávání vodní překážky byla korba vytažena, takže se bojová technika ocitla v jakémsi improvizovaném pontonu. Dále byly prováděny pokusy zvýšit plovací možnosti navlékáním a připevňováním buď různých plaváků nebo celých pontonových konstrukcí k bojové technice. Z uvedených opatření však ani jedno nenašlo praktické upotřebení, poněvadž bylo spojeno vždy s některými závažnými nedostatky, které buď spočívaly v obtížnějším plnění vlastního bojového úkolu, nebo nevyvažovaly svým efektem potíže, se kterými se setkávala jejich realizace. Soudobé bojové podmínky, které se zřetelem zabezpečit co největší pohyblivost a schopnost manévru, vyžadují co nejvíce odlehčit vojska, si vynucují hledat nové způsoby přepravy dělostřelectva přes vodní překážky, než jako tomu bylo v podmínkách použití výlučně klasických zbraní. K hlavním druhům přepravišť, na kterých se bude v průběhu vedení útočné operace přepravovat dělostřelectvo, patří přepraviště mostní, brodová a dále přepraviště plavidlová s obojživelnými vozidly, jestliže nebudeme přihlížet k další perspektivě, K-61. Na širokých řekách najdou uplatnění i přepraviště přívozová. Posuzujeme-li vhodnost těchto přepravišť pro přepravu dělostřelectva, nutno vidět nejen jejich přepravní kapacitu za určitou časovou jednotku, ale i jejich vhodnost z hlediska technického pro přepravu dělostřelectka bojové techniky.

V soudobých podmínkách bude žádoucí, aby při násilném přechodu vodního toku bylo přepravováno vždy současně s tahačem. Tím odpadne mnoho organizačních obtíží na přepravištích.

Tento způsob přepravy umožňují v podstatě všechny druhy výše uvedených typů přepravišť, kromě přepravišť plavidlových, poněvadž soudobé obojživelníky typu K-61 nejsou schopny přepravit s ohledem na svá technická data současně zbraň i tahač.

V soudobých podmínkách je nezbytné, aby současně s tahačem byla přepravována i munice. Proto nejvhodnějším typem přepravišť na stupni pluk, divize a armáda budou přepraviště mostní, která budou zřizována z mostních souprav. Tato přepraviště umožní rychlý přesun dělostřelectva tempem 15 i více km za hodinu. Nevýhodou těchto přepravišť je jejich poměrně značná zranitelnost údery atomových zbraní. Méně zranitelnějšími jsou nízkovodní dřevěné mosty, které však s ohledem na poměrně zdoluhavou jejich stavbu budou moci využívat prostředky podřízené frontu.

Druhým základním typem přepraviště vhodného pro zabezpečení přepravy dělostřelectva přes vodní překážku jsou brody. Velké přednosti brodových přepravišť jsou všeobecně známy a proto se nebudu o nich dále zmiňovat. Přeprava na brodových přepravištích je zhruba 2—3krát pomalejší než po mostech, poněvadž tempo přepravy se pohybuje zhruba v rozmezí 5—7 km za hodinu. Nevýhoda je v tom, že v průběhu přepravy dochází k postupnému snižování kvality brodu rozježděním dna, což je typické zvláště pro vozidla kolová, takže je nutno přecházet na jiný brod. Kapacitu mostního přepraviště lze nahradit 4—5brodovými přepravišti, z nichž každé má mít 2—3 brody. Tato přepraviště jsou v podstatě nezranitelná vůči ničivým účinkům atomových zbraní při vzdušném výbuchu. Brodová přepraviště umožňují komplexní přepravu. Nutno je proto v soudobých bojových podmínkách považovat za jeden z nejdůležitějších typů přepravišť dělostřelectva. Poměrně značné zkušenosti byly získány při přepravě dělostřelectva po normálních brodech, kdy rychlost proudu a hloubka vody v brodu nepřesahovala přípustnou normu. Dosud poměrně malé zkušenosti jsou z přepravy dělostřelectva při hlubokém broděni nebo dokonce na podvodních přepravištích. Tyto druhy přepravy budou přicházet v úvahu poměrně často vzhledem na charakter vodních toků. Tento druh přepravy si vyžaduje nejen speciální přípravu vozidla — tahače, ale i pečlivé vycvičení řidiče. Bude 2—3krát rychlejší než na přepravištích plavidlových.

Autoři ve svých článcích uvažují i přetahování dělostřelectka techniky pomocí tažných lan a navijáků. Tento způsob je technicky proveditelný. Je nutno vidět i časové možnosti, poněvadž tento způsob přepravy si nezbytně vyžádá přepravu zvlášť tahačů a zvlášť techniky. Každá kombinace

prodlužuje podstatně průběh přepravy. Uvažovaný způsob přepravy tahačů po mostě a techniky brodění, tj. opět kombinovaným způsobem, nenajde asi praktického upotřebení, poněvadž je spojen nejen s organizačními potížemi, ale nepřináší ani žádný významný časový zisk. Bude rozhodně lépe, jestliže bude k dispozici most, přepravovat současně tahače i s technikou po mostě a neuvažovat takové kombinace, které jsou sice z hlediska technického možné, ale které nebudou představovat výrazný časový zisk proti jinému druhu přepravy. V soudobých bojových podmínkách, vyznačujících se vysokými tempy a prudce se měnícími situacemi, najdou uplatnění pouze ty nejjednodušší formy přepravy, které nebudou vyžadovat složitějších organizačních a technických opatření na přepravištích.

V článku je uveden názor na možné tažení techniky po dně pomocí obojživelného vozidla. Tažná síla vozidla se na souši rovná zhruba $\frac{2}{3}$ jeho váhy. Obojživelník K-61, který váží asi 9550 kg, je schopen utáhnout na souši břemena zhruba o váze kolem 6 t a obojživelník střední kolový, jehož váha se pohybuje kolem 7 t, břemena o váze zhruba kolem 4–5 tun. Při vlečení břemena po dně brodu, kdy jsou vyloučeny adhezní síly vozidla a na vlečení se podílí pouze šroub obojživelníku, klesá možnost vlečení řádově na stovky kilogramů, zhruba 300 až 500 kg. I takto malé břemeno v závislosti na rychlosti proudu značně ztíží nejen pohyb vozidla, sniží jeho přepravní rychlost, ale omezí i jeho ovladatelnost. Tento způsob je nutno zamítnout jako nevhodný, poněvadž všestranně ztěžuje funkci obojživelného vozidla, pro kterou je určeno.

Dalším druhem přepravy dělostřelectva je přeprava na plavidlových přepravištích, zřízených hlavně z obojživelných vozidel typu K-61, které odpovídají soudobým možnostem. Tento velký pásový obojživelník je schopen převážet břemena do váhy 3 t. Těmito prostředky můžeme přepravovat houfnice 122 mm.

Těžší dělostřeleckou techniku, kanóny 122 mm o váze 7900 kg a KH 152 mm o váze 8000 kg převážet nelze. Na plavidlových přepravištích musíme přepravovat techniku, tahače a munici odděleně, proto jejich přepravní kapacita je velmi malá. Aby se kapacita rovnala kapacitě mostního přepraviště, je nutno mít k dispozici nejméně 10–12 plavidlových přepravišť, při čemž na každém přepravišti musí být zhruba

šest obojživelníků. Divize svými organickými prostředky však může zřídit pouze jedno přepraviště obdobného typu. Při nejlepším mohou být v divizi zřízena 2–4 takováto přepraviště.

Dalším typem pro přepravu dělostřelectva jsou přepraviště přívozová. Tato přepraviště mají malou kapacitu. K úhradě jednoho mostového přepraviště bude třeba mít k dispozici zhruba kolem 4 přívozových přepravišť o únosnosti 60 t, z nichž každé bude mít po šesti přívozech. Efektivní využití přepravního materiálu je u přívozových přepravišť zhruba čtyřikrát nižší. Proto tento druh přepravy bude používán hlavně na širokých řekách, kde nebude účelné vytvářet dlouhé mosty, které budou právě zde představovat vhodné cíle pro úder atomovými zbraněmi. Tento druh přepravy umožní přepravit naráz nejen tahač, ale i techniku.

*

Z uvedeného rozboru vyplývají nejvhodnější druhy přepravišť a způsoby přepravy pro dělostřelectvo. Při přepravě dělostřelectva, nemá-li se odtrhnout od podporovaných vojsk, nutno dbát, aby se přepravovalo na výkonných přepravištích, aniž by bylo nutno provádět složitá organizační a náročná technická opatření. Budou to především mosty, které budou naváděny v podstatě z chodu, jakmile čelní útvary dosáhnou řeky. Pro divizi bude nutno zřídit dva mosty. Jejich výstavba na středně širokých řekách bude trvat zhruba 30–50 minut. Po těchto mostech bude možno přepravit nejen prostředky divize, ale i pluků prvního sledu.

Se zřetelem na značnou citlivost mostů na plovoucích podporách vůči účinkům atomových zbraní, bude nutno jít i po linii zoboživelnění prostředků dělostřelectva. Dělostřelectvo musí být schopno samostatně překonat vodní překážky v případě rozrušení mostů. Nesmí se odtrhnout od mostostřeleckých útvarů, přesunujících se na obojživelných transportérech a od tanků schopných nejen hlubokého brodění, ale i jízdy pod vodou.

Bude jistě značným krokem vpřed, budou-li i prostředky dělostřelectva schopny provádět nejen hluboké brodění, ale popřípadě i jízdu pod vodou.

Obsluhy bude nutno pak na přepravištích s hlubokým broděním přepravovat samostatně, buď na obojživelných vozidlech, nebo tahače musí mít k dispozici gumový

člun, který by zabezpečil současně i přepravu obsluhy a neodděloval ji od bojové techniky.

Při přechodu vodního toku nebude přeprava dělostřelectva probíhat pouze na jednom typu přepraviště. Podle situace bude přeprava uskutečňována současně jak na

mostních, tak i na brodových a plavidlových přepravištích, nebo bude přecházet z jednoho druhu přepraviště na jiný.

Je proto nutné, aby dělostřelectvo zvládlo všechny druhy přeprav a bylo dobře připraveno a vybaveno pro brodění všeho druhu.

Organizace a provádění přesunů na velké vzdálenosti k zasazení do útoku z chodu

(VM č. 5/1960)

Podplukovník Jaroslav Šebek

Autoři se ve svém článku zabývají značně podrobně i otázkou ženijního zabezpečení. I když jejich závěry jsou vcelku správné, je třeba v některých částech je blíže objasnit. Autoři rozebírají organizaci a provádění přesunů armády. Mluví-li o zvláštnostech zabezpečení tohoto úkolu, říkají, že ženijní zabezpečení bude zpravidla nutno provést jen organickými ženijními jednotkami v součinnosti s orgány civilní správy a že pomoc vyššího štábu (HV, F) bude jen minimální. Je správné, že si autoři pro svoje rozvahy volí ten nejobtížnější příklad. Dříve platila zásada, že zasazovaný svazek či svaz bude až na čáru zasazení zabezpečovat nadřízený orgán a síly a prostředky zasazovaného budou využívány až při vlastním zasazení. Do těchto vžitých zásad však byly vneseny podstatné změny stále vzrůstajícím počtem atomových zbraní, používaných na obou stranách a v neposlední řadě i použití raket, které mohou zasáhnout prvky sestavy nepřítele na libovolnou vzdálenost. Dříve, kdy s ohledem na omezené možnosti nepřítele, působit účinnými prostředky do našeho týlu, bylo možno pohodlně upravovat cesty pro zasazovaný svazek či svaz až na čáru zasazení pěčí nadřízeného orgánu, aniž by zasazovaný svazek či svaz byl nucen provádět na upravených osách přesunu některé další větší úpravy. Soudobé podmínky, jak bylo zdůrazněno již výše, ovlivnily charakter ženijního zabezpečení dalekých přesunů natolik, že na zabezpečení armády druhého sledu se nebude podílet již pouze front (HV), jak tomu bylo dříve, a že ani neponese plnou tíži zasazovaná armáda, ale že se na plnění tohoto úkolu budou podílet i ty armády prvního sledu, ježimž pásmy dojde k zavedení

druhosledové armády. To znamená, že na zasazení druhosledové armády se budou v podstatě podílet složky tří. To si vynutila okolnost, že s ohledem na rychle se měnící situaci na frontě může dojít ve velmi krátkých časových lhůtách ke změnám čáry zasazení, a to jak ve směru frontálním, tak i do hloubky a dále i ta okolnost, že může dojít k narušení či zavalení os přesunu, které byly již upraveny, a to takovými zátarasy, které si v mnoha případech vynutí i zásah sil a prostředků přesunujících se svazků. Tak na příklad pouze vzdušným výbuchem atomové pumy ráže 20 KT může dojít k úplnému a částečnému zavalení cest porosty v prostoru o průměru zhruba 6 km. Vezmeme-li v úvahu podmínky západoevropského válčiště, pak tím může být ohrožen provoz na dvou osách. Je jisté, že snahou každého nadřízeného orgánu bude s ohledem na budoucí úkol zasazovaného svazku či svazu, aby se ten z prostředků, které si veze s sebou pro zabezpečení vlastní bojové činnosti, vyčerpá co nejméně. Je to pochopitelné již i z toho důvodu, že doplnění přesunujícího se svazku či svazu dalším materiálem a prostředky bude velmi omezené, nehledě již k tomu, že s ohledem na co největší odlehčení vojsk bude těchto prostředků téměř vždy nedostatek.

Poněvadž na opatřeních k zabezpečení přesunů armády na velké vzdálenosti se budou zpravidla podílet tři složky mimo složky civilní, je třeba provést taková organizační opatření, která by v maximální míře zabezpečila využití možností všech těchto složek, čímž budou vytvořeny příznivé podmínky k včasnému zasazení přesunující se armády.

Jakým způsobem se budou na zabezpečení přesunu armády na velké vzdálenosti jednotlivé složky podílet?

Front (HV) bude v pásmu přesunu druhosledové armády organizovat úpravu silniční sítě tak zvaným teritoriálním způsobem, což znamená, že úprava silniční sítě nebude prováděna pouze po směrech, jak tomu bývá na stupni armáda a níže, ale bude prováděna úprava všech cest v daném prostoru, což zabezpečí v případě potřeby rychlý přechod z jedné komunikace na komunikaci druhou.

Při provádění teritoriální úpravy cest v daném prostoru nebude měřítkem rozloha prostoru, ale bude to vedle hustoty silniční sítě hlavně počet a charakter citlivých míst, jejichž vyřazení by znemožnilo provoz po silniční síti v daném prostoru. Tímto způsobem budou pak upravovány cesty zpravidla až po zadní hranici armádního týlu prvosledových armád. Od této hranice až na čáru zasazení bude pak úprava cest prováděna pouze po směrech, a to tak, že pro každý svazek prvního sledu bylo by účelné mít nejméně tři osy přesunu. Hustota silniční sítě na západoevropském válečnickém požadavku plně vyhovuje. Kromě těchto cest je třeba mít na každý svazek prvního sledu pokud možno po jedné ose záložní, aby v případě vyřazení některé z určených os pro přesun byla možnost přechodu na osu záložní.

Se zřetelem k těmto opatřením je nutno rovněž počítat se zabezpečením cest rokádních, které by tento manévru umožnily. Cesty rokádní je nutno volit nejen tam, kde osy přesunu přetínají význačnější terénní překážky, jako jsou větší řeky a horská pásma, které představují nejzávažnější překážku rychlého přesunu, ale i tam, kde to silniční síť dovolí, aby bylo zabráněno zdlouhavým objezdům.

Tyto rokády je třeba volit na takové vzdálenosti před přirozenou překážkou, která by zabezpečovala, že nedojde k jejich zavalení při úderu na přechody přes přirozenou překážku. Bude to zpravidla ve vzdálenosti větší než 5 km. Při zabezpečování přesunů bude hrát pro jejich uskutečnění ve stanoveném čase významnou úlohu i kvalita cest.

Poněvadž armáda druhého sledu frontu bude zasazována na směr hlavního úderu frontu a úspěch jejího zasazení a vedení útočné operace bude v podstatě řešit úspěch útočné operace, je třeba, aby již při zavádění armády druhého sledu na čáru zasazení byly vytvořeny ty nejpříznivější

podmínky. Proto pro přesun svazků armády druhého sledu musí být voleny ty nejlepší cesty, které budou v určeném pásmu přesunu. Budou to zpravidla silnice první a druhé třídy, které umožní provedení přesunů ve vysokých tempích. Při plánování přesunů na velké vzdálenosti je nutno si uvědomit, že každé sejití na méně kvalitnější cestu bude mít za následek nejen snížení tempa přesunu, ale i značně větší spotřebu pohonných hmot, které bude nutno doplňovat, což se nepříznivě projeví na zásobování pohonnými hmotami. Proto musí být snahou, aby pro přesun svazků na velké vzdálenosti bylo pokud možno co nejméně využíváno takových cest, jako jsou cesty polní a lesní. Rovněž tak je nutno správně chápat význam objížděk. Jak je všeobecně známo, zřizují a vytvářejí se objížděky v prostoru takových míst, které mohou být snadno vyřazeny údery atomových zbraní a které představují pro tyto zbraně výhodné cíle. Vezmeme-li v úvahu, že na západoevropském válečnickém zhruba po 50 km bude jeden větší komunikační uzel, který bude představovat vhodný cíl pro provedení atomového úderu, pak při délce osy z prostoru rozptylu do prostoru denního odpočinku zhruba o délce 200 km, budou taková místa nejméně čtyři. Jestliže každá objížďka bude zhruba o 50–70 % delší než osa průjezdu, pak při objížďce úseků o délce kolem 9 km se osa přesunu prodlouží nejméně o 24–30 km, což bude představovat nejméně 1–2 hodiny jízdy navíc. I s touto okolností je nutno při plánování dalekých přesunů počítat, aby i za těch okolností, kdy vojska přesunující se svazků budou muset v případě nutnosti objížděk využít, dostaly se ve stanoveném čase do prostorů denních odpočinků nebo na čáru zasazení.

K zabezpečení rychlého zahájení přesunů ať již do prostorů denních odpočinků nebo na čáru zasazení, je nutno prostory rozptylu nebo prostory denního odpočinku volit v takových prostorech, které by nejen poskytovaly dobré maskovací podmínky, ale kde by byla v požadované hustotě i silniční síť. Prostory, které se vyznačují poměrně chudou silniční sítí, jsou pro tyto prostory málo vhodné, poněvadž v případě provedení atomových úderů na vojska v prostoru denních odpočinků, budou je moci vojska obtížněji opustit, než by tomu bylo za podmínek husté a dobře rozvinuté sítě cest.

Jak bylo řečeno již dříve, bude nutno k zabezpečení přesunu armády druhého sle-

du zabezpečit a vyčlenit ty nejlepší cesty. Poněvadž právě po těchto cestách bude uskutečňován přísun frontem a dále i armádami prvního sledu, je třeba, aby i s týlovými složkami byly přesně dohodnuty jak cesty, po kterých se budou svazky armády druhého sledu pohybovat, tak i časy, ve kterých budou k tomuto účelu vyhrazeny a kdy je nutno je uvolnit.

Síly a prostředky frontu, které v prostoru od zadní hranice týlového prostoru armády k čáře zasažení budou provádět úpravu cest, určených k zabezpečení zasažení armády druhého sledu po směrech, budou tuto úpravu provádět zpravidla před čelý přesunující se vojsk.

Přechod přes přirozené překážky — řeky bude uskutečňován hlavně již po nízkovodních mostech, kterými byly nahrazeny mosty na plovoucích podporách. S ohledem na možné vyřazení těchto přepravišť bude nutno, aby k řekám byly předpusunuty i přepravní prostředky druhošledové armády. Vedle souprav druhošledové armády budou zde soustředěny i soupravy ze zálohy frontu. U řek, které jsou vhodné pro brodění, je třeba, aby kromě mostů byly zde vytýčeny i brody, které jsou v podstatě nejméně zranitelným druhem přepravy. Jejich nevýhoda spočívá v tom, že přesunová rychlost brodem proti přesunové rychlosti po mostech na plovoucích podporách je až trojnásobně menší a po mostech nízkovodních pak 5—6násobně menší. Z toho důvodu bude nutno každý nízkovodní most zabezpečit nejméně 2—4 přepravišti brodovými, při čemž každé s 1—3 brody.

Závažným problémem zůstává přechod takových přirozených překážek, jakým jsou horská pásma. Sem, do důležitých horských přechodů a průsmyků, budou frontem předpusnovány jednotky, jejichž součástí budou jednotky ženijních strojů, které budou provádět údržbu pouze na určitém úseku. Bude to zpravidla celý přechod nebo průsmyk. Mimo to je třeba organizovat průzkum k vyhledání co největšího počtu objezdů silničních směrů.

Při předpusnutí sil a prostředků armády druhého sledu do těchto prostorů je nutno dbát na to, aby nedošlo při průchodu svazků armády těmito místy k odtržení těchto prostředků, hlavně pak souprav natolik, že by to činilo potíže s jejich opětovným zařazením na určeném místě v bojové sestavě.

Druhou důležitou složkou, která se bude podílet na zabezpečení provedení dalekého

přesunu druhošledové armády, budou armády prvního sledu, jejichž pásmo činnosti bude druhošledová armáda zaváděna.

Při součinnosti musí být přesně stanoveno, od které čáry a až po kterou čáru a které silniční tahy zabezpečí prvosledové armády a po jakou dobu musí být tyto tahy uvolněny pro přesun svazků druhošledové armády.

Armády prvního sledu budou provádět úpravu silničních tahů opět po směrech.

Přesunující se armáda bude pak provádět úpravu os přesunu pouze v těch případech, jestliže dojde k jejich poškození či zatarasení již v průběhu samého přesunu. Velmi nepříjemnou překážkou zde budou stromové závaly. Vyplyvá to již i z toho, že pouze asi kolem 30 % cest nebude procházet porosty, tj. že neprochází zalesněnými úseky, nebo že není obrostlé stroťadím. Na západoevropském válečnickém území jsou zpravidla dálnice anebo polní cesty, které však poměrně značně snižují přepravní rychlost a při deštivém počasí si vyžadují rozsáhlé úpravy k jejich zpevnění. Proto při plánování přesunů na velké vzdálenosti je nutno volit takové cesty, které pokud možno nejsou obrostlé, a přihlížet i k roční době a meteorologickým podmínkám.

Na úkolech, které bude plnit k zabezpečení vysokého tempa přesunu armády druhého sledu, nebudou se podílet pouze jednotky a útvary ženijní, ale tyto úkoly budou v podstatě záležitostí všech druhů vojsk.

Budou to hlavně motostřelecké jednotky a útvary, které budou zesilovat jednotky a útvary ženijní. Budou to i jednotky a útvary ostatních druhů vojsk, které musí být připraveny v případě nutnosti provést těmi prostředky, které si vezou s sebou, uvolnění cest a své samovyproštění, jestliže dojde k případnému zavalení cesty na směru jejich postupu. Proto jejich vozidla je třeba vybavit trhavinami, kterými by byly nejen schopny zajišťovat si ochranu před ničivými účinky atomových zbraní, budováním okopů, ale kterými by byly schopné si uvolňovat i cestu. V soudobých bojových podmínkách, kdy je nutno dosahovat velkých přesunových rychlostí a maximálních průjezdných rychlostí na úsecích zamořených vysokou úrovní radiace, je nutno právě těmto otázkám přípravy vojsk věnovat tu pozornost, jakou si tyto skutečně zasluhují.

Důležitou otázkou zůstává i otázka maskování přesunů. V současné době se

k tomuto účelu používají koutové odrážače. Tyto prostředky musí být na těchto osách umístěny nejméně jeden den předem, aby si na ně nepřítel do určité míry zvykl. Provádět maskování pomocí koutových odrážačů těsně před zahájením přesunu nemá žádný smysl, poněvadž tyto zrovna tak poutají pozornost lokátorů jako skutečné cíle.

Rozsah maskování bude pak záviset na dosahu pozemních lokátorů. Bude to zpravidla zhruba do 20 km od předního okraje fronty. Je nutno proto zvážit, zda nebude lépe pomocí koutových odrážačů vytvořit celé klamné směry, čímž bude pozornost nepřítel rozptýlena.

Maskovací opatření budou pak provádě-

děna v rámci operačního maskování pěší fronty.

Kromě těchto složek budou se na zabezpečení dalekých přesunů armády druhého sledu, jak autoři správně zdůraznili, podílet i složky mimovojskové, ať již půjde o složky MV, nebo ministerstva dopravy. Na úpravě cest se budou však v široké míře podílet i jednotky a útvary tylu.

Je proto nutno, aby při plánování dalekých přesunů byly všechny tyto podmínky a možnosti zváženy tak, aby jich mohlo být organizovaně využito v co nejširší míře.

Cím lépe bude všech možností k zabezpečení přesunu v daném prostoru využito, tím úspěšnější bude možno přesun uskutečnit.

Některé problémy materiálního a technického zabezpečení armádní útočné operace

(VM čís. 6/60)

Major Miroslav Gregorovič

V článku pplk. CSc. Olivy mě zaujaly některé dobré názory, jejichž realizace může odlehčit vojska a zvýšit jejich manévrovost. Na druhé straně chci se vyjádřit k otázkám tankového zabezpečení vojsk, které má své zvláštnosti a nelze je řešit způsobem, jak navrhuje autor.

★ ★ ★

Vyprošťování a odsun poškozených tanků. V této otázce jde o to, co mají vojska všechno dělat? Většina vyprošťovacích prostředků je u útvarů a svazků a i v budoucnosti u nich zůstane. Proč tomu tak musí být? Tanková technika je využívána v prvních sledech sestav vojsk. Je složitou a drahou technikou a nelze ji při poškození nechávat na bojišti. Zvláště ne v soudobém boji, kdy bude docházet k rychlému střídání druhů bojové činnosti, v nichž bude terén s poškozenou tankovou technikou přecházet do rukou hned té, hned oné bojující strany a kdy se budou pohybovat po bojišti zbylé skupiny nepřítel. Bylo by nerozumné mít v počátečním stavu útvarů a svazků vyprošťovací tanky jen pro pomoc uvázným bojeschopným tankům.

V armádě může být za den 10 % ztrát, z nichž může být 75 % návratných. Počítáme-li, že v armádě je 1000 tanků, pak ze 75 návratných tanků je nutno zpravidla

90 % (68 tanků) za den vyprošťovat a odvést do úkrytu. Nemám na mysli odsun do hnízd nebo shromaždišť poškozené techniky. Neprovádět odsun poškozených tanků z bojiště by mohlo vést k tomu, že by se mohl zmenšit počet nenávratně ztracených tanků z 25 % až na 90 %. V útočné operaci se musí rovněž počítat s tím, že je rozhodující provádět opravy tanků na bojišti a včas je vracet znovu do boje. Bojová činnost nekončí jednou útočnou operací. Po deseti dnech bojů by armáda při odstraňování jen poruch a běžných oprav u svazků mohla mít také jen 300–400 tanků (z původních 1000). S tímto počtem by asi nebyla schopná k zasazení do další útočné operace.

Obdobně je tomu i u obrněných transportérů, které mají svůj podíl na pohyblivosti vojsk a možnosti vést rychlé operace v podmínkách použití ZHN. Počet je přibližně stejný. Ztráty možno předpokládat menší. Pracnost jejich oprav bude rovněž

menší, avšak dílenská kapacita a vezené záložní díly a skupiny budou k tomu rozhodně potřebné.

Zásadně řešit tyto problémy nelze armádními a frontovými prostředky proto, že vojska bojují na značných prostorech, na směrech a odtržené od ostatních sil. Za těchto podmínek, zvláště u tankové techniky, již je početně podle ostatních zbraní vždy málo, by zůstávalo na bojišti bez pořádné ochrany, bez včasné pomoci a mimo bojovou činnost, značný počet nepotřebnější techniky. Její nalezení, shromáždění a návrat do boje by byl velmi těžký. (Tento způsob technického zabezpečení použil německý Wehrmacht ve druhé světové válce. Prováděl tzv. „centralizované opravy tanků“ v pojízdných a většinou stabilních závodech. To způsobilo takový pokles počtu tanků ve vojscích, že po krachu blitzkriegu rychle přecházeli k „decentralizovanému provádění oprav“ a k činnosti vojsk vedoucí k záchraně každého poškozeného tanku.)

Decentralizovaný způsob oprav tankové

techniky nese s sebou problém vezených zásob záložních dílů. Je velkou nevýhodou, že je nelze jako jiný materiál těžít z místních zdrojů, kořistit nebo vyrábět v podnicích civilního sektoru. Druhou nevýhodou je, že je nelze spotřebovávat jako proviant nebo intendantní materiál, ale „výběrově“. tzn. každá oprava si žádá jen potřebný dílec, podskupinu či skupinu ze záložních dílů.

Vezené zásoby záložních dílů mají v soupravě složení, které umožňuje provést 10 oprav. To ale neznamená, že po provedení jedné musí být vždy možné provést další. Co když vyžaduje právě spotřebovanou podskupinu, která je v soupravě jen v jednom exempláři? Proto snížení vezených zásob záložních dílů pro tankovou techniku je možné jen v tom případě, když bude mít opravářský dispečink dostatek spojovacích prostředků a dostatek prostředků k dopravě žádaných druhů záložních dílů vzdušnou cestou, a to přímo do hnízd poškozené techniky.

★ ★ ★

Závěrem chci říci, že není možné v tankovém technickém zabezpečení navrhovat a provádět změny bez hlubokého rozboru problémů, jejichž řešení je v podstatě rozdílné od řešení materiálního zabezpečení a často i od řešení obdobných problémů v automobilním nebo dělostřeleckém technickém zabezpečení.

K některým otázkám plánování vědecké práce v armádě

Podplukovník Ján Bačkovský

Navazují na kolektivní článek zpracovaný za vedení podplukovníka Soukala, jenž se stručně dotýká celkové problematiky vědecké práce, o které bude jednáno na konferenci MNO. Ve svém příspěvku se dotknu některých problémů plánování vědecké práce.

Zkušenosti z minulých let ukazují, že všestranný rozvoj jak národního hospodářství, tak i armády již nevystačí s libovolným rozvojem vědecké práce. Problematika vědecké práce v současných podmínkách musí totiž odrážet potřeby praxe, zabezpečovat potřebný rozvoj nových rodících se progresivních vědních odvětví a rozpracovat úkoly daleké perspektivy, jejichž řešení je nezbytné k tomu, aby výstavba armády byla plánovitá a její úroveň odpovídala požadavkům soudobého vojenství. Jednou z podmínek splnění těchto požadavků je správné plánování vědecké práce. Na samém plánování vědecké práce v armádě se musí podílet nejen její čelní funkcionáři, kteří mají nejlepší přehled o tendencích jejího rozvoje a jejích potřebách, ale i vojenští vědci, kteří mají přehled o rozvoji jednotlivých oborů a jsou s to určit perspektivní požadavky, jež vyplývají z vojenského teoretického myšlení a rozvoje vojenské vědy.

Soudobá praxe je však trochu odlišná. Na sestavování plánu vojenskovědecké práce se především podílí pověřený důstojník a hlavní funkcionáři při schvalování dílčích částí plánu nebo při jeho konečném posouzení. Pro celkovou nejasnost mnohých perspektivních otázek pak často dochází k protichůdným závěrům, což zbytečně ztěžuje a prodlužuje práci.

K odstranění tohoto nedostatku bude třeba, aby si vojenskovědecká sekce včas ujasnila tematiku operačního zaměření a seznámila s ní druhy vojsk a služby MNO a ostatní sekce vědecké rady ministra národní obrany (VR-MNO), aby tyto složky mohly včas přikročit k vlastním plánům. Po schválení celkové linie vědecké práce a tematiky v jednotlivých sekcích sladit ji na společné poradě tajemníků odborných sekcí VR-MNO, rozpracovat celkový návrh zaměření a obsahu vědecké práce a předložit jej předsednictvu VR-MNO jako pod-

klad k vydání pokynů pro zpracování plánu vědecké práce. Při zpracování zejména dlouhodobých plánů je třeba dbát toho, aby jejich tematika těsně navazovala na celkový plán výstavby armády.

Domnívám se, že pozornosti si zasluhuje také roztržitost, která se v současné době v plánování vědecké práce v armádě projevuje.

Kromě plánu vojenskovědecké práce je zpracováván i plán vědecké práce společenských, technických a lékařských věd. Samostatné plánování vědecké práce těmito složkami nejen že ztěžuje koordinaci mezi jednotlivými vědními obory armády, ale nedává ani záruku, že tematika plánovaná těmito složkami bude ve všech otázkách plně zaměřena na to, co je z hlediska armády podstatné. Určité potíže vznikají rovněž i v administrativním řízení. Bude proto třeba uvažovat o tom, zda by nebylo výhodnější provádět plánování vědecké práce centrálně za všechny vědní obory a tím zabezpečit jednotnost vědecké práce a zlepšit koordinaci a spolupráci mezi jednotlivými vědními obory. To ovšem vyžaduje, aby tomuto požadavku byla přizpůsobena i organizační struktura sekretariátu VR-MNO, kterou by bylo možno upřesnit až po ujasnění jeho povinností. Centrální plánování by VR-MNO značně usnadnilo řízení vědecké práce tím, že by měla souhrnný přehled o jejím celkovém stavu.

Za podklad plánování u složek MNO, vědeckých pracovišť, svazů a v akademických brát plány vědecké práce MNO. V těch jsou ovšem jednotlivá témata stanovena komplexně, vyžadující dalšího rozplánování, tj. stanovení úkolů všem odborným složkám, které se na řešení problému budou podílet. A právě této otázce musí zpracovatelské složky věnovat náležitou pozornost. Dílčí úkoly je nutno stanovit tak, aby zahrnovaly nejdůležitější otázky a aby nedovoľovaly zbytečné tříštění pracovního úsilí. Dále vedoucí složka nebo vedoucí vědecký pracovník, který je odpovědný za celkové splnění úkolu, musí včas předvídat, jaké podklady budou pro svou práci potřebovat složky, které pracují na řešení úkolu, zabezpečit

včasné zpracování těchto podkladů a tím zabezpečit jednotný postup v práci.

Kromě tematiky stanovené plánem MNO mohou uvedené složky zahrnout do plánu i vlastní problematiku, která ovšem nesmí být řešena na úkor úkolů centrálního plánu. O vlastní tematice by měla rozhodovat vědecká rada dané složky, která se musí vyjádřit i k celkovému plánu vědecké práce.

Plán vědecké práce musí být důkladně sladěn s plány bojové a operační přípravy, aby mohlo být poznatků z jednotlivých cvičení a činnosti vojsk využito ve vědecké práci a na jednotlivých cvičeních mohly být prověřeny teoretické poznatky. Bylo by výhodné, kdyby již v plánu vědecké práce mohly být zahrnuty zkušební otázky pro jednotlivá cvičení, aby se umožnilo jejich včasné rozpracování a cvičící štáby mohly na ně vojska včas orientovat.

Ve vojenských akademích a na vědeckých pracovištích, které nemají vlastní možnosti prakticky prověřit výsledky své práce, bude třeba, aby své požadavky včas předkládaly generálnímu štábu a aby mohly být zahrnuty do plánu bojové a operační přípravy MNO. Bude rovněž třeba, aby tyto složky vyvinuly větší iniciativu k navázání užšího kontaktu se štáby armád, úzce s nimi spolupracovaly již v průběhu samého plánování vědecké práce. Platí to rovněž

i pro speciální obory, které potřebují praktického prověření zejména výsledků svých vojenskovědeckých prací.

Na plán vědecké práce je třeba pohlížet jako na dokument, který má být vodítkem v práci na daném úkolu a který musí být vedoucím orgánům podkladem pro řízení. Proto by měl plán vojenskovědecké práce tvořit součást pracovního plánu odpovědných funkcionářů, jejichž povinností je nejen kontrolovat postup práce, ale zejména poskytovat zpracovatelům potřebnou pomoc a vytvářet jim odpovídající podmínky pro jejich práci.

I když otázka zabezpečení vědecké práce odbornou literaturou nespadá zcela do dané problematiky, chtěl bych se o ní přece jen zmínit v souvislosti s plánováním vědecké práce. Vědeckou práci odbornou literaturou zabezpečují informační oborová střediska, o kterých bylo již několikrát pojednááno na stránkách odborných vojenských časopisů. Jak je známo, mají tato střediska za úkol nejen soustřeďovat literární fondy daného oboru, ale i zpracovávat literární rešerše a souhrnné vědecké přehledy v jednotlivých vědních odvětvích. To vyžaduje určitý čas a proto již při plánování vědecké práce je třeba předvídat potřebu odborné literatury a oborovým informačním střediskům předkládat konkrétní požadavky.

Nekladl jsem si za úkol rozebrat problematiku plánování vědecké práce v její plné šíři. Poukázal jsem pouze na to, co je z mého hlediska podstatné a co by mohlo být podkladem k dalšímu rozvinutí problematiky plánování, zejména odborníky od vojsk a akademiků, kterým se tato důležitá součást vědecké práce může jevit poněkud odlišně. Záměrně jsem se nezmínil o nutnosti spolupráce s ČSAV a civilními institucemi a o nutnosti koordinace vědecké práce v rámci Spojeného velení. Domnívám se, že k těmto otázkám by se měli vyjádřit především příslušníci speciálních oborů, kteří mají v tomto ohledu větší praktické zkušenosti.

Na pomoc vědecké práci a výzkumu v Československé lidové armádě

Bohuslav Vatsar

Otázky dalšího úspěšného rozvoje vědy a výzkumu stávají se v souvislosti s plněním náročných úkolů třetího pětiletého plánu a dalších úkolů vyplývajících z dlouhodobých perspektivních plánů středem pozornosti. Tytéž problémy se musí nezbytně odrazit i v Československé lidové armádě.

S rychlým rozvojem vojenské a složitého souběžného ozbrojeného zápasu, vystupují otázky vědeckosti práce výrazně do popředí i při budování naší armády a při zvyšování její bojové schopnosti. To nezbytně vyžaduje podstatně zkvalitňovat vědeckou základnu, v níž důležitou úlohu má vědecká informace.

Řešením všech těchto problémů se bude zabývat i konference k otázkám dalšího rozvoje vědecké práce v Československé lidové armádě, jež se má konat na podzim tohoto roku.

Cílem tohoto článku je přispět k rozvinutí diskuse v otázkách vojenské informační služby a dát připravované konferenci o rozvoji vědecké práce i podněty k řešení některých problémů.

Prvním údobím vědecké činnosti musí být studium literatury příslušného vědního oboru pokud možno v celé její světové šíři. Právě od schopnosti vědeckých a technických pracovníků co nejrychleji aplikovat nejnovější poznatky vědy a techniky do našich konkrétních podmínek a ekonomických možností a dále rozvíjet nové objevy a výzkumy, závisí nejen rozvoj jednotlivých vědních oborů a odvětví našeho hospodářství, ale i rozvoj celého našeho státního hospodářství.

Jejich schopnosti a usilovná práce bude pro armádu znamenat posílení její obranyschopnosti a zajištění bezpečnosti naší socialistické republiky před agresivními útoky imperialistických nepřátel.

Vědecké a technické informace, jež jsou zveřejňovány v nejrozšířenějších literárních fondech a pramenech jako např. v knihách, časopisech, studijních a výzkumných zprávách, firemní literatuře, patentech apod., dosahují během několika let co do počtu téměř neuvěřitelně výše až několika desítek milionů.

Při přibližném přístupu asi pět milionů vědeckých a technických informací ročně není myslitelné, aby vědecký nebo technický pracovník byl schopen sám sledovat nebo si vyhledávat studijní materiály potřebné k jeho práci. Běžné sledování nových informací je ještě ztíženo prolínáním vědních oborů, které je v armádě ještě komplikovanější.

A proto potřebuje vojenský vědecký a technický pracovník nezbytnou pomoc vojenských oborových informačních středisek, kde jsou informace příslušných vědních oborů v celé šíři a u příbuzných vědních oborů tam kde se překrývají, sledovány, dokumentovány a studovány a jejich informace získávají jim drahocenný čas nutný k jejich práci.

Nepřetržitě sledování informací zabíráje tomu, aby vědeckí pracovníci zaměřovali své úsilí na téma a podrobnosti, které byly již před nimi vědeckými pracovníky řešeny nebo dokonce i vyřešeny.

Dosavadní články o činnosti informačních středisek v naší armádě, uveřejňované ve vojenském časopise Vojenství, byly spíše určeny pro informovanost širokého okruhu zájemců z řad příslušníků naší armády a neposkytují ještě vědeckým pracovníkům konkrétní pokyny jak oni sami mají činnosti informačních středisek využívat a jak si počínat při svých individuálních požadavcích, nutných k úspěšnému splnění svého úkolu.

Každé informační středisko v Čs. lidové armádě musí být schopné uspokojivě splnit vědeckému nebo technickému pracovníku tyto tři základní požadavky:

1. Podat vyčerpávající informace o všech novinkách uveřejněných v domácích i zahraničních literárních fondech z vědního oboru, v němž vědecký nebo technický pracovník pracuje.

2. Upozornit včas, že konkrétní problém na němž vědecký pracovník hodlá pracovat, byl již řešen nebo vyřešen a dát mu k dispozici veškerý studijní materiál s konečnými poznatky a výsledky výzkumu.

3. V případě, že problém nebyl ještě řešen, opatřit mu nebo ho upozornit na studijní materiál, který by pomohl vědeckému pracovníku problém úspěšně vyřešit.

Při postupné stabilizaci informačních středisek v armádě jsou nebo v krátké době budou všechna informační střediska s to, uveřejnit požadavky úspěšně plnit.

Zatím co podmínkou splnění prvního požadavku je dobře fungující dokumentační činnost informačních středisek a dobrá spolupráce s vědeckými a technickými knihovnami vojenskými i civilními, splnění druhých dvou požadavků je záležitostí studijních oddělení informačních středisek, jejichž činnost navazuje těsně na činnost dokumentačních oddělení středisek.

V obou případech je třeba zajistit dostatečný předstih. Informační střediska by měla dostávat úkol i několik měsíců dříve, než na něm začne pracovat vědecký nebo technický pracovník a jeho studijní oddělení má zahájit práci na zadaném úkolu alespoň tři měsíce před zahájením samotné vědecké práce nebo výzkumného problému.

Požadavky vědeckých a technických pracovníků uspokojují vojenská informační střediska především literárními pracemi (rešeršemi) podle speciálních objednávek a žá-

dotostí o sestavení literárních průzkumů a dále pak zajišťováním vlastní potřebné literatury a studijního materiálu. Ve svých objednávkách musí vědci i technici pracovatni uvést přesně, jaký druh literárního průzkumu ke své práci potřebuje. Objedávka literárního průzkumu (rešerše) má obsahovat tyto nejdůležitější údaje:

- a) téma rešerše s dobře promyšlenou osnovou obsahu požadovaných informací,
- b) k jakému úkolu je literární průzkum zapotřebí,
- c) v jaké formě má být rešerše vyhotovena, zda půjde o prostý soupis literatury (výběrový nebo úplný) nebo o bibliografické záznamy (indikativní nebo informativní) nebo o studijní zprávu a vyhodnocení získaných informací,
- d) časové a místní vymezení rešerše,
- e) prameny, které objednatel zná, jakož i rozsah jazykových znalostí a schopnost sledovat cizí literaturu s uvedením znalostí jednotlivých cizích jazyků,
- f) které podklady je třeba přiložit, jako například originály, překlady, fotokopie, bibliografické záznamy a které prameny žadatel požaduje prohlédnout s uvedením odborných knih, bibliografických a referátových časopisů a jiné literatury, jež je především k dispozici u civilních informačních středisek,
- g) uvedení lhůty, do kdy má být rešerše vyhotovena,
- h) udání jména objednatele a schválení nadřízeného náčelníka s příslušnými podpisy.

Většina informačních středisek v naší armádě jsou již dnes schopna uspokojovat požadavky vědeckých a technických pracovníků rešeršemi všeho druhu a to nejen jednoduchými ale i systematickými, jež nejlépe vyhovují k řešení určitého speciálního problému, k němuž obstarávají všechny dostupné informace.

Podle stavu své práce může vědecký nebo technický pracovník požadovat od informačních středisek různé formy rešeršer počínaje od soupisu literatury až po studijní zprávu.

— **Prostý soupis literatury** buď výběrový nebo úplný upozorňuje na veškeré závažné podrobnosti, které byly o požadovaném tématu napsány. Vědecký nebo technický pracovník se pak seznamuje s danými informacemi sám v uvedených pramenech, které mu příslušné informační středisko podle vědního oboru v němž pracuje, prostřednictvím své vědecké nebo příruční knihovny zajišťuje.

— **Signalizační rešerše** obsahují již anotované záznamy, které uskládají a někdy i dokonce nahrazují studium originálů.

V těchto rešerších se sice již přibližují k obsahu pramenů, ale jejich obsah není ještě kriticky zhodnocen.

— **Analýtické rešerše** jsou daleko hodnotnější než rešerše signalizační nebo kriticky rozbor získaných informací napomáhají práci vědeckých pracovníků v daleko širší měřítku než prosté soupisy literatury nebo signální rešerše.

— Nejhodnotnější pomocník vědeckému pracovníku jsou **rešerše končí studijní zprávou**, která je výsledkem důkladného průzkumu a obsahuje nejen soupis literatury a výběr informací, ale i teoretické zhodnocení výsledků dosažených ve světě a případně i praktické využití řešení příslušného problému. Z těchto studijních zpráv je pak vyvozen závěr a další návrhy, jak má vědecký nebo technický pracovník dále zaměřovat svou práci. Úspěšná práce však nezbytně vyžaduje u studijních zpráv osobní úzkou spolupráci vědeckých pracovníků s pracovníky informačního střediska a to především s příslušnými studijními oddělení informačních středisek.

Podle potřeb vědeckých a technických pracovníků poskytují informační střediska civilního sektoru literární průzkumy knižních a časopiseckých materiálů, firemní a patentní literatury, rešerše technických a studijních zpráv nebo rešerše univerzální.

Informační střediska v armádě pak sestavují hlavně průzkumy materiálů knižních a časopiseckých, dále rešerše různých technických a studijních zpráv, které doplňují prameny získané u informačních středisek v civilním sektoru.

Tyto referáty mohou být časově i místně omezené nebo retrospektivní, podávající přehled o vývoji hledaného problému.

Nejvýhodnější a také nejdůležitější jsou referáty univerzální, které podávají na základě obsáhlého průzkumu všech možných pramenů přehled vývoje toho neb onoho problému v celé jeho šíři a hloubce.

Je pochopitelné, že takového ideálního stavu, kdy informační střediska v armádě budou schopna sestavovat studijní a technické zprávy v plném rozsahu, lze dosáhnout až po doplnění informačních středisk vysoké kvalifikovanými pracovníky, techniky. Proto zvláště v počátečním stadiu výstavby informačních středisk v armádě budou to především vojenští vědci a techničtí pracovníci, kteří budou úzce spolupracovat zvláště v tomto směru se studijními odděleními vojenských informačních středisk.

Proto jednou z důležitých podmínek pro práci vědeckých a technických pracovníků bude znalost v zacházení s prameny (literárními fondy). Z uvedených požadavků je zřejmé, že vědecký pracovník musí sám předem vykonat určité přípravy k požadavku literárního průzkumu. Tyto přípravy, jež těsně souvisí s vlastní vědeckou prací jsou zaměřeny především na ovládnutí studijních pramenů a jejich správné vyhledávání.

* * *

Studijní prameny lze rozdělit jak z hlediska získávání, zpracování tak z hlediska sestavování literárních průzkumů na tři druhy — primární, sekundární a terciální prameny.

a) Primární prameny:

Jejich obsahem jsou vlastní informace k nimž patří tyto druhy:

- časopisy, knihy a jiné drobné publikace (brožury apod.),
- firemní a patentní literatura a normy,
- vysokoškolské práce (dizertační, kandidátské, diplomní a doktorské práce),
- výzkumné, studijní a technické zprávy,
- zprávy z konferencí, kongresů a jiných zasedání a zprávy z cest do zahraničí apod.),
- obrazové materiály jako fotografie, mikrofilmy, instrukční filmy a jiné,
- zvukové záznamy jako magnetofonové pásy, desky a pod.

Tyto prameny mají pro vědecké a technické pracovníky svůj význam a to jak co do množství, všestrannosti, aktuality a časového předstihu tak i co do samotné důležitosti. Největší předstihu dosahuje patentní literatura, která bývá uveřejňována i několik let před praktickým využitím vynálezu. Největší zpoždění mají knihy, které naopak referují o problému až několik let po jeho vyřešení. Nejdůležitějšími prameny informací jsou časopisy především z hlediska jejich množství a všestrannosti.

b) Sekundární prameny:

Obsahují záznamy o informacích (o primárních pramenech) nebo o jejich existenci (bibliografie, seznamy, adresáře apod.). K sekundárním pramenům náleží různé bibliografické, referátové a rejstříkové časopisy, recenze a jiná bibliografická díla.

Mezi nejdůležitější sekundární prameny patří bibliografie a referátové časopisy a z nich jejich roční rejstříky. Pro usnadnění práce vědeckému nebo technickému pracovníku jsou u nás i v zahraničí vydávány souborné záznamy o člancích nebo knihách vyšlých za několik let, zpravidla za pět let, kde jsou záznamy seřazovány podle předmetových hesel nebo desítního třídění.

Bibliografie nebo referáty jsou vydávány buď ve formě časopisů nebo knih. Výběrové bibliografie jsou vydávány formou rozmožňovaných seznamů. V sekundárních pramenech lze nalézt referáty dlouhé i několik stránek zatím co na druhé straně najdeme v nich i krátké informace, jež jsou doplňovány anotačními listy s dokumentačními záznamy.

c) Terciální prameny:

Podávají přehled o vydávaných bibliografických a referátových časopisech a publikacích a seznamují i s bibliografií příruček jako např. lexikonů, encyklopedií, seznamů a adresářů. V podstatě jde u těchto pramenů o „bibliografii bibliografií“.

Velmi cennou bibliografickou pomůckou jak získat přehled a informace o primárních i sekundárních pramenech je tak zvaná „skrytá bibliografie“.

V různých druhích publikací, brožurách, časopisech, knihách, v seznamech vědeckých a technických prací, je velmi často uváděn i soupis literatury z níž bylo autorem čerpáno nebo jsou uváděny zmínky a odvolávky v textu na knihy a články jiných autorů. Tato skrytá bibliografie může ujit pozornosti vědeckého a technického pracovníka a právě v ní může nalézt takové informace, které by jinde těžko našel.

Určitým druhem „skryté bibliografie“ a hlavně „skrytých informací“ jsou i materiály uložené v tajných i obyčejných spisovnách (pokud jde o studijní materiály aktuální) a později ve vojenských archívech (pokud jde o materiály, jež mají doplnit celkový přehled o vývoji problému). Vyřešení tohoto problému v armádě, i když v tomto směru nebylo ještě vše uděláno, není nesnadné.

V prvé řadě bude to úkolem studoven složek ústředních vojenských úřadů a ústavů, které jsou v těsném styku především s tajnými spisovnami a mohou pravidelně měsíčně průběh tohoto materiálu sledovat.

Vědci a techničtí pracovníci mohou se při řešení svých svěřených vědeckých úkolů na tyto studovny o příslušné těžko dostupné materiály (vzhledem k rázu utajení) obracet a seznámit se s nimi přímo na místě. V tomto směru může poskytovat dobré služby již stávající studovna ve Vojenské politické akademii (studovna pro vědecké pracovníky s vyhrazenými hodinami) nebo studovna generálního štábu.

K podobnému řešení jistě přistoupí i studovny informačních středisk nebo jsou řízeny hlavními funkcemi v armádě, jim také podléhají a tudíž jim přístup k těmto materiálům bude umožněn.

Správný výběr studijního materiálu domácího i zahraničního vyžaduje především přehled o způsobech a možnostech jejich vyhledávání.

a) Primární prameny:

Z primárních pramenů je věnována pozornost hlavně časopisům a knihám, které v armádě vzhledem k stupni utajení jsou v největší míře dosažitelné.

a) Časopisy:

O domácích časopisech informují „Seznamy časopisů“, které vydává každoročně Poštovní novinová služba.

Seznamy časopisů sovětských a ostatních lidově demokratických zemí vydává každý rok národní podnik Orbis v „Katalogu sovětských novin a časopisů“ a v „Katalogu novin a časopisů lidově demokratických států“.

Kromě toho lze prostřednictvím vydavatelství Sovětská kniha získat originální seznamy časopisů vydávaných v SSSR jako: „Periodičeskaja pečat SSSR“, „Bibliografickij ukazatel“, „Žurnaly, trudy i bjulleteny“, „Annotirovannyj katalog centralnych žurnalov“, „Informacionnyj bjulleten po inostrannoj techničeskoj periodičeskoj polučajemoj bibliotekoj Akademii nauk“ apod.

Časopisy vydávané v kapitalistických státech jsou shrnuty v ročních „Seznamech odborných časopisů objednávaných v zemích s neplánovaným hospodářstvím“, které podle kartoteky národního podniku Orbis vydává Ústřední technická knihovna v ČSSR v Praze (Klementinum).

V ČSSR i v zahraničí byla vydána řada knih podávajících přehled o důležitých vědeckých i technických časopisech, které ve světě vycházejí. Tak například nakladatelství ČSAV vydává „Soupis cizozemských periodik v technických a příbuzných knihovnách Československé socialistické republiky“. Knihovna

vyšších škol technických vydává „Seznam odborných časopisů“, v němž jsou udány tituly cizozemských časopisů.

V ostatní cizině jsou vydávány různé katalogy, seznamy nebo soupisy časopisů existující v příslušném státě jako např. v Lipsku katalog „Zeitschriften, Zeitungen und Schriften - Reihen aus der Deutschen Demokratischen Republik“, „Sperlings Handbuch der deutschen Zeitschriften“, Handbuch der deutschen Presse“ a v Berlíně pak vychází seznam „Postzeitungsliste für die Deutsche Demokratische Republik und den demokratischen Sektor von Gross-Berlin“.

Ve Varšavě je vydán „Katalog der polnischen Zeitschriften“, obsahující seznam nejdůležitějších polských časopisů.

V NSR je ve Frankfurtu n. M. pod titulem „Deutsche Zeitschriften“ vydáván přehled německých časopisů publikovaných v NSR a o časopisech zahraničních pak v Bad Godesberg seznam „Verzeichnis ausgewählter wissenschaftlicher Zeitschriften des Auslandes“.

Pro Švýcarsko je vydáván v Zürich „Schweizerischer Zeitschriftenverzeichnis“.

V jazyce anglickém jsou publikovány seznamy jako např. pro britské časopisy „Willis's press guide“ (vydáván ročně od roku 1874), „List of Current English Periodicals“ podávající přehled o britských časopisech, nebo seznam časopisů publikovaných ve Spojených státech amerických a Kanadě „Union List of Serials in Libraries of the United States and Canada“. V jazyce anglickém je vydáván i přehled „Guide of the Press of the World“, který zachycuje seznam světového tisku vydaného ročně.

V jazyce francouzském je to především přehled francouzských časopisů a novin „Journaux et paraissent, en France“ a výběrový přehled francouzských časopisů „Périodiques français. Choix destiné à l'usage des lecteurs résidents à l'étranger“.

Kromě těchto polooficiálních přehledů jsou v cizině vydávány v němčině a v angličtině seznamy různých firemních časopisů, které obsahují mnohdy velmi cenné informace. Tak například v Essenu je vydáván podrobný seznam firemních a závodních časopisů v NSR pod titulem „Handbuch der Hauszeitschriften“. I u nás jsou vydávány podobné časopisy jako např. „Schwerindustrie der Tschechoslowakei“ vydávaný Československou obchodní komorou v několika jazycích nebo časopis „Acta technica“ vydávaný Československou akademií věd.

Pokud jde o časopisy s vojenskou tematikou příslušné přehledy těchto časopisů lze získat jednak u přímo jednotlivých informačních středisek v armádě, v nakladatelství „Naše vojsko“ a „Vydavatelství časopisů MNO“ (z jejich seznamů docházejících časopisů, nebo kartoték) a jednak sledováním příslušných rubrik „Dokumentace“ a „Zpravodaj“ vydávaných jednotlivými oborovými informačními středisky v Čs. lidové armádě, v nichž jsou tyto seznamy zpravidla uveřejňovány (i jejich přírůstky).

Vojenské časopisy lze si individuálně objednat přímo u „Vydavatelství časopisů MNO“ v Praze 1, Vladislavova 26 proti ročnímu předplatnému.

Pokud se týče časopisů ze země kapitalistických jsou vědci a technici pracovníci odkázáni výlučně na vojenská informační střediska a především na jejich dobově vyvinuté studovny v Praze, Brně a Hradci Králové.

Vojenští vědci a technici pracovníci mají kromě toho možnost požádat vojenská informační střediska o zařazení do „koloběhu časopisů“, organizovaných každoročně u jednotlivých informačních středisek. Ve své žádosti musí uvést požadované časopisy s vojenskou nebo vojensko-technickou tematikou s udáním pořadí naléhavosti vypůjčování.

b) Knižní prameny:

Knihy kromě odborných časopisů jsou dalším velmi důležitým zdrojem cenných informací pro práci vědeckých pracovníků.

Reorganizaci informačních služeb dochází k značné decentralizaci vědeckých knihoven a k jejich účelnému specializovanému zaměření podle jednotlivých vědních oborů a to jak v civilním sektoru tak i v Čs. lidové armádě. Vědecké knihovny staly se rovnocennými partnery oborových

informačních středisek a úzce s nimi spolupracují, zvláště v oboru dokumentační činnosti, kdy dokonce některé vědecké knihovny přejímají hlavní tíhu dokumentace a uvolňují tak informační střediska pro hlavní zaměření a účelu jejich vytvoření tj. k hodnotné studijní činnosti.

Také v naší armádě došlo k účelné decentralizaci vědeckých knihoven. Bývalá Ústřední vojenská knihovna byla zrušena a její speciální část „vědecká a technická knihovna“ byla oddělena a rozdělena na jednotlivé oborové informační střediska podle příslušných vědních oborů, čímž došlo k značnému doplnění a obohacení již stávajících knihoven v rámci informačních středisek.

Dnes může vědecký nebo technický pracovník plně využívat bohatých pramenů uložených ve vědeckých knihovnách informačních středisek společenských věd ve Vojenské politické akademii v Praze, v technickém informačním středisku u MNO v Praze, ve vojenském informačním středisku Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně a v oboru lékařských věd jednak ve vědecké knihovně oborového informačního střediska u Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu J. Ev. Purkyně v Hradci Králové, nebo vědecké knihovny Ústřední vojenské nemocnice v Praze.

Pokud jde o civilní sektor – jedním z nejobtížnějších zdrojů především technických pramenů se stala Ústřední technická knihovna v Praze (Klementinum).

Kromě využívání stávajícího stavu uvedených vědeckých knihoven je třeba neustále sledovat další knižní novinky ať domácí nebo zahraniční produkce. Příslušné přehledy o této produkci poskytují bibliografické časopisy vydávané u nás i v zahraničí.

V ČSSR jsou toho času vydávány dva bibliografické časopisy „Bibliografický katalog ČSSR“ České knihy a „Bibliografický katalog“ Slovenské knihy.

Národní podnik Kniha vydává týdenní propagační časopis „Knižní novinky“, obsahující souhrn knih vydaných vždy v uplynulém týdnu jednotlivými hlavními nakladatelstvími s uvedením stručné anotace zveřejňovaných knih. Kromě toho vydává tentýž podnik týdenní ještě soupis připravovaných knižních novinek v letáku „Co nového vyjde“.

Kromě těchto hlavních zdrojů literárních fondů je třeba sledovat i produkci jiných institucí jako např. publikace vydávané Československou akademií věd „Zpravodaj – Vědecká kniha“, publikace vydávané Ústavem pro technické a ekonomické informace v Praze a Slovenským ústavem pro technické a ekonomické informace v Bratislavě, dále publikační činnost vysokých škol, výzkumných ústavů a podobně.

V naší armádě je hlavním nositelem publikační činnosti (především knižní) vydavatelství „Naše vojsko“, jež své novinky propaguje v měsíčníku „Naše vojsko“ a v jiných příležitostných propagačních letáčích a brožurách, jež lze dostat volně a zdarma v každé prodejně tohoto vydavatelství v Praze.

Pokud jde o zahraniční knihy je to především národní podnik „Sovětská kniha“, který vhodně informuje o sovětských knižních novinkách všeho druhu, tedy často i s vojenskou tematikou v týdenním propagačním časopise „Novinky sovětské literatury“ s překlady názvů knih se stručnými anotacemi všech knih vydaných v uplynulém týdnu, nebo Slovenská knihovna v Praze, která informuje zájemce ve svém čtrnáctidenním „Nové sovětské knihy“ o všech sovětských knižních novinkách k nám dovezených. Nejúplnější přehled o sovětských knižních produktech poskytuje sovětský bibliografický časopis „Knižnja letopis“. Je třeba též upozornit na účelost výstavek sovětských knih, pořádaných každý týden n. p. Sovětská kniha.

V ostatních státech jsou to opět bibliografické časopisy, jež podávají hledaný přehled o současné knižní produkci. Za zmínku stojí uvést zvláště týdeník „Deutsche Nationalbibliographie“, vydávaný jak v Německé demokratické republice tak v Německé spolkové republice, v Anglii tento úkol plní „British National Bibliography“, ve Francii „Bibliographie de la France“ a v USA „Cumulative Book Index“ a podobně. Kromě bibliografických časopisů o vlastní produkci jsou v jednotlivých státech vydávány další bibliografické časopisy, jež jsou však za-

měny na informaci o časopisech publikovaných v ostatním světě.

U nás informace podobného druhu podávají referátové časopisy „Přehledy technické a hospodářské literatury“ a „Seznamy knih dovezených ze států s neplánovaným hospodářstvím“, jež vydává opět n. p. Kniha (společnost pro zahraniční obchod Artia). O unikátech k nám dovezených vhodně informuje časopis „Přehledy technické literatury ve vědeckých knihovnách v ČSSR“ a časopis „Novinky státních vědeckých knihoven“.

Nelze též opomíjet i jiné způsoby opatřování knižních pramenů, jako např. je meziknihovní výpůjční služba nebo i mezinárodní výměnná služba, zřízené u Univerzitní knihovny v Praze.

Při zajišťování sovětského studijního materiálu čistě vojenského charakteru (militarie) je třeba zachovat jiný postup.

Jedná-li se o sovětské vojenské knihy neprodejné, mající spíše charakter asi služebních předpisů, pak je třeba se s žádostí obracet na oddělení řádů a předpisů ministerstva národní obrany při dodržování stanovených lhůt podání objednávky to je ke dni 1. února a ke dni 1. srpna každého roku.

Ostatní vojenské sovětské knihy lze i soukromě dostati buď ve vydavatelské „Sovětská kniha“, nebo „Naše vojsko“ nebo u „Vydavatelské společnosti MNO“ v Praze.

b) Sekundární prameny:

Nejvyhledávanějšími druhy této bibliografie u nás obsahující hodnotné sekundární prameny jsou například „Přehledy hospodářské a technické literatury“ nebo „Bibliografický katalog – články v českých časopisech“ a „Bibliografický katalog – České knihy“.

Ze zahraničních zdrojů jsou to především sovětská „Knižnaja letopis“, německá „Bibliographie der deutschen Zeitschriftenliteratur“ a anglická „British National Bibliography“.

Podobná bibliografie může být vydávána též formou katalogizačních listků jako jsou např. vydávané Národní knihovnou v Praze. Jde vlastně o listkové vydání publikace „Bibliografický katalog – České knihy“.

Velmi důležité pro práci vědeckých a technických pracovníků jsou různé druhy „Dokumentálních zpravodajů“ nebo „Dokumentálních záznamů“ vydávaných jak informačními středisky v armádě, tak i v civilním sektoru. Pokud jde o rozsah, názvy a v hrubých rysech i obsah těchto „Dokumentálních zpravodajů“ vydávaných vojenskými informačními středisky, byli již s nimi naši čtenáři seznámeni v informačním článku o publikační činnosti vojenských informačních středisek, uveřejněný v časopise „Vojenství“ v roce 1960 (číslo 4).

V civilním sektoru jsou nejvýznamnější dokumentační

záznamy vydávané dokumentační skupinou Knihovny vysokých škol technických, jejichž tematika je rozdělena do 80 skupin.

c) Terciální prameny:

Naše bibliografie dosud význačnějších prací v tomto směru postrádá. Ze zahraničních zdrojů je třeba na prvním místě uvést jako příklad velmi hodnotných pramenů bibliografie bibliografií sovětskou, „Bibliografija sovětskoj bibliografii“, která je nejdůležitějším pramenem sovětských bibliografií. Její část „Technika, promyšlenost“ je zaměřena na technické obory.

Vhodným pramenem je opět týdeník „Knižnaja letopis“ a to především její část „Bibliografické ukazatele“.

Značné hodnoty je i polská bibliografie „Bibliografia bibliografii polskich“.

Z ostatních zahraničních pramenů je vhodné zmínit se i na německou bibliografii a to publikaci „Deutsche Bucherei: Bibliographien“ vydávanou v Lipsku, jež obsahuje několik tisíc německých bibliografií. Totéž nakladatelství vydalo i další cennou pomůcku „Bibliographie der versteckten Bibliographien“.

V jazyce anglickém je vydáván od roku 1937 třikrát ročně „Bibliographic index“ obsahující soupis literatury v knihách a časopisech a záznamy o bibliografických publikacích.

Z francouzských pramenů je důležitým zdrojem terciálních pramenů práce R. L. Collisona „Services bibliographiques dans le monde“, jež podává přehled o bibliografiích asi 60 států a bibliografických službách 80 států světa a dále práce L. N. Malclése „Les sources de travail bibliographiques“ obsahující velmi bohatý seznam pramenů.

Má-li se problém, který vědecký nebo technický pracovník řeší obsáhnout co nejloubeji, měl by tudíž začít svoji vědeckou práci řádným prostudováním terciálních pramenů to jest bibliografií bibliografií. Při jejich nedostatku hlavně v domácí produkci zaměřovat se pak na sekundární prameny. Na tuto okolnost je třeba pamatovat zvláště na počátku vědecké práce, kdy vědec i technici pracovníci používají při své práci někdy jen určitých pramenů, zatím co o jiných pramenech a to velmi důležitých jim není nic známo, jednak proto, že na jejich existenci ve svých přípravách k vlastní vědecké práci nenarazili nebo proto, že podobné prameny nikdo ještě v zahraničí neobjevil.

Tento nedostatek pomůže odstranit dobře organizované studium terciálních pramenů (při jejich nedostatku sekundárních pramenů), z nichž lze získat dokonalý přehled o pramenech, bibliografických a referátových časopisech, bibliografických službách a jiných bibliografických pracích.

Závěrem je třeba zdůraznit, že uvedený článek nesleduje cíl nalézt absolutní řešení způsobů provádění vědecké práce ale snaží se na jedné straně upozornit vědecké a technické pracovníky na důležitost počátečního údobí vlastní vědecké činnosti a dobrou organizaci příprav k vyřešení zadaného vědeckého úkolu nebo výzkumu. Na druhé straně článek poukazuje na důležitost posílání informačních středisek v Čs. lidové armádě, které se mohou svoji svědomitou spoluprací na řešení významných problémů podílet tím, že vytvoří položením hodnotného základu nejvhodnější podklady k úspěšnému dokončení daných úkolů a výzkumů.

Snahou všech vojenských informačních středisek musí být to, aby pracovala iniciativně, nečekala až na požadavky vědeckých a technických pracovníků nebo jiných zájemců z řad příslušníků naší armády, ale včas upozorňovala ve svých studijních zprávách a referátových časopisech na významné problémy a objevy ve světové vědě a technice.

Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů

Informace o obsahu sovětského vojenského odborného časopisu „VOJENNAJA MYSL“

Číslo 12/1960:

Historie občanské války v SSSR — závěry. — Některé otázky letecké podpory vojsk. — O vojenském umění USA ve druhé světové válce. — Strategické rakety USA. — Některé otázky protiraketové obrany.

„Vojennyj zarubežnik“

Číslo 12/1960:

Bojová činnost v zimě. — Úkoly výsadkových vojsk Německé spolkové republiky. — Soudobé vzdušné vojenské síly Západního Německa. — Plánování letů a ošetřování na zemi urychluje vzlet letounu RF-101 C. — O budoucím vojenském americkém námořnictvu. — Přehled vývoje obrněných vojsk za minulý rok. — Narůstání militaristicko-revanšistického kurzu západoněmecké soldatesky. — Některé způsoby a prostředky maskování v armádách kapitalistických států. — Tendence vývoje vojenských kolových vozidel v zahraničí. — Soudobé prostředky zjišťování ponorek.

Informace o obsahu polského vojenského odborného časopisu „Mysl wojskowa“

Číslo 12/1960:

Teorie válečných her. — Mezinárodní vojenské právo. — Z otázek překonávání vodních překážek z chodu. — Odrazení protitlaku a protiuderů v útoku. — Letecká podpora a problém vedení letectva v rozmístování jeho základů. — Některé psychologické otázky bojiště. — Aktuální otázky automatizace ve vojenské technice. — Daně a vnitřní půjčky v systému financování vyzbrojování a války kapitalistických států. — Z otázek partyzánské činnosti Gardy a lidové armády v druhé světové válce. — Použití obrněných vojsk v bojové činnosti podle názorů kapitalistických států. — Některé otázky vnitřní obrany Britských ostrovů. — Krátké informace o ozbrojených silách kapitalistických států.

Číslo 1/1961:

Problémy zlepšení velení. — Původ a podstata obrany se soustředěním úsilí v hloubce. — Morálně-politické aspekty soudobé války. — O úloze a některých otázkách vývoje polního dělostřelectva. — Ještě o týlových službách vzdušného výsadkového svazku. — Několik připomínek k organizaci a činnosti taktického týlu v obklíčení. — O současném stavu a perspektivách vývoje pěchotních zbraní. — Účast polského letectva v zimním útoku Sovětské armády v roce 1945 (vzpomínky). — Některé otázky obsahu a charakteru počátečního období války (na základě zkušeností první a druhé světové války). — Americká pravidelná vojska v letech 1959–1960. — Současné výsadkové námořní operace a změny v organizaci námořní pěchoty USA. — Krátké zprávy o ozbrojených silách kapitalistických států.

VOJENSKÁ MYSL — vojenský teoretický časopis. Vychází šestkrát ročně.
Vydává MNO-Redakce vojenských odborných časopisů ve Vydavatelsví časopisů MNO.

Řídí Branislav Rapoš. Redaktor časopisu Jindřich Malina.

Redakční rada: Václav Vitáň (předseda), Ladislav Soukal, Ladislav Hálek, Pravoslav Kalický, Genadij Sázkavský, Josef Mrázek, Josef Slabý, Ladislav Kováč, Juraj Repčín, Jiří Kavena, doc. Jaroslav Mašek, Břetislav Šnobl.

Technický redaktor Vratislav Melmuka.

Redakce a administrace Praha 2, Vladislavova 26. Telefon 091-2611; 2293; 23456-8. Tiskne Naše vojsko, n. p. Praha.